सरस्वतीभवन-ग्रन्थमाला
(११०)

गोरक्षसंहिता

[प्रथमो भागः]

सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः

सरस्वतीभवन-ग्रन्थमाला

(११०)

गोरक्षसंहिता

[प्रथमो भागः]

सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः

SARASVATĪBHAVANA-GRANTHAMĀLĀ

(Vol. 110)

General Editor

DR. BHĀGĪRATHA PRASĀDA TRIPĀṬHĪ 'VĀGĪŚA ŚĀSTRĪ'

Director, Research Institute,

Sampurnanand Sanskrit Vishvavidyalaya

Varanasi

GORAKṢASAṂHITĀ

(Part I)

Edited by

JANĀRDANA PĀṆDEYA

Sarasvati Bhavana Pustakalaya

Sampurnanand Sanskrit Vishvavidyalaya

VARANASI

1976

Published by—
Director, Research Institute,
Sampurnanand Sanskrit Vishvavidyalaya,
Varanasi.

Available at-
Publication Section
Sampurnanand Sanskrit Vishvavidyalaya
Varanasi-221002. (U. P.)

First Edition : 500 Copies
Price Rs. 50-10

Printed by—
Ghanashyama Upadhyaya,
Manager,
Sampurnanand Sanskrit Vishvavidyalaya Press
Varanasi.

सरस्वतीभवन-ग्रन्थमाला
(११०)

प्रधानसम्पादकः
डॉ० भागीरथप्रसादत्रिपाठी 'वागीशः शास्त्री'
अनुसन्धानसंस्थाननिदेशकः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालये

गोरक्षसंहिता

(प्रथमो भागः)

सम्पादकः
श्रीजनार्दनपाण्डेयः
सरस्वतीभवनपुस्तकालयस्थः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालये

वाराणस्याम्
२०३३ तमे वैक्रमाब्दे १८९८ तमे शकाब्दे १९७६ तमे खैस्ताब्दे

प्रकाशकः —
निदेशकः, अनुसन्धानसंस्थानस्य,
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालये,
वाराणसी ।

प्राप्तिस्थानम्—
प्रकाशनविभागः
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः,
वाराणसी–२२१००२ (उ० प्र०)

प्रथमं संस्करणम् : ५०० प्रतिरूपाणि
मूल्यम् : ५०-१० रूप्यकाणि

मुद्रकः—
घनश्याम उपाध्यायः
व्यवस्थापकः,
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयीयमुद्रणालयस्य
वाराणसी ।

प्रास्ताविकम्

भारते वर्षे गोरक्षनाथस्य सिद्धस्यावधूतस्य नामधेयं महता समादरेण स्मृतं स्मर्यते स्मरिष्यते च। तदीयाः सिद्धिकथाः सन्ति प्रथिता ग्रामे ग्रामे जने जने। तदानीन्तना बहवो राजानो राज्यश्च तच्छिष्यत्वं प्रपन्ना इति तस्य प्रभावोऽनुमातुं शक्यते। भर्तृहरिस्तच्छिष्यत्वमङ्गीकृत्य वैराग्यसम्प्रदायप्रवर्तको जातः। वङ्गदेशाधिपतिर्गोपीचन्द्रस्तन्माता च भर्तृहरिभगिन्यपि तन्मार्गमनुजग्मतुः। एकादशखीस्ताब्दात् पञ्चदशखीस्ताब्दं यावद् व्यराजत प्रभावः सिद्धसम्प्रदायस्य। पश्चात् षट्कर्मभ्य उद्विग्नो जनस्तन्मार्गमनास्थाय भक्तिमार्गे मतिं दधौ। रसायनेन हठयोगसाधनेन चायमजरत्वममरत्वं चावापेति प्रसिद्धिः— 'इत्यादयो महासिद्धा हठयोगप्रभावतः, खण्डयित्वा कालदण्डं ब्रह्माण्डे विचरन्ति ते' (हठयोगप्रदीपिका १, ५–६)।

मीननाथापराभिधानस्य मत्स्येन्द्रनाथस्य शिष्यताङ्गीकारात् प्रागेष बौद्ध आसीदिति प्रवादः। तन्मतानुसारेण बौद्धमार्गदीक्षितस्य गोरक्षनाथस्य नामधेयमासीद् अनङ्गवज्रो रमणवज्रो वेति। यद्यपि शक्तिसङ्गमतन्त्रस्य ताराखण्डे (१, ३१) जैनागमस्य, द्विशतसंख्यानां चीनभेदानां बौद्धभेदानां चोल्लेखो विद्यते, तथापि बौद्धानां कालचक्रयाने शैवशाक्ततान्त्रिकप्रभावः सुस्पष्टः। सिद्धानां हठयोगो बौद्धैरङ्गीकृतः। द्वादशखीस्ताब्दे पर्याप्तं समादरं प्रचारं च प्राप्तवद्भ्यो हठयोगिभ्यः सिद्धेभ्यो मान्यता बौद्धैरर्पितेति तेषां नामानि बौद्धतन्त्रे समावेशितानि। गोरक्षनाथस्य तद्गुरोश्च प्रभावभूयिष्ठता नेपालदेशेषु न कस्याप्यविदिता।

इदानीमपि गोरक्षनाथप्रभावात् तत्र 'गोरखा' इत्याख्यो विश्वप्रथितो बलिष्ठो जनसंमर्दो विद्यत एव। नेपालेन सह त्रिविष्टपदेशस्य सम्बन्धो नेदीयान् इति नेपालीयबौद्धैरवलोकितेश्वरत्वेन पूजितो मत्स्येन्द्रनाथस्तत्सम्प्रदायसिद्धाश्च त्रिविष्टपीयबौद्धसिद्धपरम्परायां संनिवेशिताः। लुईपादापरपर्यायो मत्स्येन्द्रनाथश्चतुरशीतिसंख्याकेषु बौद्धसिद्धेषु प्राचीनतमसिद्धत्वेन संमतः। तारानाथकृतस्येतिहासस्य महामुद्रासिद्धयाख्ये चतुर्थ उच्छ्वासे गोरक्ष-भर्तृहरि-गोपीचन्द्रादीनां तान्त्रिकसाधकानां परिचयो दृश्यते। सिद्धान्तप्रमुखे क्रियाव्याख्याप्रधाने च पातञ्जलयोगदर्शने हठयोगिनां सिद्धानां नामानि नावाप्यन्ते। नैतावन्मात्रेण सिद्धसम्प्रदायस्यार्वाचीनता शक्यते साधयितुम्।

सिद्धसम्प्रदायोऽयं पुरातन आदिनाथाच्छङ्कराद्द्भूतः। साध्यानाम् (अद्यतनानां 'साध' इत्याख्यानाम्), सिद्धानां च प्रख्या पुरातनी। मत्स्येन्द्रनाथात् प्रभृति पुरातनोऽयं सिद्धसम्प्रदायो नाथसम्प्रदायतया प्रथामगात्। काश्मीराणां केरलानां च देशभेदात् कादि-

हादि-सादीत्याख्यानि त्रीणि मतानि नाथसम्प्रदाये प्रचलितानि। तत्रोपास्यदेव्यः सन्ति क्रमशः काली, तारा, सुन्दरी चेति।

शतसाहस्र्या गोरक्षसंहितायाः इदं तावत् प्रकाश्यमानं कादिप्रकरणं विराजते भवतां हस्तगतम्। इह यन्त्राणां लेखनस्य, मन्त्रजपस्य, पूजायास्तत्फलभूतानां सिद्धीनां च विस्तरशो वर्णनं विद्यते। शाक्ततन्त्रस्योपदेशः सर्वेषां कर्तव्यो न भवति स्मेति शाक्ततन्त्रं सर्वदा गोपनीयतामभजत। तदीयानां क्रियाणामनुष्ठानं मन्त्राणां च जपनं परम्परागतेषु शिष्येष्वेव प्रवर्तते स्म। अपात्रेषूपदेशेन गुरुद्रोहः, शिवद्रोहः, आत्मद्रोहश्च मन्यते स्म। उपदेष्टा खलु दुःखी बुभुक्षापीडितः, व्यसनी, व्याधितश्च जायते स्म (गोरक्षसंहितायाम् ८, २१७–१९) इति प्रसिद्ध्या कादितन्त्रमिदं सुगुप्तमतिष्ठत्। 'निन्दका गर्दभाः प्रोक्ताः सर्वगुह्यप्रकाशकाः' (गो० सं० १०,१०६) इत्यत्रापि सर्वगुह्यप्रकाशकता निषिद्धा। कुतस्तरां नाम पुनर्भवेत् सुशक्यं तत्सिद्धान्तानां मुद्रणम्।

आधुनिके वाणिज्यप्रधाने युगे सिद्धसम्प्रदायपरम्परायां जातेन केनचिदसाधकेन ग्रन्थमातृकेयं नाशभयात् कस्मिंश्चित् पुस्तकालये समर्प्य महदुपकृतास्तान्त्रिका जिज्ञासवश्च। सत्यप्येवम्, कौलभाषाभाषिताः सिद्धान्ता मन्त्रादयश्च न भवेयुः सर्वेषां सुबोधाः (गो० सं० १०, १८८; १९६)—

वर्णैर्द्वादशभिर्नेत्रम् अस्त्रं चैव चतुर्दशैः।
एतत् कौलिकभाषायां कथितं तु सप्रत्ययम्॥ इति।
कौलभाषोदितेयं तु सा च सिद्धा कुलान्वये।
अशेषार्थप्रदा देवि अनेकार्थप्रबोधिका॥ इति।

अत एव—मांसपूर्णमुखो भूत्वा बलिना मार्जितं तनुम् (११, ५), अलिना पूरयेद् वक्त्रं मांसपूर्णं वरानने (११, २५), पिशितासवसंयुक्तः (११, ४३), पिशितासवमिश्रैश्च पुष्पधूपसमन्वितैः (११ ६७), आममांसेन नैवेद्यं पृथग्रूपं प्रदापयेत् (११, ६५), अर्घ्यं देयं तु रक्तेन स्वस्वबीजैर्वरानने (११, ६९), सदन्तमानयेच्छिरम् (११, ७७); प्रथमेऽहनि छागान्त्रं रक्तमिश्रं च होमयेत्, पश्चाद् घातं प्रकुर्वीत कृष्णवस्त्रस्तु दारुणम् (११, ८१) इत्यादयः प्रयोगाः कौलभाषाज्ञानेनैव वेदितव्याः, न तु लौकिकभाषया। ग्रन्थस्यास्य लौकिकसंस्कृतभाषा त्वपप्रयोगपूर्णा। तत्र—खानपानैरनेकधा (४, ६०), खानपानान्यनेकधा (२७ २३), असिकट्टारिकोज्ज्वला (७, ११९) इत्येतादृशा अपभ्रंशदेशीभाषामयाः खानपान-कट्टारिकादिशब्दप्रयोगा ग्रन्थस्यास्य रचनाकालादिनिर्णये नूनं साहायकमर्पयिष्यन्ति।

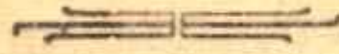
१८९७ तमे शकसंवत्सरे पण्डितप्रसन्नकुमारकविरत्नेन सम्पादितो गोरक्षसंहितायाः योगखण्डः। तस्या इदं कादिप्रकरणमद्यावधि कुतोऽपि न प्रकाशितम्। यद्यपि सरस्वती-

भवनपुस्तकालयेऽस्याः संहितायाः षष्ठपटलं यावद् मातृकाऽऽसीत् समुपलब्धा, तथापि तस्या अपूर्णात्वात् कीटभक्षितत्वाच्च श्रीजनार्दनपाण्डेयो महतायासेन कादिप्रकरणस्य सम्पूर्णां विंशतिपटलात्मिकां मातृकां समधिगम्य तत्सम्पादनार्थमधान्मनः। लिपिभ्रंशात्, लेखकप्रमादात्, भाषादोषाच्च विहितानामसंगतीनामपाकरणाय संपादकेन तस्मिन्नेव श्लोके कोष्ठमध्ये तदीयस्य शुद्धस्य रूपस्य निवेशाय प्रयत्तम्। तस्यायं भूरिश्रमः प्रतिपृष्ठम् अवश्यं निरीक्षणीयः। यद्यपि पाठालोचनाय मातृकान्तरोपस्थितिर्नितराम् आवश्यकी मन्यते, तथापि मातृकान्तराभावेऽपि विधिमिमं समास्थाय सम्पादकेन प्रायशोऽज्ञातस्तत्पूर्तिर्विहितैव। किन्तु तन्त्रग्रन्थत्वात् कीटभक्षितांशस्त्रुटितांशो वेह नोहापूर्वकं पूर्तिमानीतः, बहुत्र प्रतिपन्ना व्याकरणदोषाश्छन्दोदोषाश्चापि नापाकृताः।

इतः पूर्वं विश्वविद्यालयेनानेन 'सिद्धसिद्धान्तसंग्रहः' 'गोरक्षसिद्धान्तसंग्रहः' चेति ग्रन्थद्वयी प्रकाशिता सिद्धसम्प्रदायस्य। द्वितीयग्रन्थस्य द्वितीयमुपबृंहितं संस्करणमपि हायनात् पूर्वमेवेतः प्राकाश्यमानीतम्। अयं तावदस्य सम्प्रदायस्य प्रकाशितस्तृतीयो ग्रन्थो जिज्ञासूनां मनोमोदाय बाढं सम्पत्स्यते। सिद्धसम्प्रदायस्य बहवोऽज्ञातचराः सिद्धान्ताः प्रकाशमायास्यन्ति सहैवास्य प्रकाशनेनेति ध्रुवं विश्वसिति।

कोजागर्याम्,
२०३३ वैक्रमाब्दे
(७-१०-७६ खोस्ताब्दे)

भागीरथप्रसादत्रिपाठी 'वागीशः शास्त्री'
अनुसन्धानसंस्थाननिदेशकः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालये

॥ श्रीः ॥

*** त्र्यक्ष गोरक्ष रक्ष माम् ***

उपोद्‌घातः

भारतीयैर्मनीषिभिर्युगभेदेनाचारभेदोऽपि विहितः। यथा चोक्तं कुलार्णवे—

कृते श्रुत्युक्त आचारस्त्रेतायां स्मृतिसंभवः।
द्वापरे तु पुराणोक्तः कलावागमसंमतः॥ इति।

एवं कलौ शक्ति-साधनहीनानां जनानां कल्याणायागमसंमत एवाचारोऽभिहितः। आगमशब्दस्य निरुक्तिः श्रीमद्भिर्वाचस्पतिमिश्रैरेवं कृता—"आगच्छन्ति बुद्धिमारोहन्ति यस्मादभ्युदयनिःश्रेयसोपायाः स आगमः" (तत्त्ववैशारदी १०७)। अर्थात् यच्छास्त्रं भोगोपायान् मोक्षोपायांश्च बुद्धावारोहयति-प्रस्फुरयति तदागमपदेनाभिधीयते। उपास्यदेवताभेदेन ते आगमाः प्रायस्त्रिधा विभक्ताः सन्ति। वैष्णवागमाः, शैवागमाः, शाक्तागमाश्च। दार्शनिकभूमिकायां त्विमे द्वैतप्रधाना द्वैताद्वैतप्रधाना अद्वैतप्रधानाश्च वक्तुं शक्यन्ते। एतेषु च तत्तदुपास्यदेवतायाः स्वरूपं गुणाः कर्माणि च विविच्यन्ते, तद्विषयकमन्त्राणामुद्धारः क्रियते, तानेव मन्त्रान् यन्त्रेषु संयोज्य तत्र तद्देवताया ध्यानमुपासनाप्रकारश्चाभिधीयते। यथा वैदिक्यां स्मार्तायां पौराणिक्यां चोपासनायां प्रायः सर्वेऽधिकृता भवन्ति न तथास्यामागमोक्तायाम्। अत्र तु क्रियाया वैशिष्ट्यं भवति गुरोश्च प्राधान्यम्। गुरुर्यमुपासकं दीक्षायै अधिकृतं मनुते तस्यैव शक्तस्य साधना सफला भवति नान्यस्य।

एते चागमग्रन्थाः केचन तन्त्रशब्देनान्ये संहितापदेनापरे च यामलाभिधानेन व्यवह्रियन्ते। तदित्थमेतेषां परिगणनम्—

कुमारी योगिनी काली वाराही कुब्जिका परा।
नारायणी मुण्डमाला चामुण्डा भुवनेश्वरी॥
गौतमी समया सौत्रामणिर्विजयमालिनी।
लीलावती गुह्यसिद्धिर्मालिनी परमेश्वरी॥

प्रचण्डचण्डिका शम्भुर्नित्या कात्यायनी तथा।
फेत्कारी भैरवी भूतसिद्धिः सिद्धेश्वरीति च॥

मेरुनीलमतङ्गाश्च शक्तिसङ्गमभैरवौ।
साङ्ख्यायनं किरणाख्यं गन्धर्वभूतभैरवौ॥

वीरार्दनं वीरभद्रं रुद्रकालानलोत्तरे।
सिद्धसारस्वतं हाहारावो मन्थानभैरवः॥
सिद्धेश्वरी विश्वसारस्तथा बौधायनं पुनः।
माहेश्वरमहाहारौ कालाग्निश्च मृडान्यपि॥
एतेषामन्ततो ज्ञेयस्तन्त्रशब्दः पृथक्पृथक्।
आदिनाथो महाकालो दक्षिणामूर्तिरेव च।
सुरेन्द्रब्रह्मगोरक्षा वैशम्पायन एव च॥
नन्दिकेश्वरवायव्यौ वाराही शाम्भवीति च।
सनत्कुमारः श्रीकण्ठो ह्यगस्त्यतत्त्वसारकौ॥
वसिष्ठः पुनरेतेषामन्ते स्यात् संहिताभिधा॥
ब्रह्मविष्णुरुद्रसिद्धदेव्युमाचन्द्रशक्तयः।
एतेषामन्ततो ज्ञेयं यामलं चाष्टसंज्ञकम्॥

[आगमोत्पत्त्यादिवैदिकतान्त्रिकनिर्णयः[1]]

एतेष्वागमग्रन्थेषु संहितान्तत्वेन गोरक्षपदस्याप्युक्तत्वादस्या **गोरक्षसंहितायाः** प्रामाण्यं निर्विवादम्। मन्ये संहितापदेन ग्रन्थस्यार्षत्वं वैपुल्यं च **सूच्यते**। यथा अस्या एव गोरक्षसंहितायाः पुष्पिकायां "शतसाहस्र्यां गोरक्षसंहिताया" मिति "शतसहस्रखण्डान्तर्गतश्रीमतोत्तरखण्डे" इति च दृश्यते, **एतेनास्य** ग्रन्थस्य विशदत्वमनुमातुं शक्यते।

ग्रन्थकृद्विषये किञ्चित्

अस्याः संहिताया गोरक्षपदेन संपृक्तत्वादियं गोरक्षनाथप्रणीतेति सुवचम। अयं च गोरक्षनाथो नाथसप्रदायस्य विश्रुत आचार्यो भारतीयमहाविभूतिष्वन्यतमश्चेत्यत्र न कस्यापि सन्देहलेशः। यद्यपि नाथसंप्रदायस्य प्रवर्तक आदिनाथः साक्षाच्छिव एव तथापि मत्स्येन्द्रनाथ-गोरक्षनाथ-जालन्धरनाथप्रभृतयो नवनाथाः ८४ सिद्धास्तत्र महाप्रभावा बभूवुः, येषां नामानि भारतीयजनजिह्वास्वद्यापि वरीवृतति, येषां चोपदेशा भारतीयसंस्कृतेरभिन्नाङ्गत्वमुपगताः।

मत्स्येन्द्रनाथः

गोरक्षनाथविषये विवेचनात्पूर्वं मत्स्येन्द्रनाथविषयकं विवेचनमावश्यकं यतो ह्यनयोः संबन्धो गुरुशिष्यरूपः प्रथितो बहुचर्चितश्च। आकश्मीरात्

---

१. द्रष्टव्यम्—म० म० हरप्रसाद शास्त्रिसंपादितं रायलएशियाटिक सोसाइटी कैटलाग Vol. III Part II, सं० ६२२३।

कुमारीपर्यन्तं सहस्रश आख्यायिका मत्स्येन्द्रसंबन्धिन्यो विविधरूपाः प्रचलिताः सन्ति, प्रायः सर्वत्रैव गोरक्षनाथस्तासु संबद्धो दृश्यते। अयं च मत्स्येन्द्रनाथः, मच्छन्दः, मच्छन्दरनाथः, मत्स्यघ्नः, मत्स्येन्द्रः, मीननाथ इत्यादिभिर्बहुभिराख्याभिर्जनैर्ज्ञायते स्तूयते च। अस्य चैतान्यभिधानानि किंमूलकानीत्यत्रापि विदुषां नैकमत्यम्। कौलज्ञाननिर्णये चोक्तम्—"कदाचित् कार्तिकेयेन कौलागमशास्त्रमपहृत्य समुद्रे प्रक्षिप्तम्, तच्चैकेन मत्स्येन निगीर्णम्, तदा स्वयं भैरवो मत्स्येन्द्ररूपेणावतीर्य समुद्रं प्रविश्य तस्य मत्स्यस्योदरं विदार्य तच्छास्त्रं समुद्दधार, स एवायं मत्स्येन्द्रनाथः मत्स्यघ्न इत्यप्युच्यते" इति। कश्मीरशैवागमस्य सुप्रसिद्धेनाचार्येणाभिनवगुप्तपादेन स्वकीये तन्त्रालोके "मच्छन्द" नाम्नायं स्तूयते, इयं च तदीया व्युत्पत्तिः—

रागारुणं ग्रन्थिविलावकीर्णं यो जालमातानवितानवृत्ति-
कलोम्भितं बाह्यपथे चकार स्यान्मे स मच्छन्दविभुः प्रसन्नः॥
(तन्त्रालोके १।१७)

नेपालदेशे चायमवलोकितेश्वरावतार इति प्रसिद्धः। यत्किमपि स्यादिदं तु निर्विवादं यदादिनाथानन्तरं सर्वाधिकप्रसिद्धोऽयमस्मिन् संप्रदाये। उक्तञ्च वज्रयोगिनी-शिलालेखे—

आदिनाथो गुरुर्यस्य गोरक्षस्य च यो गुरुः।
मत्स्येन्द्रं तमहं वन्दे महासिद्धं जगद्गुरुम्॥ इति।

स्थितिकालः

सिद्धानां महापुरुषाणां कालो न निर्णेतुं शक्य इत्यस्माभिः गोरक्षसिद्धान्तसंग्रहस्य भूमिकायां प्रतिपादितं तत्तु तत्रैव द्रष्टव्यम्, विवदन्तां नामैतिहासिकाः कालविषये, न वयं क्षणैकमपि कल्पनाकाशे चङ्क्रमितुं समीहामहे, इदं तु ब्रवीतुं शक्नुमो यदभिनवगुप्तपादैः स्वकीयग्रन्थे सादरं स्मर्यमाणत्वान्न ततोऽर्वागस्य स्थितिकालः कथमपि निर्धारयितुं शक्यते। ते चाभिनवगुप्तपादा ९९१ ईसवीयवत्सरे क्रमस्तोत्रं विनिर्ममुः। नेपाले चावलोकितेश्वरो मत्स्येन्द्र इति मन्यते। तत्रत्ये शिलालेखे च वर्तते—

अतीतकलिवर्षेषु शून्यद्वन्द्वरसाग्निषु। (३६२०)
नेपाले जयति श्रीमानार्यावलोकितेश्वरः॥ इति।

एतेन सिद्ध्यति यत् ५२० ईसवीये वत्सरे कदलीदेशस्थो मायावशंगतो गोरक्षनाथेन कृतोद्धारो मत्स्येन्द्रनाथः नेपालमागतस्तत्र च प्रथमं जनैरवलोकित इत्यवलोकितेश्वर इत्युच्यते। एवमीसवीयषष्ठशत्याः प्रारम्भे पूर्णसिद्धस्य तस्य स्थितिः सिद्ध्यति। संभाव्यते चैतत्।

रचनाः

मत्स्येन्द्रनाथविरचितेषु ग्रन्थेष्वेते प्रसिद्धाः—

१. मत्स्येन्द्रसंहिता
२. कौलज्ञाननिर्णयः
३. कौलावलीनिर्णयः
४. अकुलवीरतन्त्रम्
५. कुलानन्दः
६. कुलार्णवः
७. कौलार्णवः
८. महाकौलार्णवः
९. शाबरचिन्तामणिः
(पञ्चद्रविड़भाषात्मकमन्त्रयुतः)

इतः परमपि बहवो ग्रन्था एतत्प्रणीता नेपालदरबारग्रन्थसंग्रहे जोधपुरराजसंग्रहे च सन्तीति श्रूयते। अन्या चैका मत्स्येन्द्रसंहिता बृहदाकारा मुक्तापुरमङ्गलूरतः प्रकाशिता वर्तते सा च यद्यपि मत्स्येन्द्रप्रणीतसंहितातो भिन्ना तथापि मत्स्येन्द्रसंबन्धिनी प्रचुरा सामग्री तत्र दृश्यते।

मत्स्येन्द्रप्रवर्तितं योगिनीकौलमतम्

किं तावत्कौलज्ञानमिति विचारणायां कुलं नाम शक्तिः, अकुलं च शिवः। यथा च गोरक्षसंहितायाम्—

अकुलं शिवमित्युक्तमादिभूतमनामयम्।
अव्यक्तं च निराभासं निस्तरङ्गं निराकुलम्॥
सुसूक्ष्मं च निरालम्बं जगद्व्यापि निरञ्जनम्।
अव्यक्तं व्यक्तिमायातं तस्याव्यक्तस्वरूपतः॥
तस्य देहात्समुद्भूता इच्छाशक्तिः पराव्यया।
तेन जाता वरारोहे पञ्चाशत्कुलनायिकाः॥
[गो० सं० कादिप्रकरणे १२।१०३-१०५]

कुलेनाकुलस्य संबन्धकरणमेव कौलज्ञानम्, कुलाकुलयोः सामरस्यमिति यावत्, एतच्च यत्र प्रवर्तते स कौलो मार्गः। यथाह सौभाग्यभास्करे—

कुलं शक्तिरितिप्रोक्तमकुलं शिव उच्यते।
कुलेऽकुलस्य संबन्धः कौलमित्यभिधीयते॥ इति।

यद्यपि नाथमार्गो विशुद्धयोगमार्ग एव तथापि कौलकापालिकादिमार्गाणामपि प्रवर्तयिता श्रीआदिनाथ एवेति गोरक्षसिद्धान्तसंग्रहे (पृ० १४) प्रतिपादितम्। एतेनायाति यत् मत्स्येन्द्रनाथोऽपि पूर्वं नाथमार्गीयविशुद्धयोगाभ्यासपर एवाऽसीत् किन्तु यथा लोकवादेषु प्रसिद्धिरस्ति यत् कामरूपं गतेन तेन योगिनीनां

वशङ्गतेन कौलो मार्गः स्वीकृतः, स एव च तेन पूर्वप्रवर्तितात्कौलमार्गात् भिन्नरूपो योगिनीकौलनाम्ना प्रवर्तितः ।

कौलज्ञाननिर्णये चोक्तम्—

तस्य मध्यादिदं शास्त्रं सारभूतं समुद्धृतम् ।
कामरूपे त्विदं शास्त्रं योगिनीनां गृहे गृहे ॥ इति ।

एतेनाप्यनुमातुं शक्यते यत्तेन कामरूपं गतेनैवेदं मतं गृहीतमिति । द्विविधो हि मोक्षमार्गः, प्रवृत्तिमार्गो निवृत्तिमार्गश्च । कुलसाधनायां विहितेन विधिना कुलद्रव्याणि संस्कृत्य तत्सेवनेन सिद्धिलाभपूर्वकसप्तविधोल्लासावस्थानां क्रमशः प्राप्तिस्ततश्च ब्रह्मानन्दानुभव इत्येष प्रवृत्तिमार्गः कौलानाम् । विषयविरागपूर्वकं यमनियमाद्यष्टाङ्गयोगसाधनद्वारा समाध्यनन्तरं निर्विकल्पकानन्दानुभूतिरित्येषो निवृत्तिमार्गो योगिनाम् । प्रकारान्तरेणेदं वक्तुं शक्यते यत् योगी प्रथममेवान्तरङ्गोपासनायां प्रवृत्तो भवति कौलश्च बहिरङ्गोपासनयान्तरङ्गोपासनोन्मुखीभूय प्रवर्तत इति । कौलानामयं विश्वासो यत् निर्विकल्पकानन्दानुभवात्पूर्वं योगी यमनियमादिसाधनायां केवलं कष्टमेवानुभवति । योगस्य भोगवर्जितत्वात् । किन्तु कौलस्तु भोगान्भुक्त्वैव योगं लभत इति श्रेष्ठतमः कौलमार्गः, इति । यथा—

यत्रास्ति भोगो न तु तत्र मोक्षो यत्रास्ति मोक्षो न तु तत्र भोगः ।
श्रीसुन्दरीसाधकपुङ्गवानां भोगश्च मोक्षश्च करस्थ एव ॥

अस्याश्च कौलसाधनायाः प्रस्तुतया गोरक्षसंहितया कः संबन्ध इति तु वर्ण्यवस्तुनिरूपणे प्रतिपादयिष्यते ।

जालन्धरनाथः

यद्यपि नवनाथविषयकं किमपि कथनमत्राप्रासङ्गिकमिव प्रतिभाति तथापि गोरक्षसंहितायां नवमपटले जालन्धरनाथस्य तन्त्रविधानमुक्तमतस्तद्विषयकं किञ्चिद् विवेचनमुचितम् । अयं जालन्धरनाथः पूर्णसिद्धः सिद्धिप्रदश्चेति त्वेतेनैव प्रतीयते यदेतस्य स्तोत्रं मन्त्रो यन्त्रञ्च जनैः पठ्यते जप्यते पूज्यते च । अयं च त्रिगर्तदेशीये सुप्रसिद्धे जालन्धरपीठे प्रादुर्बभूव, अतएवास्य नाम जालन्धरनाथ इति जनैरुच्यते, इत्येका परम्परा । योगिसम्प्रदायाविष्कृतौ तु हस्तिनापुरस्थस्य राज्ञो बृहद्रथस्य यज्ञाग्नेः प्रकटीभूय ज्वालेन्द्रनाथाभिधेयोऽयं जालन्धरपीठे साधनामकरोदतः जालन्धरनाथेति विश्रुतोऽभूदित्यपरा । परन्तु गोरक्षसंहितायां साक्षान्महाकालगेहिन्या आदिशक्तेः पुत्रोऽयमुक्तः । इयं च तन्निरुक्तिस्तत्र—

सर्पकञ्चुकवद्देहं त्यक्त्वा त्यक्त्वा पुनर्युवा ।
सा सदैव युवा तिष्ठेत् समयाविषयीकृतः ॥

श्रीमज्जालन्धरो नाथस्तस्याः पुत्रो हि कुब्जिके ।
मायाजालावृतो यस्मात् करालवदनादभूत् ॥
तस्माज्जालन्धरो नाथो लोके ख्यातो भविष्यति ॥
[गो० सं० कादिप्रकरणे ९।१०-१२]

यः कोऽपि वा भवेदयमेतत्तु निश्चितमेव यत् सुप्रसिद्धेन जालन्धरपीठेन सहास्य कश्चित् संबन्धोऽस्त्येव। तन्त्रमहार्णवे नवनाथानां या वासभूमयो निर्दिष्टास्तत्रोक्तम् ।

जालन्धरो वसेन्नित्यमुत्तरापथमाश्रितः ।
ज्वालामुखी पञ्चक्रोशवनमुत्तरमाश्रितः ॥ इति ।

इदं च ज्वालामुखीक्षेत्रं जालन्धरपीठान्तर्गतमेव । हठयोगप्रक्रियायां सुप्रसिद्धो जालन्धरो नाम बन्धो मन्ये एतेनैव प्रवर्तितः स्यात् । भोटदेशीय-परम्परायामयं मत्स्येन्द्रनाथस्य गुरुरुच्यते । कचिच्च आदिनाथस्य शिष्यो मत्स्येन्द्रनाथस्य सतीर्थ्य इति । यः कोऽपि वा भवतु मत्स्येन्द्रनाथगोरक्षनाथाति-रिक्तोऽयमेव विपुलं विश्रुतो नाथसिद्धेषु ।

गोरक्षनाथः

नवनाथानां चतुरशीतिसिद्धानां च या नामावल्यः प्राचीनग्रन्थेषु दृश्यन्ते तासु प्रायः गोरक्षनाथस्य नामावलोक्यते । यथा महार्णवतन्त्रे, वर्ण-रत्नाकरे, हठयोगप्रदीपिकायां, कौलावलीतन्त्रे, श्यामारहस्ये, सुधाकरचन्द्रिकादिषु च । यत्र च गोरक्षसिद्धान्तसंग्रहादिषु न दृश्यते तत्र गोरक्षनाथस्तदुपरिवर्ती साक्षादीश्वरसंतानरूपो वा महेश्वरावताररूपो वा स्वीक्रियते । वस्तुतोऽस्मिन् देशे गोरक्षनाथो यादृशीं विपुलां प्रसिद्धिमाप न तादृशीमन्यः कोऽपि महापुरुष इत्यसन्दिग्धं वक्तुं शक्यते । गोरक्षशब्दस्य निरुक्तिविषये गोरक्षनाथस्तोत्रे कथ्यते—

गकारो गुणसंयुक्तो रकारो रूपलक्षणः ।
क्षकारेणाक्षयं ब्रह्म श्रीगोरक्ष नमोऽस्तुते ॥ इति ।

गोरक्षोपनिषदि च "गाः इन्द्रियाणि रक्षतीति गोरक्षः" इति । योगप्रचा-रिणीसभाकाशीतः प्रकाशिते "गोरक्षशब्दनिरुक्ति" नामके ग्रन्थे तु "रक्षतीति रक्षः गवां रक्षः गोरक्षः, अर्थात् यावत् गोपदवाच्यं यो रक्षति स गोरक्षः" इति लभ्यते । अत्रैवेदमपि दृश्यते यत् गोरक्षपदम् अथर्ववेदे, शिवपुराणे, ब्रह्माण्ड-पुराणे, स्कन्दपुराणीये केदारखण्डे, मार्कण्डेयपुराणे, महाकालसंहितायां, योगशास्त्र-कल्पद्रुमादौ च लभ्यते । एतेन तदाख्यानकं प्रमाणितं भवति यत् चतुर्ष्वपि युगेषु गोरक्षावतारः समभूदिति ।

यद्यपि गोरक्षनाथस्य जीवनवृत्तविषये प्रामाणिकसामग्र्यभावात् न किमपीदमित्थन्तया वक्तुं शक्यते, तथापि लोकप्रचलितैराख्यानैः किंवदन्तीभिर्विश्वासैर्गोरक्षनाम्नोपलब्धाभी रचनाभिश्च किञ्चित्तु प्रवर्त्यत एवानुमातुम्।

नेपाले कथेयं प्रचलति यत् कस्यैचित्पुत्रार्थिन्यै भगवान् महेश्वरो विभूतिं ददौ, तया च तत्राविश्वस्तया सा गोमयराशौ प्रक्षिप्ता, द्वादशवर्षानन्तरं तत्रैव गोरक्षः प्रादुर्बभूव। कदाचित्तत्र पर्यटन् मत्स्येन्द्रनाथो विलक्षणप्रतिभाशालिनं दृष्ट्वा तं शिष्यत्वेनोपनीतवान् इति। क्वचिच्च श्रूयते दक्षिणदेशे गोदावरीतटे काचिद्ब्राह्मणी पुत्रमसूत स च द्वादशवर्षं यावत् गाश्चारयन् मत्स्येन्द्रनाथेन संगतस्तत एव गोरक्षाख्यां विपुलां योगसिद्धिं च लेभे इति। योगिसम्प्रदायाविष्कृतावपि गोदावरी तटे चन्द्रगिरिनामके स्थाने गोरक्षसहस्रनामस्तोत्रे च दक्षिणदेशस्थे बड़वसंज्ञके स्थाने तस्योत्पत्तिर्वर्णिता। एवमेव वङ्गीयाः वङ्गदेशं, सौराष्ट्राश्च कच्छदेशं केचन पञ्चालप्रदेशमपि तस्य जन्मभुवं वदन्ति।

अहं तु मन्ये भगवता गोरक्षनाथेन बाल्य एव संन्यस्तम्। संन्यासग्रहणानन्तरं पूर्वाश्रमस्य नामादि सर्वं परिवर्तितं भवति तच्च जन्मान्तरवन्न कदापि स्मर्यते। अयमपि यदा लोकैर्ज्ञातस्तदा सिद्धरूप एव। अतोऽस्य जन्मादिविषये न किमपि निश्चेतुं शक्यते। तथापि चरित्रस्य परमोच्चतया, साधनायाः पवित्रतया, जीवनस्य संयमवत्तया, निराडम्बरतया च, एतन्नाम्नोपलब्धग्रन्थानां पाण्डित्यपूर्णतया चैतदवश्यं वक्तुं शक्यते यदयं जन्मना ब्राह्मणः संस्कृतस्य संस्कारसंपन्नो ज्ञाताऽसीदिति। प्राचीनतान्त्रिकसाधनापरम्पराणामवस्थागतं क्रमिकविकासं स सम्यक्तया बुबोध। बौद्धादिभिः साधनाया यद्विगर्हितं रूपं प्रकटितमासीत् तत्तेन परिमार्जितम्। शैवसम्प्रदायानां लिङ्गायत-पाशुपत-कापालिककालमुखादीनां लोकेऽनादृतानामपि तेन सिद्धसम्प्रदायरूपेण सदाचारपरायणं संयमपूर्णजीवनमयं संघठनं प्रवर्तितम्। आदर्शानुकूलं स्वजीवनचरितं परिदर्शयता तेन साधनागतपूर्णतया सह चारित्रिकी पूर्णतापि प्रकटिता। श्रूयते कथासु चतुर्णां येषां सिद्धानां महादेव्या यदा परीक्षणं कृतं तदा गोरक्षनाथ एव तेषु सफलीभूतः। तेन चाप्रतिमसुन्दर्यास्तस्या मातृरूपं स्वीकृत्य तदुत्सङ्गस्थेन बालरूपेण तदीयस्तन्यामृतमाकाङ्क्षितम्। मत्स्येन्द्रोद्धारकाले कामरूपं गतः सः स्वगुरुवन्न तासु रेमे। कामिनीमोहं परित्याजितोऽपि यदा मत्स्येन्द्रः काञ्चनमोहं न परिजहौ सुवर्णमुद्रामयीं कन्थां दधार तदा गोरक्षनाथेन स्वयोगसिद्धया मार्गे स्वर्णमयः पर्वतो निर्मितः, तं दृष्ट्वा स्वमोहं विगर्हयन् मत्स्येन्द्रस्तत्क्षणं कन्थां तत्याज। तेन योगसिद्धिजन्यचमत्काराणामपि यत् प्रदर्शनं कृतं तदपि किञ्चित्कल्याणमुद्दिश्यैव। श्रूयते एकदायं नेपालं गतः, तत्रानादृतेनानेन समग्रं मेघमण्डलं योग-

सिद्धया सञ्चितं तदुपरिचायमासनं बद्ध्वोपविवेश। द्वादशवर्षाणि यावत् मेघा-नवरुध्योपविशतोऽस्य तत्र देवो न ववर्ष। अनावृष्ट्या क्षीणप्राया जनता नृपश्च मत्स्येन्द्रं शरणं ययौ। यदा मत्स्येन्द्रस्तत्रागतस्तदा गुरुं दृष्ट्वा तत्पादयोः प्रणमितुं गोरक्षनाथ आसनं जहौ, तदैवासनत उन्मुक्ता मेघास्तत्र ववृषुः। अद्यापि मृगस्थली-नामके तत्र स्थाने शिलोत्कीर्णोऽयं श्लोकः—

मृगस्थली स्थली पुण्या भालं नेपालमण्डले।
यत्र गोरक्षनाथेन मेघमालाऽऽसनीकृता॥

एतदसन्दिग्धतया वक्तुं शक्यते यद् गोरक्षनाथस्तदानीन्तनः प्रमुखतमो धर्मगुरुरासीत्। तस्य स्फटिकावदातं चरितम्, भावावेशेन नितरामनाविला कुशाग्रा च बुद्धिः, शुद्धं जीवनम्, सात्त्विकी वृत्तिः, अखण्डं ब्रह्मचर्यम्, शास्त्रेषु बहुमुखी प्रतिभा, निर्भीकं व्यक्तित्वं च तं भारतीयमहापुरुषेषु प्रथमगणनायामास्थापयन्। तेन सर्वाभिः साधनाभिः साररूपं सर्वं गृहीतं केवलं ज्ञानोपासकेन भक्तिनैव गृहीता, "गोरख जगायो जोग भगति भगायो लोग" इति तत्कृते प्रसिद्धमभवत्।

गोरक्षदर्शनम्

यद्यपि नाथसंप्रदायस्य सर्वमपि दार्शनिकं तत्त्वं गोरक्षसिद्धान्तसंग्रहे विस्तरेण प्रतिपादितम्, तथापि गोरक्षनाथेन तस्य यद्विशदीकरणं कृतं तत्तस्य रचनासु स्पष्टतया परिदृश्यते, विशेषेण सिद्धसिद्धान्तपद्धतौ। पिण्डब्रह्माण्डयोः समतत्त्वतैवास्य दर्शनस्याधारभित्तिः, तत्प्रतिपादनाय षट्त्रिंशत्तत्त्वानां क्रमशो विकासोऽत्र दर्शितः। अयमेव विकासः सिद्धसिद्धान्तपद्धतौ पिण्डोत्पत्तिप्रकरणे विवृतः। स एव परपिण्डम्, आद्यपिण्डम्, साकारपिण्डम्, प्राकृतपिण्डम्, अवलोकन-पिण्डञ्चेति क्रमेण सूक्ष्मात् परमशिवात् स्थूलतमं यावत् सृष्टिप्रक्रियाया विकासः। प्रलयावस्थायां शिवोऽव्यक्तरूपेण तिष्ठति। इयं च तस्य स्वयमवस्थोच्यते। अस्मिन्नेव शिवे सिसृक्षोत्पद्यते, इयमेव सिसृक्षा शक्तिरित्याख्यायते। स च शिवस्तदानीं सगुण इत्युच्यते। यद्यपि सिसृक्षायां सत्यामेवेमौ शक्तिशिवौ कुलाकुलाख्यया द्वे तत्त्वे भवतस्तथापि तयोर्भेदो नैव मन्यते। उच्यते च—

शिवस्याभ्यन्तरे शक्तिः शक्तेरभ्यन्तरे शिवः।
अन्तरं नैव पश्यामि चन्द्रचन्द्रिकयोरिव॥ इति।

एकमेवाद्वितीयं तत्त्वं दृष्टिभेदेन शिवरूपतां शक्तिरूपतां वा भजते।

प्रसरं भासते शक्तिः संकोचं भासते शिवः।
तयोः संयोगकर्ता यः स भवेद्योगयोगिराट्॥

अनयोः प्रसारसंकोचयोर्य आदिरन्तश्च सैव साम्यावस्था वा निराभासो वा शिवावस्था वा ।

इयं च शक्तिश्चित्स्वरूपा न तु वेदान्तिनां मायेव जड़ात्मिका । यतो हि चेतनस्य शिवस्य शक्तिरपि चेतनैव भवति । अत एव चिच्छक्तेरेव विकासमिदं जगद्रूपं दृश्यते ।

एवं शिवोऽपि द्विविधो निर्गुणः, सगुणश्च । यदा सोऽक्रियो भवति तदा निर्गुणः, यदा च सक्रियो भवति तदा सगुण इत्युच्यते । अनयोरेव सगुणनिर्गुणयोः सङ्गमभूश्च नाथरूपा । अयं च नाथः सगुणनिर्गुणयोरतीतः, द्वैताद्वैतविवर्जितश्चास्ति । विश्वकर्तृत्वं शिवस्य वर्तते न तु नाथस्य । नाथस्वरूपेणावस्थानमेव कैवल्यम् । इदमेव परमं पदम् । जीवन्मुक्तिरेव यथार्था न विदेहमुक्तिः । इयं च पिण्डसिद्धियुता जीवन्मुक्तिरानुषङ्गिकं लक्ष्यम्, पिण्डपदस्य परमपदेन समरसीकरणं च मुख्यं लक्ष्यम् । देहपातानन्तरं संभाव्या मुक्तिस्तु देहपातरूपप्रतिबन्धकेन बाधितत्वादयथार्था । येन देहेन परमं पदं लभ्यते तस्य देहस्य रक्षणमजरीकरणममरीकरणं चावश्यं कर्तव्यम्, उक्तं च योगबीजे—

अजरामरपिण्डो यो जीवन्मुक्तः स एव हि । इति ।

इयमेव कायसिद्धिरिति देहसिद्धिरिति वोच्यते । इयं च कायसिद्धिः तान्त्रिकसाधनया भवतु योगसाधनया वा रससाधनेन वा । एवमणिमाद्यष्टविधैश्वर्यसंपन्नेन तेन देहेन, यतः प्राणा नोत्क्रामन्ति, नाथस्वरूपेणावस्थानं वा पिण्डपदस्य परमपदे समरसीकरणं वा कैवल्यमित्युच्यते ।

अस्मिन् साधनापथे गुरोः सर्वाधिकं महत्त्वं वर्तते । गुरुकृपां विना चरमलक्ष्यप्राप्तिर्न संभाव्यते । सिद्धा अदैहिकानि यानि साधनान्याश्रित्य परमं पदं प्राप्नुवन्ति, तेषु साधनेषु स्थितिर्गुरुकृपाकटाक्षपातेनैव भवितुं शक्नोति । गुरुरेवाष्टविधान् पशुपाशांश्छेत्तुं प्रभवति नान्यः । अयं च गुरुः षट्त्रिंशल्लक्षणसंपन्नो भवति ।

संक्षेपेणेदमेव गोरक्षदर्शनस्य तत्त्वं यत् योगयुक्तं ज्ञानमेव मोक्षोपायः पिण्डसिद्धिश्च परमपदप्राप्तेरनिवार्यं सोपानम् । जीवन्मुक्तिसहितेन सिद्धदेहेन नाथस्वरूपेऽवस्थानमेव पिण्डपदस्य परमपदे समरसीकरणम्, इति ।

गोरक्षकृता ग्रन्थाः

श्रीगोरक्षनाथप्रणीता निम्नाङ्किता ग्रन्थाः श्रूयन्ते—

गोरक्षगीता	महार्थमञ्जरी
गोरक्षबोधः	सिद्धसिद्धान्तपद्धतिः
गोरक्षदीक्षा	षट्चक्रचिन्तामणिः
गोरक्षगणेशगोष्ठी	षट्चक्रबोधः
गोरक्षावधूतगोष्ठी	त्रिपुरसुन्दरीपद्धतिः
गोरक्षयोगमञ्जरी	योगसिद्धान्तपद्धतिः
गोरक्षशतकम् (ज्ञानशतकं वा)	विवेकमार्त्तण्डः
गोरक्षज्ञानगङ्गा	अमरौघशासनम्
गोरक्षागमः	अमनस्कयोगः
गोरक्षतत्त्वप्रकाशः	अमरौघप्रबोधः
गोरक्षोपनिषद्	प्राणशृङ्खला
गोरक्षशब्दी	नृपबोधः
गोरक्षपद्धतिः	हठसंहिता
गोरक्षसंहिता	हठसङ्केतः

एतदनन्तरं बहवो देशीभाषामया ग्रन्था इति "गोरखवानीं" सम्पादयता स्व० डा० पीताम्बरदत्त बड़थ्वाल महाशयेन भूमिकायां निर्दिष्टम् । अमरौघशासने "श्रीमन्महामाहेश्वराचार्य श्रीसिद्धगोरक्षनाथविरचितम्" इति, महार्थमञ्जर्यां च "गोरक्षापरपर्याय-श्रीमन्महेश्वरानन्दनाथविरचिता" इति दृश्यते, एतेन महेश्वरानन्दनाथ इत्यप्यस्य नामान्तरमित्यनुमीयते । "लोकैर्गोरक्ष इत्युक्तो दैशिकैस्तु महेश्वरः" इत्यपि प्रसिद्धिः, दैशिका नाम साम्प्रदायिका वृद्धाः ।

उपरिनिर्दिष्टान् ग्रन्थानधीत्य मया वैयक्तिकरूपेणेदं निश्चीयते यत् सिद्धसिद्धान्तपद्धतितो हठसङ्केतपर्यन्ता ग्रन्था गोरक्षनाथेन स्वयं प्रणीता विद्यन्ते, अन्ये तु गोरक्षप्रणीतेभ्यो ग्रन्थेभ्यस्तदुपदेशेभ्यश्च संकलय्य तदनुयायिभिरन्यैस्तन्नाम्ना प्रवर्तिताः। यतो हि केचन सम्पूर्णरूपेण किंचित्पौर्वापर्येण वा तत्प्रणीतग्रन्थेषु समुपलभ्यन्ते । अन्येषां भाषागतं शैथिल्यं तान् संस्कृतभाषायां पूर्णाधिकारवतो गोरक्षनाथस्य कृतित्वेन स्वीकर्तुं सहृदयहृदयवशीकारे न प्रभवति ।

गोरक्षसंहिता

इयं च गोरक्षसंहिता शतसाहस्री (लक्षश्लोकात्मिका) प्रोच्यते। किन्त्वस्माभिस्तु बहुप्रयासवद्भिरपि खण्डितप्रायं प्रकरणद्वयमेवास्या लब्धम्। अपरं चैकं योगप्रकरणं नेपालदरबारग्रन्थालयस्थमातृकामनुसृत्य श्रीप्रसन्नकुमारबन्द्योपाध्यायैः वङ्गानुवादेन सह १८९७ ईसवीये प्रकाशितम्। यद्यपि विषयदृष्ट्या महत्त्वपूर्णं तत्तथापि तत्रत्या बहवः श्लोका गोरक्षनाथकृतेषु ग्रन्थान्तरेषु यथायथमवलोक्यन्त एव तदितरप्रणीतेषु हठयोगप्रदीपिका-अकुलवीरतन्त्रादिष्वपि तथैव दृश्यन्ते। पूर्वप्रकाशितमिदं संस्करणमिति कृत्वा नास्माभिरत्र सन्निवेशितम्। प्रस्तुतप्रकरणद्वयविषयेऽपि ममेयं धारणा—महामुनिना पाणिनिना 'तेन प्रोक्तम्" (४।३।१०१) इति "कृते ग्रन्थे" (४।३।११६) इति च सूत्रद्वयं पृथक् प्रकरणयोः संबद्धं रचितम्। मन्ये "विद्याप्रवचनकर्त्ता प्रवक्तृपदेन ग्रन्थप्रणेता च कर्तृपदेनोच्येत" इति तदभिप्रायः स्यात्। विद्याप्रवचनेऽर्थस्य प्राधान्यं भवति न तत्राक्षरानुपूर्वी विचार्यते (यथाऽऽधुनिकविश्वविद्यालयेषु कृतानि व्याख्यानानि—लेक्चर्स) ग्रन्थप्रणयने तु अक्षरानुपूर्वी प्रथमं विचारणीया भवति, अर्थस्तु पश्चात्। तात्पर्यमेतद्यदस्य प्रकरणद्वयस्य विषयाणामतीवरहस्यात्मकत्वे गूढाभिप्रायत्वे महत्त्वशालित्वेऽपि गोरक्षप्रणीतग्रन्थान्तरापेक्षया भाषागतं शैथिल्यमवलोक्यायं सन्देहो भवति यद् गोरक्षनाथोऽस्य प्रवक्तैवेति। सर्वज्ञेन तेन भगवता इमे विषया व्याख्यातास्तदनुयायिभिश्च साधकैस्तदभिप्रायज्ञैः स्वभाषया ग्रन्थरूपेण संकलिताः स्युः। अत एवोक्तमुप संहारे—

नाथगोरक्षसंप्रोक्तः सरसं कालकूटवत्।
पूर्वं विज्ञायते सम्यक् साक्षादमृतवद् भवेत् ॥इति॥

(गोरक्ष सं० भूतिप्रकरणम् ९।१३६)

इदमप्युक्तम्—

पञ्चखण्डमिदं शास्त्रं नाम संज्ञा पृथक् पृथक्।
गुरूपदेशाज्जानीयात् सत्यं सत्यं न संशयः ॥

(गो० सं० भूति प्र० ९।१३३)

कानि तानि पञ्चखण्डानीति तु न स्पष्टीकृतं क्वापि।

यद्यपि गोरक्षनाथेन स्वीकृतः प्रवर्तितश्च शुद्धो योगमार्गः। स च यमनियमयोः सर्वसाधारणोपयोगित्वात्सामान्यतया तद्विहाय महर्षिपतञ्जलिना विहित एव राजयोगः। स च तत्प्रणीतग्रन्थेषु गोरक्षसिद्धान्तसंग्रहे च विस्तरेण प्रतिपादितस्तथापि तेन योगस्य हठादयोऽन्ये प्रकाराः कौल-कापालिकादयोऽपि

सिद्धान्ताः स्वयमनुभूय व्याख्याताश्चेन्नात्र किमप्याश्चर्यं परमसिद्धस्य सर्वज्ञस्य च तस्येति मन्यामहे ।

एतदप्यत्र विचारणीयं यत् तस्य गुरुणा मत्स्येन्द्रनाथेन कामरूपे योगिनीनां वशङ्गतेन योगिनीकौलाख्यं यन्मतं प्रवर्तितं तदजानन् स कथं तं ततो विमोचयेत् । अतोऽत्र गोरक्षसंहितायां तेन प्रोक्तं कादिप्रकरणं मन्ये तत्सूचकमेव ।

कादिप्रकरणम्

भूतिप्रकरणविषये यद्वक्तव्यं तत्त्वस्याः संहिताया द्वितीयभागस्योपोद्घाते वक्ष्यामः । संप्रति प्रथमभागं कादिप्रकरणमुद्दिश्य किमप्युच्यते ।

किं तावत्कादिप्रकरणमिति जिज्ञासायाम्, तन्त्रशास्त्रे कादिरिति हादिरिति च प्रसिद्धौ पारिभाषिकौ शब्दौ । अत्र म० म० हरप्रसादशास्त्रिभिरुक्तम्—

"तन्त्रशास्त्रं द्विधा विभक्तं शैवं शाक्तं च । तत्र शैवं हरात्मकत्वेन हादिरिति शाक्तं च काल्यात्मकतया कादिरित्युच्यते । यथा षोडशनित्यातन्त्रे—

कथं कादिमतं नाम्ना तन्मे ब्रूहि महेश्वर ।
काली कादीति शक्तीशः पुरोक्ता तन्मतान्मया ।
प्रोक्ते तन्त्रे कादिकाली मतान्येतेन नामतः ।
कादिसंज्ञा भवेद्भूयः सा शक्तिः सर्वसिद्धये ॥" इति[१] ।

वस्तुतस्तु तन्त्रस्येयमेका शाखा या च कादिमतम्, कुब्जिकामतम्, कुलालिकाम्नायः, श्रीमतम्, दिव्यौघसद्भावः, विद्यापीठम्, मन्थानभैरवेत्यादिभिर्बहुभिराख्याभिरुच्यते स्म । अस्यैव च पूरकोंऽश उत्तरपदेन व्यवह्रियतेस्म, यथा श्रीमतोत्तरं कुब्जिकामतोत्तरमिति । अक्षराणां ककार आद्यक्षरो हकारश्चान्त्यः, येषु बीजाक्षरेषु ककारस्य प्राधान्यं ते कादयो येषु च हकारस्य प्राधान्यं ते हादयः । तेषां बीजानां ये देवास्तत्प्रतिपादका ग्रन्थाश्च कादिपदेन हादिपदेन च व्यवह्रियन्ते ।

प्रस्तुते कादिप्रकरणे प्रायश्चत्वारिंशत्स्थलेषु श्रीमतं मतोत्तरं चेदं शास्त्रमुच्यते मतोत्तरमाहात्म्यं चात्र भूरिशो वर्णितम्, म० म० हरप्रसादशास्त्रिभिः सम्पादिते नेपालदरवारग्रन्थालयसूचीपत्रे (२ २९९ संख्यायां २५५-२५८ पृष्ठेषु) श्रीमतोत्तरग्रन्थस्य या विषयसूची दृश्यते सैव प्रायोऽस्यापि कादिप्रकरणस्य । ग्रन्थारम्भे ग्रन्थान्ते ऽपि त एव श्लोकाः, केवलमिदमेवान्तरं यत्तत्र २५ पटलाः सन्ति अत्र तु २७ पटलाः । विदुषां विवेकाय पटलक्रमेणोभयोर्विषयसूची निर्दिश्यते । येषु पटलेषु यत्र विषयनिर्देशो नास्ति तत्र रेखामात्रं दत्तम्—

---

१. द्र. नेपाल दरबार ग्रन्थालय सूची भूमिकायां ।

गोरक्षसंहितायाम्		श्रीमतोत्तरे	
पटले	विषयः	पटले	विषयः
१—	संवर्तासूत्रकथनम्	१—	———
२—	पीठोपपीठवर्णनम्	२—	हिमवत्पीठवर्णनम्
३—	क्षेत्रोपक्षेत्रसन्दोहोत्पत्तिः	३—	क्षेत्रोपक्षेत्रसन्दोहोत्पत्तिः
४—	मातराणां प्रतिष्ठालक्षणनिर्णयः	४—	मातराणां प्रतिष्ठालक्षणनिर्णयः
५—	———	५—	———
६—	———	६—	मालिन्याः चक्रप्रस्तारनिर्णयः
७—	———	७—	———
८—	मुद्राणामधिकारनिर्णयः	८—	मुद्राधिकारनिर्णयः
९—	जालन्धरनाथविधानम्	९—	अङ्गवक्त्रहृद्दूती
१०—	समयोद्धारे अङ्गवक्त्रनिर्णयः	१०—	———
११—	शिरोदूतीनिर्णयसाधनम्	११—	———
१२—	शिखास्वच्छन्दनिर्णयः	१२—	शिखास्वच्छन्दनिर्णयः
१३—	शिखास्वच्छन्दनिर्णयः	१३—	आज्ञाधिकारः
१४—	आज्ञाधिकारः	१४—	श्लोकद्वादशनिर्णयः
१५—	द्वादशश्लोकनिर्णयः	१५—	देवीचक्रनिर्णयः
१६—	द्वादशश्लोकनिर्णयः	१६—	द्वितीयचक्रनिर्णयः
१७—	———	१७—	गुह्यमातृचक्रनिर्णयः
१८—	———	१८—	योगिनीचक्रनिर्णयः
१९—	योगिनीचक्रनिर्णयः	१९—	कालज्ञानचक्रनिर्णयः
२०—	खेचरीचक्रनिर्णयः	२०—	———
२१—	कालज्ञानचक्रनिर्णयः	२१—	समस्तविद्यानिर्णयः
२२—	वज्रगह्वरोद्धारे समस्तविद्यानिर्णयः	२२—	षोढान्यासनिर्णयः
२३—	षोढान्यासः	२३—	छोम्मासंवाचलक्षणमङ्गप्रत्यङ्ग-योगिनीसंचारस्वरसाधनाधिकारः
२४—	छोम्मासंवाचलक्षणम्	२४—	रुद्रशतार्धनिर्णयः
२५—	पञ्चाशद्रुद्रध्यानवर्णनम्	२५—	———
२६—	चतुस्त्रिंशद्द्वीपद्वीपाधिपक्षेत्रपालध्यानविधानक्रमः		
२७	———		

कादिप्रकरणस्य वर्ण्यवस्तुनिर्देशः

अस्मिन् प्रकरणे सप्तविंशतिपटलाः सन्ति। दुर्दैवतः पत्राणां मध्ये-मध्ये-ऽनुपलब्धतया विच्छिन्नत्वात् वर्ण्यवस्तुप्रवाहोऽवरुध्यते। तथापि यावानंशो लब्धस्तावत एव वस्तुनिर्देशः क्रियते।

तत्र तावत् प्रथमे पटले मङ्गलरूपो भैरवाय नमस्कारो विहितः। तन्त्रशास्त्रे भैरवस्य यत्स्थानं यादृशं च स्वरूपं तत्सर्वं स्तुतिव्याजेनात्र प्रकटितम्। ततो देव्याः प्रश्नरूपेण समग्रस्य ग्रन्थस्य वर्ण्यवस्तुनो सूत्ररूपेण निर्देशः कृतः भैरवस्योत्तरक्रमे दीक्षाप्रकारः भैरवशब्दनिरुक्तिश्च कृता।

द्वितीयपटले केवलं पत्रद्वय (७, १७) मेव लब्धम्। अत्र मन्ये पीठोपपीठानां वर्णनं स्यात्। उपलब्धे तु हिमवतः पीठाधारत्वेन स्थितिः पूर्णपीठस्य कामरूपपीठस्य चापूर्णं वर्णनं विद्यते। पीठानां च 'ओ जा पू का' अयं क्रमो गृहीत इति प्रतीयते।

तृतीयेऽपि प्रारम्भिकांशो न प्राप्तः, मन्ये तत्र क्षेत्राणां वर्णनं स्यात्। प्राप्ते त्वंशे—कर्दमाल-गोकर्ण-विन्ध्याद्रि-विमलेश्वर-सिन्धुमाल-महासेन-मातङ्ग-कुब्जेत्यष्टानामुपक्षेत्राणाम्, त्रिकूट-त्रिपुर-गोपुर-भद्रकर्ण-किरात-कश्मीर-शैवाल-सिन्धुदेशेत्यष्टसन्दोहानाम्, श्री-जयन्ती-कुल्लता-मालव-काञ्चीपुर-कुरुक्षेत्र-वर्वर-शाम्बरेत्यष्टानामुपपीठानां निर्देशः कृतः, ततश्च क्रौञ्चोत्पत्तिः कामदाहश्च वर्णितः।

चतुर्थे पटले कामदाहानन्तरं पार्वतीग्रहणाय देवैः कृता शिवस्तुतिः, शिवपरिणयः, पश्चिमाम्नायसिद्धानां सन्तानविषयकः पार्वतीप्रश्नः, माहेश्वर्यादिषण्णां मातृमूर्तीनां स्वरूपवर्णनम्, शवसाधनप्रकारो मालिनीचक्रपूजनविधिश्च वर्णितः।

पञ्चमे च कौमारी-वैष्णवी-वाराही-ऐन्द्री-चामुण्डा-आग्नेयीनां मातॄणां पदसंख्या वर्णसंख्या च, कूटानि, षड्विधो न्यासमार्गः, स्वाभाविकन्यासेन चक्रभेदनम्, चलचक्रभेदनप्रकारश्च वर्णितः।

अतः परं सप्तपत्राणि नोपलब्धानि तेष्वेव पञ्चमपटलस्य समाप्तिः षष्ठस्य प्रारम्भश्च।

अवशिष्टे षष्ठे पटले देवीचक्राणि, वर्णन्यासानामुपक्रमश्चास्ति।

सप्तमे-देव्या द्विचत्वारिंशन्मूर्तीनां स्वरूपप्रदर्शनं कृतम्। ताश्च मूर्तयः—
१. प्रतिष्ठा, २. विद्या, ३. शान्तिः, ४. चामुण्डा, ५. प्रियदर्शिनी, ६. गुह्यशक्तिः, ७. नारायणी, ८. मोहिनी, ९. प्रज्ञा, १०. वज्रिणी ११. कङ्कटा, १२. कालिका, १३. शिवा, १४. छिवंरा, १५. वागीशी, १६. भीमा, १७. रामा, १८. महाचण्डा, १९. विनायकी, २०. पूर्णिमा, २१. डङ्कारिणी, २२. कूर्दनी, २३. जयन्ती,

२४. दीपिनी, २५. कपालिनी, २६. पावनी, २७. इच्छाशक्तिः, २८. अम्बिका, २९. पूतना, ३०. क्षीराभा ३१. लम्बिका, ३२. संहारी, ३३. महाकाली, ३४. कुसुमा, ३५. शुक्रा, ३६. तारा, ३७. ज्ञानी, ३८. क्रिया, ३९. गायत्री, ४०. सावित्री, ४१. दहनी, ४२. फेत्कारी इति। ततश्च मालिनीचक्रविन्यासक्रमेणाधारचक्रवर्णनम्।

अष्टमे पटले—त्रिशिखा-पद्म-योनीति मुद्रात्रयस्य प्रत्येकं त्रिविधत्वेन नवभेदाः, त्रिशिखायाः स्वरूपं साधनक्रमस्तत्फलं च वर्णितम्। अत्रैव योग-रोध-संपुट-ग्रथन-विदर्भेति षड्विधो मन्त्रनिर्णयश्च कथितः। ततः पद्ममुद्रास्वरूपं साधनक्रमस्तत्फलं च वर्णितम्, एतत्प्रसङ्गेन कामराजस्य साधनं तत्फलमपि। एवं योनिमुद्रास्वरूपादिवर्णने खेचरीमाहात्म्यं प्रयोगराजसाधनविधिस्तदधिकारिनिर्णयः, वृत्तिराजस्य विधिः षड्विधं कुलरत्नं च वर्णितम्।

नवमे-जालन्धरनाथस्योत्पत्तिः, मन्त्रो यन्त्रं ध्यानं पूजाविधिश्च कथितः।

दशमे—परायोन्याः समयायाः प्रस्तारभेदेन पदभेदप्रमाणं तदुद्धारश्च, समयाचारपालकापालकनिर्णयः, वक्राङ्गोद्धारः, वर्णप्रस्तारभेदेन दूतीनां मुद्राध्यानादिकं च वर्णितम्।

एकादशे—हृद्दूत्याः शिरोदूत्याश्च जपादिप्रमाणे क्रमेणोद्धारश्च कथितः।

द्वादशे—शिखादूतीसमुद्धारः कामनाभेदेन कुण्डादिस्वरूपं, होमकालसंख्यादि भेदः, कुलाकुलनिर्णयश्च वर्णितः।

त्रयोदशे—अघोरस्य तत्कीलानां च वर्णनमुत्कीलनप्रकारश्च, ततो द्वात्रिंशदक्षरात्मकस्वच्छन्दस्य चक्रं ध्यानं दूत्यादिप्रकारो यन्त्रविधानं च विवृतम्।

चतुर्दशे—कवच-नेत्र-मुखास्त्रदूतीनां यन्त्रमन्त्रादि, गुह्यकालीस्वरूपं अघोरास्त्रनिरूपणं, षडङ्ग-षड्ध्वकार-षड्योगिनी-षड्ध्वर-षट्पुर-षट्सिद्धानां चाज्ञादिषट्कनिरूपणम्, शाक्ता-शाम्भवीति द्विविधदीक्षाया अष्टौ प्रकाराश्च वर्णिताः।

पञ्चदशे—द्विरण्डभैरवोत्पत्तिः, ब्रह्मविष्णुभ्यां शिवस्तवनम्, लिङ्गदर्शनम्, चक्रसर्जनं स्वरूपनिरूपणं च, लिङ्गदर्शनसाधननिरूपणम्, षट्चक्रनिरूपणम्, लिङ्गाधारवर्णनम्, ध्यानभेदेन फलभेदः, द्वादशचक्रेषु द्वादशात्मिकायाः कुलवागीश्वर्याः स्वरूपस्य द्वादशश्लोकनिर्णयाख्यया वर्णनम्।

षोडशे—आत्मा-शक्तिः-हंसः-विन्दुः-पदं-खश्चेतिषट्पदार्थनिर्णयः, ध्यानयोगधारणायोगयोः स्वरूपनिरूपणे आज्ञा-मणिपूरचक्रवर्णनम्, नादस्य संयोगवियोगौ पिण्डसृष्टिः षट्सिद्धपुरनिर्णयश्च।

सप्तदशे—आद्यन्तविहीनेऽत्र पटले परमादूतीनां षोडशदिव्ययोगिनीनाञ्च वर्णनं लभ्यते।

अष्टादशस्तु पटलो नोपलब्धः।

ऊनविंशे—राकिनी-लाकिनी-काकिनी-शाकिनी-हाकिनी-याकिनी-कुसुमा-कुलसंभूतयोगिनीनां वर्णनम्।

विंशे--खेचरीणां समूहो वर्णितः विशेषेणैताः चतुःषष्टियोगिन्यः १ अक्षोभ्या. २. ऋक्षपर्णा. ३. राक्षरी, ४. क्षपा, ५. क्षया, ६. चिपिटा, ७. कृष्णा, ८. सुलालसा, ९. हेला, १०. लोला, ११. लोला, १२. सुप्ता, १३. लुब्धा, १४. लम्पटा, १५. लङ्केश्वरी, १६. विमला, १७. हुताशनी, १८. विडालाक्षी, १९. हुङ्कारी, २०. बड़वामुखी, २१. सिंहनादा, २२. रेवती, २३. क्रोधना, २४. भयानना, २५. सर्वज्ञा २६. देवकी, २७. शान्ता, २८. ऋग्वेदा, २९. शुभानना, ३०. सारा, ३१. विश्वरूपा, ३२. सरस्वती, ३३. तालजङ्घा, ३४. बृहत्कुक्षिः, ३५. विद्युज्जिह्वा, ३६. भयङ्करी, ३७. मेघनादा, ३८. प्रचण्डा, ३९. कालवर्णा, ४०. रूपदा, ४१. चम्पा, ४२. चम्पावती, ४३. प्रपञ्चा, ४४. प्रलयांशकी ४५. पिचुवक्रा, ४६. पिशाची, ४७. प्रेताक्षी। ४८. लोलुपा, ४९. वामा, ५०. वामनी, ५१. वक्रनासा, ५२. विकृतानना, ५३. ५३. वायुवेगा, ५४. उग्रा, ५५. विचित्रा, ५६. विश्वरूपिणी, ५७. यमजिह्वा ५८. जयन्ती, ५९. दुर्जया, ६०. यमान्तिका, ६१. प्रलयी, ६२. विडाली, ६३. अशनी, ६४. पूतना चेति।

अत्रैवासिताङ्गभैरवस्वरूपं, तत्कृतसृष्टिवर्णनम्, तस्य नवात्मता, मण्डलानां तद्व्याप्तीनां च विस्तृतं विवरणमपि दत्तम्।

एकविंशे पटले--मन्त्रबीजानां निदर्शनम्, गुरुशिष्यलक्षणानि, कुलपिण्डकुललक्ष्मयोर्विवरणं, दशवायुस्वरूपं तद्विकृतिनिदर्शनं, जीवलक्षणं तत्स्थितिस्तन्निर्गमप्रकारश्च, श्रीमतोत्तरतन्त्रमाहात्म्यम्, तद्बोधकान्यतन्त्राणां नामानि, कालचक्रवर्णनम्, पूषोदयनिरूपणं तेन शुभाशुभनिर्णयज्ञानप्रकारश्च वर्णितः।

द्वाविंशे च--कालवञ्चनं मृत्युञ्जयत्वप्राप्तिश्च, कालकर्षणी-मृतोत्थापिनी-मृतसंजीविनीविद्यानां मन्त्रोद्धारः, परा-अपरा-परापराविद्यानां निरूपणम्, कामेश्वरीत्रिपुरशेखरयोर्विद्ययोर्वर्णनम्।

त्रयोविंशे--सविधिषोढान्यासो वर्णितः।

चतुर्विंशे--साधनाक्रमे भूतशुद्धिः, गुरुमण्डलम्, क्रमपूजनप्रकारः, चतुःषष्टिक्रमवर्णनम्, वज्रकुब्जि-सिद्धकुब्ज्योर्निरूपणम्, छोम्मासंवाचलक्षणं दिव्यभाषाज्ञानप्रकारः, छोम्माकमुद्राभेदेन सङ्केतग्रहणं च वर्णितम्।

पञ्चविंशे—पञ्चाशद्रुद्राणां स्वरूपं शक्तयो ध्यानादिश्च वर्णितः।

षड्विंशे—चतुस्त्रिंशद्द्वीपतदधिपतत्क्षेत्रपालानां च स्वरूपं ध्यानादिश्च, द्वीपानां पीठानां च देहे स्थितिर्गायत्रीनिर्णयश्च वर्णितः।

सप्तविंशे पटले—चक्राम्नायवर्णने ब्रह्माणी-माहेशी-कौमारी-वैष्णवी-ऐन्द्री-चामुण्डा-चण्डिका-महालक्ष्मी-यामल-नवात्म-दूती-नित्यक्लिन्ना-एकवीरा-निग्रहा-दुर्गतिषोडशचक्राणां स्थानानि निर्माणप्रकारः पूजाविधानं तत्फलं च वर्णितम्, ततो महन्तारीस्वरूपं तन्मन्त्रोद्धारः तत्पूजाविधिस्तत्फलञ्च, अष्टविधचर्या, चरुकलक्षणं तत्प्राशनफलञ्च, पवित्रारोपणप्रकारः, ग्रन्थमाहात्म्यवर्णनं चेति संक्षेपेणेदमेवास्य प्रकरणस्य वर्ण्यवस्तु।

आत्मनिवेदनम्

प्रायः पञ्चविंशतिवर्षात् पूर्वं मदीयेनैकेन मित्रेणावलोकनार्थमेकं पुस्तकं मह्यमदायि। तत्र कानिचित्पत्राणि ग्रन्थान्तरस्यासन् तान्यपसार्य मयावलोकितं यत् प्रारम्भतः सप्तमपटलस्य किंचिदंशं विहाय, सप्तविंशति पटलं यावत् गोरक्षसंहितायाः पुस्तकमेतदासीत्। मध्येऽपि कानिचित्पत्राणि नासन्। ततो मया श्रीयोगिनरहरिनाथमहोदयानां साहाय्येन यावन्ति नाथमतानुयायिनां प्रसिद्धप्राचीनस्थानान्यासन् तेषु, हस्तलिखितग्रन्थानां संग्रहालयेषु च क्वचित् पत्रद्वारा क्वचित्स्वयं गत्वाप्यन्विष्टं कथंचिदयं ग्रन्थः पूर्ण उपलभ्येत इति, किन्तु दुर्दैववशात् न कुतोऽऽप्यलभम्। १९६३ ईसवीये यदा सरस्वतीभवनपुस्तकालये नियुक्तोऽभवम् तत्रैका मातृका (२५५७२) मयोपलब्धा सापि जीर्णा कीटभक्षिता प्रायः खण्डिता च। किन्तु तस्यां तानि पत्राण्यधिगतानि येषु प्रथमपटलादारभ्य षष्ठं पटलं यावत् पुष्पिकांश आसीत्। अग्रिमेष्वपि पटलेषु बहुत्र खण्डितोंऽशस्ततः पूरितः। एवं प्रायः षट्सहस्रपरिमिताः श्लोका उपलब्धाः। एतदन्वेषणप्रसङ्ग एव पृष्टैः भूतपूर्वोपकुलपतिभिः डा० श्रीगौरीनाथशास्त्रिभिरेतद्दृष्ट्वाऽऽदिष्टोऽहं "अतीवमहत्त्वपूर्णमिदं पुस्तकं यावद् यादृशं चोपलब्धं तावत्तादृशमेव संप्रति प्रकाशनीयं प्रकाशमुपगते सति यत्र कुत्रापि स्यात्तल्लभ्येत" इति। ततो-मया संपाद्य मुद्रणाय प्रदत्तम्, अस्मिन् कादिप्रकरणेऽर्धे मुद्रिते भूतिप्रकरणमपि प्रथमतः षष्ठपटलार्धं यावदधिगतम्, ततोऽग्रिमोंऽशः काशिराज डा० श्रीमद्विभूतिनारायणसिंह देवानां कृपया तेषां सरस्वतीभण्डारस्थ ग्रन्थात् पूरितम्। तदपि-पुस्तकं मध्ये मध्ये विच्छिन्नमेव। एवं क्रमेणास्याः शतसाहस्र्याः संहिताया प्रकरणद्वयं (कादिप्रकरणम्, भूतिप्रकरणं च) विदुषां पुरत उपस्थाप्यते। एतस्य संपादने मया मूलमात्रिकास्थः पाठो यथावद् गृहीतः भाषादृष्ट्या व्याकरणदृष्ट्या विषयदृष्ट्या वा न तत्र किमपि परिवर्तनं कृतम्। खण्डितेष्वपि स्थलेषु तान्त्रिकाणामेव

विदुषामधिकार इति कृत्वा न किमपि सन्निवेशितम्। केवलं यत्र प्रचुरासम्बद्धता-ऽनुमिता तत्र [ ] कोष्ठान्तर्गतः स्वेप्सितपाठो दत्तः। एतद्ग्रन्थवर्णितविषयेषु नितरामल्पज्ञस्यापि मम सम्पादनधाष्ट्र्ये एक एवाभिलाष आसीत् यत् कथञ्चिदपि ग्रन्थोऽधिकारिविपश्चितां दृग्गोचरीभूयादिति।

एतत्सम्पादनेऽस्मत्सुहृतद्वर्यैः श्रीव्रजवल्लभद्विवेदिभिः (संस्कृतविश्वविद्या-लयीययोगतन्त्रविभागप्राध्यापकैः) कृतं साहाय्यं मुहुरनुस्मरन् गुणैकपक्षपातिनः कृपाधनान् विदुषः भूयो भूयः साञ्जलिबन्धं प्रार्थये यन्मातृकैकतया लिपिकदोषेण ममाल्पज्ञतया मुद्रणादिदोषेण वोपगतानां त्रुटीनां कृते ममानवधानमिति मत्वा क्षाम्यन्तो मान्याः यत्र काप्यस्या मातृकान्तरमुपलभ्येत तत्सूचयन्तु येनाग्रिमे संस्करणे खण्डितोंऽशः पूर्येत।

विद्वच्चरणचञ्चरीकः

सरस्वतीभवनम्
मकरसंक्रान्तिः २०३२

जनार्दनशास्त्री पाण्डेयः

॥ श्रीः ॥

गोरक्षसंहितायाः कादिप्रकरणस्य

विषय-सूची

टि०— × चिह्नमिदं खण्डितपत्रसूचकम् ।

गोरक्षसंहिता

(१) कादिप्रकरणम्

गोरक्षसंहिता

प्रथमः पटलः

(तृतीयं पत्रम्*)

..........रहितं निर्विकारं निरञ्जनम् ।
शून्याच्छून्यतरं शून्यं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

अ[आ]पादतलमूद्ध्निस्थं कन्दनालसमास्तृतम् ।
हंसरूपं निराभासं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

आकाशज्योतिमारूढं व्योमातीतं निरामयम् ।
व्योमव्यापि परंव्योम भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

चन्द्रार्कवह्निमध्यस्थं दृष्टादृष्टैकगोचरम् ।
अनाख्यं च निराभासं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

सर्वप्रपञ्चरहितं मरणव्ययवर्जितम् ।
रूपारूपविनिर्मुक्तं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

नाडिकार्णवसंभूतं मन्त्रजालप्रकाशकम् ।
अतीतगोचरं शम्भुं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

हकारोर्ध्वपरं सूक्ष्मं परानन्दं परात्परम् ।
परस्यान्ते परे लीनं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

---

*अस्याः संहितायाः षष्ठपटलं यावदेकैव मातृका सरस्वतीभवनग्रन्थालये २५५७२ संख्याका उपलभ्यते, सा च मध्ये मध्ये खण्डिता कीटभक्षिता च । प्रारम्भे तस्य यावन्ति पत्राण्युपलब्धानि मातृकान्तराभावादविकलं मुद्रितानि तानि । विशेषस्तु भूमिकायां द्रष्टव्यः ।

घण्टिकान्ते परं शान्तं ब्रह्मरन्ध्रविनिर्गतम् ।
आकाशं निर्मलं सूक्ष्मं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

अखण्डनिर्मलं शुद्धं कला[ल्पा]कल्पविवर्जितम् ।
नित्यं प्रमेयरहितं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

यथा भानुगता[तो] रश्मिर्व्यापयेन्निखिलं जगत् ।
तथा सर्वगतं देवं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

नादान्तविन्दुसंलीनं शक्त्यातीतमगोचरम् ।
मालिन्यङ्गसमुद्भूतं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

अनिलानलसंयुक्तं व्यापकं परमेश्वरम् ।
भुवनत्रयसंलीनं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

अकारादिक्षकारान्तं कुलपिण्डसमुद्भवम् ।
वर्णराशिस्वरूपस्थं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

यथा जलगतः सूर्यश्चन्द्रश्चाप्सु व्यवस्थितः ।
तथा सर्वगतं देवं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

यथा चाग्निगतं तेजो यथा वायुः स्वरूपतः ।
तथा सर्वगतं देवं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

पृथिव्यापस्तथा तेजो वायुराकाश एव च ।
पञ्चभूतगतं देवं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

शब्दस्पर्शरूपरसगन्धतन्मात्रपञ्चकम् ।
एतद्व्याप्य स्थितं देवं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

वाक्पाणिपादपायूपस्थपञ्चकसंस्थितम् ।
पञ्चकर्मेन्द्रियैः संस्थं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

श्रोत्रं त्वक् चक्षुषी जिह्वा घ्राणं चैव तु पञ्चमम् ।
पञ्चेन्द्रियसुसंभूतं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

कामः क्रोधस्तथा लोभो मोहश्चैव चतुष्टयम् ।
अन्तःकरणसंभूतं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

पक्षिकीटैस्तथा वृक्षैर्लतागुल्मसरीसृपैः ।
सर्वं व्याप्य स्थितं शम्भुं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥

विकल्पकल्परहितं कल्पनातीतगोचरम् ।
विकल्परहितं शान्तं भैरवं तं नमाम्यहम् ॥
..............................'आचारपालक ॥

× × ×

(पञ्चमं पत्रम्)

चतुःषष्टिक्रमं दिव्यं दिव्यादिव्यं तथैव च ।
गृहं गोत्रं च संतानं वृक्षं वल्ली फलं तथा ॥
मण्डलं चाभिषेकं च दीक्षा समयमण्डलम् ।
अधिकारपदं दिव्यं ज्ञानविज्ञानसाधनम् ॥
एतत् सर्वं मया[मा]ख्याहि जानीमो निश्चयं यथा ।
कथयस्व प्रसादेन भक्त्याहं तव वल्लभा ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु साधु महाभागे प्रष्णा[श्ना]चोद्यविकल्पिनि ।
अतिगूढतरं देवि न कथ्यं यत् सुरैरपि ॥
सुगोप्यं परमं देवि सुप्रकाश्यं महोदयम् ।
वीरभैरवरुद्राश्च गुह्यका गणनायकाः ॥
मातरश्चापि सर्वास्ताः क्षेत्रपाला महाबलाः ।
स्कन्दाद्याश्च गणा ये च शाकिन्यो बलवत्तराः ॥
ब्रह्माद्याश्च सुरा ये च ये चान्ये च महोरगाः ।
दैत्याश्च दानवा उग्राः सिद्धा ऋषितपोत्कटाः ॥
भ्रामितास्ते मया देवि श्रीमतार्थे तु वञ्चिताः ।
न मया कस्यचित् ख्यातं दिव्यज्ञानं महोदयम् ॥
योगिनीगुह्यसद्भावं भुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ।
दिव्यवर्षसहस्रं च तपसाऽऽराधितस्त्वया ॥
तुष्टोऽहं तव देवेशि गुह्यं कीलं वदाम्यहम् ।
मतोत्तरं महादिव्यं श्रीमतार्थप्रका[शकम्] ॥
निःसन्दिग्धं स्फुटार्थं च सर्वभ्रान्ति[वि]नाशनम् ।
सुसमे भूप्रदेशे तु गोमयेनोपलेपिते ॥

[पु]ष्पप्रकरशोभाढ्ये दिव्यागरुसुधूपिते ।
हेमकुम्भं तु संस्थाप्य अलिद्रव्यप्रपूरितम् ॥
चूतपल्लवसंच्छन्नं दिव्यवस्त्रावगुण्ठितम् ।
चर्चितं चन्दनाद्यैश्च दिव्यधूपसुधूपितम् ॥
दीपोत्सवं सनैवेद्यं घण्टाशब्दसुनादितम् ।
कुमारीः पूजयेत्तत्र कुमारा[न्] योगिनीस्तथा ॥
गुरुं च गुरुतश्चैव ये चान्ये गुरुभ्रातरः ।
अन्वये क्रमिकज्येष्ठा ये चान्ये प्रतिचारकाः ॥
पूजयेद् विविधैर्वस्त्रैर्नानालङ्कारकादिभिः ।
गुरुं संपूजयेत् पूर्वं दिव्यवस्त्रैः सुशोभनैः ॥
कटकङ्कणकेयूरैः काञ्चीमुद्राङ्गुलीयकैः ।
पूजयेत् परया भक्त्या वित्तशाठ्यविवर्जितः ॥
आगमं पूजयेद् भक्त्या मणिरत्नप्रवालकैः ।
कनकाब्जमयैर्दिव्यैः पुष्पाञ्जलित्रयं ददेत् ॥
वेष्टयेच्छुक्लवस्त्रेण कृष्णेन च द्वितीयकम् ।
तृतीयं रक्तवस्त्रेण पीतेन च चतुर्थकम् ॥
पञ्चमं नीलवर्णेन सर्ववर्णेन षष्ठकम् ।
सुवर्णखचितैर्दिव्यैर्दिव्यपीठोपरि स्थितम् ॥
नेत्रपट्टानि दिव्यानि मालामुक्ताफलानि च ।
रत्नमाला[ल्या]नि दिव्यानि भूष.......... ॥

× × ×

(सप्तमं पत्रम्)

भरत्यमृतरूपेण रमते शक्तिना[भिः] सह ।
वमते ज्ञानसद्भावं भैरवस्तेन चोच्यते ॥
व्यापितं तु जगत्सर्वं पराकाशे रमेत्तु यः ।
वमते खेचरीं व्याप्तिं भैरवस्तेन चोच्यते ॥
यत्रोत्पन्नं परं विश्वं लयीभूतं च यत्र वै ।
यत्रस्था परमा व्याप्तिर्भैरवस्तेन चोच्यते ॥
संवर्त्तानलमध्यस्थः संवर्त्तानलसंस्थितः ।
संवर्त्ता[र्त्त]सृष्टिरूपस्थो भैरवस्तेन चोच्यते ॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गत-श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठ-नाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

संवर्त्ता[र्त्त]सूत्रकथनं नाम

प्रथमः पटलः ॥१॥

द्वितीयः पटलः

अथातः संप्रवक्ष्यामि मिह[हिम]वन्तं यथास्थितम् ।
योजनायुतविस्तीर्णं महाशृङ्गाटकाकृतिम् ॥ १ ॥
मेखलात्रयसंयुक्तं तस्य बाह्ये तु पञ्चकम् ।
अष्टौ षोडश विन्यस्य द्वात्रिंशद्द्विगुणीकृतम् ॥ २ ॥
तद्बाह्ये मेखलास्तिस्रश्चतुष्कं तदनन्तरम् ।
तदूर्ध्वं च भगाकारं द्वारत्रयविभूषितम् ॥ ३ ॥
द्वारतोरणसंयुक्तं कपाटार्गलभूषितम् ।
त्रिसन्ध्यावेष्टितं दिव्यं द्वारपालत्रयान्वितम् ॥ ४ ॥
ते च ते कथयिष्यामि मूर्तिमन्तो यथाश्रयाः ।
लम्बोदरो बृहत्कुक्षिर्घण्टाकर्णस्तृतीयकः ॥ ५ ॥
त्रिनेत्राश्च महाकाया महाबलपराक्रमाः ।
चतुर्भुजा महावीर्याः खड्गखेटकधारिणः ॥ ६ ॥
काद्यत्रिशूलहस्ताश्च विकटोत्कटभीषणाः ।
वडमालाधरा दिव्या वज्रदीप्तिसमुज्ज्वलाः ॥ ७ ॥
नानारूपधरा देवि द्वारपाला महाबलाः ।
रक्षन्ति सततं द्वारं हिमवत्पीठमुत्तमम् ॥ ८ ॥
वामा ज्येष्ठा तथा रौद्री सन्ध्यात्रयविभूषितं[ता] ।
रक्ता श्वेता तथा कृष्णा त्रिनेत्रा च शिवा परा ॥ ९ ॥
चतुर्भुजा महावीर्याः शक्तितोमरधारिणी ।
वामे कपालं संयुक्तं त्रिशूलं दक्षिणे करे ॥ १० ॥
वडमालाधरा दिव्या किरीटकुण्डलान्विता ।
दिव्याम्बरधरा देव्यः सर्वाभरणभूषिताः ॥ ११ ॥

षष्टिकोटिसहस्राणि परिवेष्टि[ष्ट्य]समन्ततः ।
हिमवत्पृष्ठमाश्रित्य क्रीडानन्दैकनिर्भराः ॥ १२ ॥

फेत्कारकिलकिलारावैर्नानाशब्दरवैस्तथा ।
क्रीडन्ति विविधाकारैर्योगिन्यो बलवत्तराः ॥ १३ ॥

ह रः सं त प्रभेदेन क्रूरानन्देन भूषितम् ।
का ल ई मं वरारोहे अर्द्धेन्दुकल[यान्वितम्] ॥ १४ ॥

श[शी]तरश्मिस्तथा बीजं चन्द्रार्धकृतशेखरम् ।
सन्ध्याबीजं मयाख्यातं दुर्लभं प्रकटीकृतम् ॥ १५ ॥

त्रिसन्ध्या कथिता देवि त्रिकपाटार्गलां शृणु ।

× × ×

(सप्तदशं पत्रम्)

किञ्चिल्लम्बोदरा देवी पूर्णपीठे व्यवस्थिता ।
यथा देवी तथा सर्वे परिवृत्य समन्ततः ॥

पूर्णचन्द्रमयं दिव्यं तेजस्तत्त्वे व्यवस्थितम् ।
वृत्ताकारसुसंपूर्णं त्रि[त्र्य]स्रं वै तस्य मध्यतः ॥

तदूर्ध्वे च द्विधा भिन्नं तद्बाह्ये चतुरस्रकम् ।
चतुरस्रस्य बाह्ये तु चतुर्द्वारं लिखेत्प्रिये ॥

उपद्वारद्वयोपेतं पूर्णपीठं महोदयम् ।
पूर्णपीठेऽधिकारत्वं पुत्रापुत्रीशपालकैः ॥

वेदवह्निरविश्चैव मातरो वेदमेव च ।
अधिकारं प्रकुर्वन्ति दिव्याज्ञा वीरवन्दिते ॥

एवमुक्त्वा गता तूर्णं यत्रोच्छूष्मं महावनम् ।
उच्छूष्मा नाम संज्ञा च नदरूपा व्यवस्थिता ॥

पूर्णकामा जगामासौ यत्रोच्छूष्मा महानदी ।
तत्क्षणात् सहजोच्छूष्मा सर्वावयवसुन्दरी ॥

तत्प्रभाव[वात्] कला देवी बभूवाग्रे कृताञ्जलिः ।
प्रत्युवाच ततो देवी हर्षोत्कर्षितमानसा ॥

कामरूपधरां देवीं नानारूपमनोरमाम् ।
सर्वावयवसंपूर्णां सर्वलक्षणशोभिताम् ॥

अधिकारं कुरु त्वं हि अत्रैव वरवर्णिनि ।
चन्द्रानन्दः समागत्य नवनाथो भविष्यति ॥

कामरूपत्वमापन्ना तेन त्वं कामरूपकम् ।
कामरूपे त्वया सार्धमधिकारं करिष्यति ॥

तव पुत्रा भविष्यन्ति त्रयोदश महाबलाः ।
दुहितरस्तथाप्येवं सप्तैव तु गणेश्वराः ॥
अनन्तो चानुमन्तश्च सुराजा सुन्दरस्तथा ।
शिवार्जुनस्तथा इन्द्रो भीमा[मो] वै द्रोणकस्तथा ॥
केतुध्वजो विशालाक्षः कल्याणश्चतुराननः ।
एते पुत्राः महावीर्याः कुलकौलप्रकाशकाः ॥
प्रभा प्रसूतिः शान्ता च भानुवत्यथ श्रीबला ।
हरिणी हारिणी चैव शालिनी कन्दुकीति च ॥
मुक्तावली गौतमी च कौशिकी कोटरामुखी ।
एता दुहितरश्चोग्रा निग्रहानुग्रहं प्रति ॥
लम्पटो घण्टाकर्णश्च स्थूलदन्तो गजाननः ।
बृहत्कुक्षिः सुरानन्दः सप्तमस्तु बलोत्कटः ॥
एतेषां चैव संतानं भविष्यन्ति[ति] युगे युगे ।
सिंहासनाधिपा ह्येते कोटयश्च चतुर्दश ॥
नीलस्योत्तरदिग्भागे हृदयस्य [ह्रदस्य] परमेश्वरि ।
महोच्छूष्मच[व]नान्तस्था कामपीठाधिकारिणी ॥
नीलोत्पलदलश्यामा बिम्बोष्ठी चारुहासिनी ।
एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च द्विभुजा कामरूपिणी ॥
वरदाभयहस्ता च नानाकेयूरमण्डिता ।
मुकुटेन विचित्रेण कर्णौ कुण्डलभूषितौ ॥
रत्नमाला सुतेजाढ्या कण्ठस्था च विराजते ।
मुक्ताफलमयी माला आपादतललम्बिता ॥
मध्यक्षामा नितम्बाढ्या पीनवृत्तपयोधरा ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा ईषत्प्रहसितानना ॥
सर्वाभरणसम्पन्ना सर्वावयवसंयुता ।

× × ×

(विंशैकविंशे पत्रे)

..................धिकारिण्यः पूजिताश्च वरप्रदाः ।
नानाभेदगता देवी अष्टधा कुलभेदतः ॥
उपक्षेत्रं ततो देवी[व्याः] संगृह्येत प्रयत्नतः ।
कर्दमालं च गोकर्णं विन्ध्याद्रिं विमलेश्वरम् ॥
सिन्धुमालं महासेनं मातङ्गं कुब्जमेव च ।
उपक्षेत्राणि संगृह्य सम्यग्दृष्ट्यावलोकनात् ॥
देवी संगृह्य संदोहो[हं] योगिनीनां समागता ।
त्रिकूटं त्रिपुरं चैव गोपुरं तु ततः प्रिये ॥
भद्रकर्णं किरातं च काश्मीरं मण्डलं तथा ।
शैवालं सिन्धुदेशं च संदोहानि सृजेत्प्रिये ॥
श्रीजयन्ती कुल्लता च मालवेन महौजसा ।
काञ्चीपुरं कुरुक्षेत्रं बर्बरं शाम्बरं तथा ॥
उपपीठानि देवेशि क्षेत्रतीर्थानि संसृजेत् ।
नानाप्रकारं संगृह्य नार नात्र (?) कृतालयम् ॥
कृत्वैतानि पुनश्चक्रे संदोहानि समन्ततः ।
स्थापयेत्क्रतुयोगिन्यो ये[या] यत्रैव समागताः ॥
एवं कृत्वा निजां कीर्तिं वर्षे भारतसंज्ञके ।
उद्यमं च पुनश्चक्रे शेषं कर्तुं समुद्यता ॥
श्रमत्यासुः[श्र] सुरेशान्याः पीठक्षेत्राद् वनाद्वनम् ।
प्रक्रमन्त्याः पपातोर्व्यां प्रस्वेदः श्रमसंभवः ॥
ततो जातः प्रचण्डात्मा क्रौञ्चनामा महासुरः ।
तेन तीव्रप्रतापेन पीडितं भुवनत्रयम् ॥
ततो ब्रह्मास[ण]मासाद्य सर्वे देवाः सवासवाः ।
पप्रच्छुः क्रौञ्चनाशाय ततः पापं हन प्रभो ॥

ब्रह्मा प्रोवाच देवानां दुर्द्धर्षोऽयं महासुरः ।
न श्रीकण्ठे न वैकुण्ठे न वै शक्त्याश्च निग्रहे ॥

सत्यं वच्मि भवात् पुत्रं पार्वती जनयिष्यति ।
तस्यासावसुरो वध्यो यस्मात्सोऽपि तदुद्भवः ॥

संप्राप्ते समये तेषां पार्वती हरसंनिधौ ।
वर्तते साम्प्रतं प्रीत्या परिचर्यापरायणा ॥

तत्र कामो वसन्तश्च उभौ प्रस्थापि[प्य]तां वने ।
संयोगो घटते येन भवतां शत्रुनिग्रहे ॥

इति संचिन्त्य मनसा ब्रह्मोक्तं चक्रिरे वचः ।
गृहीतं समयज्ञेभ्यः कामं प्राप्तहराश्रयम् ॥

वसन्तेन सहायेन रतिप्रीतिसहायवान् ।
प्रविवेश वनं कामः स्थितो यत्रेश्वरः स्वयम् ॥

पुन्नागाः कर्णिकाराश्च कदम्बाशोकपाटलाः ।
सहकारार्जुनास्तत्र चम्पकाश्च महाद्रुमाः ॥

कन्दर्पसंगमास्त[त्त]त्र दधिरे पुष्पसम्पदः ।
देवमुत्कर्षयामास पुष्पैरेभिर्हरं नवैः ॥

समादाय प्रभूतानि देवी प्राह[प] हरान्तिकम् ।
कामोऽपि तत्क्षणात्प्राप्य दृष्ट्वा सानन्दमीश्वरम् ।

बाणं संमोहनं नाम प्रेषयामास लीलया ।
सविकारं ततस्त्र्यक्ष्यः[क्षः] संलक्ष्य च निजं मनः ॥

दिशोऽवलोकयामास देवदेवस्त्रिलोचनः ।
इषुचापधरं दृष्ट्वा सकोपं मदनं प्रति ॥

तृतीयनयनस्थेन तेजसा जातवेदसम् ।
भस्मावशेषतां कामं प्रापयामास भैरवः ॥

हाहा कोलाहलं जातं देवानां गगनान्तरे।
रतेव व्यर्थनाशाय तत्क्षणान्तर्हितः शिवः॥

हिमाचलस्तामुपलभ्य वार्ता
सविस्त [रामागत] देवताभ्यः।
त्र्यक्षाश्रमं प्राप्य सुतां गृहीत्वा
जगाम तत्रावसरे स्वगेहे॥

इति श्रीमन्महामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गत-श्रीमतोत्तरखण्डे कादि-भेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे श्रीकण्ठनाथा-वतारे विद्यापीठे योगिनी गुह्ये

क्षेत्रोपक्षेत्रसंदोहोत्पत्तिर्नाम

तृतीयः पटलः॥३॥

चतुर्थः पटलः

अनन्तरं समागत्य ब्रह्माच्युतपुरन्दराः।
देवं विज्ञापयामासुः स्तुतिं कृत्वा त्रिलोचनम्॥ १॥

जयदेव जगन्नाथ सुरासुरगुरो हर।
त्राहि त्राहि त्रिलोकेश त्रैलोक्यमङ्गलाय च॥ २॥

स्मर देव पुराकल्पं त्रैलोक्यशरणार्दिते।
त्वयैवास्य कृता चिन्ता पुनश्चिन्तयसे प्रभो॥ ३॥

अद्रिजास्वेदसंभूतः क्रौञ्चनामा महासुरः।
तत्सुतस्यैव वध्योऽसौ तस्मात्पाणौ गृहाण ताम्॥ ४॥

ब्रह्मादीनां वचः श्रुत्वा तथेति प्रति[त्य]पद्यत ।
हिमाद्रितनयां देवः पाणौ जग्राह सादरम् ॥ ५ ॥

सब्रह्माणस्ततो देवाः कृतार्थाः प्रागमन् दिवम् ।
देवदेवोऽपि कन्दर्पमनुजग्राह लीलया ॥ ६ ॥

अङ्गीकृतस्ततोऽनङ्गैरनङ्गाकारभूषणैः ।
पार्वत्या सह सानन्दस्तदा रेमेऽनुरागतः ॥ ७ ॥

अनुरञ्जितवान् शम्भुः प्रोवाच गिरिगोत्रजाम् ।
देवि तुष्टोऽस्मि सद्भावात् वरं प्रार्थय सुव्रते ॥ ८ ॥

श्रीदेव्युवाच

पश्चिमाम्नायसिद्धानां संतानं पश्चिमं वदेत्[वद] ।
तदहं श्रोतुमिच्छामि मतानां मतमुत्तमम् ॥ ९ ॥

कल्पे कल्पे त्वयाख्यातं बहुधा च मया श्रुतम् ।
सर्वस्यापि प्रमेयस्य न मे शक्योऽवधारितुम् ॥ १० ॥

गूढप्रमेया बाहुल्या अल्पबुद्ध्यामहं[बुद्धिरहं] प्रभो ।
प्रमेयं वद मे नाथ येन विज्ञा भवाम्यहम् ॥ ११ ॥

येनोपलक्षिमात्रेण································।

× × ×

(सप्तविंशं पत्रम्)

....न्नता प्रिये ।
वृषभासनमारूढा सर्वलक्षणसंयुता ॥

सर्वाभरणसंपन्ना माहेशी मूर्तिरुत्तमा ।
कौमारी परमा देवी नीललोहिततेजसा ॥

जटाजूटधरा देवी अन्यच्चोर्ध्वप्रलम्बिता ।
विशालनयना दिव्या पूर्णचन्द्रनिभानना ॥

सौम्यं च कुण्डलं दिव्यं दक्षिणेन प्रलम्बितम् ।
द्वौ भुजौ कामभोजिन्याश्चश्वत्कङ्कणमण्डितौ ॥

मध्यक्षामा सुतन्वङ्गी समोन्नतपयोधरा ।
दक्षिणे च गदा दिव्या नानारत्नविभूषिता ॥

वामोत्सक्तिगता दिव्या बालमादाय शोभनम् ।
वामा च पतिता जङ्घा दक्षिणा चोन्नता प्रिये ॥

मयूरवाहना देवी सर्वज्ञा शाङ्करी परा ।
अतिरूपा सुसिद्धा च कौमारी मूर्तिः सिद्धिदा ॥

वैष्णवी च महातेजा कृष्णवर्णा चतुर्भुजा ।
मुकुटेन विचित्रेण जटाजूटेन्दुमण्डिता ॥

कर्णकुण्डलसंपूर्णा विशालनयना शुभा ।
पूर्णेन्दुमुखवर्णाभा कम्बुग्रीवा सुशोभना ॥

वरदा चक्रदा सूर्ये[सव्ये] गदाकम्बुधरापरे ।
सर्वलक्षणसंपन्ना वडमालाविभूषिता ॥

वामोन्नता महेशानि दक्षिणा च प्रलम्बिता ।
सुपर्णस्था महादिव्या दिव्याभरणभूषिता ॥

वृत्ताकारोन्नतापीनगजकुम्भोपमा शुभा ।
हारकेयूरशोभाढ्या वैष्णव्या मूर्तिरुत्तमा ॥

वाराही च महाघोरा नीलजीमूतसंनिभा ।
ऊर्ध्वजूटधरा देवी अधश्चोर्ध्वंप्रलम्बिता ॥

कर्णकुण्डलसूर्येन्दुदीप्ताभा सूकरानना ।
दंष्ट्राकरालदीप्ता च पीनोन्नतपयोधरा ॥

वामे कायेन संयुक्ता मीनं वै दक्षिणे करे ।
लम्बोदरा बृहत्कुक्षिः कौलस्था चोत्कटासना ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वाभरणभूषिता ।
घर्घरानादगम्भीरा महाबलपराक्रमा ॥

वाराह्याः कथिता मूर्तिरैन्द्र्याश्च शृणु साम्प्रतम् ।
हेमाभा गौरदीप्ता च पूर्णेन्दुवदना शुभा ॥

विशालनयना दीप्ता कर्णकुण्डलभूषिता ।
जटाजूटान्विता देवि किरीटकृतशेखरा ॥

चतुर्भुजा महातेजा पीनोन्नतपयोधरा ।
धनुश्चर्मधरा वामे असिर्बाणस्तथा परे ॥

दक्षिणोन्नतजङ्घा च वामजङ्घा प्रलम्बिता ।
मत्तवारणमारूढा दिव्यरूपा महाबला ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वाभरणभूषिता ।
ऐन्द्राण्याः कथिता मूर्तिश्चामुण्डां सप्तमीं शृणु ॥

चामुण्डा चण्डवदना कोटराक्षी सुभीषणा ।

× × ×

(एकत्रिंशं पत्रम्)

.........स्वरसंदीप्तं कर्णकुण्डलभूषितम् ।
पञ्चवर्णधरं वक्त्रं ईषद्दंष्ट्राविराजितम् ॥

ताम्राक्षं हास्यमधुरं कटाक्षं तीक्ष्णलोचनम् ।
दशबाहुर्महातेजा नागयज्ञोपवीतिनम् ॥

कपालं खेटकं चापं खट्वाङ्गं दर्पणं प्रिये ।
वामे चैवायुधान् दिव्यान् दक्षिणे च ततः शृणु ॥

खड्गं बाणं तथा सर्पं त्रिशूलं वरदं तथा ।
दक्षिणेन [च] करे देवि दीप्यमानायुधा[धं] प्रिये ॥

नानाभरणसंयुक्तं नानालङ्कारभूषितम् ।
पद्मासनसमासीनं वृषारूढं सुतेजसम् ॥

एवं ध्यात्वा महादेवं भैरवं मातृमध्यगम् ।
पूजयित्वा विधानेन अलिफलवा[पला]दिसिह्लकैः ॥

गन्धपुष्पादिभिर्धूपैर्नानानैवेद्यसंकुलैः ।
षडङ्गपूजनाद्देवि भैरवं पूजयेत् प्रिये ॥

सं वं[शवं] समानयेद्देवि सर्वलक्षणलक्षितम् ।
पञ्चविंशत्प्रमाणेन द्वात्रिंशद्दशनान्वितम् ॥

अक्षतं निर्व्रणं श्रेष्ठं सर्वावयवशोभनम् ।
पूतिगन्धविनिर्मुक्तं सद्य मा[आ] नयते शवम् ॥

स्नापयेच्च प्रयत्नेन मन्त्रयुक्तेन वारिणा ।
दिव्याम्भसेन[सा च]दिव्येन अर्घ्ययुक्तेन मन्त्रिणा ॥

काश्मीरचन्दनैर्दिव्यैरर्चयेच्छवकं प्रिये ।
स्थाप्य मण्डलमध्ये च भैरवं मन्त्रमुच्चरेत् ॥

ख फ रेफमहामन्त्रमर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ।
कूर्मदारुकवर्णानि उमा कालेन संयुता ॥
द्विरण्डं बीजमादाय भूतेशेन विभेदितम् ।
भुजङ्गं केवलं देवि खङ्गीशानन्दसंयुतम् ॥
वालीशं केवलं गृह्य वकीशं खङ्गसंयुतम् ।
अम्बिका[कां] चान्तिमे योज्य अनन्तीशद्वयं कुरु ॥
भैरवस्य इदं मन्त्रं सर्वसिद्धिफलप्रदम् ।
जपेन्मन्त्रं वरारोहे शवस्यैवाग्रतः प्रिये ॥
अर्धरात्रे तु संप्राप्ते तच्छवं एवमुच्चरेत् ।
फेत्कारभीषणं रौद्रं सर्वभूतभयंकरम् ॥
दृढचित्तः स्थिरो भूत्वा भयशङ्काविवर्जितः ।
केवलं प्रजपेन्मन्त्रं भैरवध्यानं संस्मरेत् ॥
जिह्वाप्रसारणं दीर्घं शववक्त्रं सुभीषणम् ।
दृढचित्तो मनोत्साही शौर्यधैर्यसमन्वितः ॥
छेदयेत् कर्तृकां लोलां तच्छवं पतते ध्रुवम् ।
तस्य लोलां क्षिपेद्वक्त्रे खेचरं गुरुशिष्ययोः ॥
मातरान् (?) पश्यते सर्वान् गगनस्थान्न संशयः ।
अणिमादिगुणान् देवि लभते साधकोत्तमः ॥
नानारूपधरत्वञ्च नानाविज्ञानसंयुतम् ।
खेचरीसंगमाश्रित्य क्रीडते स्वेच्छया स्वयम् ॥
खड्गेन चक्रवर्तित्वं भुञ्जते सकलां महीम् ।
रोचना यक्षिणी सिद्धे[द्धिं] कामैकं ददते ध्रुवम् ॥
पादुका भूचरीं सिद्धिमदृश्यत्वमनेन वा ।
वीणा सारस्वतीं सिद्धिं नाना सिद्धीस्तु मातराः[रः] ॥
ददती.................................

× × ×

(पञ्चत्रिंशं पत्रम्)

दिव्यचन्दनकर्पूरैः कुङ्कुमाद्यैर्विलेपनैः ।
सुधूपधूपितान् सर्वान् सर्वालङ्कारभूषितान् ॥

नानावस्त्रैस्तु संच्छाद्य पुष्पमालोपशोभितान् ।
स्थापयेच्चक्रमध्ये तु पूर्वादौ च यथाक्रमम् ॥

एकैकं स्थापयेद्देवि उपहारैरनेकधा ।
महिषैर्मेषछागाद्यैर्मद्यमांसैरनेकधा ॥

भक्ष्यैर्भोज्यैश्च नैवेद्यैर्नानास्वननिनादितैः ।
योगिन्य[नीः] पूजयेत्तत्र नानालङ्कारकादिभिः ॥

वस्त्रैर्हिरण्यकैर्दिव्यैः खानपानैरनेकधा ।
कुमारीः पूजयेत्तत्र कुमारांश्च तथापरे[रान्] ॥

वस्त्रालङ्कारकैर्दिव्यैः यथावित्तानुरूपतः ।
वीरचक्रं प्रकुर्वीत अलिफलवा[पला]दिभिस्तथा ॥

एकरात्रं त्रिरात्रं वा. सप्तरात्रमथापि वा ।
चक्रानन्दं प्रकर्तव्यं यथालाभेन सुन्दरि ॥

गावो भूमिं हिरण्यं च ग्रामादि नगराणि च ।
रत्नकाञ्चनदानानि दीपमाल्यानि सुन्दरि ॥

दीनानाथांश्च संतर्प्य ब्राह्मणांश्च तपस्विनः ।
संतर्पयेत् प्रयत्नेन यथावित्तानुसारतः ॥

अ…………माप्नोति मातृचक्रप्रतिष्ठनात् ।
भूमिदानाच्च यत्पुण्यं यज्ञदानात्सहसु[स्रशः] ॥

……ति मया देवि पुण्यं कोटिगुणं स्मृतम् ।
पुत्रार्थी लभते पुत्रान् धनार्थी लभते धनम् ॥

आरोग्यं पुष्टिकामश्च ईप्सितं फलमश्नुते ।
राजा प्रणततां याति शत्रुनाशं तथैव च ॥

अन्यजन्मनि देवेशि जायते योगिनां कुले ।
ज्ञानं सर्वज्ञतां देवि कौलज्ञानं च विन्दति ॥

एतत्ते कथितं सर्वं मातराणां प्रतिष्ठनम् ।
नान्यतन्त्रे मयाख्यातमाख्यानं[तं] श्रीमतोत्तरे ॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

मातराणां प्रतिष्ठालक्षणयोर्निर्णयो नाम

चतुर्थः पटलः ॥ ४ ॥

●

पञ्चमः पटलः

प्रोत्फुल्लनयना देवी हृष्टरोमा उवाच ह ।
पूर्वं मया तपस्तप्तं वर्षकोटिशतानि च ॥
तत्फलं चाद्य मे प्राप्तं त्वत्प्रसादेन भैरव ।
अद्यापि न मया ज्ञातं देहस्थं मातृपूजनम् ॥
बृहन्नया न मे ज्ञाता यथाभेदैर्व्यवस्थिताः ।
कथयस्व प्रसा...................... ॥

× × ×

(सप्तत्रिंशं पत्रम्)

ॐ अघोरे अमोघे विमले वरदे कौमारी विच्चे नमः ।
तृतीयं पदमाख्यातं मातराणां वरानने ॥

एकविंशतिवर्णानां कथितं च मया तव ।
ॐ अघोरे अमोघे विमले वरदे वैष्णवी विच्चे नमः ॥

चतुर्थं पदमाख्यातं वर्णसंख्यां वदाम्यहम् ।
एकविंशति वर्णानि चतुर्थस्य पदस्य च ॥

ॐ अघोरे अमोघे विमले वरदे वराही विच्चे नमः ।
पञ्चमं पदमाख्यातं वाराह्याश्च वरानने ॥

वर्णविंशाधिकं देवि कथितं च गुणावहम् ।
ॐ अघोरे अमोघे विमले वरदे ऐन्द्री विच्चे नमः ॥

षष्टमं [ष्ठं च] पदमाख्यातं वर्णान्येकोनविंशति ।
ॐ अघोरे अमोघे विमले वरदे चामुण्डे विच्चे नमः ॥

सप्तमं च पदं देवि वर्णानां विंशति प्रिये ।
ॐ अघोरे अमोघे विमले वरदे आग्नेयी विच्चे नमः ॥

अष्टमं च समाख्यातं वर्णानां विंशति प्रिये ।
पदाष्टकं समाख्यातं मध्यखण्डे वरानने ॥

वर्णसंख्यां च देवेशि कथयामि यथा तव ।
शतमेकं वरारोहे पञ्चषष्ठाधिकं प्रिये ॥

तृतीयस्य च खण्डस्य पदसंख्यां वदाम्यहम् ।
वर्णसंख्यां वरारोहे संक्षेपेण वदाम्यहम् ॥

ऐं चामुण्डे पदे पूर्वं ऊर्ध्वकेशी द्वितीयकम् ।
ज्वलितशिखे तृतीयं तु विद्यु[जिह्वे] चतुर्थकम् ॥

तारकाक्षि तथा देवि पञ्चमं परिकीर्तितम् ।
क्रुद्धेति च तथा देवि अष्टमं शुभलक्षणम् ॥
मांसशोणितसुरासवप्रिये एतद्धि नवमं पदम् ।
दशमं तु हशद्वेति कथितं तव शोभने ॥
नृत्यद्द्वयं तथा चोक्तं दशैकं तु वरानने ।
विजृम्भेति तथा युग्मं द्वादशं तु प्रकाशितम् ॥
मायात्रैलोक्यरूपेति दशत्रितयमुत्तमम् ।
सहस्रोपरि वर्तनीनां द्विसप्तमं महेश्वरि ॥
तुदयुग्मं पञ्चदशं त्रुटयुग्मं द्विरष्टकम् ।
वीरियुग्मं तथा भद्रे दश सप्तमकं भवेत् ॥
हितिद्वितयमेतद्धि दशाष्टौ च शुभेक्षणे ।
मिति चैव द्विरभ्यासं विंशमे ···· नसंख्यया ॥
त्रासनीद्वितयं चैव पदं विंशमकं भवेत् ।
भ्रामणीयुग्मकं चैव विंशत्येकाधिकं भवेत् ॥
विद्राविणिद्विरभ्यासा[द्] द्वात्रिंशं समुदाहृतम् ।
क्षोभिणीति द्विरभ्यासं विंशं चत्वारि संख्यया ॥
संजीवनिपदे द्वे तु पञ्चविंशमकं भवेत् ।
हरियुग्मं स्मृतं भद्रे षड्विंशत्समुदाहृतम् ॥
गेरियुग्मं तथैवोक्तं सप्तविंशतिमं पदम् ।
घुरि चैव द्विरभ्यासात् अष्टाविंशद्वरानने ॥
घुरुद्धे[द्वे]ति तथाप्येवं ऊनत्रिंशमुदाहृतम् ।
नमो मा········ ॥

× × ×

(चत्वारिंशं पत्रम्)

······न संस्थं हि अर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ।
क्रूरानन्देन संभिन्नं कूटं परमदुर्लभम् ॥
नवमं कूटमाख्यातं कण्ठस्थं विन्यसेत् प्रिये ।
पिनाकी च महाकालं पिनाकी खङ्गसंयुतम् ॥
भुजङ्गं चैव वालीशं अर्घीशासनसंस्थितम् ।
अर्द्धेन्दुकलया युक्तं कूटमेकादशं प्रिये ॥
लम्बकस्थं च विन्यस्य यत्र वाचामृता कला ।
वकीशं च महाकालं पिनाकीखङ्गसंयुतम् ॥
भुजङ्गं चैव वालीशं अर्घीशासनसंस्थितम् ।
अर्द्धेन्दुबिन्दुसंभिन्नं शिखाक्रान्तं ततः प्रिये ॥
नासिकाग्रे च विन्यस्य यत्र देवो निरामयः ।
श्वेतं चैव महाकालं पिनाकीखङ्गसंयुतम् ॥
भुजङ्गं चैव वालीशं अर्घीशासनसंस्थितम् ।
क्रूरानन्देन संभिन्नं अर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ॥
भ्रूमध्ये विन्यसेद्देवि कूटं चैव त्रयोदशम् ।
शुक्रं चैव महाकालं पिनाकीखङ्गसंयुतम् ॥
भुजङ्गं चैव वालीशं अर्घीशासनसंस्थितम् ।
अर्द्धेन्दुकलया भिन्नं ललाटस्थं च विन्यसेत् ॥
लकुलीशं महाकालं पिनाकीखड्गसंयुतम् ।
भुजङ्गं चैव वालीशं अर्घीशासनसंस्थितम् ॥
अर्द्धेन्दुकलया भिन्नं रन्ध्रस्थं विन्यसेत् प्रिये ।
संवर्तकं महाकालं पिनाकीखड्गसंयुतम् ॥
भुजङ्गं चैव वालीशं अर्घीशं चासने स्थितम् ।
क्रूरानन्दसमाक्रान्तमर्द्धेन्दुकलया युतम् ॥

शिखा॰॰॰तु विन्यस्य षोडशं कूटनायकम् ।
इदं न्यासं वरारोहे पञ्चप्रणवसंपुटम् ॥
त्रिखण्डया वरारोहे हृदयं परिकीर्तितम् ।
न्यस्त्वा[स्य] षोडशवाराणि ऊर्ध्वाधस्तात्पुनः पुनः ॥
ज्वालामालाकुलं ध्यात्वा हनेत्कालं न संशयः ।
क्षोभकृत्सर्वसत्त्वानां जीवभूतं परापरम् ॥
गोपितं सर्वतन्त्रेषु संस्फुटं च मतोत्तरे ।
तव भक्त्या वरारोहे अप्रकाश्यं प्रकाशितम् ॥
त्वया गोप्यं प्रयत्नेन भक्तिहीने तु वञ्चके ।
मायाविने[नि] शठे क्रूरे कोपिने[नि] कलहप्रिये ॥
दूषके गुरुलोपज्ञे अहङ्कारबलान्विते ।
दाम्भिके पिशुने क्षुद्रे न देयं समयोज्झि[ज्झि]ते ॥
गोपनीयं सदाकालमित्याज्ञा पारमेश्वरी ।
समयज्ञे सुगुप्ते च गुरोर्भक्तिरते सदा ॥
आज्ञाश्रवणसंपन्ने मायादम्भविवर्जिते ।
तस्य देयमिदं ज्ञानमन्यथा न कदाचन ॥
स्वाभाविकचलं दीप्तं स्थिरं द्रवनभोयुतम् ।
न्यासमार्गं मयाख्यातं अन्यथा न कदाचन ॥
.......................श्रीमते गोपितं पुरा ।
लाकुलं च स्वभावस्थं वालीशं चल उच्यते ।
भुजङ्गं दीप्तमित्युक्तं स्थिरं वै वाक्यसुन्दरि ॥
द्रवाख्यं खड्गमित्युक्तं नभो श्रग्वाख्य उच्यते ।
न्यासमात्रं मयाख्यातं पीठा द्वादश भेदतः ।
एकैकं चक्रमुद्दिष्टं षट्कद्वादशभेदतः ॥
एकैकं भेदयेच्चक्रं पीठद्वादशभिः क्रमात् ।
संवर्तकर्णिके योज्य महाकाला॰॰॰ ॥

× × ×

(पञ्चचत्वारिंशं पत्रम्)

······कृत्य ········ लक्षभेदः स उच्यते ।
बिन्दुर्वै रन्ध्रसंस्थानं कोदण्डद्वयमध्यगम् ॥
तत्रस्था चाणुरूपेण भिन्नं[न्न] वैदूर्यसंनिभम् ।
स्रवन्ती चामृतौघं च अकस्मात् कर्षयेत् प्रिये ॥
बिन्दुस्थं हृदये कृत्वा कोटिभेदस्तदुच्यते ।
आधारे शतभेदं तु सहस्रं मणिपूरके ॥
एतज्जपविधानं तु कथितं तव शोभने ।
मुक्तकः शतभेदेन युक्तं शतगुणं शतम् ॥
चलचक्रविभागेन लक्षभेदमुदाहृतम् ।
चलचक्रपदान्ते तु कोटिभेदो वरानने ॥
एतत्ते कथितं भद्रे आध्यात्मिकमतः शृणु ।
भैरवस्य वचः श्रुत्वा हृष्टाङ्गा प्रणिपत्य च ॥
उवाच भैरवी देवी परमानन्दनन्दिता ।
देवदेव महादेव भैरवीश महाप्रभो ॥
संस्फुटं च न मे ज्ञातं चलचक्रं वद प्रभो ।
येन विज्ञान[त]मात्रेण सर्वज्ञानं प्रवर्तते ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु भद्रे वदिष्यामि चलचक्रं यथास्फुटम् ।
चला शक्तिरिति ख्याता चक्रभेदे व्यवस्थिता ॥
विद्यायाः पदभेदेन चक्रमेकैकभेदनम् ।
पादौ जानू तथा ऊरू नाभिर्हृत्कण्ठमेव च ॥
स्थानषट्कगताश्चक्रा अष्टारा सूर्यसंनिभाः ।
वज्रलाञ्छनसंयुक्ता[स्]त्रिधा लाञ्छनलाञ्छिता[:] ॥

कर्णिकास्थं वरारोहे वज्रषट्कगताः प्रिये ।
षट्कमध्यगता शक्तिस्तप्तचामीकरप्रभा ॥

एता अष्टौ न्यसेच्चक्रे पत्रैकैके च सुन्दरि ।
सप्तवर्णसमायुक्ता आद्यन्तपदभेदिता ॥

पदद्वयमिदं देवि विसर्गस्थं वरानने ।
षोडशारं महाचक्रं सूर्यबिन्दुसमायुतम् ॥

चक्रषट्कगतं मध्ये कर्णिक[ा]स्थं सुदीपितम् ।
वज्रलाञ्छनसंयुक्तं त्रिधा लाञ्छनलाञ्छितम् ॥

ध्यायेच्चक्रं वरारोहे विद्या यत्र गता प्रिये ।
भ्रमता चक्रवेगेन सूर्यतेजःसमप्रभा ॥

विद्युत्कोटिसमप्रख्या भिन्नवैदूर्यसंनिभा ।
भ्रमन्ती वायुवेगेन प्रेरिता प्राणवायुना ॥

पादादौ मस्तकं यावत् ध्यायमाना वरानने ।
एकैकं चिन्तयेच्चक्रं चलचक्रविभागतः ॥

ऊर्ध[र्ध्व]स्थामभ्यसेद्देवि साधकश्च महामनाः ।
षण्मासाभ्यासयोगेन खेचरत्वं प्रपद्यते ॥

सद्यः प्रत्ययकर्तारं वश्याकर्षणमेव च ।
स्तम्भमोहकरं देवि सैन्यस्तम्भकरं परम् ॥

अणिमाद्यष्टकं चैव विज्ञानानि अनेकधा ।
सृष्टिसंहारकर्तारं सर्वज्ञानप्रकाशकम् ॥

कर्ता हर्ता स्वयं देवि अभ्य..........

× × ×

(त्रिपञ्चाशं पत्रम्)

..........ने देयं अमरीशाधयोजितम् ।
खड्गीशं झं[भि]टिना युक्तं लोहितं तदनन्तरम् ॥
सूक्ष्मीशेन समायुक्तं क्रूरानन्दविभूषितम् ।
प्रचण्डानन्तसंभिन्नं वागीशं भूतिनायकम् ॥
श्रीकण्ठं केवलं देवि वकीशं च ततः पुनः ।
आषाढी चासनं तस्य भुजङ्गमासनस्थितम् ॥
अनन्तेन समाक्रान्तं वागीशं केवलं ततः ।
चूलिकं चैव सोमेशं पतितं कारयेद् बुधः ॥
अस्त्रमुग्रं समाख्यातं वर्णैश्चैव त्रयोदशैः ।
सर्वरक्षाकरं दिव्यं सर्वविघ्नविनाशनम् ॥
अस्त्रं कालानलच्छायं सर्वभूतभयङ्करम् ।
अङ्गषट्कमिदं ख्यातं न्यसेद्देवि दिने दिने ॥
तस्य पापाः क्षयं यान्ति आज्ञा तीव्रतरा भवेत् ।
प्रणवाः पञ्च आद्यन्ते [न्ते] कृत्वा न्यासं समारभेत् ॥
देव्या अङ्गा[नि] समाख्याता[नि] वक्त्राणि शृणु सांप्रतम् ।
खड्गीशं च ततो गृह्य सूक्ष्मीशेन विभेदितम् ॥
क्रोधीशं च ततः पश्चाद् भारभूतीशमासनम् ।
आषाढी केवलं देवि धात्रीशं क्रूरभेदितम् ॥
श्वेतं चैव वरारोहे सोमेशं चासनस्थितम् ।
भुजङ्गं तस्य वै योज्य झ[झि]ण्टीशेन समन्वितम् ॥
प्रचण्डं च द्विधा कृत्वा केवलं वरवर्णिनि ।
......चानन्तसंयुक्तं वागीशं भूतिना युतम् ॥
अर्घीशं केवलं देवि धात्रीशं मीनसंयुतम् ।
भुजङ्गं चोर्द्ध[र्ध्व]संदीप्तं खड्गीशं केवलं प्रिये ॥

क्रोधं चैवाषाढीशं एकत्र समयोजितम् ।
भुजङ्गमासनं तस्य अनन्तेन विभेदितम् ॥
वागीशं चैव मेषाख्यं महाकालं तृतीयकम् ।
महासेनेन संरुद्धं प्रथमं वक्त्रमूर्धजम् ॥
क्रोधीशं च ततः पश्चात् भुजङ्गं तस्य चासनम् ।
अर्घीशेन समायुक्तं धात्रीशं तदनन्तरम् ॥
मीनं तत्रैव संयोज्य झ[झि]ण्टीशेन समन्वितम् ।
कूर्मं क्रूरेण संभिन्नं दारुकानन्तसंयुतम् ॥
वागीशं भूतिना भिन्नं लोहितं चार्घिणा युतम् ।
खड्गीशं च द्विधा योज्यं भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]दीपितम् ॥
खड्गीशं केवलं तस्य क्रोधीशं तदनन्तरम् ।
आषाढी चासनं तस्य भुजङ्गासनसंस्थितम् ॥
अनन्तीशेन संभिन्नं वागीशं केवलं ततः ।
मेषं चैव महाकालं महासेनसमन्वितम् ॥
द्वितीयं पूर्ववक्त्रं तु सर्वापदनिवारणम् ।
वक्त्रमध्ये न्यसेद्देवि शिरादारभ्य सुन्दरि ॥
महाकालं ततोद्धृत्य अनन्तीशेन संयुतम् ।
क्रूरानन्देन संभिन्नं भृग्वीशं केवलं प्रिये ॥
व·······························

× × ×

(षट्पञ्चाशं पत्रम्)

·········पेतां नानालङ्कारमण्डिताम् ।
चापं शक्तिस्तथा कम्बु अभयं दर्पणं प्रिये ॥
·········रे तस्य दिव्यास्त्रं च विराजते ।
वज्रं बाणं तथा सर्पं वरदं चाक्षसूत्रकम् ॥
······था देवि दिव्यास्त्रं दिव्यरूपिणम् ।
त्रिवलीतरङ्गमध्यस्थां वृत्तोन्नतपयोधराम् ॥
हारकेयूरशोभाढ्यां मणिरत्नविभूषिताम् ।
वज्रासनगतां देवि प्रेतपर्यङ्क[सं]स्थिताम् ॥
स्वरमाला शिरे दिव्या वर्णहारावलम्बिनी ।
एवं ध्यात्वा वरारोहे मालिनीं दिव्यतेजसम् ॥
सर्वव्याप्तमयीं[प्तिमतीं] देवीं भुक्तिमुक्तिफलप्रदाम् ।
अस्याङ्गानि [च] चक्राणि शृणु त्वं वीरनायिके ॥
येन विज्ञान[त]मात्रेण सर्वज्ञत्वं प्रपद्यते ।
अणिमादिगुणान् देवि लभते नात्र संशयः ॥
भृग्वीशं च ततो देवि लकुली तस्य चासनम् ।
भुजङ्गं च ततोऽधस्तादनन्तीशसमायुतम् ॥
क्रूरेण शिरसाक्रान्तमर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ।
मेषं क्रूरेण संयुक्तं धात्रीशानन्तसंयुतम् ॥
वालीशं भूतिना युक्तं लकुलीशं ततः पुनः ।
भारभूती ततोऽधस्ताद्धात्रीशं केवलं ततः ॥
वालीशानन्तसंभिन्नं वालीशं के[वलं] पुनः ।
मेषं चैव महाकालं महासेनेन संयुतम् ॥
मालिन्या हृदयं देवि सर्वकामफलप्रदम् ।
भृग्वीशं च ततोद्धृत्य लकुलीशकृतासनम् ॥

भुजङ्गं चासनं तस्य त्रिमूर्तीशेन संयुतम् ।
क्रूरानन्दशिराक्रान्तमर्द्धेन्दुकलया युतम् ॥
प्रचण्डं च भुजङ्गस्थं भृग्वीशं केवलं ततः ।
मेषं चानन्तसंयुक्तं वालीशं भूतिना युतम् ॥
वकीशं सूक्ष्मसंयुक्तं भुजङ्गं केवलं ततः ।
भृग्वीशं झ[झि]ण्टिना युक्तं भृग्वीशं खड्गसंयुतम् ॥
अनन्तेन समाक्रान्तं शिरसं दिव्यरूपिणम् ।
सृष्टिरन्ध्रं समाख्यातं विंशद्वर्णम[यं] प्रिये ॥
भृग्वीशं लाकुलस्थं च भुजङ्गं तस्य चासनम् ।
अर्घीशेन समायुक्तं क्रू[रानन्देन] भेदितम् ॥
अर्द्धेन्दुकलया युक्तं तृतीयं बीजमुत्तमम् ।
मेषं सूक्ष्मसमायुक्तं··· अतः परम् ॥
तृतीयं वर्णमाख्यातं भारभूतिकृतासनम् ।
आषाढीशं·······लीशं तस्य चासनम् ॥
अनन्तीशेन संयुक्तं वालीशं भूतिना युतम् ।
······सूक्ष्मसंभिन्नं चण्डं चानन्तसंयुतम् ॥
वालीशं भूतिना युक्तं खड्गीशं श्वे······।

× × ×

(एकषष्टितमं पत्रम्)

·······वक्रा सुरूपा च त्रिनेत्रा वर्तुलानना ॥
दिव्यकुण्डलसंपूर्णा मुकुटं रत्नभूषितम् ।
चतुर्भुजा वरारोहे दिव्यरूपा महोदरा ॥
अभयकम्बुसंयुक्ता वाममार्गे विराजते ।
अक्षसूत्रा··संयुक्ता दक्षिणेन विराजते ॥

सर्वालङ्कारसंपूर्णा दिव्यवस्त्रोपशोभिता ।
सुप्रतिष्ठितजङ्घोरूः सारसस्यासने स्थिता ॥

प्रतिष्ठा परमा देवी, विद्यामूर्तिं वदाम्यहम् ।
रक्ताभा रक्तदीप्ता च रक्तान्तायतलोचना ॥

एकवक्त्रा त्रिनेत्रं[त्रा] मुकुटकुण्डलभूषिता ।
वरदाभयसंयुक्ता नानाभरणमण्डिता ॥

चक्रवाकासनस्था च दिव्याभरणशोभिता ।
वडमाला शिरे [?] तस्या वर्णहारावलम्बिनी ॥

विद्यामूर्त्तिः समाख्याता, शान्त्या मूर्त्तिं वदाम्यहम् ।
श्वेता कुन्देन्दुदीप्ताभा संपूर्णेन्दुनिभानना ॥

त्रिनेत्रा वर्तुला दीप्ता भून्नता दिव्यतेजसा ।
दिव्यकुण्डलशोभाढ्या नानारत्नसमुज्ज्वला ॥

मुकुटेन तु दिव्येन सर्वज्ञानमयेन च ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वावयवशोभिता ॥

पद्मासना च पद्मस्था दिव्यतेजा महाबला ।
शान्त्या मूर्तिः समाख्याता, चामुण्डां कथयाम्यहम् ॥

कृष्णाभातीव शोभाढ्या निर्मांसा स्नायुदीपिता ।
कोटराक्षी महाभीमा कपालकृतशेखरा ॥

मुद्राकर्णकृता देवी जटाजूटोर्ध्वमण्डिता ।
भुजाष्टकसमोपेता भुजङ्गाभरणान्विता ॥

काद्यं मुण्डं तथा शूलं कम्बु वामे विराजते ।
कर्तृकां डमरुं पाशं वरदं चैव दक्षिणे ॥

शवयानोपरिस्था च महारौद्रा भयानना ।
मुण्डमाला प्रलम्बा च गजचर्मपरिच्छदा ॥

चामुण्डायास्त्विमा[यं]मूर्त्तिः, प्रियदर्शिनि[नी] कथ्यते ।
पीताभा पीतवर्णा च पीतारुणसुदीपिता ॥

अक्षरक्ता विशाला च कर्णकुण्डलभूषिता ।
ईषद्धास्यधरा देवी काञ्चनं मुकुटोज्ज्वलम् ॥

वरदं च त्रिशूलं च दक्षिणेऽस्या विराजते ।
अङ्कुशं च महापाशं वाममार्गे विराजते ॥

हारनूपुरशोभाढ्या दिव्यवस्त्रैरलंकृता ।
सिंहारूढा महादेवी सर्वलक्षणसंयुता ॥

प्रिय[दर्शिनी] समाख्याता, गुह्यशक्तिं वदाम्यहम् ।
गुह्यस्था गुह्यरूपा च रक्ताभा रक्तसन्निभा ॥

रक्तोत्पलनिभा दीप्ता त्रिनेत्रा चारुहासिनी ।
विशालनयना देवी मुकुटकुण्डलभूषिता ॥

मुद्रापुष्पधरा वामे वरदा दक्षिणेन तु ।
वज्रायुधधरा दिव्या तन्वङ्गी हसितानना ॥

कुचभारनितम्बाढ्या क्षोभयन्ती चराचरम् ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वाभरणभूषिता ॥

पद्मस्था दिव्यरूपा च सर्वज्ञानप्रकाशिनी ।
नारायण्याः परा मूर्त्तिरतसीपुष्पसन्निभा ॥

चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च कुण्डलैर्मुकुटोज्ज्वला ।
वडमालाधरा दिव्या वैनतेयासनस्थिता ॥

शङ्खे[ङ्खं] चक्रं धृतं वामे वरदं दक्षिणे करे ।
अपरे च गदा दिव्या सुदीप्ता कनकोज्ज्वला ॥

कुचभारोन्नता देवी साधकस्य वरप्रदा ।
मोहिनी मोहयेत्सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥

श्यामा सुस्निग्धवर्णा च एकवक्त्रा त्रिलोचना ।
धनुर्बाणधरा देवी मोहयन्ती चराचरम् ॥

हारप्रलम्बशोभाढ्या पीनोन्नतपयोधरा ।
दिव्यजूटधरा देवी कर्णौ कुण्डलभूषितौ ॥

मकरस्था सुरूपा च सर्वावयवशोभिता ।
मोहिनी कथिता देवी, प्रज्ञामूर्तिं वदाम्यहम् ॥

कुङ्कुमाभा सुदीप्ता च पूर्णचन्द्रनिभानना ।
त्रिनेत्रा वर्तुलाकारा कुण्डलैर्मुकुटोज्ज्वला ॥

चतुर्भुजा महादीप्ता नानालङ्कारमण्डिता ।
वृत्ताकारौ स्तनौ तस्याः कण्ठे हारावलम्बिनी ॥

वरदा वज्रहस्ता च दक्षिणेन विराजिता ।
अक्षसूत्रं च पाशं च वामेनैव वरानने ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वावयवशोभिता ।
पद्मासना महादिव्या नानारत्नविभूषिता ॥

प्रज्ञा च कथिता देवी प्रज्ञाबुद्धिविवर्धिनी ।
वज्रिणी वज्ररूपा च वज्रदीप्तिधरा शुभा ॥

आकाशोल्कप्रभा दिव्या उदयादित्यसन्निभा ।
त्रिनेत्रा दीप्तवक्त्रा च किञ्चिदुन्मीलितेक्षणा ॥

कर्णकुण्डलशोभाढ्या मुकुटं रत्नमण्डितम् ।
चतुर्भुजा महादिव्या नानाभरणशोभिता ॥

वज्रं च वरदं देवीदक्षिणेन विराजते ।
कार्यं चैव त्रिशूलं च वामेनैव सुशोभितम् ॥

त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था सौम्योन्नतपयोधरा ।
वज्रस्था वज्रमारूढा वज्रपद्मोपरि स्थिता ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वावयवशोभिता ।
वज्रिण्याः कथिता मूर्तिः, कङ्कटां शृणु सांप्रतम् ॥

कङ्कटा धूम्रवर्णाभा त्रिनेत्रा वर्तुलानना ।
विशालनयना दिव्या कर्णौ कुण्डलमण्डितौ ॥

मुकुटेन विचित्रेण नानारत्नमयेन तु ।
चतुर्भुजा महादेवी नानाभरणभूषिता ॥

त्रिशूलं डमरुं वामे कादयं [च] वरदक्षिणे ।
काकस्था काकवर्णाभा पिशितासवलम्पटा ॥

मध्यस्था[क्षा]मा तु तन्वङ्गी समुन्नतपयोधरा ।
नानाभरणसंयुक्ता सुरूपा प्रियदर्शिनी ॥

कृष्णजीमूतवर्णाभा नीलाञ्जनसमप्रभा ।
एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च रक्तान्तायतलोचना ॥

दंष्ट्राकरालवदना कर्णकुण्डलभूषिता ।
षड्भुजा भीमरूपा च सर्पाभरणमण्डिता ॥

कादयं त्रिशूलं दण्डं च वामेऽस्याश्च विराजते ।
कर्तृकां चैव खट्वाङ्गं मीनमक्षं च दक्षिणे ॥

कपालमालाभरणा क्रीडन्ती शवसंस्थिता ।
लम्बस्तनी बृहत्कुक्षिः कृष्णवासःसुसंवृता ॥

कालिका कथिता देवी, शिवामूर्त्तिं वदाम्यहम् ।
रोचनाभा सुदीप्ता च त्रिनेत्रा च शिवापरा ॥

एकवक्त्रा सुरूपा [च] शिवारावा भ[य]ङ्करी ।
ऊर्द्ध[र्ध्व]जूटधरा देवी कर्णौ मुद्राप्रलम्बितौ ॥

चतुर्भुजा महाभीमा नानालङ्कारमण्डिता ।
कादयं पिशितखण्डं च वामस्था करशोभिता ॥

त्रिशूलं वरदं चैव दक्षिणेन विराजते।
पुष्पमालाधरा देवी लम्बोदरसुविक्लवा ॥

लम्बस्तनी महाभीमा जम्बुकासनसंस्थिता।
घोषा[रा] च घोररूपा च नीलमेघसमप्रभा ॥

घूर्म्म[र्ण]न्ती च मदोन्मत्ता एकवक्त्रा सुभीषणा।
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च जटामुकुटमण्डिता ॥

कर्णकुण्डलसंयुक्ता कण्ठे हारावलम्बिनी।
उन्नतौ च कुचौ तस्यास्त्रिवलीमध्यभूषिता ॥

कादर्यं चैवं तु मुण्डश्च वाममार्गे विराजते।
त्रिशूलं कर्तरी चैव दक्षिणे चोन्ता[न्नता] प्रिये ॥

नानालङ्कारसंयुक्ता नीलवस्त्रपरिच्छदा।
सर्वलक्षणसंपूर्णा लोकस्था च विराजते ॥

रक्तपीतारुणच्छाया सुदीप्तिश्छिर्वरानना।
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च कुण्डलैर्मुकुटोज्ज्वला ॥

मणिरत्नकृता माला शिरःस्था च विराजते।
नानाभरणसंपूर्णा सर्वावयवशोभिता ॥

शङ्खं च कलशं वामे वरदं चाक्षसूत्रकम्।
पीतवस्त्रावृता देवी पर्यङ्कस्था विराजते ॥

कथिता छिव्वरामूर्तिर्वागीशीं शृणु साम्प्रतम्।
गोक्षीराभा सुदीप्ता च त्रिनेत्रा वर्तुलानना ॥

मौति[मुक्ता]माला शिरे तस्याः कर्णकुण्डलमण्डिता।
त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था समुन्नतपयोधरा ॥

चतुर्भुजा महासौम्या नानालङ्कारमण्डिता।
पाशाङ्कुशधरा वामे अभयं दक्षिणे प्रिये ॥

अपरे चाक्षसूत्रं च श्वेतवस्त्रपरिच्छदा ।
पद्मासना पद्मनिभा सर्वलक्षणलक्षिता ॥

चन्द्राभा चन्द्रकैर्दीप्ता चन्द्राननशुभेक्षणा ।
मध्यक्षामा नितम्बाढ्या वृत्ताकारौ पयोधरौ ॥

चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च सर्वाभरणमण्डिता ।
दक्षिणेन स्थिता वीणा वामे पुस्तकधारिणी ॥

दक्षिणे स्वक्षमालां च स्फाटिकां च सुवर्चसम् ।
पद्मासनस्थिता देवी रक्तवस्त्रपरिच्छदा ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वावयवशोभिता ।
मयूरचन्द्रिकाभासा सुदीप्ता किरणोज्ज्वला ॥

षड्वक्त्रा द्वादशभुजा नेत्रैरष्टादशैः प्रिये ।
मुकुटेन विचित्रेण गोनासा कर्णकुण्डला ॥

मयूरस्था महादेवी सर्पाभरणमण्डिता ।
कादर्यं खट्वाङ्गपाशं च अङ्कुशं शक्तितोमरम् ॥

वामेऽस्याश्च वरारोहे दक्षेऽस्याः शृणु साम्प्रतम् ।
त्रिशूलं डमरुं पाशं वरदं सर्प अक्षकम् ॥

नानालङ्कारसंयुक्ता सर्पकञ्चुकवाससा ।
भीमां च कथयिष्यामि शृणुष्वेकमनाः प्रिये ॥

भीमा च ताम्रवर्णाभा त्रिनेत्रा दीर्घमानना ।
नीला मणिकृता माला शिरःस्था च विराजते ॥

कुण्डलैर्मुकुटैर्दिव्यैर्नरास्थिकृतभूषणा ।
चतुर्भुजा महातेजा लम्बोदरभयानना ॥

कादर्यं खेटकं वामेन खड्गं वरदं च दक्षिणे ।
किंकरस्था वरारोहे क्षोभयन्ती चराचरम् ॥

भीमा च कथिता देवी, रामामूर्तिं वदाम्यहम् ।
रामा चम्पकवर्णाभा तप्तकाञ्चनसन्निभा ॥

मुक्तकेशा त्रिनेत्रा च वक्राननभयङ्करी ।
चतुर्भुजा च प्रेतस्था चञ्चुकर्णविभूषिता ॥

कादयं मुण्डं कृतं वामे मीनं कत[र्त्तरी] च दक्षिणे ।
मौक्तिकमाला गले तस्या रक्तवस्त्रपरिच्छदा ॥

वायुवेगा महाचण्डा धूम्राभा धूम्रवर्च्चसा ।
त्रिनेत्रा दीर्घनासा च ऊर्द्ध[र्ध्व]केशा भयानना ॥

कर्णकुण्डलसंलग्ना ललाटे हेमपट्टिका ।
स्फाटिकेन कृता माला कण्ठे तस्य[ा] विराजते ॥

लम्बोदरी लम्बस्तनी लम्बबाहुश्चतुर्भुजा ।
कादयं ध्वजं कृतं वामे दक्षिणे पाशकाभयम् ॥

मृगपृष्ठसमारूढा नानालङ्कारमण्डिता ।
दिव्यवस्त्रावृता देवी पादौ नूपुरमण्डितौ ॥

नीलाभा नीलवर्णा च नीललोहितपिङ्गला ।
गजवक्त्रा महाकाया त्रिनेत्रा मुकुटोज्ज्वला ॥

लम्बोदरा स्थूलह्रस्वा चतुर्भुजकृतायुधा ।
मोदकं दशनं वामे पर्शुसूत्रं च दक्षिणे ॥

वड[र]माला शिरे तस्या वर्णहारावलम्बिनी ।
आखुपृष्ठसमारूढा सर्वाभरणमण्डिता ॥

विनायकी महादेवी गजचर्मपरिच्छदा ।
पूर्णिमा पूर्णचन्द्राभा त्रिनेत्रा वर्तुलानना ॥

रत्नकुण्डलसंदीप्ता मुकुटोज्ज्वलशोभिता ।
महारत्नकृता माला कण्ठसंस्था विराजते ॥

वामे काद्यधरा देवी दक्षिणे चाक्षसूत्रकम् ।
त्रिवलीतरङ्गशोभाढ्या पीनोन्नतपयोधरा ॥

सिंहपृष्ठसमारूढा सर्वालङ्कारमण्डिता ।
डंकारिणी महादेवी सुषिराभा सुवर्चसा ॥

मेदया[मेघा]भसन्निभाकारा मृणालतन्तुसन्निभा ।
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च हारकेयूरमण्डिता ॥

त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था समौ पीनपयोधरौ ।
शङ्खं च कलशं वामे पल्लवं चाक्षसूत्रकम् ॥

चतुरस्रसमारूढा नानारत्नविभूषिता ।
सर्वालङ्कारसंयुक्ता श्वेतवस्त्रपरिच्छदा ॥

कुर्द्धनी कुङ्कुमाभा च पीतारुणसुदीपिता ।
एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च कुण्डलैर्मुकुटोज्ज्वला ॥

चतुर्भुजा महाकाया महागोलांसमण्डिता ।
काद्यपाशधरा वामे खड्गं चाभयं दक्षिणे ॥

वृषभस्था महादीप्ता सर्वावयवशोभिता ।
जयन्ती परमा देवी नीललोहितवर्चसा ॥

त्रिनेत्रा सौम्यवक्त्रा च रत्नकुण्डलमण्डिता ।
रत्नमरकतसंयुक्ता कण्ठे माला प्रलम्बिता ॥

महोदरा महाकाया विद्युज्ज्वलिततेजसा ।
षड्भुजा वरदा देवी त्रिशूलं चाक्षसूत्रकम् ॥

काद्यं कुम्भं तथा वामे पात्रं तस्या विराजते ।
कुम्भासनसमारूढा पीतवस्त्रपरिच्छदा ॥

दीपिनी वह्निरूपाभा वह्निज्वालासमप्रभा ।
एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च रत्नकुण्डलभूषिता ॥

पिङ्गभ्रू[ः] पिङ्गकेशा च मौक्तमालाप्रलम्बिता ।
चतुर्भुजा महादीप्ता नानालङ्कारमण्डिता ॥

कायकुम्भधरा वामे वरदं शूलं [च] दक्षिणे ।
मेषासनसमारूढा पीतवस्त्रपरिच्छदा ॥

सर्वावयवसंपूर्णा सर्वलक्षणलक्षिता ।
रकारवर्णसंभूता महातेजा महाबला ॥

कपालिनी कपालाभा कपालाभरणान्विता ।
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च पीनोन्नतपयोधरा ॥

कायवज्रधरा वामे त्रिशूलं पात्रं [च] दक्षिणे ।
कपालं चासनं तस्याः कृष्णवस्त्रपरिच्छदा ॥

पावनी पवनवेगस्था पद्माभा पद्मवर्चसा ।
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च नानारत्नविभूषिता ॥

गदा कायं स्थितं वामे चक्रं चाभयं दक्षिणे ।
पुष्पमाल्यैः प्रलम्बाभिरापादतललम्बिनी ॥

खरासनसमारूढा धूम्रवस्त्रपरिच्छदा ।
भिन्नवैदूर्यवर्णाभा मौक्तदीप्तिधरा प्रिये ॥

चारुवक्त्रा त्रिनेत्रा च दिव्यकुण्डलमण्डिता ।
चतुर्भुजा महादीप्ता मौक्तिकाभरणोज्ज्वला ॥

वामदक्षकराभ्यां च कमलौ च सुशोभनौ ।
अपरे चाक्षसूत्रं च वरदा दक्षिणे प्रिये ॥

पद्मासना पद्मसस्था शुक्लवस्त्रपरिच्छदा ।
सर्वावयवसंपूर्णा सर्वलक्षणलक्षिता ॥

इच्छाशक्तिः समाख्याता, अम्बिकां च वदाम्यहम् ।
अम्बिका चाप्यधोवक्त्रा त्रिनेत्रा मदघूर्णिता ॥

प्रसन्नवदना देवी हंसस्था च चतुर्भुजा ।
रत्नमाला करे दिव्या वामे पुस्तकधारिणी ॥

पद्मं च दक्षिणे पार्श्वं प्राणस्था प्राणवासिनी ।
सर्वलक्षणसम्पन्ना सर्वावयवशोभिता ॥

मुकुटेन विचित्रेण सर्वरत्नमयेन तु ।
वज्रकुण्डलशोभाढ्या अम्बिकामूर्त्तिः सिद्धिदा ॥

छागस्था कृष्णवर्णाभा कृष्णवर्णपरिच्छदा ।
अजवक्त्रा त्रिनेत्रा च लम्बकर्णामिषप्रिया ॥

चतुर्भुजा महावीर्या लम्बचूचुकशोभिता ।
धनुर्बाणधरा देवी काद्यखट्वाङ्गधारिणी ॥

महादीप्तिधरा देवी सर्वावयवभूषिता ।
पूतना विकृता रौद्रा शुष्काङ्गा रक्तसंनिभा ॥

रक्तनेत्रा त्रिनेत्रा च मुक्तकेशा दिगम्बरा ।
प्रलम्बदशना देवी अस्थिमालाप्रलम्बिता ॥

कर्णमुद्राधरा देवी सर्वावयवशोभिता ।
चतुर्भुजा महादिव्या असिकट्टारिकोज्ज्वला ॥

काद्यपिशितखण्डेन वामस्था च विराजते ।
बालासनगता देवी पूतना च भयावहा ॥

क्षीराभा क्षीरवर्णा च ह्रस्वाङ्गी च महोदरा ।
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च वरदं चाक्षसूत्रकम् ॥

काद्यसर्पकरा वामे सर्वाभरणमण्डिता ।
स्त्रियः स्कंद[न्ध]समारूढा दिव्यवस्त्रपरिच्छदा ॥

भा[हा]रकुण्डलशोभाढ्या सर्वालङ्कारमण्डिता ।
लम्बिकां कथयिष्यामि शृणुष्वैकमनाधुना ॥

अतिदीर्घा प्रचण्डा च त्रिनेत्रा च चतुर्भुजा ।
एकवक्त्रा प्रसन्नास्या रक्तारुणनिभेक्षणा ॥

पीतपुष्पनिभाकारा सुदीप्ततेजभासुरा ।
दिव्यकुण्डलसंयुक्ता किरीटमुकुटोज्ज्वला ॥

काद्यं खट्वाङ्गं वामे त्रिशूलं पात्रा [त्रं]च दक्षिणे ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा मकरस्था विराजते ॥

नीलपीतेन वस्त्रेण शोभिता च सुतेजसा ।
लम्बिका कथिता देवी, संहारीं शृणु चाम्बिके ॥

कृष्णवर्णा सुतेजाढ्या एकवक्त्रा महोदरा ।
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च पिङ्गकेशा सुवर्चसा ॥

रक्तनेत्रा महारौद्रा ईषद्घूर्णितलोचना ।
दंष्ट्राकरालवदना पीतकुण्डलमण्डिता ॥

ऊर्ध्वजूटं फणिबद्धं नागयज्ञोपवीतिनी ।
दण्डपाशधरा दक्षे काद्यशूलधरा प्रिये ॥

रक्तपुष्पकृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
पीतवस्त्रावृता देवी राक्षसस्यासने स्थिता ॥

संहारी मूर्त्तिराख्याता, महाकालीमतः शृणु ।
महाकाली महाकाया लाजावर्तकसन्निभा ॥

अतसीपुष्पसंकाशा त्रिनेत्रा च महोदरा ।
आताम्रनयना दीप्ता मदिरानन्दलालसा ॥

चतुर्भुजा महातेजा सर्पकुण्डलमण्डिता ।
जटाजूटधरा देवी कपालकृतशेखरा ॥

कपालमालाभरणा काद्यखेटकधारिणी ।
दण्डखड्गधरा दक्षे पीतवस्त्रोपसेविता ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा वृषारूढा विराजते ।
कथिता च मया देवी महाकाली सुसिद्धिदा ॥

कुसुमा च कुसुम्भाभा कुसुमोदकसन्निभा ।
त्रिनेत्रा दिव्यरूपा च दिव्यकुण्डलमण्डिता ॥

जटाजूटधरा देवी अर्द्धेन्दुकृतशेखरा ।
त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था पीनोन्नतपयोधरा ॥

चतुर्भुजैकवदना हारनूपुरमण्डिता ।
पुष्पचापधरा वामे बाणश्चाङ्कुशं दक्षिणे ॥

रक्तवस्त्रावृता देवी पद्मस्था च विराजते ।
कथिता कुसुमामूर्त्तिः, शुक्रादेवीं वदाम्यहम् ॥

शशिकुन्दनिभा दीप्ता त्रिनेत्रा पूर्णिमानना ।
रत्नकुण्डलशोभाढ्या किरीटमुकुटोज्ज्वला ॥

रत्नमाला शिरे तस्या हारकेयूरमण्डिता ।
चतुर्भुजा महादीप्ता नानालङ्कारभूषिता ॥

काद्यचक्रधरा वामे खड्गं पाशं च दक्षिणे ।
त्रिवलीतरङ्गशोभाढ्या पीनवृत्तपयोधरा ॥

हंसासनसमारूढा शुक्लवस्त्रपरिच्छदा ।
शुक्रादेवी समाख्याता, तारां च शृणु साम्प्रतम् ॥

तारा तारनिभा दीप्ता ताराभा तारवर्च्चसा ।
त्रिनेत्रा च त्रिवक्त्रा च दिव्यकुण्डलमण्डिता ॥

शुक्लपुष्पकृता माला शिरःस्था च विराजते ।
किरीटरत्नसंदीप्ता मौक्तमालाप्रलम्बिनी ॥

षड्भुजा दिव्यदेहा च नानाभरणभूषिता ।
काद्यं खेटकं पाशं च वाममार्गे[भागे] विराजते ।

खड्गं दण्डं तथा सूत्रं दक्षिणे वीरनायिके।
नीलवस्त्रावृता देवी पर्यङ्कासनसंस्थिता ॥

तारा च कथिता देवी, ज्ञानीं च शृणु साम्प्रतम्।
बन्धूकपुष्पसंकाशा दाडिमीकुसुमप्रभा ॥
त्रिनेत्रा चैकवक्त्रा च किरीटकुण्डलोज्ज्वला।
मणिरत्नप्रवालाद्ये[दि]रत्नमालाप्रलम्बिता ॥
त्रिवलीतरङ्गशोभाढ्या पीनवृत्तपयोधरा।
चतुर्भुजा महातेजा नानालङ्कारमण्डिता ॥
वामदक्षौ करौ देव्याः संस्थितौ ऊरुकोपरि।
वामहस्ते स्थितं काद्यं दक्षिणे चाक्षसूत्रकम् ॥
पद्मस्था पद्ममध्यस्था पद्मासनगता शुभा।
ज्ञानी च कथिता देवी, क्रियां च कथयाम्यहम् ॥

एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च जटामुकुटधारिणी।
चतुर्भुजा महातेजा कृष्णाभा कृष्णवर्च्चसा ॥

कुण्डलाभरणोपेता हारकेयूरमण्डिता।
काद्यपाशधरा वामे दक्षे दण्डकमण्डलू ॥

कृष्णाजिनस्थिता देवी पद्मासनव्यवस्थिता।
क्रियामूर्तिश्च कथिता ध्याता मोक्षफलप्रदा ॥
गायत्रीं कथयिष्यामि मूर्तिरूपा यथा स्थिता।
चतुर्वक्त्रा त्रिनेत्रा च किरीटकुण्डलोज्ज्वला ॥

भुजाष्टकसमोपेता श्वेताभा श्वेतवाससा।
मध्यक्षामा नितम्बाढ्या समपीनपयोधरा ॥
काद्यश्रुवर्चखट्वाङ्गवामस्था चाभयप्रदा।
वरदं चाक्षसूत्रं च पाशं चैव कमण्डलुम् ॥

दक्षिणे चैव देवेशि दिव्यरूपा महबाला ।
हंसपृष्ठसमारूढा सर्वलक्षणसंयुता ॥

गायत्र्याः कथिता मूर्त्तिः, सावित्रीं च वदाम्यहम् ।
श्यामा च श्यामवर्णाभा रक्तारुणनिभेक्षणा ॥

एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च किरीटकुण्डलोज्ज्वला ।
रत्नमाला शिरे तस्या दिव्यहारप्रलम्बिता ॥

त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था वृत्तपीनपयोधरा ।
चतुर्भुजा महातेजा काद्यशूलधरा प्रिये ॥

दण्डशक्तिधरा देवी दक्षिणेन विराजते ।
नानालङ्कारसंयुक्ता पीतवस्त्रसमावृता ॥

पर्यङ्कासनमारूढा सर्वालङ्कारभूषिता ।
सावित्री कथिता देवी, दहनीं कथयाम्यहम् ॥

दहनी च महातेजा वह्निज्वालासमप्रभा ।
त्रिनेत्रा च त्रिवक्त्रा च षड्भुजा च महाबला ॥

पिङ्गाक्षी पिङ्गकेशी च रत्नकुण्डलभूषिता ।
वर्णमाला शिरे तस्या वर्णहारावलम्बिनी ॥

काद्यं खड्गं गदा पाशं वामेनैव विराजते ।
नागं त्रिशूलं दण्डं च दक्षमार्गे[भागे] विराजते ॥

मध्यक्षामा सुतेजाढ्या किञ्चिल्लम्बस्तनी प्रिये ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वावयवशोभिता ॥

कङ्कालासनसंस्था च दहते सचराचरम् ।
दहन्या मूर्त्तिमा[रा]ख्याता, फेत्कारीं शृणु साम्प्रतम् ॥

शिवामुखी त्रिनेत्रा च शिवारावा भयङ्करी ।
धूम्राभा धूम्रवर्णा च मुकुटकुण्डलमण्डिता ॥

चतुर्भुजा महादीप्ता नानालङ्कारमण्डिता ।
काद्यं पिशितखण्डं च वामस्था[स्थं] वीरनायिके ॥
त्रिशूलं च तथा दण्डं दक्षिणेन विराजते ।
लम्बोदरा बृहत्कुक्षी रत्नमालाप्रलम्बिनी ॥
लम्बस्तनी लम्बकेशी रौद्ररूपा महाबला ।
जम्बुके तु समारूढा दिव्याभरणमण्डिता ॥
फेत्कार्या मूर्तिराख्याता सर्वसिद्धिफलप्रदा ।
देवीनां मूर्त्तिभेदोऽयं मालिन्या वर्णभेदतः ॥
नादिफान्तस्वरूपेण कथितं वीरवन्दिते ।
नान्यतन्त्रे मयाख्यातमाख्यातं श्रीमतोत्तरे ॥
चक्रमध्यगताः पूज्या देहस्थाः स्थानभेदतः ।
मालिनीचक्रविन्यासं यथा भवति तच्छृणु ॥
अष्टारं द्वादशारं च षोडशारं वरानने ।
पुनर्द्वादशभेदेन चक्रस्था च परापरा ॥
नादबिन्दुकलारूपा परापरव्यवस्थिता ।
क्रमेण चालिखेन्मूत्तिमष्टपत्रादितः क्रमात् ॥
ऊर्ध्वसंस्थाद्वये भेदा परा चापरभेदतः ।
चक्रमध्यगता लेख्या वृत्ताकारेण सुन्दरी ॥
एवं परापरा लेख्या चक्रस्था परमेश्वरी ।
आदिचक्रगता देवी वज्रषट्ककमध्यगा ॥
पूर्वोक्ता तु मया देवी मूर्त्तिस्था मालिनी परा ।
पटे तु संलिखेच्चक्रं यथावर्णस्वरूपतः ॥
पूजयेच्च प्रयत्नेन अलिफल्वा[पला]दिभिः क्रमात् ।
नवपश्चविधैर्द्रव्यैः पूजयेद् वृत्तिगोचरे ॥

भृग्वीशं षड्विधं देवि त्रिपादेन पुनः प्रिये ।
क्रूरानन्देन संभिन्नं अर्धेन्दुकलयान्वितम् ॥

अनेन बीजषट्केन जातिनामप्रभेदितम् ।
यथा बाह्ये तथा देहे हृच्चक्रस्थां प्रपूजयेत् ॥

पूर्वोक्तं मालिनीबीजं शत्रुनामविदर्भितम् ।
षण्मासाज्ञाप्ययोगेन शृणु वक्ष्यामि ये गुणाः ॥

शत्रवः प्रलयं यान्ति यदि शक्रसमाः प्रिये ।
मारणोच्चाटनं देवि वश्याकर्षणमोहनम् ॥

स्तम्भनं जम्भणं चैव प्लवनं द्रावणं क्षोभणं तथा ।
परचक्रमर्दनावेशमतीतज्ञानजल्पनम् ॥
परपुरप्रवेशं च कवित्वं च मनोहरम् ।
स्फोटनं शैलवृक्षाणां कुरुते नात्र संशयः ॥

अस्य[एतच्]चक्रप्रभावेण यच्चैव हृदि संस्थितम् ।
अन्यानि यानि कर्माणि तानि सर्वाणि कारयेत् ॥

न देयं दुष्टबुद्धीनां समयद्वेषकारका[रिणा]म् ।
न देयं देवदेवेशि शठे क्रूरे च वर्जयेत् ॥

इदं वै चक्रराजानं यदि भक्तिर्ममोपरि ॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गत-श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठ-नाथावतारिते विद्यापीठे योगिनीगुह्ये
सप्तमः पटलः ॥७॥

अष्टमः पटलः

प्रोत्फुल्लनयना देवि[वी] हृष्टसन्तुष्टमानसा ।
प्रणिपत्य महादेवि[वी] इदं वचनमब्रवीत् ॥ १ ॥

श्रीदेव्युवाच

देवदेव महादेव शशाङ्ककृतशेखर ।
श्रुतं मे मालिनीचक्रं दिव्यज्ञानप्रकाशकम् ॥ २ ॥

मुद्राभेदं न मे ज्ञातं दूतीनां लक्षणं तथा ।
पूजनं न्यासविन्यासं साधनं च वद प्रभो ॥ ३ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु मानिनि देवेशि वस्तुचोद्यविकल्पिनि ।
भक्तासि कथयिष्यामि निःसन्दिग्धं यथा भवेत् ॥ ४ ॥

संस्फुटं कथयिष्यामि साधकानां हितावहम् ।
वि[त्रि]शिखा पद्ममुद्रा च योनिमुद्रा तृतीयका।
त्रीण्येतानि त्रिभेदेन नवभेदा यथा स्थिता ॥ ५ ॥

त्रिशिखां कथयिष्यामि त्रिभिर्भेदैर्यथा स्थिता ।
देहस्था च यथा ते वै सबीजा देहमध्यगा ॥ ६ ॥

त्रिपुटा च शिखा ज्ञेया द्वादशान्तविसर्पिणी ।
सुषुम्णामध्यसंलीना ब्रह्मरन्ध्रविनिर्गता ॥ ७ ॥

भ्रूमध्ये बिन्दुसंलीना नादान्ते नादगोचरे ।
खगस्था खगमध्यस्था त्रिशिखा खेचरी परा ॥ ८ ॥

त्रिमार्गपथसंलग्ना सर्वातीता निरामया ।
ऊर्ध्वस्था परमा शक्तिस्त्रिशिखा सा परापरा ॥ ९ ॥

ऊर्ध्वशक्तिनिरोधेन अधःशक्तिप्रबन्धात् ।
मध्यशक्तिप्रलग्ना तु त्रिशिखा खेचरीप्रदा ॥ १० ॥

अस्या बीजं प्रवक्ष्यामि येन सा खेचरीप्रदा ।
अम्बिका दीपनी संस्था त्रिधारूपा व्यवस्थिता ॥ ११ ॥

अ······· कुसुमायुक्ता अर्द्धेन्दुकलया स्थिता ।
प्रथमं कथितं बीजं द्वितीयं शृणु सुन्दरि ॥ १२ ॥

गुह्यशक्त्या क्रूरतमा[1] भेदितं तद्विनायकम् ।
नादबिन्दुकलाक्रान्तं[2] तृतीयं शृणु सुन्दरि ॥ १३ ॥

सावित्री कुसुमा चैव प्रज्ञा चैव तृतीयका ।
अर्द्धेन्दुकलया भिन्नं त्रिशिखाबीजमुत्तमम् ॥ १४ ॥

अनेन रहिता मुद्रा निर्बीजा भुक्तिवर्जिता ।
सबीजां पूजयेन्नित्यं जपेद् ध्यायेद् वरानने ॥ १५ ॥

शृङ्गाटक्रममध्ये तु वामदक्षिण अग्रतः ।
बीजत्रयं तु विन्यस्य मध्ये मूर्त्ति परां स्मरेत् ॥ १६ ॥

नीलोत्पलदलश्यामां त्रिवक्त्रां च त्रिलोचनाम् ।
षड्भुजां दिव्यरूपां च सर्वाभरणमण्डिताम् ॥ १७ ॥

त्रिवलीतरङ्गमध्यस्थां समपीनपयोधराम् ।
पाशाङ्कुशं तथा पद्मं वाममार्गे[भागे] विराजते ॥ १८ ॥

वरदं दर्पणं शूलं दक्षिणस्था[स्थं] वरानने ।
सिन्दूरारुणसंकाशा दिव्यवस्त्रपरिच्छदा ॥ १९ ॥

---

१. च क्रुरतमा–ख.
२. नादे–क.

नानारत्नकृता माला शिरःस्था च विराजते ।
वर्णमाला गले देव्या वर्णहारावलम्बिनी ॥ २० ॥

एवं ध्यात्वा महादेवीं शृङ्गाटपुरमध्यगाम् ।
सबीजां पूजयेद्देवीं जपेत्त्रिकूटमुत्तमम् ॥ २१ ॥

वाग्भवेत[न] वरारोहे आद्यन्तं[न्ते] संपुटीकृता ।
जप्तव्या च त्रिभेदेन इडापिङ्गलमध्यगा ॥ २२ ॥

नवलक्षकृते जाप्ये खेचरत्वं व्रजत्यसौ ।
खेचरीणां पतिर्भूत्वा क्रीडते गगनान्तरे ॥ २३ ॥

हर्त्ता कर्त्ता भवेद्देवि कुलकौलप्रकाशकः ।
पूजनात्सिद्धिमाप्नोति त्रिशिखा यस्य देहगा ॥ २४ ॥

स्फोटयेच्छैलवृक्षांश्च शोषयेज्जलधीश्वरान् ।
नानाविज्ञानकर्ता च आज्ञा तीव्रतरा भवेत् ॥ २५ ॥

[१]यस्य नाम तु गृह्णीयात् तद् यथा संमुखे स्थितः ।
सप्ताहाद्वशमायान्ति[ति] यदि शक्रसमः प्रिये ॥ २६ ॥

स्त्रियो वा पुरुषा वापि राजा वा राजमन्त्रिणः ।
वशमायान्ति देवेशि दासत्वं यान्ति सर्वदा ॥ २७ ॥

फलं पुष्पं च ताम्बूलं सप्तवाराभिमन्त्रितम् ।
हस्ते यस्य प्रदीयन्ते स वश्यो यावदायुषः ॥ २८ ॥

श्रीमते च मया प्रोक्तं[क्तः] षड्विधं[धो] मन्त्रनिष्पयम्[र्णयः]।
पल्लवो योगरोधश्च[धौ च] संपुटो ग्रथनस्तथा ॥ २९ ॥

विदर्भश्च महादेवि षड्विधं[धः] समुदाहृतम्[तः] ।
पल्लवो आदिदेशे तु योगो मध्ये विजानथ ॥ ३० ॥

---

१. विदर्भेद्यस्य नामं तु–क.

रोधस्तु आदिमध्यान्ते संपुटश्चादिरन्तगः ।
अधश्चोर्द्ध्वं पुनर्देवि संपुटं समुदाहृतम् ॥ ३१ ॥

अक्षरान्तरितं देवि ग्रथनं परिकीर्त्तितम् ।
आद्यन्ते च वरारोहे विदर्भः परिकीर्त्तितः ॥ ३२ ॥

पल्लवो मन्त्रबोधस्तु[धे तु] मोहो[हे] योगः प्रकीर्त्तितः ।
रोधस्तु निग्रहे प्रोक्तः संपुटो जीवरक्षणे ॥ ३३ ॥

ग्रथनं मोक्षणं[णे] प्रोक्तं रूपकार्य्ये प्रशस्यते ।
विदर्भः कर्षणे प्रोक्तः सर्वकर्मसु योजयेत् ॥ ३४ ॥

एवमभ्रगतिं ज्ञात्वा सर्वकर्माणि कारयेत् ।
यन्त्रकर्माणि सर्वाणि नानाकर्मप्रसिद्धयेत्[ये] ॥ ३५ ॥

षड्विधेन तु योगेन ज्ञात्वा कर्म समारभेत् ।
योगहीना न सिद्ध्यन्ति आगमार्थविवर्जितम्[ताः]॥ ३६ ॥

गुरूपदेशनिर्मुक्तिहेतुका नष्टबुद्धयः ।
रञ्जिकाक्षरनिर्मुक्ता बीजहीना मृतास्तु ते ॥ ३७ ॥

मृतकस्योपचारेण किं तेषां जीवितं भवेत् ।
तेषां हि मन्त्रिणः सर्वे रञ्जिकाक्षरवर्तिनः ॥ ३८ ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन उपास्य च गुरुं प्रिये ।
कर्मणा मनसा वाचा त्रिविधेनान्तरात्मना ॥ ३९ ॥

त्रिकालं मण्डलं कृत्वा गुरोरग्रे वरानने ।
प्रदक्षिणत्रयं कृत्वा साष्टाङ्गं प्रणिपत्य च ॥ ४० ॥

कृताञ्जलिपुटो भूत्वा सर्वस्वं च निवेदयेत् ।
त्वं नाथ मम देवेश प्रभुस्त्वं मन्त्रनायकः ॥ ४१ ॥

दीनोऽहं दुःखितोऽहं च संसारभयभीतकः ।
त्वत्प्रसादाद् गुरोरद्य उत्तीर्णो भवसागरात् ॥ ४२ ॥

अनेन विधिना देवि उपास्य च गुरुं प्रिये।
तस्याज्ञानं च मोक्षं च मुक्तिराज्ञाप्रवर्तनम् ॥ ४३ ॥

गुरोर्हीने कुतो मुक्तिर्गुरुहीने कुतः क्रिया।
गुरुहीने न च ज्ञानं सर्वमेव निरर्थकम् ॥ ४४ ॥

पक्षिणः पञ्जरस्थे च [स्थस्य] न मुक्तिरिह दृश्यते।
गुरुहीनस्य शिष्यस्य न मुक्तिर्भवपञ्जरात् ॥ ४५ ॥

गर्वितस्य कुतो ज्ञानं शास्त्रकोटिशतैरपि।
नैवमुत्पद्यते ज्ञानं जात्यन्धो वस्तुरूपतः ॥ ४६ ॥

शृणु चान्यद् वरारोहे पद्ममुद्रा यथा भवेत्।
हृच्चक्रमध्यसंलीनं नालकन्दान्तरानुगम् ॥ ४७ ॥

देहे चात्मनि संभिन्नं पुटाकारं हृन्मध्यगम्।
रम्भाब्जपुटमध्यस्थं अधोमुखप्रलम्बितम् ॥ ४८ ॥

तस्य प्रकाशमानन्दात् पद्ममुद्रा विधीयते।
अनया[अस्यां च]बद्धमात्राया[यां] खगतिर्वीरवन्दिते ॥ ४९ ॥

चन्द्रसूर्यपुटान्नेतुं वह्निस्था दीप्तिमध्यमा।
हृत्कण्ठनिलयं बद्ध्वा खगतिर्नात्र संशयः ॥ ५० ॥

आधारगुदमध्यस्था हृत्कण्ठान्तरमध्यगा।
बद्धा खेचरणे नित्यं पद्ममुद्रा प्रभावतः ॥ ५१ ॥

अम्बिका आत्मसंस्था च दीपनी तस्य चासनम्।
त्रिकमेतत्समुद्धृत्य क्रमेणैव वरानने ॥ ५२ ॥

आमोदी कुसुमा देवी अर्द्धेन्दुकृतशेखरा।
प्रथमं बीजमेतद्धि द्वितीयं भेदयेत्ततः। ५३ ॥

१-१. नास्ति-ख०।

तृतीयं कुसुमा देवी अर्द्धचन्द्रकलान्विता ।
द्वितीयं चोद्धृतं देवि तृतीयं भेदयेत्ततः ॥ ५४ ॥

सावित्री च तथा प्रज्ञा कुसुमा च तृतीयका ।
अर्द्धेन्दुकलया भिन्ना तृतीयं बीजमुद्धृतम् ॥ ५५ ॥

शृङ्गाटपुटमध्यस्था[स्थं] वामदक्षतथायतः[यायतम्] ।
न्यसेद्बीजत्रयं देवि मध्ये मूर्त्तिं स्मरेत्प्रिये ॥ ५६ ॥

पद्माभा पद्मसंस्था च पद्ममालाविभूषिता ।
एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च पूर्णचन्द्रनिभानना ॥ ५७ ॥

चतुर्भुजा महातेजा ताराभा कुन्दसन्निभा ।
मध्यक्षामा सुतेजाढ्या त्रिवलीतरङ्गमध्यगा ॥ ५८ ॥

वृत्ताकारौ कुचौ तस्या नितम्बाढ्या सुशोभना ।
वरदाभयसंयुक्ता पाशाङ्कुशधरा प्रिये ॥ ५९ ॥

जटामुकुटशोभाढ्या अर्द्धेन्दुकृतशेखरा ।
नानालङ्कारसंयुक्ता नानाभरणमण्डिता ॥ ६० ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वावयवशोभिता ।
एवं ध्यात्वा वरारोहे शृङ्गाटपुरमध्यगा ॥ ६१ ॥

जप्तव्या संपुटीकृत्य वाग्भवेनादिरन्ततः ।
नवलक्षकृते जाप्ये एकाग्रमनसा स्थितः[ते] ॥ ६२ ॥

उत्पन्ना नात्र संदेहो यस्य देहे तु पद्मजा ।
दूराच्छ्रवणविज्ञानं दूराद्दर्शनमेव च ॥ ६३ ॥

पुरक्षोभं तथावेशं स्तम्भनं शकटादिषु ।
निग्रहानुग्रहं देवि निर्विषीकरणं प्रिये ॥ ६४ ॥

नानाविज्ञानकर्त्तासौ पद्ममुद्राप्रभावतः ।
साध्यस्य संमुखे भूत्वा यस्य नाम विदर्भितम् ॥ ६५ ॥

१–१. नास्ति–ख० ।

स [च] वश्यो भवेत् तस्य यौवनेन धनेन च।
तावत्स वशमायाति भवेच्च यावदायुषम् ॥ ६६ ॥
पत्रपुष्पादिभक्षाद्यं दृष्ट्वा चाकर्षयेत्क्षणात्।
स्त्रियो वा पुरुषा वाथ वश्यतां यान्ति नान्यथा ॥ ६७ ॥
वस्त्रचन्दनकाश्मीरं सप्तवाराभिमन्त्रितम्।
धार्यमात्मनि देहस्थं व्रजेद्राजकुलं ततः ॥ ६८ ॥
वशमायाति राजा तं सभृत्यो मन्त्रिसंयुतः।
सप्तभिर्मन्त्रितं कृत्वा चन्दनेनानामिकया ॥ ६९ ॥
ललाटे तिलकं कृत्वा वशीकुर्याज्जगत्त्रयम्।
भूर्जे रोचनया देवि लिखेच्छृङ्गाटकं पुरम् ॥ ७० ॥
वृत्ताकारं तदूर्ध्वे तु तद्बाह्ये चाष्टपत्रकम्।
मायाबीजेन संवेष्ट्य अङ्कुशेन निरोधयेत् ॥ ७१ ॥
शृङ्गाटस्याग्रकोणेषु त्रीणि बीजानि लेखयेत्।
मध्यस्थं च लिखेन्नाम पल्लवेन समन्वितम् ॥ ७२ ॥
तदूर्ध्वे कामराजानं कामनाम[1]समन्वितम्।
कामराजं वदिष्यामि येन सिद्धिः प्रजायते ॥ ७३ ॥
क्रोधीशं च पिनाकाख्यमासनस्थं वरानने।
ड[ि्झ]ण्टीशेन शिरःस्थेन महासेनासनं ततः[2] ॥ ७४ ॥
कामराजमिदं देवि अर्द्धेन्दुकलयान्वितम्।
ये चान्ये पशवो मूढा बहुशास्त्रार्थमोहिताः ॥ ७५ ॥
कामराजं न जानन्ति तन्त्रार्थे मोहिताः प्रिये।
कामराजं समाख्यातं कामनामसमन्वितम् ॥ ७६ ॥

---

१. मान—क० ।
२. समंततः—ख० ।

अङ्कुशेन निरोधं तु दिक्षु चैव विदिक्षु च ।
दीपैर्धूपैस्तथा गन्धैरलिना चन्दनैः प्रिये ॥ ७७ ॥

कुमारी योगिनी पूज्या गुरुं गुरुसुतं तथा ।
वस्त्रालङ्कारसंयुक्तं पुष्पाभरणभूषितम् ॥ ७८ ॥

काश्मीरचन्द्रसंयुक्तं चर्चितं धूपितं प्रिये ।
संवेष्ट्य रक्तसूत्रेण त्रिलोहपरिवेष्टितम् ॥ ७९ ॥

भुजे वाप्यथ कण्ठे च धार्यते च प्रयत्नतः ।
रणे राजकुले द्यूते विवादे शत्रुमध्यतः ॥ ८० ॥

अग्निचौरभये देवि नावादौ जलमध्यतः ।
ग्रहभूतपिशाचादिडाकिनीशाकिनीषु च ॥ ८१ ॥

न तस्य भयमायाति संग्रामे तु जयो भवेत् ।
दुष्टाश्च प्रलयं यान्ति न च हिंसन्ति हिंसकाः ॥ ८२ ॥

दुष्टसत्त्वाश्च देवेशि लूताविस्फोटकादयः ।
ज्वराश्चतुर्थका देवि कुष्टश्वित्रा[1]दिकं तथा ॥ ८३ ॥

नश्यन्ते नात्र संदेहो यस्य[2] विद्या शरीरणा[गा] ।
आयुरारोग्यता चैव सौभाग्यं लभते स्फुटम् ॥ ८४ ॥

व्याधयश्च क्षयं यान्ति धनं धान्यं श्रियं लभेत् ।
सर्वपापक्षयं तस्य यस्य विद्या शरीरगा ॥ ८५ ॥

कर्म्मणा मनसा वाचा यत्पापं समुपार्जितम् ।
भस्मसाद् याति देवेशि वह्निदग्धा यथाहुतिः ॥ ८६ ॥

अथातः संप्रवक्ष्यामि योनिमुद्रा यथा त्रिधा ।
योनिं योनौ समाक्रम्य षोडशारं प्रपीडयेत् ॥ ८७ ॥

---

१. °श्वित्रा°–ख० ।
२. यान्ति तस्य–ख० ।

पीडनादजुतं[?] यान्ति खगमार्गेण सुन्दरि ।
कूर्मस्थानगतं लक्ष्यं शृङ्गाटाकृति मध्यगम् ॥ ८८ ॥

प्रेरयेत् मध्यमार्गेण खगतिर्वीरनायिके ।
लिङ्गत्रयगते लक्ष्ये शृङ्गाटाकृतिमध्यगे ॥ ८९ ॥

त्रिभिः स्थानैः प्रबद्धा च बन्धनात् खगतिः प्रिये ।
अस्या बीजं प्रवक्ष्यामि येन सिद्धिर्वरप्रदा ॥ ९० ॥

परादेवीं च संगृह्य अम्बिका तस्य चासनम् ।
अधस्ताद्दीपनी देया त्रयमेकत्र योजयेत् ॥ ९१ ॥

अ आन्तं क्रूरसंयुक्तमर्धचन्द्रकलान्वितम् ।
प्रथमं कथितं बीजं द्वितीयं भेदयेत्ततः ॥ ९२ ॥

त्रिमूर्त्तिं क्रूरसंभिन्नमर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ।
द्वितीयं कथितं कूटं तृतीयं भेदयेत्प्रिये ॥ ९३ ॥

अनुग्रहेशं प्रथममर्घीशं च अधःस्थितम् ।
क्रूरानन्देन संभिन्नमर्धचन्द्रकलान्वितम् ॥ ९४ ॥

शृङ्गाटपुरमध्ये तु वामे दक्षे तथाग्रतः ।
तन्मध्ये संस्थितं ध्यात्वा खेचरत्वं भवेद् ध्रुवम् ॥ ९५ ॥

वाचां सिद्धिं कवित्वं च दूराच्छ्रवणमेव च ।
पुरक्षोभं तथा देशं स्तम्भमोहकरं प्रिये ॥ ९६ ॥

सैन्यस्तम्भं कवित्वं च अणिमादिगुणं लभेत् ।
कामनाम तु देवेशि कूटराजं विभेदयेत् ॥ ९७ ॥

शृङ्गाटपुरमध्ये तु लाक्षालक्तकसन्निभम् ।
सप्ताहाद्वशमायाति यदि शक्रसमो नरः ॥ ९८ ॥

मुद्रामध्यगतं नाम नीलवर्णं विचिन्तयेत् ।
निःशेषश्च भवेच्छत्रुः[1] सप्ताहान्नात्र संशयः ॥ ९९ ॥

योनिमध्यगतं नाम धूम्रवर्णं यदा स्मरेत् ।
सप्ताहाच्च कुलोच्छेदो भवते नात्र संशयः ॥१००॥

काकवद् भ्रमते सो हि यावज्जीवति नान्यथा ।
गुह्यमध्ये स्मरेन्नाम कृष्णवर्णं विचिन्तयेत् ॥ १०१॥

दक्षिणाभिमुखो भूत्वा मुक्तकेशो दिगम्बरः ।
तस्य देहगता शक्तिः कोदण्डान्ते[2] विचिन्तयेत् ॥१०२॥

देह्यन्ते[3] अस्थिसंधीनि पादादौ चूलिकावधि ।
एवं संस्मर्यते देवि सप्ताहान्म्रियते ध्रुवम् ॥१०३॥

गुदमध्यगता योनिस्त्रिदण्डं च त्रिमेखलम् ।
प्रथमे ब्रह्मदैवत्यं द्वितीये विष्णुरुच्यते ॥१०४॥

तृतीये रुद्रदैवत्यं तेन सा त्रिपथा स्मृता ।
परा च प्रथमा देवी द्वितीया चापरा स्मृता ॥१०५॥

परापरा तृतीया च शक्तित्रयमधिष्ठिता ।
अधोर्ध्वमध्यसंस्था च विसर्गान्तर्विसर्पिणी ॥१०६॥

चारस्था चाररूपस्था खचराचरवर्त्तिनी ।
चरते चररूपेण तेन सा खेचरी परा ॥१०७॥

वामा ज्येष्ठा तथा रौद्री विभूताभ्यां तु मध्यगा ।
तस्य मध्यगतं देवं सादाख्यं परमेश्वरम् ॥१०८॥

---

१. विशिष्टं भवते शत्रुं–क० ।
२. कोदण्डान्तेय–क. ।
३. दह्यताम्–ख. ।

तस्येच्छानिर्गता सृष्टिर्नानारूपा च सुन्दरि ।
सृजते मातृरूपेण अवर्णा वर्णरूपिणी ॥१०९॥

पिण्डिन्यादौ वरारोहे शतार्द्धं मातृकां पराम् ।
मेखला वा परा देवि षोडशारं ततः प्रिये ॥११०॥

दलमध्यगता देवि पीठवर्णानि षोडश ।
ब्रह्मस्थानगतं लक्षं तप्तचामीकरप्रभम् ॥१११॥

ध्यात्वा चात्मनि संलीनं खगतिर्नात्र संशयः ।
शृङ्गाटपुरमध्ये तु ध्यायेद्देवीं परापराम् ॥११२॥

उदयार्कप्रभां दीप्तां दाडिमीकुसुमोपमाम् ।
रक्तवस्त्रपरीधानां जटाजूटेन्दुभूषिताम् ॥११३॥

त्रिवलीतरङ्गमध्यस्थां रोमराजीविभूषिताम् ।
सर्वलक्षणसंपूर्णां पीनोन्नतपयोधराम् ॥११४॥

[1]चतुर्भुजामेकवक्त्रां त्रिनेत्राञ्च शिखां पराम्[1] ।
पाशाङ्कुशधरां दिव्यां वरदामभयप्रदाम् ॥११५॥

वर्णमाला शिरे बद्धा वर्णहारावलम्बिनी ।
सर्वावयवशोभाढ्यां सर्वाभरणभूषिताम् ॥११६॥

मुद्रापञ्चकसंयुक्तां पीठत्रयसमन्विताम् ।
एवं ध्यात्वा महादेवि ब्रह्मरन्ध्रस्य मध्यगाम् ॥११७॥

तत्र स्थाने जपं कुर्यात् पञ्चप्रणवसंपुटम् ।
नवलक्षकृते जाप्ये खगतिर्वीरवन्दिते ॥११८॥

१–१. नास्ति–क. ।

त्रि[1]कालमेककालं वा अभ्यसेच्चाप्यहर्निश[1]म् ।
सतताभ्यासयोगेन दिव्यज्ञानं प्रवर्तते ॥११९॥

वाचां सिद्धिः पुरक्षोभं कवित्वं च मनोहरम् ।
इच्छासिद्धिस्तु कामित्वं सर्वज्ञानप्रबोधनम् ॥१२०॥

[2]आणवं शाक्तगं चैव शम्भवञ्च तृतीयकम् ।
आज्ञात्रितयवेत्तारो भवन्ते नात्र संशयः ॥१२१॥

नानाविज्ञानकर्त्तारो नानाशास्त्रार्थचिन्तकाः ।
काद्यं समानयेद्देवि निर्वाणं च त्रिबिन्दुकम् ॥१२२॥

तस्य मध्ये लिखेच्चक्रं पूर्वोक्तं यन्मया प्रिये ।
कामनाम लिखेन्मध्ये विदर्भं च प्रयत्नतः ॥१२३॥

मायाबीजेन संवेष्टय चाङ्कुशेन निरोधयेत् ।
पीतद्रव्यैर्लिखेद्देवि चक्रमेतद्वरानने ॥१२४॥

निर्धूमैः खदिराङ्गारैस्त्रिसन्ध्यं ताप्य योगवित् ।
सप्ताहात्कर्णयेद्देवि योजनानां शतैरपि ॥१२५॥

वशमानयते देवि यौवनेन धनेन च ।
वल्मीकस्य मृदं गृह्य स्वमूत्रालोडितं प्रिये ॥१२६॥

प्रकृतिं कारयेत्तेन चक्रं हृदि विनिःक्षिपेत् ।
ललाटे च तथा गुह्ये हृन्मध्ये वदनान्तरे ॥१२७॥

भेदयेच्च वरारोहे कण्टकैर्मर्द[द]नोद्भवैः ।
षोडशारे वरारोहे कामराजं समालिखेत् ॥१२८॥

कामनामसमायुक्तमादावन्ते विदर्भितम् ।
शरावसंपुटे कृत्वा देहव्याधौ निधापयेत् ॥१२९॥

१-१. नास्ति-क. ।
२. आवणं-क. ।

पूजयेद् गन्धधूपैश्च पुष्पैश्चैव मनोहरैः ।
जप्त्वा त्रिरक्षरं देवं शृङ्गाटपुरमध्यगम् ॥१३०॥
शतमष्टोत्तरं जप्त्वा ततः पश्चान्निधापयेत् ।
निर्गमे च प्रवेशे वा वामपादं न्यसेत्प्रिये ॥१३१॥
अनेन योगराजेन वशीकुर्याज्जगत्त्रयम् ।
शत्रुतो न भयं तस्य राजानं वशमानयेत् ॥१३२॥
यस्य पादतले न्यस्ता ये चान्ये शत्रुकण्टकाः ।
किंकरास्तस्य ते सर्वे गरुडस्येव पन्नगाः ॥१३३॥
पूर्वचक्रं समालिख्य विषेण रुधिरेण वा ।
नृचर्मणि पटे वापि नरास्थिकृतलेखनि ॥१३४॥
आर्द्रामूले मघायां वा[1] भरण्यां च विशेषतः ।
परिघे गण्डशूले च व्याघाते वज्रयोगके ॥१३५॥
अनेन विधिनालिख्य निशासु च प्रयत्नतः ।
प्रचण्डबीजमालिख्य षोडशारे वरानने ॥१३६॥
कामनामसमायुक्तं रोधयोगेन चालिखेत् ।
लकुलीशं समुद्धृत्य अर्घीशासनसंस्थितम् ॥१३७॥
क्रूरानन्देन चाक्रान्तमर्द्धचन्द्रकलान्वितम् ।
शिखीशं केवलं देवि सोमेशं पतितं पुनः ॥१३८॥
पूर्वादौ क्रमयोगेन बाह्यचक्रे समालिखेत् ।
पूजयेत्कृतपुष्पैस्तु धूपितं सर्पकञ्चुकैः ॥१३९॥
कुण्डमध्ये ततो देवि निधातव्यं प्रयत्नतः ।
कण्टकस्य च पुष्पाणि सहस्रं होमयेत्प्रिये ॥१४०॥
कृष्णछागस्य रक्ताक्तान् होमयेत्सप्तरात्रकम् ।
एकवृक्षे श्मशाने वा नदीतीरेषु चत्वरे ॥१४१॥

---

१. मघे वापि–ख. ।

मातृस्थाने वरारोहे संगमेषु अथापि वा।
येषु स्थानेषु कर्तव्यं निग्रहं शत्रुसाधनम् ॥१४२॥

पञ्चत्वं याति देवेशि यदि ब्रह्मसमो रिपुः।
म्रियते नात्र संदेहो समित्रपशुबान्धवः ॥१४३॥

प्रयोगराजं सुभगे न वदेद् यस्य कस्यचित्।
समयेषु च यो द्वेष्टा यो द्वेष्टा कुलशासने ॥१४४॥

आगमेषु च यो द्वेष्टा कुमार्यां योगिनीषु च।
लिङ्गिषु च तापसेषु ये चान्ये गुरुद्वेषकाः ॥१४५॥

निग्रहं तेषु कर्तव्यं न दोषो विद्यते प्रिये।
अन्यथा नैव कर्त्तव्यं लिङ्गभेदो भविष्यति ॥१४६॥

महापातकिनो देवि अविदित्वा तु कारयेत्।
आज्ञाहानिर्भवेत्तस्य सिद्धिहानिश्च पुत्रकाः ॥१४७॥

नरके पतनं तस्य कृमियोनिशतं व्रजेत्।
समयान् पालयेद्देवि आगमार्थं न रोधयेत् ॥१४८॥

गुरुयोगिनिसिद्धानां लिङ्गिनां च विशेषतः।
पूजा कार्या प्रयत्नेन यथावित्तानुसारतः ॥१४९॥

क्रमं च पूजयेन्नित्यं तथा च गुरुमण्डलम्।
एकं त्रीणि तथा पञ्च नवधा च प्रपूजयेत् ॥१५०॥

पूजनात्सिद्धिमाप्नोति अणिमादिगुणाष्टकम्।
सबीजा चैव निर्बीजा स्थितिभेदालयं तथा ॥१५१॥

यश्च यो योजितातीतस्तस्य देयं कुलागमम्।
अन्यं च [न्यच्च]परमं वक्ष्ये रहस्यं योगमुत्तमम् ॥१५२॥

वृत्तिराजं वरारोहे निवेश्य चक्रमध्यतः।
स्थिरं कृत्वा तु देवेशि अभ्यस्ये[से]च्च पुनः पुनः ॥१५३॥

वृत्तिराजस्य संयोगात् कवित्वं भवते ध्रुवम् ।
वृत्तिप्राणसमाख्यातं रेफराजं तथासनम् ॥१५४॥

चक्रं शृङ्गाटकं प्रोक्तं तस्य मध्ये सबिन्दुकम् ।
मूर्त्तिचन्द्रकलाभिन्नं पुष्पं बन्धूकसन्निभम् ॥१५५॥

आत्मा मनश्च मन्त्रं च शिवशक्तिरभेदतः ।
वृत्तिराजसमायोगात् वाग्विलासः प्रवर्तते ॥१५६॥

ऊर्ध्वपङ्क्तिस्थिता देवी शिखारूपा तु तेजसा ।
बिन्दुरूप[1]ः शिवः प्रोक्तस्तस्याधस्तात् स्थितः प्रिये ॥१५७॥

बिन्द्व[न्दु]स्थानं मनश्चैव इन्द्ररूपं व्यवस्थितम् ।
वृत्तिराजं तथात्मानमेकत्वं मन्त्रवाचकम् ॥१५८॥

चक्रमध्ये तु संचिन्त्य शुक्लाम्बरधरां पराम् ।
पुस्तकव्यग्रहस्तां च ज्ञानमुद्राधरां तथा ॥१५९॥

स्फाटिकेनाक्षसूत्रेण सर्वाभरणभूषिताम् ।
स्रग्दामलम्बितगलां प्रभामण्डितमण्डलाम् ॥१६०॥

द्विबाहुमेकवदनां चन्द्रकोटिसमप्रभाम् ।
उद्गिरन्ति[न्तीं] महौघेन शास्त्रकोटि[टी]रनेकधा ॥१६१॥

एवं ध्यानसमाविष्टो साक्षाद्वागीश्वरो भवेत् ।
संस्कृतं प्राकृतं चैव वेदसिद्धान्तगह्वरम् ॥१६२॥

ग्रन्थतश्चार्थतश्चैव उद्गिरेन्नात्र संशयः ।
पीठमध्यगताभ्यासात् पीठद्वारेऽथवा प्रिये ॥१६३॥

संप्रदा[य]मिदं कौलं शम्भुशक्तिपदानुगम् ।
पीठं शृङ्गाटकं प्रोक्तं तत्राभ्यासं तु मध्यगम् ॥१६४॥

---

१. रूपी–क.

पीठद्वारमिदं मन्त्रं संप्रदायं वदाम्यहम् ।
सान्तं वर्णं समादाय शक्तिस्तस्य पदानुगा ॥१६५॥

मायायोगेन देवेशि मुद्राबन्धस्तु कारयेत् ।
सा मात्रा गीयते चात्र उच्चारवशवर्तिनी ॥१६६॥

त्रिपादं च वरारोहे विन्द्वर्द्धेन्दुकला तथा ।
आक्रान्तं च समायोगं कीटं तस्यैव आसनम् ॥१६७॥

मात्रायोगमिति ख्यातमुच्चारात्कर्षयेद् ध्रुवम् ।
उच्चारसहजं देवि देहमध्ये व्यवस्थितम् ॥१६८॥

शवसङ्ख्याप्रमाणेन यावदुच्चरते पराम् ।
तावदाविष्टदेहे तु शास्त्रार्थं वदते सुधीः ॥१६९॥

चारोचारौ समौ कृत्वा तस्यै जपतये[तज्जपते] तदा ।
मात्रायोगमिति ख्यातं ज्ञातव्यं मन्त्रवादिभिः ॥१७०॥

नित्यरूपेण तामत्र ध्यायेदुल्कासमप्रभाम् ।
लाक्षालक्तकसंकाशां चतुर्वक्त्रां चतुर्भुजाम् ॥१७१॥

मत्तित्रयसमोपेतां त्रिभिर्भेदैर्व्यवस्थिताम् ।
त्रिस्थां त्रिमार्गगां देवीं त्रिनाडीसमभागता[गा]म् ॥१७२॥

नित्यक्लिन्नां च देवेशि त्रितत्त्वां च मदद्रवाम् ।
देव्या रूपधरां सर्वामेकवक्त्रां द्विबाहुकाम् ॥१७३॥

पाशाङ्कुशधरां सर्वां[1] मदविभ्रान्तलोचनाम् ।
यौवनस्थां मदोन्मत्तां मदिरानन्दनन्दिताम् ॥१७४॥

स्मरेद्देव्याः स्वरूपं तु तत्प्रयोगव्यवस्थया ।
तडित्सहस्रबन्धूकदाडिमीकुसुमत्विषाम् ॥१७५॥

---

१. धराः सर्वाः—क० ख० ।

पञ्चशृङ्गाटकाकारामपरां पररूपिणीम् ।
शृङ्गाटकं च प्रथमं तस्य मध्ये तृतीयकम् ॥१७६॥
स च ऊर्ध्वमुखं देवि त्रितत्त्वगुणभूषितम् ।
वामे दक्षे तथा चाग्रे शृङ्गाटत्रयभूषितम् ॥१७७॥
महायोगविलासं च शिवाद्यवनिगोचराम् ।
व्यापयित्वा स्थिता देवि रविनक्षत्रमण्डलम् ॥१७८॥
शृङ्गाटकं चोर्ध्वमुखं तिर्यग्रेखात्रिशूलगम् ।
शिखोर्द्ध[र्ध्वे]कुण्डलाकारां कामशक्तिरितिस्थिताम् ॥१७९॥
पञ्चशृङ्गाटकासीनां स्थितां तत्र वरानने ।
देव्या रूपधरां चक्रं ध्यायेद्देवं न संशयः ॥१८०॥
एवं बन्धं तु मुद्रायाः कथितं ते कुलेश्वरि ।
त्रितत्त्वेन तु मन्त्रेण वक्ष्यमाणेन कारयेत् ॥१८१॥
अम्बिका शुक्रसहिता भुजङ्गासनसंस्थिता ।
भूतेशेन समायुक्ता क्रूरानन्देन दीपिता ॥१८२॥
अर्द्धेन्दुकलया युक्ता प्रथमं बीजमुत्तमम् ।
अम्बिका शुद्धसहिता क्रोधीशं तस्य चासनम् ॥१८३॥
पिनाकी च वरारोहे क्रोधीशासनसंस्थिता ।
भुजङ्गं चोर्द्ध[र्ध्व]संयुक्तं नादबिन्दुकलान्विता ॥१८४॥
वामे दक्षे कराग्रे तु मध्ये शृङ्गाटकं न्यसेत् ।
खड्गीशं च वरारोहे पिनाकी तस्य चासनम् ॥१८५॥
ड[झि]ण्टीशेन समायुक्तं नादबिन्दुकलान्वितम् ।
तत्र शृङ्गाटमध्ये तु बीजं विन्यस्य योगवित् ॥१८६॥
क्रोधीशं च पिनाकाख्यं भुजङ्गं च त्रिमूर्त्तिकम् ।
एकत्र योजितं कृत्वा नादबिन्दुकलान्विताम् ॥१८७॥

अग्रपीठे तु विन्यस्य शृङ्गाटपुरमध्यगाम् ।
अम्बिकाक्रोधसंयुक्तो पिनाकासनसंस्थितः ॥१८८॥
सूक्ष्मीशेन समाक्रान्तं नादबिन्दुकलान्वितम् ।
दक्षपीठे तु विन्यस्तं शृङ्गाटपुरमध्यगम् ॥१८९॥
अम्बिका खड्गसंयुक्ता पिनाकासनसंस्थिता ।
ड[झि]ण्टीशेन शिराक्रान्तं नादबिन्दुविभूषितम् ॥१९०॥
वामपीठे तु विन्यस्य शृङ्गाटपुरमध्यगम् ।
द्रावणं क्षोभणं चैव आकर्षं वश्यमेव च ॥१९१॥
पूजाविधानं देवेशि देव्याश्च वीरवन्दिते ।
पञ्चशृङ्गाटका देवि ज्ञातव्या तत्त्ववेदिना ॥१९२॥
अतिगूढतरं ज्ञानमप्रकाश्यं महोदयम् ।
श्रीमते च मया गुप्ता आख्याता च महो[तो]त्तरे ॥१९३॥
मोदितं गोपितं देवि तेन मुद्रा प्रकीर्त्तिता ।
सुभक्तेऽपि सुगुप्ते च रक्ते च विनयान्विते ॥१९४॥
मायादम्भविनिर्मुक्ते छद्मशाठ्यविवर्जिते ।
तस्य देयमिदं ज्ञानमन्यथा न कदाचन ॥१९५॥
अपरीक्षितेषु यो दद्याद्देशि[1]को नरकं व्रजेत् ।
विघ्नास्तस्यैव बाध्यन्ते कुप्यन्ते च मरीचयः ॥१९६॥
योगिनीगुह्यसद्भावं प्रकाश्यं नेतरे जने ।
प्रकाशाद् भ्रंशमायाति कुलशापं भविष्यति ॥१९७॥
जप्तव्या च परा देवी पञ्चशृङ्गाटमध्यगा ।
पूर्वोक्तं जपमुद्दिष्टं सोच्चारं मानसं प्रिये ॥१९८॥

---

१. दिशिको–क० ।

उच्चारोपांशुभूतस्तु मानसो मनवर्जितः ।
जपं पूर्वसमाख्यातं शास्त्रे शास्त्रे सुरार्चितम् ॥१९९॥

सशब्दोच्चारयोगेन शुद्ध्यर्थं कथितं स्फुटम् ।
सिद्ध्यर्थोपांशुरेवाऽत्र प्रवृत्तो हृदि संस्थितः ॥२००॥

मानसो योगहेत्वर्थे उभयोऽत्र विवर्जितः ।
मनोऽतीतो भवेद्देवि मोक्षदस्तु न संशयः ॥२०१॥

एतद्देवि समाख्यातं जपं प्राणसमं कुरु ।
जपं प्राणसमं कार्यं दृष्टादृष्टफलार्थिना ॥२०२॥

अवर्णावर्णसंयोगान्मया ते समुदाहृता[तम्] ।
निरालम्बे परे शून्ये यत्तेज उपजायते ॥२०३॥

तद् गार्भे चाभ्यसेन्नित्यं भाग्यहीनोऽपि सिद्ध्यति ।
योग[गो]मूली विशुद्धी च सार्णवी च सहैकता ॥२०४॥

ऐक्येन संस्थितानन्दं कुलरत्नं त्रिधा प्रिये ।
षड्विधं यो विजानाति स भवेत्कुलनन्दनः ॥२०५॥

योगं[गः] शिवः समाख्यातं[तो] मूली शक्तिरिहोच्यते ।
सार्णव्यात्मानमि[तथे]त्युक्तं कुलरत्नमिदं प्रिये ॥२०६॥

प्रथमं भेदमाख्यातं द्वितीयं कथयाम्यहम् ।
लकुलीशो भवेद् योगो भृगुमू[र्मू]ली प्रकीर्तितः ॥२०७॥

भुजङ्गं चार्णवं देवि कुलरत्नं त्रिधा भवेत् ।
रत्नत्रयसमायोगाज्जायते समरसं पदम् ॥२०८॥

[1]नादबिन्दुकला योगो भृगु[:]मूली तथा प्रिये ।
विशुद्धिः प्राणमाख्यातं सार्णवं कीटमासनम्[1] ॥२०९॥

१–१. नास्ति–क.

एकत्र संस्थिता यत्र कुलरत्नं स उच्यते ।
योगं[गो] ब्रह्मा इति प्रोक्तं[तो] मूली विष्णुः प्रकीर्त्तितः ॥२१०॥
सार्णवं रुद्रमाख्यातं कुलरत्नं चतुर्थकम् ।
योगः सूर्यमिदं देवि मूली सोमः प्रकीर्त्तितः ॥२११॥
विशुद्धं प्राणमित्युक्तं एकत्र सार्णवं स्थितम् ।
कुलरत्नमिदं देवि भुक्तिदं मुक्तिदं प्रिये ॥२१२॥
योगं चाधारमित्युक्तं मूली कुण्डलिनी प्रिये ।
विशुद्धानाहतं प्रोक्तं सार्णवं बिन्दुमध्यतः ॥२१३॥
एकत्र समना यत्र कुलरत्नं तु मुक्तिदम् ।
हृत्पद्मान्तरसंलीनं शिवशक्तिस्तथात्मकम् ॥२१४॥
एकत्र क्रीडनं यत्र संमुखं परमाद्भुतम् ।
अमृतास्वादसंतृप्तो तेन मन्त्रो न विन्दते ॥२१५॥
शङ्खकाहलनिर्घोषं तडिन्मेघसमस्वनम् ।
ज्ञानरत्नप्रभिन्नस्तु न शृणोति न पश्यति ॥२१६॥
शाम्भवज्ञानसद्भावं न वदेद् यस्य कस्यचित् ।
गुरुद्रोही स विज्ञेयो मम द्रोही महेश्वरि ॥२१७॥
आत्मद्रोह[ः]कृतं[तः] तेन कुलरत्नप्रकाशनात् ।
दुःखी सदा बुभुक्षी च व्यसनी व्याधितः प्रिये ॥२१८॥
श्वानवद्विचरेन्नित्यं विद्विष्टो योगिनीकुले ।
कुलशापं ददन्तीह योऽपरीक्ष्य प्रदापयेत् ॥२१९॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये
मुद्राणामधिकारनिर्णयो नाम
अष्टमः पटलः ॥४॥

नवमः पटलः

श्रीदेव्युवाच

त्वत्प्रसादाच्छ्रुतं सर्वं मालिनीचक्रमुत्तमम् ।
अधुना श्रोतुमिच्छामि नाथजालन्धरस्य च ॥ १ ॥

यन्त्रं मन्त्रं तथा ध्यानं पूजनस्य विधानकम् ।
कथयस्व प्रसादेन यदि तुष्टोऽसि भैरव ॥ २ ॥

श्रीभैरव उवाच

नराणां परमं वृद्धेरायुः सौराः शतं समाः ।
तदब्दं देवयोनीनां दिनमायुश्च तच्छ्रुतम् ॥ ३ ॥

वर्द्धते परमं तस्य मानं कलियुगस्य तत् ।
धर्मार्थसार्द्धसंपूर्णं धर्माणां तत्प्रमाणतः ॥ ४ ॥

इदं तु शैलनिहतमैन्द्रायुर्मानवं परम् ।
कृतप्रमाणमब्दं तु समयः कायपूरकः ॥ ५ ॥

एवमिन्द्रैरिन्द्रसंस्थैर्ब्रह्मणो दिनमुच्यते ।
या ध्यायते महामाया मायातच्छ्वासनिर्गतः ॥ ६ ॥

प्रपञ्चो ब्रह्मदिवसः कुम्भको रात्रिरस्य तु ।
एवं तस्या[तया] घटिकया वर्षमेकं विधेः स्मृतम् ॥ ७ ॥

घटीशतमितं तस्या ब्रह्मा जीवति कीटवत् ।
पक्षमेकं सतीरूपा शुक्लं कृष्णं तु पार्वति ॥ ८ ॥

ऋतुमात्रं हरिर्जीवेद् वर्षमात्रमहं शिवः ।
एवं सा शतवर्षा वै महाकालस्य गेहिनी ॥ ९ ॥

सर्पकञ्चुकवद्देहं त्यक्त्वा त्यक्त्वा पुनर्युवा ।
सा सदैव युवा तिष्ठेत् स मया विषयीकृतः ॥ १० ॥

श्रीमज्जालन्धरो नाथस्तस्याः पुत्रो हि कुब्जिके ।
मायाजालावृतं[तो] यस्मात् करालवदनादभूत् ॥ ११ ॥

तस्माज्जालन्धरो नाथो लोके ख्यातो भविष्यति ।
तस्य यन्त्रं तथा मन्त्रं ध्यानं वक्ष्यामि सुन्दरि ॥ १२ ॥

शृणु गोपय यत्नेन शठे दुष्टे च नास्तिके ।
आधारादिक्रमेणैव षट्चक्रं परि भावयेत् ॥ १३ ॥

षट्चक्रोपरि संध्यायेत् सहस्रच्छदपङ्कजम् ।
सर्ववर्णमयं दीप्तमधोवक्त्रं महाप्रभम् ॥ १४ ॥

कर्णिकाकेशरैर्युक्तं सहस्रादित्यवर्च्चसम् ।
सहस्रारे महापद्मे मध्ये शृङ्गाटकाकृति ॥ १५ ॥

रजः सत्त्वं तमो रेखा इच्छाज्ञानक्रियात्मिका ।
अकथादिक्रमेणैव हलक्षैः कोणमण्डिताः ॥ १६ ॥

तन्मध्ये पादुकायुग्मं चिन्तयित्वा प्रपूजयेत् ।
प्रणवं पूर्वमुच्चार्य अक्षरत्रितयात्मकम् ॥ १७ ॥

चतुराननं ततः पश्चादामोदि शक्तिसंयुतम् ।
क्रूरानन्दशिराक्रान्तं द्वितीयं बीजमुत्तमम् ॥ १८ ॥

अजितेशमहाकालौ पिनाकी खड्गमेव च ।
वालीशानन्दनाथं च भुजङ्गेनोर्ध्वदीपितम् ॥ १९ ॥

क्रूरानन्दशिराक्रान्तमर्घीशासनसंस्थितम् ।
तृतीयं बीजमेतद्धि कूटरूपं वरानने ॥ २० ॥

द्वितीयार्णं चतुर्थं स्यात्क्रूरेण रहितं प्रिये ।
पिनाकीशं समुद्धृत्य वागीशीशक्तिसंयुतम् ॥ २१ ॥

मीननाथं ततः पश्चाच्छुक्राशक्तिसमन्वितम् ।
दीपिनी परमा देवी श्रीकण्ठोपरि संस्थिता ॥ २२ ॥

तं देवनादिनी देवी अनन्तासनसंस्थिता ।
अनन्तभैरवारूढा ग्रसनी तद्वदेव च ॥ २३ ॥

बालीशानन्दनाथं च शुक्रादेवीसमन्वितम् ।
लोहितानन्दनाथाख्यं भुजङ्गासनसंस्थितम् ॥ २४ ॥

श्रीकण्ठनाथसंयुक्तं वर्णमेकादशाभिधम् ।
आषाढी चैव बालीशो द्वयमेकत्र योजयेत् ॥ २५ ॥

श्रीकण्ठनाथसंयुक्तं द्वादशं वर्णमुत्तमम् ।
संवर्त्तानन्दनाथं च शुक्लादेव्युपरि स्थितम् ॥ २६ ॥

वज्रिणीदीपिनीदेव्यौ श्रीकण्ठोपरिसंस्थितौ[ते] ।
लकुलीशमहाकालौ शुक्रादेव्युपरिस्थितौ ॥ २७ ॥

तारा तथा नादिनी च श्रीकण्ठाख्यसनाथितौ[ते] ।
शिखिवाही महादेवी ड[झि]ण्टीशेन समन्विता ॥ २८ ॥

नमोऽन्तमुद्धरेन्मन्त्रं विंशद्वर्णात्मकं प्रिये ।
धन्यः सोऽपि नरो लोके यः सकृत्प्रोच्चरेन्मनुम् ॥ २९ ॥

महिमा वर्णितुं देवि न शक्योऽस्य कथंचन ।
ध्यायेज्जालन्धरं नाथं सहस्रादित्यसन्निभम् ॥ ३० ॥

भस्मोद्धूलितसर्वाङ्गं रुद्राक्षाभरणान्वितम् ।
पिङ्गबर्बरकेशं च कर्णौ मुद्राविभूषितौ ॥ ३१ ॥

ताम्राक्षं हास्यमधुरं दीप्त[प्य]मानं सुतेजसम् ।
दक्षिणावर्तिता जङ्घा वामा चैवोन्नता शुभा ॥ ३२ ॥

वराभयकरं शान्तं साक्षाद्रुद्रस्वरूपिणम् ।
प्रसन्नवदनं सिद्धं सिद्धानामधिपं प्रभुम् ॥ ३३ ॥

मध्ये तु बैन्दवे चक्रे पञ्चाशद्वर्णसंयुते ।
यजेज्जालन्धरं नाथं स्वात्मध्यानसमायुतम् ॥ ३४ ॥

उपचारैः षोडशभिर्गुरुपङ्क्तिं ततो यजेत् ।
द्वितीयार्णेन षड्दीर्घात् षडङ्गं परिपूज्य च ॥ ३५ ॥

इच्छाशक्तिं ज्ञानशक्तिं क्रियाशक्तिं त्रिकोणके ।
पूजयेद् दक्षिणादिश्च यजेद्दिक्षु विदिक्षु च ॥ ३६ ॥

ततः शृङ्गाटचक्राख्ये पूजयेद्वर्णभैरवम् ।
भैरवीशक्तिसहितं स्वस्वस्थाने पृथक् पृथक् ॥ ३७ ॥

यद्यत्स्थाने तु यद्वर्णं तद्वर्णध्यानसंयुतम् ।
आदिक्षान्तक्रमेणैव नादिकान्तं नियोजयेत् ॥ ३८ ॥

वर्णध्यानं तथा लक्षं मुद्रा मूर्त्तिस्तथैव च ।
ज्ञात्वा ध्यात्वा पूजयित्वा सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥ ३९ ॥

इति श्रीमन्महामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गत-श्रीमतोत्तरखण्डे कादि-भेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे श्रीकण्ठनाथा-वतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

जालन्धरनाथविधानकथनं नाम

नवमः पटलः ॥९॥

दशम पटलः

देव्युवाच

या सा देवि परा योनिः समया कुब्जिनी परा।
प्रस्तारभेदतो[देना]ख्याहि पदभेदप्रमाणकः[तः] ॥ १ ॥
स्फुटमाख्याहि यत्नेन यथा वै व्याप्तिलक्षणम्।

भैरव उवाच

शृणु देवि यथार्थेन देव्या उद्धारमुत्तमम् ॥ २ ॥
प्रस्तारक्रमयोगेन विधानेन यथा शृणु।
पूर्वं गह्वरमुद्धृत्य पञ्चाशद्वर्णभूषितम् ॥ ३ ॥
स्थापयित्वा वरारोहे कुमारीं पूज्य भक्तितः।
ए ओ मध्यगतं गृह्य अं अः मध्येन भूषितम् ॥ ४ ॥
कैलाशबीजमादाय प द मध्यं तु आसनम्।
खपूर्वेण तु संभिन्नं जपूर्वालङ्कृतं प्रिये ॥ ५ ॥
ल ऋ मध्ये ततोद्धृत्य ट र रन्ध्रमथासनम्।
ग ऊर्ध्वेन तु संभिन्नं ड ऊर्द्धे[र्ध्वे]न प्रदीपितम् ॥ ६ ॥
न उ मध्ये वरारोहे द ल मध्ये कृतासनम्।
ए ह मध्येन चाक्रान्तं अः औ मध्ये प्रदीपितम् ॥ ७ ॥
प्रसादबीजमादाय णमध्ये च कृतासनम्।
अं ओ मध्ये समाक्रान्तं डान्तं[1] बीजेन रोधितम् ॥ ८ ॥
अर्धचन्द्रकलायुक्तं उद्धरेत्तु विलोमतः।
त ओं मध्यगतं गृह्य द्विधाभूतं तथासनम् ॥ ९ ॥

---

१. क्रान्तं–ख०।

ल अन्तेन समायुक्तं ल ष मध्यं द्वितीयकम् ।
कादिस्वरेण संभिन्नं प्रथमं पदमुद्धृतम् ॥ १० ॥

श ष मध्यं समादाय ख ऊर्द्धे[र्ध्वे]न विभूषितम् ।
इ ट मध्यं ततो गृह्य कादिस्वरविभूषितम् ॥ ११ ॥

द्विधाभूतं च कर्तव्यं द्वितीयं पदशोभनम् ।
थ औ मध्यं द्विधा भिन्नं स्वादिवर्णविभेदितम् ॥ १२ ॥

लं चादौ च द्वितीयं तु जकारान्तविभूषितम् ।
तृतीयं पदमाख्यातं चतुर्थं शृणु साम्प्रतम् ॥ १३ ॥

इ व मध्यस्थितं गृह्य क राद्येन विभूषितम् ।
न अ मध्यं समादाय गादौ स्वरविभूषितम् ॥ १४ ॥

थ व मध्यं ततो वर्णं क ऊर्द्धे[र्ध्वे]न विभूषितम् ।
ऊ ठ मध्ये वरारोहे चान्तस्वरबिभूषितम् ॥ १५ ॥

ल आदौ केवलं देवि पदेदं तु चतुर्थकम् ।
ड ण मध्यं समादाय ए ह मध्येन भूषयेत् ॥ १६ ॥

प स मध्यं ततो वर्णं थ स[1] मध्यं द्वितीयकम् ।
र म मध्यं तृतीयं तु ऋ प्र मध्यं चतुर्थकम् ॥ १७ ॥

केवलं कथितं देवि पञ्चमं पदमुत्तमम् ।
प्रसादं वह्निमारूढं छकारान्तेन भूषितम् ॥ १८ ॥

जकारान्तेन संदीप्तं प्रसादं च पुनः प्रिये ।
कर्त्तरी त्रासनं तस्य खादिकान्तविभूषितम् ॥ १९ ॥

ल ऊर्द्धं[र्ध्वं] बीजमादाय कीटं तस्य च आसनम् ।
ल आदिवर्णमादाय नान्तेनैव विभूषितम् ॥ २० ॥

---

१. प स–क० ।

अर्धचन्द्रकलायुक्तं ष टं च पदमुत्तमम् ।
ड थ मध्ये परं बीजं क्र अन्तेन समन्वितम् ॥ २१ ॥
आ ट मध्यं समादाय ऋ आदौ स्वरभूषितम् ।
ल ष मध्यं ततो वर्णं ओ म मध्यकृतासनम् ॥ २२ ॥
कादिस्वरेण संभिन्नं इ ट मध्यगतं पुनः ।
गादौ स्वरेण संयुक्तं प्रसादं च ततः पुनः ॥ २३ ॥
उद्धृत्य च पराबीजं ण भ मध्यकृतासनम् ।
ढ भ मध्यं तत उद्धृत्य पुनस्तस्यैव चासनम् ॥ २४ ॥
ल प रन्ध्रं ततो योज्य ए ह मध्यविभूषितम् ।
जान्तस्वरेण संदीप्तमर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ॥ २५ ॥
श्रीलोपेन नियोक्तव्यं जीवितं वक्त्रिके मम ।
सप्तमं पदमित्युक्तमष्टमं शृणु साम्प्रतम् ॥ २६ ॥
ऋ प मध्यं समादाय ल अन्तेन विभूषितम् ।
ष ल मध्यं ततो देवि इ उ मध्यगतं पुनः ॥ २७ ॥
स व मध्यं तत उद्धृत्य न अ मध्यं ततोद्धरेत् ।
चान्तस्वरसमायुक्तं ग ल मध्यं तु केवलम् ॥ २८ ॥
अष्टमं पदमाख्यातं विलोमेनोद्धृतं प्रिये ।
प्रणवपञ्चका ह्येता[ति] नियुक्ता लक्षणान्विताः ॥ २९ ॥
आदिकूटावसाने तु चत्वारिंशद्द्विरा[द्वया]धिका ।
विलोमेनोद्धृता विद्या गुरुवक्त्रोपदेशतः ॥ ३० ॥
रेफ सहमिदं कूटं विद्यासप्तमकं प्रिये ।
श्रीलोपे सन्नियोक्तव्यं जीवितं कौलिकं मम ॥ ३१ ॥
अन्यथा यो वदेद्देवि विद्विष्टः स मरीचिभिः ।
यस्माद्भाण्डारमित्युक्ता सर्वसंयोगिनी कुले ॥ ३२ ॥

यथाऽर्च्चेत्सर्वपीठेषु मातेयं समयाम्बिका ।
अस्याः स्मरणमात्रेण विह्वलं भुवनत्रयम् ॥ ३३ ॥
अस्या मण्डलकं वक्ष्ये सेवनाज्जपकर्म्मणि ।
पीठे वाप्यथवा क्षेत्रे तत्र मण्डलमारुहेत् ॥ ३४ ॥
पश्चिमाभिमुखं दिव्यं ओङ्कारं यत्र निर्गम[त]म् ।
एकान्ते विजने रम्ये पशुदृष्टिविवर्जिते ॥ ३५ ॥
मण्डलं कारयेत्तत्र हस्तमात्रप्रमाणतः ।
गोमयोदक[केन] कर्तव्यं मण्डलं चतुरस्रकम् ॥ ३६ ॥
तन्मध्ये सूर्यं वह्निं च वृत्ताकारं कुरु प्रिये ।
अलिचन्दनकाश्मीरं पञ्चप्रणवमन्त्रितम् ॥ ३७ ॥
क्षिप्त्वा तन्मध्यतो देवि भ्राम्यं दक्षकरोपरि ।
कर्तव्यं वामहस्ते तु वामावर्तक्रमेण तु ॥ ३८ ॥
अङ्गुण[ष्ठ]मग्रतो न्यस्त्वा[स्य] मध्ये पुष्पं प्रदापयेत् ।
व्यापकं मध्यतो न्यस्य पञ्चप्रणवसंपुटम् ॥ ३९ ॥
दिग्विदिग्विन्यसेत्कूटान् नवात्मानं महाप्रभोः ।
अक्षरान्तरितं कूटं विन्यसेन्मण्डलोपरि ॥ ४० ॥
तन्मध्ये च लिखेच्छक्तिं शृङ्गाटाकृतिमुत्तमाम् ।
अधोमुखी च प्रथमा द्वितीयोर्ध[र्ध्व]मुखी स्थिता ॥ ४१ ॥
मेखलात्रितयं बाह्ये पराबीजं तु मध्यतः ।
ॡ ण मध्यगतं गृह्य प्रसादं तस्य चासनम् ॥ ४२ ॥
छकारान्ते नियोक्तव्यं जकारान्तेन भूषितम् ।
नादयुक्तं कलाक्रान्तं पराबीजं तु मध्यतः ॥ ४३ ॥
श्रीकण्ठादौ[द्याः] च ये सिद्धास्तत्र मध्ये प्रपूजयेत् ।
आनयेद्धेमकलशं अलाभाद्रौप्यजं प्रिये ॥ ४४ ॥

ताम्रजं मृण्मयं वाथ शुभलक्षणभूषितम् ।
कम्बुग्रीवं सुशोभाढ्यं क्षालयेदभिवारिणा ।। ४५ ।।
[गन्धा]द्यैश्चर्चितं कृत्वा पूरयेदलिना ततः ।
स्थापयेत् कवचास्त्रेण कवचेनावगुण्ठयेत् ॥ ४६ ॥
चूतपल्लवसंयुक्तं पुष्पमालाविभूषितम् ।
वस्त्रताम्बूलसंयुक्तं दीपोत्सवसमुज्ज्वलम् ॥ ४७ ॥
ईशानकोणगं स्थाप्य पञ्चप्रणवमन्त्रितम् ।
मध्यस्थं च क्रमं पूज्य पीठादौ च यथाक्रमम् ।। ४८ ।।
आदौ पीठानि चत्वारि योगिनीपञ्चकं तथा ।
ज्ञानषट्कं पुनर्देवि चत्वारः[चतस्रः] पीठदेवताः ॥ ४९ ॥
वृद्धपञ्चकसंयुक्तास्तथा सिद्धचतुष्टयम् ।
पूज्यान्येतानि देवेशि स्थापयित्वा यथाक्रमम् ॥ ५० ॥
वीरपानं तु पात्रस्थं स्थाप्यं समयाभिमन्त्रितम् ।
यथाशक्ति अगकारा[?]त्रिपथा च त्रिकस्वराः ॥ ५१ ॥
त्रिप्रकारावली देवी इच्छाज्ञानक्रियात्मिका ।
मध्ये ओङ्कारपीठे[ठं] तु जालाख्यं चैव दक्षिणे ॥ ५२ ॥
वामे वै पूर्णपीठं तु कामाख्या तु तदग्रतः ।
ओडी वा मध्यपीठे तु जालाद्या[ख्या] चैव दक्षिणे ॥ ५३ ॥
वामे तु पूर्णसंज्ञा च कामाख्या चाग्रपीठगा ।
मध्ये परापरं पीठं तत्र मध्ये तु कुब्जिका ॥ ५४ ॥
ईशानसहिता पूज्या मातङ्गीशसमन्विता ।
शैलं महेन्द्रं कैलाशमुपपीठत्रयं प्रिये ॥ ५५ ॥
अर्बुदं चोर्ध्व[चार्ध]पीठं तु································ ।
····························वर्व्वरादेवी महेन्द्रे महतारिका ॥
कैलाशे कमला देवी पूर्णमध्ये तु वज्रिका ॥ ५६ ॥

योगिनीपञ्चकं मध्ये षट्कं षट्कं प्रपूजयेत् ।
चतुष्कं पञ्चकं देवि तथा वै च चतुष्टयम् ॥ ५७ ॥

मध्यस्थाश्च क्रमे पूज्या अङ्गवक्त्रादितः क्रमात् ।
सबाह्याभ्यन्तरे पूज्या क्रमयोगात्क्रमेण तु ॥ ५८ ॥

नवपञ्चविधैर्द्रव्यैस्तत्र पूजां समाचरेत् ।
न [सु] खाद्यैर्विविधाकारैः गोधूमकृतसंस्कृतैः ॥ ५९ ॥

मांसैश्च त्रिप्रकारैश्च नानापानवरैस्तथा ।
नवाङ्गुष्ठप्रमाणेन अलिना मिश्रितं[ते]न तु ॥ ६० ॥

त्रिकोणा दीपकाः कार्यास्तिथ्यादौ च क्रमेण तु ।
तत्रैव सप्तदश च दीपा दिक्षु व्यवस्थिताः ॥ ६१ ॥

चत्वारि[रः] पूर्वतो न्यस्य[स्याः] चत्वारो दक्षिणे प्रिये ।
पश्चिमेचाथ चत्वारि[रः] चत्वारश्चोत्तरे पुनः ॥ ६२ ॥

शुक्लवर्त्तिस्तु पूर्वे स्यात्कृष्णा चैव तु दक्षिणे ।
पश्चिमे पीतका ज्ञेया रक्तवर्त्तिस्तथोत्तरे ॥ ६३ ॥

मीनाद्यैः पिशितैर्देवि पूरिता घृतबोधिता ।
सुधूपधूपिता दिव्या अलिकर्पु[र्पू]रमिश्रिता ॥ ६४ ॥

कुमार्योऽष्टौ ततः पूज्या वस्त्रालङ्करणादिभिः ।
योगिन्यश्च विशेषेण कुमाराश्च तथा प्रिये ॥ ६५ ॥

यथाशक्त्या प्रपूज्यन्ते वित्तशाठ्यं न कारयेत् ।
वित्तशाठ्ये कृते देवि सिद्धिहानिः प्रजायते ॥ ६६ ॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् ।
ततः क्षमापयेत् पीठं प्रणिपत्य पुनः पुनः ॥ ६७ ॥

अम्ब माते[त]र्महासिद्धे देहि मां परमेश्वरि ।
दीनोऽहं कृपणं[णोऽ]नाथे[थः] त्वत्पादशरणं गतः ॥ ६८ ॥

सकारान्तासनं तस्य न ग मध्यं ततोद्धरेत् ।
ण थ मध्यासनं तस्य ट ठ मध्यं ततः पुनः ॥ ६९ ॥

भान्तेन मस्तकाक्रान्तं ह क्ष मध्यं ततोद्धरेत् ।
चकाराधःसमायुक्तं ष ह मध्यं ततः प्रिये ॥ ७० ॥

मकारादिसमायुक्त छ ऊ मध्ये समुद्धरेत् ।
अकारान्तं वरारोहे तस्याधस्तात् कृतासनम् ॥ ७१ ॥

उ ओ मध्यगतं वर्णं यकारान्तं स्वरान्वितम् ।
अं लृ मध्यगतं वर्णं केवलं वीरवन्दिते ॥ ७२ ॥

ए फ मध्यगतं गृह्य रकारोर्द्ध[र्ध्वे]न भूषितम् ।
भान्ताक्रान्तं च देवेशि उ ज मध्यगतं प्रिये ॥ ७३ ॥

अ ड मध्यं समादाय क ज मध्यं तु केवलम् ।
टकारादौ ततो देवि यकारान्तेन भूषितम् ॥ ७४ ॥

श क्ष मध्यगतं गृह्य ए ठ मध्यं ततः प्रिये ।
ब्रह्मचर्यव्रतं कुर्यात् कामक्रोधविवर्जितः ॥ ७५ ॥

सहस्रादि च लक्षान्ताज्जपनात् सिद्धिरीक्षते ।
सहस्रेण तु जप्तेन प्राप्तशत्रुः पराङ्मुखः ॥ ७६ ॥

द्विभिः[द्वाभ्यां] प्रवर्तते योगं त्रिभिरैश्वर्यसंपदः ।
चतुर्भिः सुखमारोग्यं आयुरारोग्यं पञ्चभिः ॥ ७७ ॥

ज्ञानप्राप्तिर्भवेत् षड्भिरवस्था सप्तभिर्भवेत् ।
अष्टभिः पश्यते किञ्चिद्दिव्यरूपं कुलात्मकम् ॥ ७८ ॥

नवभिर्गुह्यकां[की] सिद्धिं[ः] जायते वीरवन्दिते ।
दशभिः प्राप्नुयात्सिद्धिं निर्वाणं खेचरं क्रमम् ॥ ७९ ॥

मारणं विश्वभिश्चैव द्वात्रिंशै[ः]स्तम्भनं भवेत् ।
रणे राजकुले द्यूते विवादे शत्रुमध्यतः ॥ ८० ॥

शैलानां भञ्जनं पारं वृक्षाणां स्फोटनं प्रिये ।
पञ्चाशद्भिः सहस्रैस्तु जप्यते नात्र संशयः ॥ ८१ ॥

षष्टिभिश्च सहस्रैस्तु वेतालाष्टौ च साधयेत् ।
सप्तत्यास्तु[च] सहस्रैस्तु राक्षसं[सीं] सिद्धिमाप्नुयात् ॥ ८२ ॥

अशीतिभिः सहस्रैस्तु नागकन्याश्च साधयेत् ।
नवत्या च सहस्रैस्तु वैष्णवं प्राप्नुयात् पदम् ॥ ८३ ॥

पृथिव्यधिपतिर्भूत्वा एकच्छत्रेण युज्यते ।
लक्षैकेन भवेद्रुद्रो स्वयमेव च नान्यथा ॥ ८४ ॥

अणिमादिगुणाधारो इच्छाशक्तिमवाप्नुयात् ।
विज्ञानं तस्य चायाति पञ्चचामरभूषितम् ॥ ८५ ॥

देव्यष्टकसमोपेतं चतुःषष्टिप्रवेष्टितम् ।
तन्मध्यसंस्थितः सिद्धः क्रीडते खेचरैः सह ॥ ८६ ॥

नानारूपधरो भूत्वा तिष्ठते विश्वमध्यतः ।
क्षणेन शाङ्करं रूपं क्षणाद्रूपं च वैष्णवम् ॥ ८७ ॥

क्षणाद् ब्रह्मा च शक्रश्च स्कन्दो वैश्रवणः क्षणात् ।
क्षणेन सूर्यरूपं स्यात् सोमरूपं क्षणाद् भवेत् ॥ ८८ ॥

ताराचक्रनिभं रूपं नानारूपधरं प्रिये ।
क्षणेन वाग्भवं रूपं क्षणाद्रूपं च वारुणम् ॥ ८९ ॥

वृषभश्च उलूकश्च क्षणेन च मृगस्तथा ।
क्षणाभ्यन्तर्गमाकाशे निजरूपधरः क्षणात् ॥ ९० ॥

क्षणेन वारुणं रूपं खग उष्ट्रः क्षणाद्भवेत् ।
क्षणात् सिंहश्च व्याघ्रश्च श्वानमार्जाररूपकः ॥ ९१ ॥

जलेन जलतां याति स्थलेन स्थलतां व्रजेत् ।
नानारूपधरो देवि साधको विद्यया युतः ॥ ९२ ॥

यस्य विद्या च वक्त्रस्था दुर्लभा महतारिका।
तस्य सिद्धिः करे बद्धा स सिद्धो नात्र संशयः ॥ ९३ ॥

श्मशाने एकवृक्षे वा न[दी] तीरेऽथ च चत्वरे।
शून्यागारे च देवेशि संगमे वीरनायिके ॥ ९४ ॥

पीठे क्षेत्रे च संदोहे विद्याजाप्यं समारभेत्।
निराचारेण योगेन जपेद्विद्यां वरानने ॥ ९५ ॥

निराचारं भवेच्छक्तिस्तस्य गर्भगतां जपेत्।
दण्डाकारां नयेत्तावद्यावद् ब्रह्मबिलान्तगा ॥ ९६ ॥

निराचारपदाभ्यासान्निराचारपदं लभेत्।
परार्थं च परस्त्रीं च दिव्याभरणसंयुताम् ॥ ९७ ॥

पररूपं च सौभाग्यं परशास्त्रं च विद्यया।
पराज्ञां च तथा ज्ञानं परसिद्धिं रसायनम् ॥ ९८ ॥

कर्षयेत् स्मरणाद्वापि विद्या यस्य शरीरगा।
तन्नास्ति चात्र लोकेऽस्मिन्यन्न सिध्यति भूतले ॥ ९९ ॥

देव्युवाच

यत्त्वया कथितं देव विद्यामाहात्म्यमुत्तमम्।
जपहोमादिभिः क्लिष्टा दृश्यन्ते बहवो जनाः ॥ १०० ॥

न च सिद्धिर्भवेत्तेषां जप्त्वा कोटिशतैरपि।

भैरव उवाच

दुर्भगाश्च नराः क्रूराः समयाचारलोपकाः ॥१०१॥

तपोभ्रष्टा निराचारास्तेषां संख्या न विद्यते।
मद्यं मांसं च निन्दन्ति मैथुनं[नाद्] विरमन्ति च ॥१०२॥

कुकर्म च प्रकुर्वन्ति निन्दारागं परस्परम्।
कलहं च प्रकुर्वन्ति द्विषन्ति च परस्परम् ॥१०३॥

पिबन्ति स्वेच्छया मद्यं मांसं भक्षन्ति चेच्छया ।
निन्दन्ति च कुमारीणां क्षुद्रकर्मरताः प्रिये ॥१०४॥

बहुपानात् कुतो मुक्तिरिच्छा भुक्तिं कदाचन ।
भ्रमन्ति समयभ्रष्टा यथा ते श्वानकुत्सिताः ॥१०५॥

सर्वसिद्धिविनिर्मुक्ता[ः] तेषां मुक्तिः कुतो भवेत् ।
गुरुयोगिनिसिद्धानां विशेषागमनिन्दकाः ॥१०६॥

निन्दका गर्दभाः प्रोक्ताः सर्वगुह्यप्रकाशकाः ।
भक्षाद्वैतं क्रियाद्वैतं ज्ञानाद्वैतं तृतीयकम् ॥१०७॥

त्रिण्येते[त्रयस्ते] सिद्धिनिर्मुक्ता अद्वैता नष्टचेतनाः ।
मानवा दुर्भगा येन विद्याहङ्कारगर्विताः ॥१०८॥

जातिशीलविनिर्मुक्ता अगम्ये च कृतोद्यमाः ।
अभक्षं नित्यं भक्षन्ति कलहन्ति यतस्ततः ॥१०९॥

प्राणिभङ्गं प्रकुर्वन्ति अतिलौल्यपरायणाः ।
बहुकामप्रसक्ताश्च बहुशास्त्रार्थचिन्तकाः ॥११०॥

ग्राहयन्ति च तर्कार्थं द्विषन्ति च परस्परम् ।
महामायाविमोहेन अर्थसंग्रहणेन च ॥१११॥

एवंभूतगुणाः शिष्या आचार्याश्चाथ साधकाः ।
विद्याराधनशीलास्तु न च ते सिद्धिभाजनाः ॥११२॥

मद्यपानप्रसक्ताश्च परदारां रमन्ति च ।
समयद्रोहं कुर्वन्ति गुरुद्रोहं वरानने ॥११३॥

तदा सिद्धिविनिर्मुक्ता विद्यामभ्यसनाद्यदि ।
तपोभ्रष्टा नरा ये च तेषां संख्या न विद्यते ॥११४॥

तृप्ता ये मद्यमांसेन कुकर्मनिरतास्तथा ।
अगम्यागमने देवि न मुक्तिर्विद्यते क्वचित् ॥११५॥

श्वपचाश्चैव चाण्डालाः प्राकृताः श्वानकुक्कुटाः ।
अगम्या-गमनाचारे अभक्षस्यैव भक्षणे ॥११६॥

कुकर्मणा कुतो मुक्तिरर्थलाभात्कुतो गतिः ।
पापिष्ठानां नराणां च दर्पिष्ठानां च वादिनाम् ॥११७॥

अमार्गगामिनां चैव न मुक्तिर्विद्यते प्रिये ।
तपोभ्रष्टा नरा ये च समयाचारनिन्दकाः ॥११८॥

ते न मुच्यन्ति संसारे न च ते मोक्षकाः स्मृताः ।
गुरुभक्ता विनीताश्च समयाचारपालकाः ॥११९॥

द्वैताचारपदारूढा मकारत्रयवर्जिताः ।
निर्लोभाः सदयाः शुद्धा नित्यानन्दरताः सदा ॥१२०॥

शान्तात्मानो जितक्रोधाः पशुशास्त्र उपेक्षकाः ।
अनिन्दकाश्च सी[सा]चाराः परनिन्दाविवर्जिताः ॥१२१॥

पशुपाशविनिर्मुक्ताः संसारस्य उपेक्षकाः ।
अपेक्षाः सर्वभावेषु सर्वजीवदयापराः ॥१२२॥

गुरुयोगिनिभक्ताश्च सदाचारप्रपालकाः ।
त्रिकालं[ल-] गुरुपूजां[जाश्] च ज्ञानाधारप्रपूजकाः ॥१२३॥

कुमारीपूजका नित्यं कुलागमरताः सदाः ।
एवंगुणविशिष्टाश्च आचार्याः साधकास्तथा ॥१२४॥

सिध्यन्ति नात्र संदेहो सत्यं सत्यं महातपे ।
एतेषां सिध्यते विद्या अन्यथा च कदाचन ॥१२५॥

पारम्पर्यक्रमं विद्यामन्त्रसंस्कारमण्डलम् ।
स्फुटं विद्या च न ज्ञाता तावत्सिद्धिः कुतो भवेत् ॥१२६॥

तत्र भाषान्यतन्त्रोक्तं जातियुक्तो जपेत्तु यः ।
तस्य सिद्धिर्न ज्ञा[जा]येत अन्वये पश्चिमे गृहे ॥१२७॥

श्रीदेव्युवाच

श्रुतं देव मया सर्वं विद्या[-] उद्धारमुत्तमम् ।
माहात्म्यं मण्डलं चैव विधानं जपमेव च ॥१२८॥
वक्त्राङ्गानां न मे ज्ञानं प्रसादेन वद प्रभो ।

श्रीभैरव उवाच

शृणु देवि महाप्राज्ञे कथयामि समासतः ॥१२९॥
येन विज्ञानमात्रेण कुलाम्नायः प्रवर्तते ।
एकले विजने गत्वा गुरुं संपूज्य भक्तितः ॥१३०॥
शिष्यस्तु शृणुयाद्देवि सर्वशास्त्रविशारदः ।
वेदसिद्धान्ततत्त्वज्ञः कुलागमप्रबोधकः ॥१३१॥
सर्वलक्षणसंयुक्तो निर्लोभश्च दयान्वितः ।
प्रियवक्ता महाधीशे दम्भमायाविवर्जितः ॥१३२॥
सर्वद्वन्द्वविनिर्मुक्तः सर्वव्याधिविवर्जितः ।
दयादाक्षिण्यसंयुक्तोऽक्रूरो व्यसनवर्जितः ॥१३३॥
ईदृशं तु गुरुं देवि शिष्यश्चैव तु तादृशः ।
प्रसन्नवदनो भूत्वा गुरुपादार्चने रतः ॥१३४॥
सुसमे भूप्रदेशे तु निम्नोन्नतविवर्जिते ।
पुष्पप्रकरशोभाढ्ये गन्धधूपाधिवासिते ॥१३५॥
ताम्बूलपूर्णगण्डूषो मदिरानन्दनन्दितः ।
पिशितासवसंयुक्तो बटुकस्य बलिं ददेत् ॥१३६॥
प्रस्तारं प्रस्तरेद्देवि गह्वरं कुलगह्वरम् ।
उद्धरेद् वक्त्राङ्गानि यथा वै तच्छृणुष्वतः ॥१३७॥
ष य मध्यगतं गृह्य केवलं वरवर्णिनि ।
भ य मध्यं ततोधृत्य औ ट मध्येन भूषितम् ॥१३८॥

व म मध्यं तृतीयं तु ख घ मध्यं चतुर्थकम् ।
ल स मध्यं वरारोहे थ ण मध्यं ततोद्धरेत् ॥१३९॥

आ ष मध्येन संभिन्नं ऋकारोर्द्ध[र्ध्व]गतं प्रिये ।
उ च मध्यं ततो गृह्य कुरु तस्यैव चासनम् ॥१४०॥

आ प मध्येन संभिन्नं ऋकारोर्द्ध[र्ध्व]गतं प्रिये ।
उवाच[उ च] मध्यं ततो गृह्य कुरु तस्यैव चासनम् ॥१४१॥

टकाराधः समादाय अः ख मध्ये कृतासनम् ।
प्रसादं तु ततोद्धृत्य ग छ मध्यं कृतासनम् ॥१४२॥

थ घ मध्यं वरारोहे केवलं वीरवन्दिते ।
लकाराधः समादाय ऌ इ मध्यकृतासनम् ॥१४३॥

र भ मध्यं पुनर्देवि केवलं चोद्धरेत्ततः ।
हृदयं कथितं तुभ्यं प्रथमं पदमुत्तमम् ॥१४४॥

वर्णसंख्या वरारोहे दशपञ्च उदाहृताः ।
द्वितीयं कथयिष्यामि शिरसं वीरनायिके ॥१४५॥

प्रसादं जीवमारूढं य व मध्यकृतासनम् ।
यकारान्तर्गतं वर्णं तस्याधः सन्नियोजयेत् ॥१४६॥

आ ढ मध्येन संभिन्नं ओ अः मध्येनालङ्कृतम् ।
अर्धेन्दुकलया युक्तं कूटेदं जीवितं मम ॥१४७॥

प उ मध्यगतं वर्णं इ ज मध्यकृतासनम् ।
चकारान्तं समुद्धृत्य ऋ प मध्यं कृतासनम् ॥१४८॥

अं प मध्यं वरारोहे भूषयित्वा तृतीयकम् ।
इ फ रन्ध्रं समादाय इ ऌ रन्ध्रं विभूषितम् ॥१४९॥

मकारान्तं ततोद्धृत्य इ उ मध्येन भूषयेत् ।
न ज रन्ध्रगतं देवि आ ख रन्ध्रेण चासनम् ॥१५०॥

उकारान्तं समुद्धृत्य केवलं शुभलोचने ।
ओ अ वर्णं समुद्धृत्य षष्ठरन्ध्रेण भूषयेत् ॥१५१॥

ककाराधस्ततो गृह्य ऌ इ रन्ध्रेण भूषितम् ।
रकारादिं समादाय औ च मध्येन भूषयेत् ॥१५२॥

फकारान्तं ततो गृह्य आ औ रन्ध्रेण भूषितम् ।
यकारान्तं ततो गृह्य केवलं वरवर्णिनि ॥१५३॥

चकारोर्ध्वं समादाय वकारान्तेन भूषितम् ।
द्वितीयं पदमाख्यातं वर्णनं च त्रयोदश ॥१५४॥

तृतीयं शृणु कल्याणि शिखायां च यथा शृणु ।
प्रसादे च त्रिधा देवि यकारान्तं कृतासनम् ॥१५५॥

ऌ अधः आढ्यध[?]श्चैव अनुस्वाराद्यनुक्रमात् ।
ऐ ष मध्येन संभिन्नं त्रितयं च वरानने ॥१५६॥

अर्धचन्द्रकलायुक्तं रुद्रबीजं त्रिकण्टकम् ।
चकारान्तं समुद्धृत्य केवलं वीरवन्दितम्[ते] ॥१५७॥

पुनरेवं द्विधा कृत्वा रेफस्योर्ध्वप्रदीपितम् ।
यकारान्तं ततो देवि केवलं कथितं तव ॥१५८॥

छकारान्तं ततो वर्णं ए आऽधस्ताद्विभूषितम् ।
ड प रन्ध्रगतं गृह्य टकारान्तेन भूषितम् ॥१५९॥

छकारान्तं ककारान्तं द्वयमेतत्समुद्धरेत् ।
य अन्तं च वरारोहे एकारान्तं ततः पुनः ॥१६०॥

क्रमेण भूषयेद् देवि मकारान्तं नियोजयेत् ।
उद्धृतं परमं बीजं भकारान्तेन भूषयेत् ॥१६१॥

तृतीयं पदमाख्यातं वर्णमेकादशं प्रिये ।
चतुर्थं शृणु देवेशि सर्वदुष्टनिवारणम् ॥१६२॥

घ ल मध्यं ततो गृह्य ह ट रन्ध्रगतं प्रिये ।
तकारादौ पुनर्देवि प ध मध्यं तथा प्रिये ॥१६३॥

भकारान्तं ततो गृह्य टकारान्तेन भूषयेत् ।
ऋ आ मध्यगतं गृह्य केवलं कुलनायिके ॥१६४॥

भ च मध्यगतं वर्णं इ य मध्ये स्वराहतम् ।
वकारान्तं समादाय प्रसादं तदनन्तरम् ॥१६५॥

अं ए मध्यसमारूढं यकारान्तं ततः प्रिये ।
इ उ मध्यासनारूढं न फ मध्यं ततः पुनः ॥१६६॥

ऌ इ मध्येन चाक्रान्तं र म मध्यं ततः पुनः ।
ठ ओ मध्येन संभिन्नं उ प मध्यं तु केवलम् ॥१६७॥

चकारान्तं पुनर्देवि स घ मध्यं ततः प्रिये ।
ऌ उ मध्येन चाक्रान्तं र म मध्यं तु केवलम् ॥१६८॥

चतुर्थं पदमाख्यातं वर्णान्न[श्चै]कोनविंशतिः ।
नेत्रं च शृणु कल्याणि सर्वसिद्धिकरं परम् ॥१६९॥

ऋ ष मध्ये गतं वर्णं द्विधाभूतं प्रकल्पयेत् ।
पकारान्तं समादाय उकारादिस्तथैव च ॥१७०॥

भेदयेत् क्रमशो देवि इ ध मध्येन भूषितम् ।
उकाराधः समादाय प्रसादं बिन्दुभूषितम् ॥१७१॥

ण थ मध्यं ततो वर्णं ऌ इ मध्येन भूषयेत् ।
पकारान्तम् इकारादौ भूषितं वरवर्णिनि ॥१७२॥

इ ष मध्यं ततो गृह्य आ ढ मध्येन भूषयेत् ।
ध प मध्यं गतं वर्णं छ ढ मध्येन भेदितम् ॥१७३॥

ण थ मध्ये द्विधा भूतं यकारान्तं समं ततः ।
र म मध्यद्वयं देवि एकारान्तेन भेदयेत् ॥१७४॥

पञ्चमं पदमेतद्धि वर्णसंख्या तु द्वादश ।
षष्ठं च कथयिष्यामि शृणु त्वं वीरवन्दिते ॥१७५॥
खकारादौ समादाय तकारादि ततः प्रिये ।
पुनस्ते च द्विधा कृत्वा चकारान्तं च पञ्चमम् ॥१७६॥
इकारादौ स्वरे भिन्नाः पञ्चवर्णाः क्रमेण तु ।
ऋ व मध्यगतं वर्णं पुनरस्यैव चासनम् ॥१७७॥
ऌ ए रन्ध्रगतं देवि भूषयित्वा वरानने ।
उपरन्ध्रगतं वर्णं ठ ओ मध्येन भूषयेत् ॥१७८॥
औ अन्तेन तु संभिन्नं खकारादौ च केवलम् ।
तकारादौ ततो वर्णं पकारान्तेन भूषितम् ॥१७९॥
चकारान्तः[तं] ततो गृह्य पुनस्तेनैव चासनम् ।
एकारान्तेन संयुक्तं र म मध्य ततोद्धरेत् ॥१८०॥
इ ड मध्येन संयुक्तं ऌ उ मध्यं तु केवलम् ।
छकारान्तं समादाय ण थ मध्यासनं प्रिये ॥१८१॥
यकारान्तं ततोऽधस्तात् एकारान्तेन भूषितम् ।
.......................र म मध्यं तथोद्धरेत् ॥१८२॥
इ ड मध्येन संयुक्तं ॡ उ मध्यं तु केवलम् ।
छकारान्तं समादाय ण थ मध्यासनं प्रिये ॥१८३॥
रान्ते ततोऽधस्तात् एकारान्तेन भूषितम् ।
र म मध्यं ततो देवि केवलं वीरवन्दिते ॥१८४॥
षष्ठं पदं समाख्यातं वर्णसंख्या चतुर्दश ।
अस्त्रं कालानलं घोरं सर्वदुष्टभयावहम् ॥१८५॥
छेदनं कालपाशानां शत्रूणां च निकृन्तनम् ।
अङ्गन्यासं समाख्यातं वक्त्रन्यासमतः शृणु ॥१८६॥

पञ्चदशाक्षरं हृदयं शिरश्चैव त्रयोदश ।
शिखा चैकादश ज्ञेया कवचमेकोनविंशति ॥१८७॥

वर्णैर्द्वादशभिर्नेत्रं अस्त्रं चैव चतुर्दशैः ।
एतत्कौलिकभाषायाः[यां]कथितं तु सप्रत्ययम् ॥१८८॥

संस्फुटं गुरुवक्त्रस्थं विलोमस्थं न सिद्ध्यति ।
कौलिकं च समाख्यातं वाममार्गं तु दुर्लभम् ॥१८९॥

सर्वसाधारणं कौलं भूमि सद्वर्णे[वर्णो]पदेशतः ।
...पञ्च पदान्तस्थं हृदयं तु दशाक्षरम् ॥१९०॥

शिरे नवाक्षरं विद्धि द्वादशार्धं शिखा पुनः ।
द्विसप्तकं च कवचं नेत्रं सप्ताक्षरं स्मृतम् ॥१९१॥

अस्त्रं नवाक्षरं विद्धि जातिरेषां पृथक्पृथक् ।
अथ संज्ञा च वक्त्राणां पञ्च वक्त्रादितः क्रमात् ॥१९२॥

हृदयादि चतुर्वक्त्रं पञ्चमं च तथा परम् ।
परिघादिस्तु वक्त्राणामूर्ध्ववक्त्रादितः क्रमात् ॥१९३॥

प्रसादं द्वादशं विद्धि कलैर्द्वादशभिःशिरम् ।
ह्रस्वो वक्त्रे नियोक्तव्यो दीर्घश्चाङ्गे वरानने ॥१९४॥

एषां सा लब्धिका [चैव] कुलमार्गे व्यवस्थिता ।
सकलस्था तु शौर्यस्था अशेषार्थविरोधिका ॥१९५॥

कौलभाषोदितेयं:तु सा च सिद्धा कुलान्वये ।
अशेषार्थप्रदा देवि अनेकार्थप्रबोधिका ॥१९६॥

यात्यनेनैव देहेन खेचरत्वं तदा भृता ।
अक्षराक्षरसंतानं यो जपेल्लक्षसंख्यया ॥१९७॥

लब्धीस[श]गुणतुल्योऽसौ कर्ता हर्ता स्वयं प्रभुः ।
खेचरीणां प्र[प]दं सो हि पश्यते ह्यविचारतः ॥१९८॥

निराचारेण योगेन चिन्तयन्तः[यंश्च] कुलेश्वरीम् ।
अथ सामान्यरूपेण तदा भूचरतां व्रजेत् ॥१९९॥

कुपितः पातयेच्छैलाञ्छोषयेज्जलधीश्वरान् ।
स्फोटयेच्छैलवृक्षांश्च तदर्द्धेन गुणान्वितम्[तः]॥२००॥

भूचरीणां परत्वं च क्षेत्रकर्मोपजीविनाम् ।
कुरुते विविधाश्चर्यं पूज्यतेऽसौ यथा शिवः ॥२०१॥

यत्र तिष्ठत्यसौ देशे तत्र विघ्नान् प्रलापयेत् ।
निर्दहंस्त्रिविधं पापं विद्या यस्य शरीरगा ॥२०२॥

श्रीदेव्युवाच

दूत्यश्च वद देवेश वर्णप्रस्तारभेदतः ।
मुद्रां ध्यानं च पूजां च कर्म यस्यैव यादृशम् ॥२०३॥

तदहं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व प्रसादतः ।

श्रीभैरव उवाच

एकान्ते विजने गत्वा गोमयेनोपलेपयेत् ॥२०४॥

पुष्पप्रकरगन्धाढ्ये मृष्टा[ष्टा]धूपेन धूपिते ।
मांसपूर्णमुखो भूत्वा अलिनानन्दमोदितः ॥२०५॥

गह्वरं तु समालिख्य सुसूत्रं शोभनं शुभम् ।
अकारादिहकारान्तां मातृकां तत्र विन्यसेत् ॥२०६॥

श्रीकुब्जायास्तु यादूती कालिका नाम विश्रुता ।
कालिकाख्ये महातन्त्रे स्वतन्त्रात् समुदाहृता ॥२०७॥

शृणुष्वैकमना भद्रे ज्ञानविज्ञानदायिनी ।
सर्वसिद्धिकरी देवी सर्वकार्यार्थसाधिनी ॥२०८॥

व्याघ्रसिंहगजव्यालभूतवेतालशत्रवः ।
स्मरणान्नाशमायान्ति विघ्नसंघान्यनेकशः ॥२०९॥

प्रश्नकाले परीक्षेत कुमार्यावेशपूर्विका ।
शुभाशुभं वदत्याशु यद्भूतं यद्भविष्यति ॥२१०॥
अस्योद्धारं प्रवक्ष्यामि यथावदनुपूर्वशः ।
अश्वमध्यगतं गृह्य ऋ पूर्वेण समन्वितम् ॥२११॥
प्रथमं चोद्धृतं बीजं द्वितीयं ण ह रन्ध्रगम् ।
भेदितं तु लृ पूर्वेण एतद्वर्णद्वयं पुनः ॥२१२॥
आसनं ए ततो गृह्य य त मध्यगतं पुनः ।
द्वितीयेन तु संभिन्नं षष्ठं वै बीजमुत्तमम् ॥२१३॥
प्रथमं सप्तमं ज्ञेयं द्वितीयस्य द्वितीयकम् ।
अष्टमं चोद्धृतं बीजं नवमं म ज मध्यगम् ॥२१४॥
ड त रन्ध्रसमायुक्तं शून्यमस्तकभूषितम् ।
म ष मध्यगतं गृह्य दशमं केवलं प्रिये ॥२१५॥
ष व संविलपूर्वं च औ पूर्वेण तु भेदितम् ।
अ छ रन्ध्रगतं गृह्य ड ट पूर्वेण भेदितम् ॥२१६॥
ड प मध्यगतं देवि आ इ रन्ध्रेण भूषयेत् ।
य स मध्यगतं देवि त्रयमेतत् समुद्धरेत् ॥२१७॥
ल ट मध्यगतं गृह्य आसनस्थं त्रये[यं] कुरु ।
ड पूर्वेण र पूर्वेण अ पूर्वेण ततः पुनः ॥२१८॥
अनुस्वारं ततो देवि भेदयेत् क्रमशः क्रमात् ।
औ अः मध्यगतं देवि भूषितं त्रितयं क्रमात् ॥२१९॥
ल ढ मध्यं ततोद्धृत्य केवलं वीरवन्दिते ।
अ ख मध्यगतं गृह्य ए व रन्ध्रकृतासनम् ॥२२०॥
एकाराधः समादाय ऋ पूर्वेण कृतासनम् ।
न श रन्ध्रगतं गृह्य त ट मध्यकृतासनम् ॥२२१॥

ड ह मध्यं ततोद्धृत्य ट पूर्वेण कृतासनम् ।
ग क मध्यकृतं वर्णं अ पूर्वेण तु भेदितम् ॥२२२॥

औ अः मध्यशिराक्रान्तं घ न मध्यं तु केवलम् ।
ष व मध्यं ततो देवि ड ह मध्यं कृतासनम् ॥२२३॥

अनुस्वारहतं मूर्द्धि न त रन्ध्रगतं पुनः ।
र पूर्वेण तु संयुक्तं व ष मध्यं तु केवलम् ॥२२४॥

य ण मध्यगतं गृह्य इ त रन्ध्रकृतासनम् ।
ह थ मध्यं ततोद्धृत्य अ क मध्यनिरोधितम् ॥२२५॥

पञ्चत्रिंशः[शत्] स्मृता वर्णाः पञ्चप्रणवसंपुटाः ।
योजितव्या महाविद्या कालिका सिद्धिकाङ्क्षिणा ॥२२६॥

अदृश्यकरणी ह्येषा सर्वसंपत्प्रदायिनी ।
न देया दुष्टबुद्धीनां देव्या दूती महाबला ॥२२७॥

हृद्दूती कथिता ह्येवं मुद्राबन्धमतः शृणु ।
पद्मासनस्थितो योगी समकाय ऋजुशिराः ॥२२८॥

रुध्य[द्ध्वा] वायुं स्वकाद्देहात्पुनराकृष्य धारयेत् ।
हृद्देशसंस्थितो ग्रन्थिस्तस्य नाभौ क्षिपेन्मनः ॥२२९॥

मन्त्रं चैव तथात्मानं एकीकृत्य त्रयं बुधः ।
दण्ड[ा]कारा[रं] नयेत्तावद्यावद् ब्रह्मबिलं गतः ॥२३०॥

तत्स्थानात्प्रलये[च यजेत्] तूर्णं महायानेन सुन्दरि ।
दण्डाकारा भवेच्छक्तिर्घण्टि ब्रह्मबिलं प्रिये ॥२३१॥

ततोर्धे[र्ध्वे] प्रेरयेच्छीघ्रं त्रिघटं यत्र सुन्दरि ।
महायानं स[तु] विज्ञेयं शृङ्गाटाकृतिमु[उ]त्तमम् ॥२३२॥

तत्र सृष्टिर्लयं तत्र तस्मिन्मुक्तिर्न संशयः ।
कराभ्यां चैव तर्जन्या पीठयन्तः पुनः पुनः ॥२३३॥

लालना घण्टिके योज्य पञ्चमं स्थानमाक्रमेत् ।
आक्रमेद् गुह्यचक्रं तु करणं चोर्ध[ध्वं]मूलिकम् ॥२३४॥

पुटद्वयगतो[तं] वायोः पञ्चकं यत्र संस्थितम् ।
तेन संज्ञाविधानेन पञ्चमस्थानमुच्यते ॥२३५॥

आधारस्थं तु यच्चक्रं भृङ्गाटाकृतिमु[उ]त्तमम् ।
तद्बाह्ये षोडशारन्तु कलैः[ला]षोडशनिर्वृतम् ॥२३६॥

चक्रमध्यगता शक्तिः भुजङ्गाकृतिकुण्डली ।
तस्याः क्रमणमात्रेण दण्डाकारा प्रजायते ॥२३७॥

ग्रन्थित्रितयसंलग्ने खगतिर्नात्र संशयः ।
स्वयंभूर्बाणनामा च वाचकं नाम नामतः ।
ग्रन्थिसंज्ञा भवेल्लिङ्गं भेदनात् खगतिः प्रिये ॥२३८॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गत-श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठ-नाथावतारिते विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

श्रीसमयोद्धारे अङ्गवक्त्रनिर्णयो नाम

दशमः पटलः ॥१०॥

●

एकादशः पटलः

श्रीदेव्युवाच

हृदयस्य च या दूती कुब्जिकायाः महाप्रभो ।
तस्या जपप्रमाणं तु यत्र स्थाने कृता सती ॥ १ ॥

तस्य[स्याः] मूर्त्तिं महादेव कथयस्व प्रसादतः ।

श्रीभैरव उवाच

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि जपस्थानं शृणु प्रिये ॥ २ ॥

एकवृक्षे श्मशाने वा नदीतीरेषु संगमे ।
उद्याने भग्नकूपेषु मरुस्थाने तथा प्रिये ॥ ३ ॥

शून्यागारे वरारोहे लिङ्गे वै दक्षिणामुखे ।
तत्र स्थितो जपेन्मन्त्रं मुक्तकेशो दिगम्बरः ॥ ४ ॥

केशकौपीनसंयुक्तः कृष्णाजिनपरिच्छदः ।
मांसपूर्णमुखो भूत्वा बलिना मार्जितं तनुम् ॥ ५ ॥

भस्मना मण्डलं कृत्वा चैलाजिनोपरि स्थितम् ।
काद्यपात्रं समादाय द्रव्यपञ्चप्रपूरितम् ॥ ६ ॥

षोढान्यासं न्यसेद्देहे मालिन्यादौ षडन्तिमम् ।
न्यासषट्कं प्रयत्नेन ततो ध्यानं समारभेत् ॥ ७ ॥

कृष्णाञ्जननिभा देवी नीलजीमूतसन्निभा ।
इन्दीवरदलश्यामा नीलोत्पलसमप्रभा ॥ ८ ॥

अतसीपुष्पसंकाशा लाजावर्तसमप्रभा ।
दंष्ट्राकरालवदना गोनासाकृतकुण्डला ॥ ९ ॥

जटाजूटधरा दिव्या कवीन्द्रमुकुटस्थिता ।
भुजाष्टकसमोपेता नानापन्नगमण्डिता ॥ १० ॥

कार्यं खट्वाङ्गं नागं च पाशं वामे व्यवस्थितम् ।
त्रिशूलं वरदं चैव अक्षसूत्रं तथैव च ॥ ११ ॥

डमरुर्वाद्यनामा च दक्षिणेन विराजते ।
नागहारप्रलम्बेन समुन्नतपयोधरा ॥ १२ ॥

त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था नितम्बाढ्या सुशोभना ।
शवयानस्थिता देवी कृष्णवस्त्रपरिच्छदा ॥ १३ ॥

एवं ध्यात्वा वरारोहे शृङ्गाटपुरमध्यगाम् ।
नवलक्षकृते जाप्ये एकचित्तः समाहितः ॥ १४ ॥

दशांशेन च होमं तु महाफल्गु सगुग्गुलुम् ।
वरदा भवते देवी साधकस्य महात्मनः ॥ १५ ॥

खड्गं पातालगुटिकां पादुकां पटरोचनाम् ।
दण्डं कमण्डलुं देवि अणिमादिगुणाष्टकम् ॥ १६ ॥

खेचरादिमहासिद्धिं साधकस्य ददाति सा ।
खेचरादिपतिर्भूत्वा क्रीडते चक्रमध्यतः ॥ १७ ॥

सामान्यजपहोमेन भूचरीं सिद्धिमाप्नुयात् ।
हृदयेन तु देव्याः [वै] क्षोभयेच्चासुरीगणम् ॥ १८ ॥

नवलक्षकृते जाप्ये राजिकालवणे[णैः] हुते ।
राजराजेश्वराणां च मर्त्यलोकेऽथ भूपतिः ॥ १९ ॥

सामान्यजपयोगेन संपदां चाचलीभवेत् ।
स्त्रीजनं क्षोभयेत् सर्वं बालवृद्धयुवादिकम् ॥ २० ॥

आकर्षं मोहनं वश्यं दूरश्रवणदर्शनम् ।
सैन्यस्तम्भं पुरःक्षोभं अग्निस्तम्भाम्भःशोषणम् ॥ २१ ॥

नानारूपधरत्वं च वाग्विलासः प्रवर्तते ।
नानाविज्ञानकर्ता च हृद्दूती यस्य देहगा ॥ २२ ॥

प्रथमा क[थि]ता दूती, द्वितीयां कथयामि ते ।
प्रस्तारमध्यगां विद्यां कथयामि तवाधुना ॥ २३ ॥

एकान्ते विजने गत्वा गोमयोदकलेपिते ।
पुष्पप्रकरगन्धाढ्ये सुधूपामोदवासिते ॥ २४ ॥

अलिफल्गुसमायुक्ते वलित्रयं प्रकल्पयेत् ।
अलिना पूरयेद्वक्त्रं मांसपूर्णं वरानने ॥ २५ ॥

ततोद्धरेच्च प्रस्तारं सुसूत्रं निर्व्रणं शुभम् ।
मेरुप्रस्तारं देवेशि पूर्वोक्तं यन्मया प्रिये ॥ २६ ॥

तन्मध्यादुद्धरेद्विद्यां शिरोदूतीं महाबलाम् ।
फकारान्तं समादाय भान्तेन शिरसा हतम् ॥ २७ ॥

इ ड मध्यगतं वर्णं फान्तस्वरविभूषितम् ।
त ज मध्यगतं चैव नकारादिद्वितीयकम् ॥ २८ ॥

छ ज मध्यं पुनर्विद्यात्तंवर्णं तं तथैव च ।
लाद्येन भूषितं कृत्वा व स मध्यगतं पुनः ॥ २९ ॥

× × ×

चकाराधःसमायुक्तं ए आदौ चैव केवलम् ।
क्षकारान्तं ततो वर्णं अ ट मध्यं ततः पुनः ॥ ३१ ॥

उ घ मध्यं ततो देवि तस्याधःस्थं कृतासनम् ।
चाधो भान्तसमाक्रान्तं षकारादि ततोद्धरेत् ॥ ३२ ॥

ट छ मध्यं ततो गृह्य चाधस्ताद् भूषितं प्रिये ।
छ ज मध्यगतं वर्णं यकारान्तेन भूषितम् ॥ ३३ ॥

हकारादि यकारान्तं भूषितं वरवर्णिनि ।
छ ल मध्यगतं वर्णं ष स मध्यं ततः पुनः ॥ ३४ ॥
द्विधाभूतं प्रकर्तव्यं अ ड मध्यगतं प्रिये ।
छ ल मध्यं ततोद्धृत्य द्विधा भिन्नं प्रकल्पयेत् ॥ ३५ ॥
छ ठ मध्यं ततो गृह्य इ ड मध्यं ततोद्धरेत् ।
द्विधाभूतं वरारोहे अ ण मध्यं ततः पुनः ॥ ३६ ॥
त ट मध्यं ततो गृह्य द्विधा तं परिकल्पयेत् ।
क च मध्यगतं वर्णं चान्तं चैव ततोद्धरेत् ॥ ३७ ॥
रादिस्वरसमायुक्तं रा ग मध्यं ततोद्धरेत् ।
चकाराधःसमायुक्तं अ छ मध्यं तु केवलम् ॥ ३८ ॥
ध ओ मध्यं वरारोहे केवल च द्विधा स्थितम् ।
ल क्ष मध्यं द्विधा कृत्वा रादिं चैवासने दहेत् ॥ ३९ ॥
भकारान्तशिराक्रान्तं ठ ड मध्यं तु केवलम् ।
ल थ मध्यं तु येनीतं[नान्तं] द्विधाभूतं प्रकल्पयेत् ॥ ४० ॥
न प मध्यं समादाय छ ज मध्यकृतासनम् ।
चकाराधःसमायुक्तं ल छ मध्यं तथा पुनः ॥ ४१ ॥
वारुणेन समायुक्तं शिरोदूती महाबला ।
वर्णसंख्या वरारोहे षष्टिरेकाधिकं प्रिये ॥ ४२ ॥
संगमे च जपेन्नित्यं लक्षमेकं वरानने ।
पिशितासवसंयुक्तं[क्तो] निशि चरेत्तु साधकः[नाम्] ॥ ४३ ॥
षोढान्यासेन सन्नद्धो ध्यानयुक्तश्च तत्परः ।
रक्तारुणा महादिव्या ऊर्द्ध[र्ध्व]केशी भयङ्करा ॥ ४४ ॥
अस्थिमाला गले बद्धा कर्णौ चास्थिप्रलम्बितौ ।
त्रिनेत्रा स्तब्धताराक्षी भ्रून्नता कुपितानना ॥ ४५ ॥

दंष्ट्राकराला चात्युग्रा वर्त्तयन्ती शिरोत्तमम् ।
चतुर्भुजा महातेजा कालानलसमप्रभा ॥ ४६ ॥

काद्यमुण्डधरा वामे त्रिशूलं कर्तृ[कर्त्तरी] दक्षिणे ।
कपालमालाभरणा नृचर्म्मणि[सु-]परिच्छदा ॥ ४७ ॥

कङ्कालस्था महा उग्रा ग्रसन्ति[न्ती]व चराचरम् ।
एवं ध्यात्वा महादेवि प्रेतस्य पुरमध्यगा[म्] ॥ ४८ ॥

अस्या मुद्रां प्रवक्ष्यामि बद्ध्वा येन प्रसिद्ध्यति ।
आक्रमेन्मूलचक्रं तु ऊर्द्ध[र्ध्व]माकृष्य मारुतम् ॥ ४९ ॥

हृन्मध्यसंस्थितं चक्रं शृङ्गाटाकृतिमुत्तमम् ।
वृत्ताकारं ततोर्द्ध[र्ध्वं]तु तत्रोर्द्ध[र्ध्वं] चाष्टपत्रकम् ॥ ५० ॥

चण्डा प्रचण्डा क्रूरा च भीमा कङ्कालिनी परा ।
केकरी कपिला चैव कङ्कटा चाष्टमी प्रिये ॥ ५१ ॥

पूर्वाद्यं तु क्रमेणैव पत्रमध्ये विचिन्तयेत् ।
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च कृष्णपिङ्गललोहिताः ॥ ५२ ॥

यथा देवीस्वरूपं तु तथैवाष्टौ विचिन्तयेत् ।
कर्णिकास्थां महादेवीं पूर्वरूपां विचिन्तयेत् ॥ ५३ ॥

अङ्गुल्यौ[लीः] ग्रन्थयेत्सर्वान्[र्वाः] कनिष्ठौ[ष्ठे] चोन्नतौ[ते]प्रिये ।
तर्जन्यौ च ततोर्द्ध[र्ध्वे]न अङ्गुष्ठौ तु समौ ततः ॥ ५४ ॥

नाभिमध्ये तु संलग्ना खगतिर्वीरवन्दिते ।
एवमभ्यस्यमानस्तु साधकः सिद्धिभाग् भवेत् ॥ ५५ ॥

नानाविज्ञानकर्ता च नानासिद्धिप्रसाधकः ।
शिरोऽधिष्ठितयोगेन भूतवेतालराक्षसान् ॥ ५६ ॥

यक्षिणीर्यक्षकन्याश्च पिशाचानां तु साधनम् ।
कुरुते विविधाश्चर्यं फलपुष्पादिकर्षणम् ॥ ५७ ॥

'पक्षिणां कर्षणं देवि मृतकोत्थापनादिकम् ।
शाकिनीकुलसामान्यपशुच्छेदं पशुग्रहम्' ॥ ५८ ॥'
कुरुते विविधाश्चर्यं शिरःसिद्धो ह्यनेकधा ।
असिद्धस्य तु कर्माणि कर्मयोगं वदाम्यहम् ॥ ५९ ॥
असक्तः साधने वीरः तश्येदद्धेयिणां [?] प्रिये ।
शिरोरुहसमुत्पन्ना चाण्डाली जुष्टपूर्विका ॥ ६० ॥
रक्षणार्थं च सा दूती शासने संप्रतिष्ठिता ।
विलोमेन कृताभ्यासादुद्धरेदुपदेशतः ॥ ६१ ॥
अस्याः कर्म प्रवक्ष्यामि येन सा प्रत्ययात्मिका ।
एकान्ते विजने गत्वा दक्षिणाभिमुखः स्थितः ॥ ६२ ॥
सुसमे भूप्रदेशे तु गोमयोदकलेपिते ।
चतुरस्रं समं शुद्धं तन्मध्ये मण्डलं प्रिये ॥ ६३ ॥
रुधिरेण तु कर्तव्यं कृष्णछागस्य सुन्दरि ।
मुण्डहस्तप्रमाणेन रुधिरेणावर्तयेत्प्रिये ॥ ६४ ॥
तन्मध्ये षट्ग[ता] लिख्य विलोमेन प्रपूजयेत् ।
पूर्वे तु याकिनी पूज्या स्वबीजाधिष्ठिता प्रिये ॥ ६५ ॥
दक्षिणे हाकिनी पूज्या वायव्ये शाकिनी तथा ।
उत्तरे काकिनी देवी आग्नेय्यां राकिनी प्रिये ॥ ६६ ॥
पश्चिमे लाकिनी पूज्या डाकिनी मध्यतो प्रिये ।
पिशितासवमिश्रैश्च पुष्पधूपसमन्वितैः ॥ ६७ ॥
आममांसेन नैवेद्यं पृथग्रूपं प्रदापयेत् ।
रक्तपुष्पैस्तु संपूज्या निशाकाले वरानने ॥ ६८ ॥

१–१. नास्ति–क० ।

त्वचादिधातुवृन्देन पूजयित्वा पृथक् पृथक् ।
अर्घ्यं देयं तु रक्तेन स्वस्ववीजैर्वरानने ॥ ६९ ॥

भूसुतेनाष्टमतिथौ आर्द्रायोगेन वा प्रिये ।
लि[ले]खनमारभेत्तत्र यन्त्रकर्म सप्रत्ययम् ॥ ७० ॥

संपूज्य योगिनीषट्कं रामाणी (?) शिरसान्वितम् ।
दीर्घमुत्पादयेत् प्रथमं ल ष मात्रा न संशयः ॥ ७१ ॥

षडस्रपुरमध्यस्थं रकारेण अधोद्धृतः [तम्] ।
रोधयोगेन नाम स्यात्कोणमध्ये तथा पुनः ॥ ७२ ॥

रकारं तु तदेवं स्याद् बहिः कोणैः पृथक् पृथक् ।
षट्प्रकारेण दातव्यं ज्वालालाञ्छनलाञ्छितम् ॥ ७३ ॥

अनेनैव प्रयोगेण ज्वरो भवति दारुणम्[णः] ।
कोपकाले समुत्पन्ने चितिवस्त्रे नृचर्मणि ॥ ७४ ॥

लेखितव्यं सुक्रुद्धेन विषोन्मत्तरसेन च ।
श्मशानाङ्गारसंयुक्तं साध्यनाम तु मध्यतः ॥ ७५ ॥

लिखित्वा ताडयेत् पश्चाज्ज्वरो भवति दारुणः ।
ज्वरमुत्पादयेत् पश्चान्निग्रहं तु समारभेत् ॥ ७६ ॥

ज्वरमुत्पादयित्वा तु सदन्तमानयेच्छिरम् ।
पूर्वद्रव्यैर्लिखित्वा तु नाम तस्य गले क्षिपेत् ॥ ७७ ॥

विपरीतमुखं कृत्वा ऊर्ध्वग्रीवं यथा भवेत् ।
तथा तं स्थापयेद् भूमौ कपालं मन्त्रवित् सुधीः ॥ ७८ ॥

श्मशाने वा नदीतीरे कृत्वा वेदीं ततोर्ध्वतः ।
पश्चाद्धोमं प्रकुर्वीत उग्रद्रव्यैः समाहितैः ॥ ७९ ॥

विषेण गन्धकेनैव मनद्या(?)तो[ता]लकेन च ।
राजिकालवणेनैव निम्बपत्रैस्तु सप्तकम् ॥ ८० ॥

प्रथमेऽहनि छागान्त्रं रक्तमिश्राणि[श्रं च] होमयेत् ।
पश्चाद्घातं प्रकुर्वीत कृष्णवस्त्रस्तु दारुणम् ॥ ८१ ॥

ज्वलन्तं पादसंधीनि[ध्यादि] मस्तकान्तं विचिन्तयेत् ।
रेफं चैव ललाटस्थं जपेन्मन्त्रं पुनः पुनः ॥ ८२ ॥

तुरस्तं (?) होम कुर्यात्तु वज्रलाञ्छनलाञ्छितम् ।
एवं वै भवते कालो यदि साक्षाच्छचीपतिः ॥ ८३ ॥

एवं निग्रहमाख्यातं शिरोदेव्या अधिष्ठितम् ।
चाण्डालिनीप्रयोगोऽयं गोपितव्यः प्रयत्नतः ॥ ८४ ॥

शासनस्य तु यो द्वेष्टा द्वेष्टा चैव गुरूपरि ।
तेष्वमोघिनिचाण्डालीं योजयेत् परमार्थतः ॥ ८५ ॥

लक्षमेकं कृतं जाप्यं वाचा मात्रेण मारयेत् ।
अतोर्ध्वं यो जपेद्देवि सिद्धाज्ञा मोघचण्डिका ॥ ८६ ॥

शिरोदूती वरा ह्येषा क्षुद्रकर्मण्यनेकधा ।
सर्वस्वच्छन्ददेवेशी करिष्यति शिखोज्ज्वला ॥ ८७ ॥

इति श्रीमन्महामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये
शिरोदूतीनिर्णयसाधनं नाम
एकादशः पटलः ॥ ११ ॥

●

द्वादशः पटलः

श्रीदेव्युवाच

श्रुतं सर्वं मया देव अशेषार्थं सुविस्तरम् ।
कथं देव्याः शिखासंस्थं स्वच्छन्दं कतिरूपधृक् ॥ १ ॥

प्रयोगं विपुलं देव सर्वोपाधिविवर्जितम् ।
अधुना श्रोतुमिच्छामि सारात्सारतरं विभो ॥ २ ॥

आप्यायनं शरीरस्य आकाशादिप्रसाधनम् ।
अर्चनं चैव संक्षेपात् ग्रहमर्दकरं यथा ॥ ३ ॥

रिपुमर्दकरं चैव वीरयन्त्रप्रसाधनम् ।
ज्वरदुःखविषादीनां सद्यो दुःखविमर्दनम् ॥ ४ ॥

यस्य स्मरणमात्रेण व्याधितो मुच्यते क्षणात् ।
धर्मकामार्थसंसिद्धिम[र]र्थमोक्षप्रसाद[ध]नम् ॥ ५ ॥

वशीकरणकार्येषु आकर्षणविधिक्रिया ।
दिव्य[ा]दिव्येषु कार्येषु नानाकार्येषु शङ्कर ॥ ६ ॥

शरीरस्थो यथा वह्निर्नाडिस्थं मुद्रया सह ।
संक्षेपार्चनकार्यं च सिद्धिभोगप्रसाधनम् ॥ ७ ॥
व्रतयागविहीनं च चित्रोपायविवर्जितम् ।
स्मरणात् केवलं मन्त्रं सुखमुत्पादयेद्यथा ॥ ८ ॥

भैरव उवाच

साधु त्वं लघ्विके देवि कथयामि यथा शृणु ।
शिखागुणकलापस्य स्वच्छन्दस्यामितद्युतेः ॥ ९ ॥

लघ्विकायाः शिखा रौद्री रौद्रसिद्धिप्रदायिका ।
यस्मिन्काले नमो[तमो]घोरे नेमे स्थावरजङ्गमे ॥ १० ॥

तत्र काले समुद्भूता देव्या मूर्तिर्महाबला ।
अनन्ता सा पराशक्तिर्जगद्व्याप्य व्यवस्थिता ॥ ११ ॥

अनेकचक्रतपना भुजानेकयु[कोद्य]तायुधा ।
अनेकदिव्याभरणा अनेकाद्भुतदर्शना ॥ १२ ॥

तस्याः शिखा समुद्भूता सिद्धारुणमहाबला ।
भैरवी कालरूपस्था वर्णरूपा व्यवस्थिता ॥ १३ ॥

तेन सृष्टं जगत्सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरम् ।
लाकुलं च भुजङ्गाख्यं त्रिधाभेदैर्व्यवस्थितम् ॥ १४ ॥

भुजङ्गासनमारूढा शक्तिभिर्भेदयेत्ततः ।
आमोदी कुसुमा देवी अर्द्धेन्दुकलयान्विता ॥ १५ ॥

प्रथमं घोरविख्यातं सर्वेषां हृदि संस्थितम् ।
सरस्वती च कुसुमा अर्धचन्द्रकलान्विता ॥ १६ ॥

द्वितीयं घोरमूर्त्तिस्थं सर्वजीवप्रकाशकम् ।
सावित्रीकुसुमायुक्तं द्वितीयेन्दुकलान्वितम् ॥ १७ ॥

तृतीयं कथितं घोरं शिखादेवी महाद्भुता ।
अघोरं नाम विख्यातं यस्माच्चूलीगतस्तु सः ॥ १८ ॥

शमनं सर्वदुःखानां व्याधीनां च निकृन्तनम् ।
सर्वानुग्राहकं देवि भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ १९ ॥

कालनिर्णाशनं देवि ज्वरसंघविनाशनम् ।
दरिद्रा[दारिद्र्य]दमनं चैव अचिरेण गणाम्बिके ॥ २० ॥

आसां संशोधयित्वा तु देव्या न्यासं च पूर्ववत् ।
हृदयादिप्रभेदेन अस्त्रान्तं यावदेव हि ॥ २१ ॥

लाकुलं षड्विधं कृत्वा भुजङ्गासनदीपितम् ।
आमोदी कुसुमा देवी कुसुमा च सरस्वती ॥ २२ ॥

प्रज्ञा च कुसुमा देवी क्रिया या कुसुमा प्रिये ।
सावित्री कुसुमा चैव इच्छाशक्तिम[र]तः परम् ॥ २३ ॥

शक्तियुक्ता क्रमाद्धेया ह्रस्वस्वरविवर्जितम् ।
षडङ्गं च समाख्यातं शिखासान्निध्यकारकम् ॥ २४ ॥

स्वस्थाने न्यासविन्यासं पूर्ववच्च यथास्थितम् ।
जातियुक्तो न्यसेद्देवि हृदयादिष्वथ क्रमात् ॥ २५ ॥

शिखास्वच्छन्ददेवेशं तन्मन्त्रं परमेश्वरम् ।
षडङ्गजपनाद्वाथ निराकारेण सिद्धयति ॥ २६ ॥

ततो मुद्रां परां बद्ध्वा चिन्तयेद् योनिमध्यगाम् ।
करपल्लवयोगेन मुद्राबन्धं तु कारयेत् ॥ २७ ॥

गुदमेढ्रान्तरे योनिः शृङ्गाटाकृतिमुत्तमम्[रुत्तमा] ।
तन्मध्ये संस्थितं बिन्दुं तन्मध्ये चात्मना प्रिये ॥ २८ ॥

देवीद्वात्रिंशकोपेतं दीप्यमानं सुवर्च्चसम् ।
महामुद्रेति विख्याता नाख्याता कस्यचिन्मया ॥ २९ ॥

ऐक्यं ध्यात्वा स्वके देहे पुनर्वाह्ये विचिन्तयेत् ।
परमध्ये स्थितं प्रेतं ध्यायमानं सुतेजसम् ॥ ३० ॥

सदाशिवं तु विज्ञेयं प्रेतरूपं महाप्रभुम् ।
महायोगी महासिद्धः सर्वलोकधरः प्रभुः ॥ ३१ ॥

सर्वज्ञगुणसंयुक्तं पद्मं तस्योपरि स्थितम् ।
कर्णिकोपरि दीप्यन्तं प्रज्वलन्तं महोज्ज्वलम् ॥ ३२ ॥

अनन्तं तद्विजानीयात्तस्योर्ध्वे तु शिखाशिखम् ।
अष्टपत्रं ततो लिख्य सुसूत्रं निर्मलं शुभम् ॥ ३३ ॥

मेखलात्रयसंयुक्तं द्वात्रिंशारं ततोर्द्ध[ध्र्व]तः ।
द्वात्रिंशार्चिसमोपेतं दीप्त[प्य]मानं सुतेजसम् ॥ ३४ ॥

त्रिनेत्राश्चैकवदना नानालङ्कारमण्डिताः ।
चतुर्भुजा महादीप्ता नानावर्णविभूषिताः ॥ ३५ ॥

वरदं चाक्षसूत्रं च दक्षिणेन विराजते ।
पाशाङ्कुशधरा [वामे] हारनूपुरमण्डिताः ॥ ३६ ॥

यौवनस्था मदोन्मत्ता मदिरानन्दमोदिताः ।
जटाजूटधराः सर्वे[र्वाः] दिव्यकुण्डलभूषिताः ॥ ३७ ॥

चण्डादौ[द्याः] चैव योगिन्यो द्वात्रिंशारे प्रपूजयेत् ।
पाशा तु परमा शक्तिरादिभूता मनोन्मनी ॥ ३८ ॥

आधारशक्तिर्विख्याता भैरवस्य महात्मनः ।
दशबाहुधरां देवीं चतुर्वक्त्रां सुलालसाम् ॥ ३९ ॥

सर्वचर्मधरां देवीमथ श्यामां विचिन्तयेद् ।
कपालं चैव खट्वाङ्गं परशुं शूलं वामके ॥ ४० ॥

डमरुं चाक्षमालां च कर्त्तरीं चैव दक्षिणे ।
गजचर्मधरौ चोभौ हस्तौ च परिकीर्त्तितौ ॥ ४१ ॥

गर्जन्ति[न्तीं] भीषणं नादं सर्वभूतभयङ्करम् ।
भक्षन्ति[न्तीं] चिन्तयेद्व्याधिं विश्वेश्वरमहेश्वरीम् ॥ ४२ ॥

खाद्यमानां रटन्तीं तां ताड्यमानां विचिन्तयेत् ।
भेदयन्ति[न्तीं] त्रिशूलेन छेदयन्ति[न्तीं] महासिना ॥ ४३ ॥

क्रुद्धभावां धुनन्तीं तां पूर्वव्याधिं विचिन्तयेत् ।
अस्योपरि महादेवं शिवं परमकारणम् ॥ ४४ ॥

शैवं ध्यात्वा वरारोहे अनादिनिधनं परम् ।
अव्यक्तं व्यक्तिसंभूतं तस्य मूर्त्तिं वदाम्यहम् ॥ ४५ ॥

पञ्चवक्त्रं दशभुजं त्रिपञ्चनयनोज्ज्वलम् ।
जटाजूटधरं दिव्यं कर्णकुण्डलमण्डितम् ॥ ४६ ॥

त्रिशूलं वरदं पाशं खड्गं कर्त्तरी च दक्षिणे ।
अभयं दर्पणं सर्पं बीजपूरं सहाक्षसम्[?] ॥ ४७ ॥

वामेन चायुधान् दिव्यान्नानालङ्कारसंयुतम् ।
सर्वाभरणशोभाढ्यं नानारत्नैस्तु मण्डितम् ॥ ४८ ॥

गोक्षीरवर्णसंकाशं हिमकुन्देन्दुसंनिभम् ।
सर्पराजोपवीतं च रत्नमालाप्रलम्बितम् ॥ ४९ ॥

सर्वावयवसंपूर्णं सर्वलक्षणलक्षितम् ।
एवं ध्यात्वा वरारोहे शिवं परमकारणम् ॥ ५० ॥

शिखास्वच्छन्ददेवेशं तत्स्थाप्य परिपूजयेत् ।
स्वकीयाङ्गसमुद्भूतं एकवीराङ्गपञ्चकम् ॥ ५१ ॥

आग्नेय्यां हृदयं पूज्य शिरस्त्वीशानगोचरे ।
शिखां वै नैर्ऋते पूज्य कवचं चैव वायवे ॥ ५२ ॥

अस्त्रं दिशासु विन्यस्य भ्रुवोर्मध्ये प्रपूजयेत् ।
शशिनी अङ्गदा इष्टा मरीचिर्ज्वालिनी तथा ॥ ५३ ॥

एवं वै मध्यतो पूज्य कलाः पश्चात् प्रपूजयेत् ।
मध्ये तु पूजयेद्देवि पुरुपादौ क्रमेण तु ॥ ५४ ॥

निवृत्तिश्चा[श्च] प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिकरी तथा ।
पश्चिमेन प्रपूज्येत कलाश्चत्वारि[श्चतस्रः] सुन्दरि ॥ ५५ ॥

तमा मोहाशयानिष्टा व्याधिर्मृत्युः क्षुधा तृषा ।
दक्षिणस्था प्रपूज्येत[ज्यन्ते] कलाश्चाष्टौ वरानने ॥ ५६ ॥

सिद्धीरिद्धिर्द्युतिर्लक्ष्मीर्मेधा कान्ता स्वधा प्रभा ।
कलाश्चाष्टौ वरारोहे पूर्णस्यांशं प्रपूजयेत् ॥ ५७ ॥

रजोरक्षा रतिः पाल्या कामा संजननी क्रिया ।
बुद्धिः कार्या च धात्री च भ्रामिणी मोहिनी जरा ॥ ५८ ॥

कलास्त्रयोदश ख्यातास्तत्रावस्थाः प्रपूजयेत् ।
गायत्र्यार्घ्यं ततो दद्यादलिना उदकेन वा ॥ ५९ ॥

ॐ शिखानाथाय विद्महे स्वच्छन्दाय च धीमहि ।
तन्नो वीरः प्रचोदयात् ॥ ६० ॥

गायत्र्या तर्पयेद्देवं यथाविधिरनुक्रमात् ।
पूज्य स्वच्छन्ददेवेशं क्रमाग्रे मण्डलोपरि ॥ ६१ ॥

एवं जपेच्छिखानाथमघोरं परमेश्वरम् ।
प्रणवाद्यं नमोऽन्तं च सिद्धानां च प्रपूजनम् ॥ ६२ ॥

सिद्धार्थयोगयुक्तानां एष[एतत्] पादार्घ्यकीर्तनम् ।
ततोऽग्निपूजनं कुर्याद्यथा भवति तच्छृणु ॥ ६३ ॥

चतुरस्रं तथा वृत्तं त्रिकोणं धनुषाकृति ।
पद्महस्तं भवेन्मानं अध ऊर्ध्वं समन्ततः ॥ ६४ ॥

अङ्गुलत्रयमानेन मनोत्रितयचक्रमात् ।
अश्वत्थपत्रसदृशं कुण्डयोनिं प्रकल्पयेत् ॥ ६५ ॥

हृदयेन तु मन्त्रेण अग्निं तत्रैव स्थापयेत् ।
इन्द्राद्यांश्चैव दिक्पालान् मेष[ख]लायां प्रपूजयेत् ॥ ६६ ॥

पश्चाद्ध्यानं प्रयुञ्जीत यथा पूर्वं प्रचोदितम् ।
ज्वाल[ा]मालाकुलं ध्यात्वा त्रिनेत्रं च चतुर्भुजम् ॥ ६७ ॥

वरदं शक्तिर्दक्षस्थे वामे श्रुवकमण्डलुम् ।
सप्तजिह्वं महादीप्तं मेषारूढं विचिन्तयेत् ॥ ६८ ॥

एवं ध्यात्वा वरारोहे ततो ह्यग्निं प्रपूजयेत् ।
कुण्डस्य दक्षिणे भागे चतुरस्रं च मण्डलम् ॥ ६९ ॥

तन्मध्ये वर्तुलं कृत्वा द्वादशाङ्गुलमानतः ।
तन्मध्ये पूजयेदग्निं सव्यादङ्गानि[ङ्गैश्च] संयुतम् ॥ ७० ॥

अष्टारं च लिखेत्पद्मं केशरालं सकर्णिकम् ।
सहस्रं वा शतं वाथ पञ्चाशत्पञ्चविंशति ॥ ७१ ॥

शिखानाथेन मन्त्रैर्वा ह्यघोरेण वरानने ।
चतुरश्रे आयुर्वृद्धिः पुष्टिकामं[मे] च दुर्वलं[वर्तुलम्] ॥ ७२ ॥

वश्यार्थे योनिकुण्डे[ण्डं] तु अभिचारे धनुषाकृति ।
प्रत्यूषे आयुष्कामाय मध्याह्ने पुष्टिवर्धनम् ॥ ७३ ॥

पराह्ने वश्यकार्यार्थे रात्रौ चैवाभिचारके ।
एवं ज्ञात्वा वरारोहे तस्य सिद्धिः प्रजायते ॥ ७४ ॥

विधिहीना न सिध्यन्ति जन्मकोटिशतैरपि ।
अग्निं च पूजयेन्नित्यं यथाविधिमनुक्रमात् ॥ ७५ ॥

तिलैर्होमं प्रकर्तव्यं दधिमध्वाज्यसंयुतैः ।
घृतं शक्तुं च मधुना सर्वदुःखप्रमर्दकम् ॥ ७६ ॥

व्याधिनिर्णाशनं गौरि शेषहोमं तु भुक्तिदम् ।
सहस्रेण महाभूतिः शतेन व्याधिनाशनम् ॥ ७७ ॥

शतमष्टोत्तरं गौरि देवतुल्यो भविष्यति ।
सर्वदुःखविनिर्मुक्तः सर्वत्रैवापराजितः ॥ ७८ ॥

शतमष्टसहस्रेण त्रिकालेन तु सुन्दरि ।
षण्मासाज्जायते सिद्धिः साक्षात्पश्यति भैरवीम् ॥ ७९ ॥

यथेष्टा जायते सिद्धिः सम्यक् चाग्निप्रपूजनात् ।
सहस्रेण ज्वरं याति छागस्य पिशिते हुते ॥ ८० ॥

त्रिकालं मासमेकं तु सहस्रं होमयेत्तु यः ।
सिद्ध्यते मांसमद्येन क्षीराज्यैर्मधुसंयुतैः ॥ ८१ ॥

यवक्षीराज्यहोमेन शालितण्डुलसंयुतैः ।
प्रीयते तु शिखादेवः स्वच्छन्दो घोररूपधृक् ॥ ८२ ॥

दधिहोमात्परा पुष्टिः क्षीरहोमेन शान्तिकम् ।
षण्मासं च घृतं हुत्वा सर्वव्याधिविनाशनम् ॥ ८३ ॥

राजयक्ष्मा तिलैर्होमादायुर्वृद्धिर्यवैर्हुतैः ।
कुष्ठक्षयं सदा होमात् त्रिमध्वाक्तैश्च तण्डुलैः ॥ ८४ ॥

श्यामाकैर्घृतयुक्तैस्तु नाशयेच्च भगन्दरम् ।
तिलैर्होमं प्रकुर्वीत दधिमध्वाज्यसंयुतैः ॥ ८५ ॥

व्याधिनिर्णाशनं गौरी[रि] शेषहोमं तु भूतिदम् ।
केवलं घृतहोमेन सर्वव्याधिविनाशनम् ॥ ८६ ॥

पूर्णोदये[यं] वरारोहे हृदि मन्त्रेण पुष्कलम् ।
त्रिशिखां बद्धयेन्मुद्रां वस्त्रान्तरित[तां] सुन्दरि ॥ ८७ ॥

सुप्रीतो ध्यायमानंतु[नस्तु] अर्घमाचमनं ददेत् ।
भ्राम्यमाणस्त्रयागारात् प्रणिपत्य पुनः पुनः ॥८८ ॥

पुनश्च प्रार्थयेद्भक्त्या वह्निं चाघोररूपिणम् ।
संहारं दर्शयेन्मुद्रां अङ्गुष्ठानामिकायुताम् ॥ ८९ ॥

प्रयोगं संप्रवक्ष्यामि यदुक्तं ते पुरा मया ।
तव लब्धि प्रवक्ष्यामि शृणुष्वैकमनाधुना ॥ ९० ॥

सर्वव्याधिहरं ध्यानं परपुष्टिविवर्धनम् ।
हृदिस्थं चाष्टपत्रं तु शृङ्गाटाकृतिमध्यगम् ॥ ९१ ॥

तत्र मध्यस्थितो ह्यात्मा[तात्मानं] अण्डरूपं व्यवस्थितम् ।
हिमकुन्देन्दुसंकाशं गोक्षीरसदृशोपमम् ॥ ९२ ॥

विप्रुषैः सिच्यमात्मानं प्लाव्यमानं विचिन्तयेत् ।
तावद्ध्यायेद्वरारोहे यावत्समरसं पदम् ॥ ९३ ॥

आसां संशोधयत्यर्धं न्यासं कृत्वा तु पूर्वकम् ।
पूर्वन्यासं च मन्त्रेण आद्यकूटैः षडक्षरैः ॥ ९४ ॥

अधशोत्रं[अधोगतं] तु वामेन दक्षिणेनोर्द्ध[र्ध्व]गं प्रिये ।
न्यासं कृत्वा शरीरे तु मन्त्रराजमनुस्मरेत् ॥ ९५ ॥

पञ्चप्रणवमाद्येन अघोरेण सुराधिपे ।
अर्द्धचतुष्टमात्रयोत्तीर्णं ज्ञात्वा मन्त्रमनुस्मरेत् ॥ ९६ ॥

प्रणवाद्यं च एकारं नादबिन्दुकलान्वितम् ।
दण्डं चैव तथा बिन्दुमर्द्धेन्दुं च तृतीयकम् ॥ ९७ ॥

अर्धमात्रा कला ज्ञेया सार्धत्रयप्रकीर्तिता ।
अर्द्धचतुष्टमात्रा विज्ञेया प्रणवेदं शिखाशिवम् ॥ ९८ ॥

आद्यन्तं संपुटं कृत्वा जपेद् घोरं वरानने ।
अकुलादित्रिमध्यस्थं कुलादेश्च त्रिमध्यमम् ॥ ९९ ॥

मध्यमादि त्रिमध्यस्थं पिण्डादिन्या त्रिमध्यगम् ।
त्रयोऽर्द्धमात्रया युक्तं प्रणवेदं शिखाशिवम् ॥ १०० ॥

श्रीदेव्युवाच

अकुला च कथं देव कुलनामा कथं भवेत् ।
एतेषां निर्णयं देव जानीमो निश्चयं यथा ॥१०१॥

श्रीभैरव उवाच

शृणु देवि महाभागे कथ्यमानं न बुद्ध्यसे ।
तन्त्रे तन्त्रे मयाख्यातमनेकार्थप्रभेदतः ॥१०२॥

संक्षेपात् कथयिष्यामि यथा जानासि भैरवि ।
अकुलं शिवमित्युक्तमादिभूतमनामयम् ॥१०३॥

अव्यक्तं च निराभासं निस्तरङ्गं निराकुलम् ।
सुसूक्ष्मं च निरालम्बं जगद्व्यापि निरञ्जनम् ॥१०४॥

अव्यक्तं व्यक्तिमायातं तस्याव्यक्तस्वरूपतः ।
तस्य देहात्समुद्भूता इच्छाशक्तिः पराव्यया ॥१०५॥

तेन जाता वरारोहे पञ्चाशत्कुलनायिकाः ।
वर्णरूपाश्च ते[ताः]सर्वे[र्वाः] कुलपिण्डे व्यवस्थिताः ॥१०६॥

तासां नाम प्रवक्ष्यामि येन जानासि सुन्दरि ।
पिण्डिनी प्रथमा देवी पद्मिनी च द्वितीयका ॥१०७॥

रूपिणी च तृतीया च अमूर्त्तिस्तु चतुर्थिका ।
शान्ता तु पञ्चमी ख्याता कौलिनी षष्ठमी प्रिये ॥१०८॥

अकुला सप्तमी ज्ञेया खण्डिनी चाष्टमी स्मृता ।
रतिश्च नवमी प्रोक्ता अकुला दशमी स्मृता ॥१०९॥

एकादशी चार्थदाता शुभगा द्वादशीति च ।
त्रयोदशी वरारोहे वेदनामा प्रकीर्तिता ॥११०॥

चतुर्दशी करालिन्या मध्यमा च त्रिपञ्चिका ।
अन्त[न्त्य]चारी महादेवी षोडशी परिकीर्तिता ॥१११॥

अन्तिमी त्वि[ति]च सा प्रोक्ता अन्तश्चरति सर्वदा ।
अन्त्यजा सा च विख्याता विसर्गान्ता विसर्पिणी ॥११२॥

एताः षोडश चाख्याता पीठभेदैर्व्यवस्थिताः ।
डो[ओ]जपूकक्रमेणैव चतुष्कलसमन्विताः ॥११३॥

पूजयेद्रन्ध्रमध्यस्था भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ।
चतुस्त्रिंशति द्वीपानि द्वीपभेदात् व्यवस्थिता ॥११४॥

तेषां नामानि वक्ष्यामि तव स्नेहाद्वरानने ।
कमला खेचरी चैव गगना च तृतीयका ॥११५॥

घोरघोषा प्रचण्डा च चञ्चला षष्ठमी स्मृता ।
विनता सप्तमी ज्ञेया जयन्ति[न्ती] चाष्टमी प्रिये ॥११६॥

जया च नवमी प्रोक्ता विजया दशमी तथा ।
सोमा च पूर्णिमा चैव डंवरी संवरी प्रिये ॥११७॥

अश्वी च सुभगा देवी मन्थरा द्रविणी तथा ।
कण्टका विकटा चैव कुमारी च तथापरा ॥११८॥

अजरा मध्यमा चैव पश्या पूषा तथापरे ।
गजजिह्वा बलादेवी पिङ्गाङ्गा धारिणी तथा ॥११९॥

पावनी भानुमत्या च शनि[शि]नी च कुला प्रिये ।
अकुला च तथा देवि चतुस्त्रिंशन्महाबलाः ॥१२०॥

अस्या भेदद्वयं प्रोक्तं पीठैर्द्वीपाक्षरैः प्रिये ।
पीठाः षोडश भेदेन चतुस्त्रिंशतिद्वीपकाः ॥१२१॥

संज्ञाभेदाः[दात्] समुद्भूता अकुलाद्या वरानने ।
आसां पार्श्वोद्धरिष्यामि मन्त्रमेतत्सदाशिवम् ॥१२२॥

सृष्टिमार्गेण पीठानां द्वीपानां तत्क्रमेण तु ।
अकुलाद्या वरारोहे षोडशैव अनुक्रमात् ॥१२३॥

पिण्डिनी पद्मिनीरूपा शात्या[न्ता]तीता च कौलिनी ।
अकुला चार्थदाता च सुभगा वेदवादिनी ॥१२४॥

कराला मध्यमा चेति अन्त्यचारी तथापरा ।
अकुलादि त्रिमध्यस्थं त्रिभिर्भागैस्तु कारयेत् ॥१२५॥

कीटं तु आसने दद्यात् त्रयाणां परमेश्वरि ।
प्रथमं पद्मिनीं भेद्य अमृत्या च द्वितीयकम् ॥१२६॥

तृतीयं च करालिन्या मध्यमायास्तु भूषयेत् ।
अर्धचन्द्रकला देव्या सार्द्धैषां चार्द्धमात्रिका ॥१२७॥

एतद्देवि तवाख्यातं मन्त्रमक्षरमुत्तमम् ।
त्रयार्धमात्रया युक्तं प्रणवादौ शिखाशिवम् ॥१२८॥

त्रिनाडिपिण्डसंभूतं मुद्रया चोर्द्ध[र्ध्व]दीपितम् ।
त्रिपक्षक्षयकर्तारं त्रिधावर्द्ध[बद्धं] त्रिशूलिनम् ॥१२९॥

त्रिमूर्तिगुणसंभूतं तेनासौ त्रिदिवेश्वरः ।
त्रिमार्गविहितं सर्वं त्रिपथान्तःसमुद्भवम् ॥१३०॥

त्रिपथेन विना देवि भ्राजते योनिमण्डले ।
पानौ[नं] विना न निष्यन्ति[पत्ति] र्दिव्यादिव्येषु वस्तुषु॥१३१॥

उत्तमाधममध्यस्था कन्या सा तु व्यवस्थिता ॥
बिन्दुः शक्तिस्तथा नादं मात्रात्रयमुदाहृतम् ॥१३२॥

त्रयाणामपि संयोगान्निष्पद्येत भगालयम् ।
परार्द्धमात्रासंभिन्नं प्रणवोऽयं कुलागमे ॥१३३॥

अ उ मकारसंयोगात् प्रणवेदं क्रियात्मकम् ।
अ उ मकार संयुक्तं प्रणवेदं कुलात्मकम् ॥१३४॥

शून्यव्यापीव तेजःस्थं जीवं तु वह्निसंयुतम् ।
शिखीशं कीटसंयुक्तं प्रसादं जीवसंयुतम् ॥१३५॥

चतुर्थेन द्विराक्रान्तं चतुर्थं सप्तमेन तु ।
पञ्चमं तु वरारोहे दशमेन विभूषयेत् ॥१३६॥

एकादशेन संयुक्ता अर्द्धचन्द्रकलान्विता ।
सादाख्येश्वररूपाणां विष्णुब्रह्माद्यनुक्रमात् ॥१३७॥

एतत्ते प्रणवाः पञ्च क्रियाकारेण गोचरे ।
प्रणवादिसमुद्भूताः पञ्चैते गुणवत्तराः ॥१३८॥

पञ्चप्रणवमाद्यन्तं ततोर्द्धेतु[तत ऊर्ध्वे] शिखाशिवम् ।
एतत्ते प्रणवं दिव्यं सुगोप्यं प्रकटीकृतम् ॥१३९॥

एतद्देवि स्फुटं तुभ्यं भ्रान्तिर्नात्र जगत्त्रयम् ।
ज्ञात्वा देवं स्मरेद्यस्तु सन्निधानस्तु तस्य वै ॥१४०॥

दुर्लभस्तु प्रयोगोऽयं संस्फुटं तु मतोत्तरे ।
यत्रोत्पन्नं ततो याति लयं कृत्वा सुराधिपे ॥१४१॥

आदौ योन्यां समुत्पन्नं लयं तत्रैव गच्छति ।
उत्पत्तिश्च लयं ज्ञात्वा ततो मन्त्रं च सिद्ध्यति ॥१४२॥

यत्किञ्चित्कुरुते कार्यं साधकः साधनात्मकम् ।
उच्चरेत लयान्तस्थं तर्जन्या च व्यवस्थितम् ॥१४३॥

विसर्गान्ते लयं प्रोक्तं नासाग्रे तर्जनी प्रिये ।
नाडिसूत्रेण विन्यस्तास्तावद्भिरन्तरे च मातरः ॥१४४॥

इडा च पिङ्गला चैव सुषुम्णा च तृतीयका ।
नाडिवर्ण समाख्यातं वामदक्षिणमध्यगम् ॥१४५॥

नाडीशब्दः स्वरं[रो] ज्ञेयं[यः] द्विचतुर्दशमं[मः] प्रिये ।
तथा नाड्यस्तु संभिन्नं बिन्दुसाक्यास्तु(?) वेष्टितम् ॥१४६॥

चक्रद्वयमिदं देवि सोमसूर्यौ वरानने ।
षोडशारं महाचक्रं द्वात्रिंशत्तस्य चोर्द्ध[र्ध्व]तः ॥१४७॥

शृङ्गाटं कर्णिकामध्ये शक्तिस्थं च व्यवस्थितम् ।
अमृता मानसी तुष्टिः पुष्टिः प्रीति[ती]रतिस्तथा ॥१४८॥

ह्री च श्रीश्च स्वधा रात्रिर्ज्योत्स्ना हैमवती तथा ।
छाया च रूपिणी वामा अमा वै षोडशी कला ॥१४९॥

षोडशैताः कलाः शक्तेः षोडशारे व्यवस्थिताः ।
अजा चक्रेश्वरी रौद्रा सुभगा प्रियदर्शना ॥१५०॥

व्योमा व्योमवती शुक्ला यवती पावनी प्रिये ।
ह्लदिनी क्लेदिनी सौम्या विरजा कौलिनी शुभा ॥१५१॥

असिता च पिनाकी च चञ्चला चपला प्रिये ।
शङ्खिनी कुमुदा क्रोडा हल्लेखा ललिता तथा ॥१५२॥

रेवती रञ्जिका रङ्गा भूतिदा सुखदा प्रिये।
क्षीरधारोद्यतफेना ज्योत्स्नाद्युतिसमप्रभा ॥१५३॥
वर्षत्यन्ते महौघेन क्षीराद्यैर्विप्रुषैस्तनुम्।
तत्र मध्यस्थितश्चात्मा[तात्मानं] क्षीराभं च विचिन्तयेत् ॥१५४॥
सोमचक्रमिदं देवि यदा वहति मारुतः।
तदासौ जपते मन्त्री अव्यु[वि]च्छिन्नं निरन्तरम् ॥१५५॥
सूर्यो वा वहते यत्र तच्चक्रं चिन्तयेत् प्रियम्।
द्वादशारं महापद्मं कलै[ला]र्द्वादशभिर्वृतम् ॥१५६॥
चिन्तयेत्तत्र तद्देवि शृङ्गाटपुरमध्यगम्।
तेजिनी तपनी चैव शोधिनी बोधिनी तथा ॥१५७॥
शोषिणी क[फ]लिनी चैव रेवत्याकर्षिणी तथा।
सुषुम्णा च वियत्या च ज्येष्ठा चैव हिरण्यदा ॥१५८॥
द्वादशैव वरारोहे द्वादशारे विचिन्तयेत्।
निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिश्चतुर्थिका ॥१५९॥
शृङ्गाटपुरमध्यस्था वामदक्षाग्रमध्यगा ।
उदयार्कसमप्रख्या दाडिमीकुसुमप्रभा ॥१६०॥
वन्धूकपुष्पसदृशा द्रवल्लाक्षासमप्रभा ।
सहस्रकिरणोपेता स्रवन्तिश्च[न्ती च] परा कला ॥१६१॥
तन्मध्ये स्थितमात्मानं प्लाव्यमानं विचिन्तयेत्।
द्रवल्लाक्षारसं देवि वर्षन्तं रक्तबिन्दुभिः ॥१६२॥
सिद्ध्यते तेन चात्मानं विश्वरूपां[पं] विचिन्तयेत्।
सूर्यचक्रं वहेद्यत्र तत्र जप्यं समारभेत् ॥१६३॥
सोमचक्रं यदा न्यस्तं सृजत्येवं चराचरम्।
सूर्यचक्रं यदाभ्यस्तं संहरेत चतुर्थकम् ॥१६४॥

सोमसूर्यगतिं ज्ञात्वा सिद्धयते ह्यविचारतः ।
यस्य यद्वहते वायुस्तत्र तन्मध्य आत्मनि ॥१६५॥

तत्र मध्ये स्वयं स्थित्वा विश्वोऽहमिति चिन्तयेत् ।
अहं ब्रह्मा ह्यहं विष्णुरहं देवो महेश्वरः ॥१६६॥

भैरवोऽहं महादेवि चिन्तयित्वा तु साधकः ।
हृन्मध्ये चिन्तयेच्चक्रं नाडिवर्णैस्तथाक्षरैः ॥१६७॥

द्वादशारं महाचक्रं शृङ्गाटाकृतिमध्यगम् ।
सोममादौ शिखाश्चैव द्वादशैवं विचिन्तयेत् ॥१६८॥

नादबिन्दुकलाक्रान्तं मध्ये कूटचतुष्टयम् ।
दारुकं च महाकालं पिनाकीखङ्गसंयुतम् ॥१६९॥

वालीशं च ततोऽधस्तादर्घीशं तत्र चासनम् ।
भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]संदीप्तं नानाबिन्दुकलान्वितम् ॥१७०॥

शृङ्गाटमध्यविन्यस्तं दीप्यमानं सुतेजसम् ।
चतुराननं महाकालं पिनाकीखङ्गमेव च ॥१७१॥

वालीशमाननं तस्य अर्घीशमथ योजितम् ।
भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]संदीप्तं क्रूरानन्देन भूषितम् ॥१७२॥

अर्द्धेन्दुकलया भिन्नं ज्वालामालासमाकुलम् ।
लोहितं च महाकालं पिनाकीखङ्गसंयुतम् ॥१७३॥

वालीशमासनं तस्य अर्घीशासनसंयुतम् ।
भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]संदीप्तं क्रूरानन्देन संयुतम् ॥१७४॥

तप्तहाटकवर्णाभं वामस्थं च विराजते ।
क्रोधीशं च महाकालं पिनाकीखङ्गसंस्थितम् ॥१७५॥

वालीशं चार्घिणा युक्तं नादबिन्दुकलान्वितम् ।
उदयादित्यसंकाशं कामतत्त्वमनुत्तमम् ॥१७६॥

डो[ओ]जपूकक्रमं देवि पीठभेदं विचिन्तयेत् ।
नाडीत्रयसमायुक्तं वामदक्षिणमध्यगम् ॥१७७॥

सूक्ष्मीशं लोहितं देवि वामदक्षिणसंस्थितम् ।
शृङ्गाटपुरमध्यस्थं आत्मानं च विचिन्तयेत् ॥१७८॥

ओरीशं चैव तत्रस्थं शिवं शक्तिश्च तत्र च ।
आत्मा मनश्च मन्त्रश्च एकीकृत्वा जपेद् बुधः ॥१७९॥

आद्यक्षरं जपेन्मत्रं पुनश्चान्ते नियोजयेत् ।
एवं संस्मृत्य विधिवत् .... ॥१८०॥

स एव मन्त्रमुच्चार्य आद्यादौ यावदन्तिमे ।
नादेन तु गतिं कुर्यात् स्वच्छन्दगतिभाषितम् ॥१८१॥

ब्रह्माणी[ण]श्च ततो विष्णुं रुद्रमीश्वरमेव च ।
आधारे तु स्थितो ब्रह्मा नाभौ विष्णुर्व्यवस्थितः ॥१८२॥

रुद्रं च हृदिमध्ये तु ईश्वरं कण्ठकूपके ।
भेदयेच्च परा शक्त्या नादरूपव्यवस्थया ॥१८३॥

सेतुमध्ये तु गमनं कुश्चिकोद्घाटयेद् बिलम् ।
उत्पाद्य परमं स्थानमघोरं यत्र संस्थितम् ॥१८४॥

प्राजापत्यं भवेत् सेतुं[तुः] कुश्चिका शक्तिरग्रणीः ।
बिलं ब्रह्मविलं नाम अघोरं यत्र संस्थितम् ॥१८५॥

अष्टाकपाली विज्ञेयं त्र्यक्षरं तु अनुस्मरेत् ।
सर्वतत्त्वेषु हृदयं यत्र लघ्वीशिखाक्रमम् ॥१८६॥

मनसा स्मृतमात्रेण खेचरत्वं प्रजायते ।
सर्वविघ्नोपशमनं मन्त्रं त्र्यक्षरमुत्तमम् ॥१८७॥

शेषयव्हं[?] तु यद्देवि तदङ्गान्यस्य कल्पयेत् ।
जप्तव्यं च शिखामन्त्रं सकृत्सिद्धिः प्रजायते ॥१८८॥

अकाशादिप्रसिद्ध्यर्थमन्यसिद्धिषु का कथा ।
मन्त्रसन्नद्धदेहस्तु सर्वावस्थोऽपि साधकः ॥१८९॥
तिष्ठन् जाग्रन् स्वपन् गच्छन् भुञ्जानो मैथुने रतः ।
चर्याधारी निराचारो मन्त्रसंस्मरणाच्छुचिः ॥१९०॥
सामान्यस्मरणाद्देवि व्याधिभिन्नः सभूतये[यते] ।
ज्वलन्तं[न्तः] दृश्यते भूतैः यस्येदं तु शरीरगम् ॥१९१॥
अथ किं बहुनोक्तेन सिंहस्यैव यथा मृगाः ।
गन्धेन प्रलयं यान्ति सत्यं सत्यं महातपे ॥१९२॥
जप्येन साधयेत् सर्वं व्रतस्थो यस्तु साधकः ।
पूर्वमेव जपेल्लक्ष्यं[क्षं] सिद्ध्यते घोरमूर्द्धजम् ॥१९३॥
अविदित्वा विधानं तु स विघ्नैश्चाभिभूयते ।
तस्मात् पदार्थनवकं ज्ञातव्यं तु कुलेश्वरि ॥१९४॥
क्षेत्रस्थानानि सुश्रोणि ज्ञातव्यानि सुनिश्चितम् ।
क्षेत्रव्रतानि मन्त्राश्च अक्षसूत्रं जपं तथा ॥१९५॥
ध्यानं पूजा तथा द्रव्यं वर्णं मुखसमन्वितम् ।
नवधा कथितं पूर्वं श्रीमते च मया तव ॥१९६॥
नवधा यो न जानाति न चासौ सिद्धिभाजनः ।
मुखहीना न सिध्यन्ति अग्निहोत्रविवर्जिताः ॥१९७॥
मुखमाहवनीयं स्यात्तस्मिन्मन्त्राः प्रतिष्ठिताः ।
अघोरं कालमित्युक्तं अघोरं विष्णुरुच्यते ॥१९८॥
अघोरोऽहं महेशानि अघोरा त्वं वरानने ।
बहुरूपधरो ह्यग्निः प्रचण्डकालमन्तकः ॥१९९॥
स शिवः परमो[मं] ब्रह्म निर्वाणं च सदाशिवम् ।
स एव परमो नित्यः अस्मात्परतरो नहि ॥२००॥

अनेन स्मृतमात्रेण सर्वदुःखैः प्रमुच्यते ।
दारिद्रसिंहो घोरीशो व्याधिसिंहो महेश्वरि ॥२०१॥

प्रचण्डदुःखसिंहश्च महापातकनाशनः ।
सर्वतीर्थाभिषेकं च शतजप्तेन जायते ॥२०२॥

शतजप्तेन देवेन सर्वयज्ञफलं लभेत् ।
दीक्षानिर्वाणकारि स्यात्त्रिजप्तपरिवर्तनात् ॥२०३॥

दशावर्तेन दुरितं ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।
दशावर्त्तात् गुरो[रू]पेक्षी स्मरणादेव मुच्यते ॥२०४॥

विधिहीनो तथा याने पश्चभिः सोपपातकी ।
शतेनैकेन त्रिकालं वर्षात्सिद्धिर्यथेप्सितम् ॥२०५॥

रिपूणां बलवतां च व्यस्तमावर्तयेत् प्रभुम् ।
दक्षिणास्यो महादेवि सहस्रेण निपातयेत् ॥२०६॥

संग्रामकाले स्मर्तव्यो असिपत्रगतो हृदि ।
वेष्टयन्तं मातृभिः सैन्यं भक्षयन्तश्च भावयेत् ॥२०७॥

हतदर्पाः प्रजायन्ते न पुनः संहरन्ति च ।
दुःस्वप्ने द्विगुणं जाप्यं ब्रह्मष्टेवं(?) चतुर्गुणम् ॥२०८॥

लूतानां दशगुणं चैव ………… तु विंशतिः ।
दिने दिने शतं जप्त्वा विभूतिर्वर्द्धते चिरम् ॥२०९॥

प्राङ्मुखो यस्य नाम्ना तु साध्यारूढो हृदि स्थितः ।
वशीभवति[करोति]राजानं शतजप्तेन धीमता ॥२१०॥

सप्ताहात्स बलोपेतो वश्यो भवति नान्यथा ।
प्रयोगं कथयिष्यामि शृणु सुन्दरि तत्त्वतः ॥२११॥

भूर्जपत्रे लिखेन्मन्त्रं त्र्यारेण [च] विदर्भितम् ।
कर्पूरं कुङ्कुमं देवि लाक्षारससमन्वितम् ॥२१२॥

शृङ्गाटपुरमध्ये तु नाम यस्य विदर्भितम् ।
कोणस्थं चाङ्कुशं देवि मायाबीजेन वेष्टयेत् ॥२१३॥
वामपादेन चाक्रान्तं जपेत्तन्मुखसंस्थितः ।
सप्ताहाद्वशमायाति आत्मना च धनेन वा ॥२१४॥
अनेन योगराजेन वशीकुर्याज्जगत्त्रयम् ।
दिने दिने सहस्रात्तु विभूतिर्वर्द्धते चिरात् ॥२१५॥
यत्किञ्चिद्विहितं चित्ते सप्ताहात् साधयिष्यति ।
न्यस्तं सर्वाङ्गिकं मन्त्रं भैरवासनसंस्थितः ॥२१६॥
स तु भोजनकाले तु संचिन्त्य साधकोत्तमः ।
संपूर्णं शशिनं ध्यात्वा भुञ्जानोऽमृतमश्नुते ॥२१७॥
संपूर्णचन्द्रमध्यस्थं अधोर्द्ध[र्ध्वे] संपुटीकृतम् ।
पर्यटेत् साधको नित्यं सर्वं श्रेयमवाप्नुयात् ॥२१८॥
यदिच्छेत्साधकः सिद्धिं हृदि कृत्वा महेश्वरम् ।
चन्द्रमण्डलमध्यस्थं स्वच्छन्दगतिभावितः ॥२१९॥
तत्प्रविष्टो विचिन्तेत तदन्ते तु परापरम् ।
यावत्परस्परं चिन्त्य यावद् ब्रह्मबिलं गतः ॥२२०॥
प्रथमं कथितं भेदं घोरदेवस्य सुन्दरि ।
स्वच्छन्दं परमं देवं द्वात्रिंशाक्षरमुत्तमम् ॥२२१॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये
शिखास्वच्छन्दनिर्णयो नाम
द्वादशः पटलः ॥ १२ ॥

●

त्रयोदशः पटलः

देव्युवाच

तृप्ताहं देवदेवेश त्वत्प्रसादेन भैरव ।
शिखानाथं मया ज्ञातं त्र्यक्षरं भुवनत्रयम् ॥ १ ॥

अघोरं वद मे नाथ द्वात्रिंशाक्षरमुत्तमम् ।
पूर्वमेव त्वयाख्यातं[तः] स्वच्छन्दोऽघोररूपधृक् ॥ २ ॥

माहात्म्यं वर्णितं देव नानागुणसुविस्तरम् ।
जपध्यानैकतन्निष्ठा होमसाधनतत्पराः ॥ ३ ॥

न ते सिद्धिमवाप्यन्ते[माप्नुवन्ति] व्रतनिष्ठापरायणाः ।
भ्रामितास्तु त्वया लोके त्रिदशाद्यान्य[ह्य]नेकशः ।
कथयस्व प्रसादेन यदहं तव वल्लभा ॥ ४ ॥

भैरव उवाच

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि[म्य]घोरदेवस्य निर्णयम् ।
कीलितं तु पुरा देवि भयभीतेन मे प्रिये ॥ ५ ॥

दैत्याश्च दानवा उग्रा राक्षसा बलदर्पिताः ।
अघोरस्य प्रसादेन सिद्धास्ते बलदर्पिताः ॥ ६ ॥

निर्जिताश्च सुराः सर्वे ब्रह्माद्याश्च[स्स]पुरन्दराः ।
कम्पिता भयसंत्रस्ता ब्रह्माणं शरणं गताः ॥ ७ ॥

इन्द्रः प्रोवाच देवेशि ब्रह्माणं प्रणिपत्य च ।
केन देवन्निमितेन[निमित्तेन] असुरा बलदर्पिताः ॥ ८ ॥

अजेया दुर्द्धराः सर्वे न मृत्युवशगोचराः ।
इन्द्रस्य वचनं श्रुत्वा ब्रह्मा प्रोवाच सुन्दरि ॥ ९ ॥

देवदेवो महादेवो भैरवः परमेश्वरः ।
पञ्चवक्त्रो महादेवः सर्वव्यापि[पी] जगद्गुरुः ॥ १० ॥
न तेन रहितं किञ्चिज्जगत्स्थावरजङ्गमम् ।
तस्यैव दक्षवक्त्रं हि अघोरं नाम नामतः ॥ ११ ॥
तद्वक्त्रान्निःसृतं मन्त्रं स्वच्छन्दं सर्वसिद्धिदम् ।
मन्त्रराज इति ख्यातं त्रैलोक्ये सचराचरे ॥ १२ ॥
तस्याराधनसंयुक्ता दानवाश्च तपोत्कटाः ।
मन्त्रराजेन संसिद्धास्तेन ते बलवत्तराः ॥ १३ ॥
अजेया सर्वदेवेषु कालो मृत्युर्न बाधते ।
ब्रह्मणश्च वचः श्रुत्वा विस्मितश्च शतक्रतुः ॥ १४ ॥
पर्यालोच्य ततो देवा ब्रह्माद्याः सपुरन्दराः ।
देवाश्च भयमुद्विग्ना आगता शरणं मम ॥ १५ ॥
स्तुतोऽहं विविधैस्तोत्रैर्ब्रह्माद्यैश्च दिवौकसैः ।
तुष्टोऽहं देवदेवेशि स्तोत्रानन्देन निर्भरम् ॥ १६ ॥
साधु साधु महाभागा ब्रह्माद्याश्च[स्स]पुरन्दराः ।
वरं ब्रूहि[त] महासत्त्वास्तुष्टोऽहं परमार्थतः ॥ १७ ॥
देवस्य वचनं श्रुत्वा ब्रह्मा वचनमब्रवीत् ।
त्राहि देव सुरेशान दानवैर्भयपीडिताः ॥ १८ ॥
त्वामेव शरणं प्राप्ता रक्षास्मांस्त्रिपुरान्तक ।
वरमेतन्महादेव रक्षास्मान् दानवाद्भयात् ॥ १९ ॥
ब्रह्मणो वचनं श्रुत्वा [स] महाभैरवोऽब्रवीत् ।
गच्छ ब्रह्मन् महाभाग सह देवपुरन्दरैः ॥ २० ॥
भयस्थानं न ते चास्ति निर्भयं गच्छ स्वालयम् ।
अद्य प्रभृति त्वं ब्रह्मन् सुखी भव निराकुलः ॥ २१ ॥

देवस्य वचनं श्रुत्वा मुदा युक्ता दिवं गताः ।
तदा प्रभृति देवेशि त्रैलोक्ये गोपितं मया ॥ २२ ॥
कीलितो मन्त्रराजोऽयं पञ्चकीलाश्च दारुणाः ।
मुद्रितश्च प्रयत्नेन दुष्टदैत्यस्य कारणात् ॥ २३ ॥
तेन ते सिद्धिनिर्मुक्ता जप्त्वा कोटिशतैरपि ।
न ते सिद्धिमाप्नुवन्ति अदृष्टगुणवर्जिताः ॥ २४ ॥

श्रीदेव्युवाच

कास्ताः कीला महादेव मन्त्रराजस्य मुद्रकाः ।
उत्कीलनं च तेषां वै यथा भवति तद्वद ।
निःसंदिग्धं भवत्येवं वद मे शूलपाणिनः ॥ २५ ॥

भैरव उवाच

साधु देवि वदिष्यामि मन्त्रराजस्य कीलनम् ।
त्रपातं च त्रपातं च (?) सप्तमं चाष्टमातिकम् ॥ २६ ॥
आज्ञा मम वरारोहे मन्त्रराजं च हृद्गतम् ।
एभिः स्थानैर्वरारोहे मन्त्रराजश्च मुद्रितः ॥ २७ ॥
दुष्टानां वञ्चनार्थाय पापकर्मरतात्मनाम् ।
नार्णेन कीलका दत्ता तेनासौ नैव सिद्ध्यति ॥ २८ ॥
सकीलं जपते यस्तु तस्य दोषं वदाम्यहम् ।
कलहोद्वेगध्वंस[सा]श्च स्थानभ्रंशो विडम्बना ॥ २९ ॥
ज्वरः शूलं तथा दाहो विद्वेषं मरणान्तिकम् ।
व्रतभ्रंशो भवेद्देवि सिद्धिहानिर्न संशयः ॥ ३० ॥
मलवृद्धिर्भवेत्तस्य तत्त्ववृद्धिर्न जायते ।
न मुक्तिर्विद्यते तस्य जप्त्वा कोटिशतैरपि ॥ ३१ ॥
प्राङ्मुखं मन्त्रराजानं सिद्धिर्मुक्तिः कथं भवेत् ।
संसारपञ्जरे बद्धा[ो] न मुक्तिं विद्यते क्वचित् ॥ ३२ ॥

पापिष्ठानां नराणां च ये प्रबुद्धाश्च देशिकाः ।
तेन ते सिद्धिभ्रष्टास्तु मन्त्रराजमजानता ॥ ३३ ॥

म[मृ]तकस्योपचारेण कुर्वन्ते मन्दबुद्धयः ।
मलमायाप्रलुब्धास्ते विहङ्गाः पञ्जरैरिव ॥ ३४ ॥

भ्रमन्ति भवचक्रे तु अज्ञानपटलावृताः ।
गुरुहीना न सिद्ध्यन्ति शास्त्रकोटिशतैरपि ॥ ३५ ॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन गुरुं शरणमाश्रयेत् ।
तस्याराधनं कर्तव्यं येन सिद्धिं लभेद्ध्रुवम् ॥ ३६ ॥

अर्थैः प्राणैस्तथोपायैः वाङ्मनःकर्मभिस्तथा ।
दिवाप्रेषणतन्निष्ठा रात्रौ ज्ञानपरायणाः ॥ ३७ ॥

नित्यं भक्तिरता ये च शान्ताः दान्ता क्षमापराः ।
तावदाराधयेद्देवि प्रसन्नो यावदसौ गुरुः ॥ ३८ ॥

प्रसन्नो हि वदेन्मन्त्रं स्वच्छन्दं घोररूपिणम् ।
तस्मात्संजायते सिद्धिर्मनसा यत्समीहितम् ॥ ३९ ॥

अणिमादिगुणैर्युक्तो नाना सिद्धेस्तु भाजनः ।
उत्कीलनं च कुरुते गुरुवक्त्रोपदेशतः ॥ ४० ॥

त्रिविधोत्कीलनं तस्य स्वच्छन्दस्य वरानने ।
पञ्चधा भेदनं तस्य प्रसादेन वरानने ॥ ४१ ॥

द्वितीयं च चतुर्थं हि षष्ठं सप्तमं[च] सुन्दरि ।
दशमं पञ्चमे योज्य द्वादशं पुरतःस्थितम् ॥ ४२ ॥

नादबिन्दुकलाक्रान्ताश्चत्वारो वरवर्णिनि ।
प्रथमोत्कीलनं तस्य घोरदेवस्य शूलिनि[नः] ॥ ४३ ॥

द्वितीयं शृणु कल्याणि येन सिद्धिमवाप्स्यसे ।
प्रसादे भेदयित्वा तु पञ्चधा वीरनायिके ॥ ४४ ॥

अधः कीटासनं तस्य द्वितीये च चतुर्थके ।
षष्ठसप्तमके देवि दशमेन विभूषयेत् ॥ ४५ ॥

षष्ठं च तदधो योज्य विसर्गे[र्गं] पुरतः स्थितम् ।
नादबिन्दुकलायुक्ताश्चत्वारो वीरवन्दिते ॥ ४६ ॥

द्वितीयोत्कीलनं तस्य तृतीयं शृणु सुन्दरि ।
पूर्वं च कथितं तुभ्यं प्रणवं कौलिकं प्रिये ॥ ४७ ॥

पृथिव्यापस्तथा तेजो वायुराकाश एव च ।
पञ्चधा प्रणवो देवि स्वच्छन्दस्य च जीवितम् ॥ ४८ ॥

जीवो भूत्वा च देवस्य सर्वसिद्धिफलप्रदः ।
तृतीयोत्कीलनं देवि चतुर्थं महदद्भुतम् ॥ ४९ ॥

भेदयित्वा परं ब्रह्म हकारं नाम नामतः ।
अष्टधा भेदनं तस्य कपालाष्टैर्निगद्यते ॥ ५० ॥

प्रसादं द्वादशोत्तीर्य्य पीठद्वादशभेदितम् ।
तन्मध्ये वर्जयेद्देवि चत्वारो वरवर्णिनि ॥ ५१ ॥

अष्टानां भेदनं कृत्वा नादबिन्दुकलान्वितम् ।
तृतीयं पञ्चमं देवि सप्तमं नवमं प्रिये ॥ ५२ ॥

वर्जयित्वा प्रयत्नेन वर्णाश्चत्वारो मानिनि ।
अष्टौ कपाला विख्याता स्वच्छन्दस्यापि तत्पुनः ॥ ५३ ।

गोपितव्यं प्रयत्नेन भक्तिहीने च नास्तिके ।
न धूर्तेषु न मूर्खेषु नाख्येयं क्रूरकर्मिणे ॥ ५४ ॥

अपरीक्षिते न देयं स्याद् ममाज्ञा हे महेश्वरि ।
कुप्यंति[न्ती] योगिनी तस्य कुलशापं ददाति च ॥ ५५ ॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन सुपरीक्ष्य प्रदापयेत् ।
तस्य ज्ञानं च मोक्षं च नानाकर्मप्रसिद्धिदम् ॥ ५६ ॥

भुक्तिदं मुक्तिदं देवि इमं नित्यं प्रगोपयेत् ।
सन्निधाना भवत्येव पच[पञ्ज]रस्था श्र[च]योगिनी ॥ ५७ ॥
ददाति मलकं दिव्यं यस्तु नित्यं प्रगोपयेत् ।
भाषामुद्राश्चतुष्षष्टिर्विज्ञानानि अनेकधा ॥ ५८ ॥
ददाति योगिनी तस्य यस्तु नित्यं प्रगोपयेत् ।

श्रीदेव्युवाच

स्वच्छन्दं वद मे नाथ येन भक्त्या वदाम्यहम् ॥ ५९ ॥
द्वात्रिंशदक्षरं दिव्यं सर्वपापप्रमोचनम् ।
चक्रं ध्यानं तथा दूतीं वद मे कुलनायक ॥ ६० ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु देवि वदिष्यामि स्वच्छन्दं परमाद्भुतम् ।
प्रस्तारादिप्रभेदेन महापीठस्य मध्यतः ॥ ६१ ॥
एकान्ते विजने गत्वा पशुदृष्टिविवर्जिते ।
भूप्रदेशे समे शुद्धे गोमयोदकलेपिते ॥ ६२ ॥
पुष्पप्रकरसंकीर्णे सुधूपामोदवासिते ।
चूतपल्लवसंयुक्ते सितवस्त्रावगुण्ठिते ॥ ६३ ॥
पुष्पमालासुशोभाढ्ये शुभ्रचन्दनचर्चिते ।
स्वस्तिकोपरि संस्थाप्य शिवकुम्भवरं प्रिये ॥ ६४ ॥
तत्रस्थं पूजयेद्देवं स्वच्छन्दं परमेश्वरम् ।
पिशितासवसंयुक्तं बटुकस्य वलिं ददेत् ॥ ६५ ॥
योगिनी क्षेत्रपालस्य[लेभ्यो] वलित्रितयं दापयेत् ।
विघ्ननिर्णाशनार्थाय बलिकर्म यथोदितम् ॥ ६६ ॥
प्रसन्नवदनो भूत्वा कोपलोभविवर्जितः ।
मायादम्भविनिर्मुक्तः सत्त्वावस्थो जितेन्द्रियः ॥ ६७ ॥

भैरवीमूर्त्तिमास्थाय अलिना पूरितं मुखम् ।
सानन्देनैव मनसा गुरुः शिष्यः प्रसन्नधीः ॥ ६८ ॥

ततः संलिख्य प्रस्तारं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।
महापीठं सुरेशानि यदुक्तं पूर्ववन्मया ॥ ६९ ॥

ई शादौ वर्णमादाय ई तन्मध्यगतं प्रिये ।
ल ह मध्येन संभिन्नं व म मध्यं तृतीयकम् ॥ ७० ॥

टकाराद्येन संभिन्नं ष स मध्यं चतुर्थकम् ।
व म मध्यासनारूढं स्वकारान्तेन भेदितम् ॥ ७१ ॥

ये[ए]ह मध्येन संयुक्तं चतुर्थं बीजमुत्तमम् ।
व र मध्यगतं गृह्य त ई मध्यं ततः पुनः ॥ ७२ ॥

षकारादौ समायुक्तं फ ऋ मध्यं वरानने ।
छकारोर्द्धं[र्ध्वे]न संभिन्नं ओ अं मध्यगतं प्रिये ॥ ७३ ॥

गकारादौ समाक्रान्तं वकारोर्द्धं[र्ध्वे]न भूषितम् ।
न म मध्यं मनोः शीले अनुमं बीजमुत्तमम् ॥ ७४ ॥

ई त मध्यन्तु देवेशि षकाराद्येन भूषयेत् ।
द ध रन्ध्रगतं गृह्य केवलं वीरनायिके ॥ ७५ ॥

मन्त्रस्य परमं चैव दशमं तत्र योजयेत् ।
घ भ मध्यं ततो वर्णं कवचं च समुद्धरेत् ॥ ७६ ॥

द् थ रन्ध्रं समुद्धृत्य अक्र[ज्ञ]मध्येन भेदयेत् ।
अं रन्ध्रगतं देवि व म मध्यकृतासनम् ॥ ७७ ॥

चकारान्तासनं तस्य सकारादौ विभूषयेत् ।
टं ट मध्यं समुद्धृत्य म ख मध्यकृतासनम् ॥ ७८ ॥

---

१. अं—ख।

ह स मध्यं समुद्धृत्य केवलं वीरवन्दिते ।
य ण मध्यगतं वर्णं द्विधाभूतासनस्थितम् ॥ ७९ ॥

रेफोर्ध्वं दीपितं देवि घ भ मध्यं विसर्गजम् ।
अं अः मध्यगतं गृह्य र स मध्यं द्विधा स्थितम् ॥ ८० ॥

रेफदीप्तं प्रकर्तव्यं ह स मध्यगतं पुनः ।
ण य मध्ये द्विधा भिन्नं रेफोर्ध्वे दीपितं प्रिये ॥ ८१ ॥

टकाराद्येन संभिन्नं ष स मध्यगतं तथा ।
म व मध्यासनारूढं ढकारोर्धे[र्ध्वे]न भेदितम् ॥ ८२ ॥

टकारोर्द्धे[र्ध्वे]न संभिन्नं कपालाष्टौ ततो ददेत् ।
ट ट युक्ता वरारोहे स्वच्छन्दं परमाद्भुतम् ॥ ८३ ॥

द्वात्रिंशदक्षरं देवि न म रुद्रविवर्जितम् ।
प्रकटीकृतं सुगोप्येदं चतुर्भेदेन सुन्दरि ॥ ८४ ॥

तस्मात्संजायते सृष्टिः सा च सृष्टिर्हृदि स्थिता ।
अस्य दूतीः प्रवक्ष्यामि चक्रारूढा विचिन्तयेत् ॥ ८५ ॥

द्वात्रिंशन्मातरो देवि शक्तिरूपा व्यवस्थिताः ।
द्वात्रिंशत्कर्णिकोपेताः शृङ्गाटाकृतिमध्यतः ॥ ८६ ॥

दलमध्यगता देव्यो द्वात्रिंशच्च महाबलाः ।
चतुर्भुजैकवदना जटाजूटेन्दुभूषिताः ॥ ८७ ॥

पाशाङ्कुशधराः सर्वा वरदा कम्बुपाणयः ।
हारकुण्डलसंयुक्ता रत्नमालाविभूषिताः ॥ ८८ ॥

पद्मासनस्थिताः सर्वा दीप्यमानाः सुतेजसा ।
सर्वा यौवनसंपूर्णा द्विरष्ट[द्व्यष्ट]वर्षोपमाः प्रिये ॥ ८९ ॥

त्रिवलीतरङ्गशोभाढ्या मदिरानन्दनन्दिताः ।
तप्तचामीकरप्रख्या उदयादित्यसन्निभाः ॥ ९० ॥

एवं संचिन्तयेत्सर्वाश्चक्रमध्यगताः प्रिये ।
स्वच्छन्दं मध्यतो देवि शृङ्गाटपुरसंस्थितम् ॥ ९१ ॥

पञ्चवक्त्रं महातेजः त्रिपञ्चनयनोज्ज्वलम् ।
दशबाहुं महाभीमं नानास्रग्दाममण्डितम् ॥ ९२ ॥

नानाभरणसंयुक्तं हारनूपुरमण्डितम् ।
जटाजूटधरं दिव्यं चन्द्रार्धकृतशेखरम् ॥ ९३ ॥

गोक्षीरधवलं दिव्यं फेनाभं शुक्लवर्चसम् ।
पूर्ववक्त्रदर्शं ध्यायेद् महादीप्तिकरं प्रिये ॥ ९४ ॥

दाडिमीकुसुमाकारं वन्धूकपुष्पसन्निभम् ।
तरुणादित्यसंकाशं वामवक्त्रं विचिन्तयेत् ॥ ९५ ॥

पीताभं पीतसंकाशं कुङ्कुमाभं सरोचनम् ।
महादीप्तिकरं दिव्यं पश्चिमेदं तु सुन्दरि ॥ ९६ ॥

दंष्ट्राकरालं रौद्रं च किञ्चिद्रक्तायतेक्षणम् ।
नीलोत्पलदलश्यामं नीलाञ्जनसमप्रभम् ॥ ९७ ॥

मणिसर्पकृताटोपं पिङ्गकेशं सुभीषणम् ।
अघोरमिति विख्यातं ध्यानं सर्वार्थसिद्धिदम् ॥ ९८ ॥

ईशानं पूर्ववक्त्रं तु सृष्टिरूपं परापरम् ।
हिमकुन्देन्दुसंकाशं शुद्धस्फटिकनिर्म्मलम् ॥ ९९ ॥

आप्यायन्तं जगत्सर्वं चन्द्रांशुनिकरेण तु ।
वर्षन्तं सुमहौघेन पीयूषद्रवसन्निभम् ॥१००॥

ईशानं ध्यायमानं तु[नस्तु] अणिमादिगुणांल्लभेत् ।
त्रिशूलं कर्तरी खड्गं नागराजाक्षसूत्रकम् ॥१०१॥

दक्षिणेन वरारोहे विराजन्त्यायुधानि मे ।
कपालं डमरुं शक्तिं पाशाङ्कुशधरं प्रिये ॥१०२॥

वामे ते आयुधा दिव्या दीप्यमाना सुशोभने ।
सर्पराजकृतस्कन्धे वर्णमालैव सुन्दरि ॥१०३॥

कण्ठे वृश्चिकहारं वै कर्णौ गोनासमण्डितौ ।
महापद्मासनासीनं कटिमेखलमण्डितम् ॥१०४॥

क्षुद्रघण्टिकशोभाढ्यं रत्नमालाविभूषितम् ।
पादौ नूपुरसंयुक्तौ मुक्तामालास्वलङ्कृतौ ॥१०५॥

अनन्तासनमासीनं तप्तहाटकसन्निभम् ।
सप्तकोटिस्तु मन्त्राणामनन्तासनसंस्थितः ॥१०६॥

ताराहिमनिभं दिव्यं शशाङ्कमिव शोभते ।
एवं ध्यात्वा महादेवि स्वच्छन्दं चक्रमध्यतः ॥१०७॥

दूतीनां च वरारोहे नाम वक्ष्यामि तेऽधुना ।
चण्डघण्टा महानासा सुमुखी दुर्मुखी बला ॥१०८॥

रेवती प्रथमा घोरा सौम्या भीमा महावला ।
जया च विजया चैव जयन्ती चापराजिता ॥१०९॥

महोत्कटा विरूपाक्षी शुष्का चाकाशमातरः ।
संहारी जातहारी च दंष्ट्राली शुष्करेवती ॥११०॥

पिपीलिका पुष्पहारा असनीरास्यहारिका ।
भद्रकाली सुभद्रा च भद्रभीमा सुभद्रिका ॥१११॥

मनसा पूजयेत्तत्स्थां भक्ष्यभोज्यादिभिः क्रमात् ।
पुष्पैर्नानाविधैर्देवि नानालङ्कारकादिभिः ॥११२॥

स्रवन्तीं चिन्तयेन्मध्ये अमृतं सर्वतोमुखम् ।
तेनाप्यायितदेहस्तु भक्षणाद्विरजो भवेत् ॥११३॥

योगं तु मानसं कृत्वा कस्य सिद्धिर्न जायते ।
संपूर्णमण्डलं ध्यात्वा अघोरं नाम नामतः ॥११४॥

सोऽष्टाकपालप्रवरं तत्त्वव्यापि निरन्तरम् ।
स एव चन्द्ररूपी स्यात् कर्णिकायां विचिन्तयेत् ॥११५॥

तद्वक्त्रं तु महानादं हकारं नाम नामतः ।
षट्पदार्थयुता देवि नवकेन प्रसिद्ध्यति ॥११६॥

स एव लीयते विष्णोर्विष्णू रुद्रं समाश्रितः ।
स एव कालो विज्ञेयः सर्वभक्षो हुताशनः ॥११७॥

स एव लीयते माया सा च विष्णुः प्रकीर्तितः ।
सा शक्तिर्निर्मला गौरी कालो वै येन भक्षितः ॥११८॥

सा विष्णुः शिवमायाति सेतुं भित्त्वा महेश्वरि ।
स च तुर्यपदं प्राप्य उन्मनस्त्वं हि जायते ॥११९॥

आश्रयं देवदेवस्य अघोरस्य महातपे ।
निर्वाणं तु पदं दिव्यं सशिवं परिकीर्त्तितम् ॥१२०॥

स ध्रुवो वासुदेवश्च अजातः परिकीर्त्तितः ।
तत्र शक्तिं सदा कुर्यात्तत्त्वासक्तो यदा भवेत् ॥१२१॥

न पापैर्लिप्यते देवि महापापैः सुदारुणैः ।
न कालस्य वशं गच्छेन्न जरा न च दुःखितः ॥१२२॥

सर्वतीर्थफलं चैव सर्वयज्ञेषु दीक्षितः ।
इ[ह]न्नादं मनसा प्राप्य व्रजेन्निर्वाणदं पदम् ॥१२३॥

चेतसा त्वमृतं गृह्य आगच्छेद् घण्टिकाश्रयम् ।
तदूर्द्धे[र्ध्वे] भारतीमूले कृत्वासौ [अ] मृतमश्नुते ॥१२४॥

आपूर्य वदनं तेन स्वच्छन्देन कुलेश्वरि ।
अनङ्गनादबिन्दुः स्यात् तत्त्वस्यापीश्वरेण तु ॥१२५॥

अघोरं पञ्चमं मध्ये आत्मतत्त्वं विचिन्तयेत् ।
अग्निर्ज्वलतिरापेत(?) एकस्तिष्ठति पञ्चधा ॥१२६॥

त्रैलोक्यं व्यापितं तेन यजन्ते ब्रह्मवादिनः ।
तस्यै वयः शिखीवन्ति आहिताग्निः स उच्यते ॥१२७॥

योऽग्निर्देवमुखं विद्यादघोरं सर्वतोमुखम् ।
मुखेषु च मुखे देवि त्रैलोक्ये यस्य गीयते ॥१२८॥

विना तेन वरारोहे न होमं नैव पूजनम् ।
शुचिरग्निर्भवेद्देवो बहुरूपो महेश्वरि ॥१२९॥

तदन्ते तु जपः[प] कुर्यात् कृत्वा हृत्स्थं तु केवलम् ।
अधस्तात् स तु मार्गस्य तिष्ठते परमेश्वरम् ॥१३०॥

स चासनवरस्तस्य सेव्यते किं न मन्त्रराट् ।
विद्याराजेति विख्यातो मन्त्रराजेति कथ्यते ॥१३१॥

मुद्राराजेति महता मण्डलाधिपतिः स्मृतः ।
ब्रह्मविष्णुशिवाद्यैस्तु यदि देवि प्रचक्षते ॥१३२॥

नानेन सदृशो देवि मन्त्रः कोटिशतैरपि ।
हृदयं सर्वमन्त्राणां परमं परिकीर्तितम् ॥१३३॥

अनेन हीना महता न सिद्ध्यन्ति हि पार्वति ।
ग्रहयन्त्रेषु सर्वेषु व्याधितेषु महेश्वरि ॥१३४॥

रिपुनाशे च बलवान् दारिद्र्यभयनाशनः ।
तमाराधय यत्नेन दुःखसंघः प्रकीर्तितः ॥१३५॥

नानेन सदृशः कश्चिदन्योऽस्ति सचराचरे ।
देवासुरमनुष्याणां तत्त्वरूपो महेश्वरि ॥१३६॥

मूर्द्धनि पादतलं यावत्तत्वं चरति देहिनाम् ।
निष्कलात् सकलं याति सकलान्निष्कलं पदम् ॥१३७॥

एकेनानेन देवेशि सर्वथा किमतः परम् ।
स भैरवः शिवश्चैव सर्वज्ञः सर्वजन्तुषु ॥१३८॥

यावत्तिष्ठत्यसौ गात्रे तावज्जीवन्ति जन्तवः ।
विना तेन वरारोहे नास्ति नास्तीति कथ्यते ॥१३९॥

तस्य देवाधिदेवस्य सर्वव्यापिमयस्य च ।
सर्वदेवमयी देवि कथं भक्त्या न सिद्ध्यति ॥१४०॥

येन विज्ञान[त]मात्रेण स्मृतिं स च महेश्वरि ।
अक्षयां लभते लोकान्मुक्तिस्थानं गमिष्यति ॥१४१॥

सर्वलक्षणहीनोऽपि स्मरणात् कल्मषापहः ।
अहो मन्त्रस्य माहात्म्यं जप्यमानस्य नित्यशः ॥१४२॥

विनापि लययोगेन योगिनीसमतां व्रजेत् ।
साधकाय प्रयच्छन्ति त्रैलोक्यज्ञानमुत्तमम् ॥१४३॥
आकाशादि प्रयच्छन्ति दिव्यं दृष्टिश्रुतागमम् ।
सर्वे भूताः वशं यान्ति ग्रहाश्चैव विशेषतः ॥१४४॥

विषं च निर्विषं कुर्याद्दर्शनादेव सर्वतः ।
न तस्य तिष्ठते गात्रे विषं स्थावरजङ्गमम् ॥१४५॥
कृत्वा[त्या]लूताश्चापमृत्युर्नैव तिष्ठन्ति निश्चितम् ।
गरजः कृत्रिमो दोषो प्रलयं याति दूरतः ॥१४६॥
चूर्णलेपाञ्जनादीनि कुहुकानि तु यानि वै ।
ये करिष्यन्ति रिपवः स्त्रियो वा पुरुषोपिवा[षास्तथा] ॥१४७॥
भक्षणात् प्रलयं यान्ति तेषां प्रत्यङ्गिरा भवेत् ।
स्मरणादेव देवस्य इन्द्रं यान्ति नरोत्तमम् ॥१४८॥
ज्वलन्तो[लंश्च] दृश्यते भूतैर्द्धिश्चक्रविधिसंस्थितम्(?) ।
दुष्टाश्च प्रलयं यान्ति सिंहस्यैव यथा मृगाः ॥१४९॥
एको दोषो हि मन्त्रस्य जप्यमानस्य जायते ।
जरा मृत्युश्च दारिद्र्यं व्याधयो विविधाः प्रिये ॥१५०॥

स्मरणात् प्रलयं यान्ति तुहिनं तु रवेरिव ।
जप्यते येषु राष्ट्रेषु देशे वा सुरसुन्दरि ॥१५१॥

न भयं जायते तत्र स्वामी चैव विवर्धते ।
एकेनापि सुपुत्रेण वीरदेवस्य पूजनात् ॥१५२॥

घोरीशं तु यदा ज्ञानं सकुलं स्म[ता]रयिष्यति ।
पशवश्च न नश्यन्ति सदा वर्द्धति[ते] गोकुलम् ॥१५३॥

बन्ध्या न जायते नारी न म्रियन्ते च बालकाः ।
ज्वररोगादिभिस्तस्य कुटुम्बं नैव सीदते[ति] ।
सर्वलोकस्य पूज्योऽसौ जायते राजवल्लभः ॥१५४॥

श्रीदेव्युवाच

त्वया पूर्वं ममाख्यातं यन्त्रराजमनुत्तमम् ।
संस्फुटं च न मे ज्ञातं भ्रान्तिरद्यापि मे प्रभो ॥१५५॥

धारणीयं यथा गात्रे धारिते तत्फलं वद ।
मुहूर्तं द्रव्यमाख्याहि येन तत्फलदं भवेत् ॥१५६॥

श्रीभैरव उवाच

साधु साधु महादेवि कथयामि सुनिश्चितम् ।
धारणीयं यथा गात्रे स्वच्छन्दं परमेश्वरम् ॥१५७॥

पुष्यार्के तु करार्के वा मूलार्के तु मृगेऽपि वा ।
सिद्धियोगा इमे ख्याताः सर्वसिद्धिफलप्रदाः ॥१५८॥

एकस्मिन् वासरे देवि गुटिकां कारयेत्प्रिये ।
एकान्ते विजने गत्वा गोमयोदकलेपिते ॥१५९॥

पुष्पप्रकरसंकीर्णे सुधूपामोदवासिते ।
शिवकुम्भं तु संस्थाप्य पूर्ववद् विधिना प्रिये ॥१६०॥

कुमारीं पूजयेत्तत्र कुमारा-[रान्] योगिनीगणः[णम्] ।
अनेन विधिना देवि यन्त्रराजं लिखेत्ततः ॥१६१॥
आहरेन्निर्व्रणं भूर्जं सर्वलक्षणसंयुतम् ।
कुङ्कुमं रोचनायुक्तं मृगनाभि सचन्दनम् ॥१६२॥
कुण्डगोलकसंयुक्तमृशग्तम[भृशं नाग] मदान्वितम् ।
द्रव्येणानेन संलिख्य भूर्ज्जे चक्रं वरानने ॥१६३॥
चतुरस्रपुरं कृत्वा सुसमं शोभनं प्रिये ।
प्राकार[रान्] चतुरो दद्यात् पूर्वदक्षिणपश्चिमे ॥१६४॥
उत्तरे च तथा देवि अनेन क्रमयोगतः ।
पुरमध्ये लिखेन्नाम आत्मनस्तु परस्य वा ॥१६५॥
जीवमध्यगतं नाम दशैकादशसंयुतम् ।
मन्त्रेण वेष्टयेन्नाम अघोरेण द्विषोडशैः ॥१६६॥
विदिक्षु चाङ्कुशं दद्यात् आँ क्राँ ह्रीं च समालिखेत् ।
मेखलां च ततो दद्यात्तद्बाह्ये मातृकां लिखेत् ॥१६७॥
नादबिन्दुकलाक्रान्तं वेष्टयेद्यावत्पूर्यते ।
यकारस्याष्टमं गृह्य षष्ठारूढं सबिन्दुकम् ॥१६८॥
तच्छिवं तु वरारोहे चतुराश्रमपूजितम् ।
सर्वक्षस्थ(?) परं मन्त्रं सर्वरक्षाकरं परम् ॥१६९॥
अष्टधा दापयेद्देवि अष्टपत्रेषु योजयेत् ।
सान्तं नाम तु कर्तव्यं तस्यान्तं तस्य चासनम् ॥१७०॥
विसर्गान्तं ततो योज्यं रेफान्तं तस्य चासनम् ।
डो[ओ]कारस्वरसंयुक्तं षष्ठारूढं ससृष्टिगम् ॥१७१॥
चक्रस्योपरि दातव्यं त्रिधा लाञ्छनलाञ्छितम् ।
पूजयेद्गन्धधूपेन रक्तपुष्पैस्तु सुन्दरि ॥१७२॥

संवृत्य यन्त्रं भूर्जस्थं रक्तसूत्रेण वेष्टयेत् ।
मदनस्य मध्ये निक्षिप्य गुटिकां कारयेत् प्रिये ॥१७३॥

त्रिलोहवेष्टितं कृत्वा ताम्रे तारे सुवर्णके ।
नाम्ना तु गुटिका ह्येषा सर्वत्रासविमर्दिनी ॥१७४॥

यस्तु धारयते देवि गुटिकां शिवपूजिताम् ।
तस्य वक्ष्यामि सुश्रोणि गुणान्नानाविधान् प्रिये ॥१७५॥

सर्वतीर्थेषु स स्नातः सर्वयज्ञेषु दीक्षितः ।
न भयं विद्यते तस्य धारणादजरामरः ॥१७६॥

सर्वव्रतानि चीर्णानि सर्वदेवनमस्कृतः ।
अवनीं विचरेत् सर्वां भैरवस्तु यथा हि सः ॥१७७॥

सर्वतो दर्शनात्तस्य साधकस्य महात्मनः ।
दुष्टाश्च प्रलयं यान्ति व्याधयो विद्रवन्ति च ॥१७८॥

अब्रह्मचारी चारी स्यात् अस्नातो स्नानमाप्नुयात् ।
न भयं विद्यते तस्य संग्रामे तु सदा जयः ॥१७९॥

अभक्षभक्षणं कृत्वा अगम्यागमनं तथा ।
नासौ लिप्यति पापेन पङ्केनाकाशवद्यथा ॥१८०॥

गुटिका तु सदासिद्धा महाभैरवधारिता ।
योगेश्वरीभिर्मुनिभिः सर्वदेवैर्नमस्कृता ॥१८१॥

बहुनापि किमुक्तेन सत्यं सत्यं यशस्विनि ।
ज्वलंतो[श्च] दृश्यते भूतैः यथा रुद्रो मखान्तकृत् ॥१८२॥

सुप्तो भुक्तः प्रबुद्धश्च अथ मैथुनमागते ।
महाहवे महादेवि दुष्टसिंहगजेषु च ॥१८३॥

विद्युद्वज्राशनेश्चैव उत्पाते व्यसनेषु च ।
शत्रुनाशे च गोनाशे विषशङ्कागतेषु च ॥१८४॥

आर्णवेषु च दिग्दाहे नराणां न भयं भवेत् ।
शाकिन्यो वशमायान्ति दुष्टवेतालराक्षसाः ॥१८५॥

शुचिर्वा[चौ वा]प्यशुचिवा[चौ वा]पि विद्रवन्ति दिशो दश ।
गुटिका सा समाख्याता त्रिलोहपरिवेष्टिता ॥१८६॥

धारणीया प्रयत्नेन शिवलोकमवाप्नुयात् ।
सर्वावस्थागतो वापि मुक्तिं याति सुराधिपे ॥१८७॥

मत्समो धारणाद्देवि सत्यं सत्यं सुराधिपे ।
मयापि धारिता ह्येषा ब्रह्मणा च विशेषतः ॥१८८॥

विष्णुना देवराजेन युद्धे दैत्यास्तु निर्जिताः ।
अग्निवायुकुबेरेण[रैश्च] यमेन वरुणेन च ॥१८९॥

मातृभिश्च शुकैश्चैव वरुणेन च श्रीमता ।
दधीचिना च शुक्रेण दुर्वाससा च धीमता ॥१९०॥

ऋषिभिश्च तथा सर्वैर्देवतैश्च महेश्वरि ।
ततश्च राजभिश्चैव बलिना नहुषादिभिः ॥१९१॥

युद्धे जयार्थिभिर्देवि उग्रव्याधिजयार्थिभिः ।
प्रजावश्यार्थिभिश्चैव धारिता गुटिका प्रिये ॥१९२॥

अनया सदृशी देवि गुटिकान्या न विद्यते ।
पिण्डं प्रथममामन्त्र्य अघोरेण सुमन्त्रितम् ॥१९३॥

भुञ्जीयाद्देवि निःशङ्कं ततस्तेनामृतायते ।
दिशा चन्द्रपुरे गच्छेद्वामं चाग्रे पदं न्यसेत् ॥१९४॥

उभयोश्चन्द्रमध्ये तु पर्यटेत्तु यथासुखम् ।
भुञ्जानः शयने चैव वनमध्ये सदा स्थितः ॥१९५॥

चन्द्रारूढेन स्थातव्यं सततं वरवर्णिनि ।
नाघोरसदृशो मन्त्रो यस्मान्मन्त्रा विनिर्गताः ॥१९६॥

गुरुवक्त्रात्तु विज्ञेयमध ऐकारमध्यगम् ।
स एव तादृशं लीनो यावद्ब्रह्मबिलं गतः ॥१९७॥
धारणाद्धारितं कृत्वा त्रिभिः प्राणैरलङ्कृतम् ।
स्वच्छन्दसहितं देवं वर्णान्तपरिवेष्टितम् ॥१९८॥
मुखेन गां ततो दुग्ध्वा धेनवीं चापरां प्रिये ।
ग्राह्यग्राहकनिर्मुक्तं त्रिशूलं वडवामुखम् ॥१९९॥
कुब्जिका घण्टिका चैव राजदन्तामृतागमम् ।
ज्ञानमार्गे समुक्तिस्थमघोरस्य वशे स्थिता[तम्] ॥२००॥
नाघोरसदृशो मन्त्रो मन्त्रकोटिशतैरपि ।
सत्यं सत्यं पुनः सत्यं पुनः सत्यं पुनः पुनः ॥२०१॥
सर्वज्ञः परमो मन्त्रो मुक्तितो व्याधिनाशनः ।
राजमृत्युहरो देवो विद्याराजेति कीर्त्तितः ॥२०२॥
विपु[भ]वं च सदा तत्र स्वच्छन्दं यत्र संस्थितम् ।
उत्पत्तिस्थितिकर्तारं यत्र सर्वे लयं गताः ॥२०३॥
किन्न सेव्येत देवेशि बहुरूपः कुजेश्वरि ।
देवाधिदेवं परमं यत्तत्कारणमव्ययम् ॥२०४॥
तत्त्वव्यापीति परमं व्योमव्यापीति कथ्यते ।
ब्रह्मविष्णुसुरादीनामुत्पत्तिप्रलयान्तिकम् ॥२०५॥
अघोरो घोररूपेति घोराणां च इति स्मृतः ।

इति श्रीमन्महामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गत-श्रीमतोत्तरखण्डे कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

शिखास्वच्छन्दनिर्णयो नाम

त्रयोदशः पटलः ॥१३॥

चतुर्दशः पटलः

श्रीदेव्युवाच

तृप्ताहं देवदेवेश शिखानाथं[थः] श्रुतं[तो] मया ।
अद्य मे गहनं नष्टमज्ञानं तिमिराभिधम् ॥ १ ॥

कवचस्य तु या दूती तन्त्रमन्त्रमनुक्रमात् ।
कथयस्व प्रसादेन यथा भवति तद्वद ॥ २ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु साधु महाभागे कथयामि तवाधुना ।
वज्रगह्वरसंभूता महाबलपराक्रमा ॥ ३ ॥

कवचस्य तु या दूती सा दूती सर्वकामदा ।
येन[यया] संरक्ष्यते सर्वं क्रुद्धशत्रुं निपातयेत् ॥ ४ ॥

आगतं वञ्चयेत् कालं क्रुद्धकालं निपातयेत् ।
एकान्ते विजने रम्ये गोमयोदकलेपिते ॥ ५ ॥

पुष्पप्रकरशोभाढ्ये अलिनानन्दमोदितः ।
वज्रगौहर[गह्वरं] प्रस्तार्य सुसूत्रं च सुशोभनम् ॥ ६ ॥

मात्रिकां विन्यसेत्तत्र यथापूर्वं विधानतः ।
पश्चात् समुद्धरेद्विद्यां कवचाख्यां महाबलाम् ॥ ७ ॥

धादिवर्णं समादाय केवलं वरवर्णिनि ।
र द मध्यगतोद्धृत्य सकारान्तेन भूषयेत् ॥ ८ ॥

छ ज मध्यगतं वर्णं विसर्गादि अलंकृतम् ।
वारुणस्थं ततो गृह्य डो[ओ]ष मध्यं वरानने ॥ ९ ॥

विसर्गाद्येन संयुक्तं पञ्चमं वर्णमुत्तमम् ।
ऌ प मध्यगतं देवि केवलं वरवर्णिनि ॥ १० ॥

अकारादौ ततो गृह्य विसर्गाद्येन भूषयेत् ।
वारुणस्थं ततोद्धृत्य अष्टमं कौलिनि प्रिये ॥ ११ ॥

ए क मध्यगतं गृह्य केवलं त्रिदशार्चिते ।
ऐ य मध्यं समुद्धृत्य गुरुत्वं कारयेत्प्रिये ॥ १२ ॥

य व मध्यं ततो ग्राह्यं षकाराद्ये तु संस्थितम् ।
उ ट मध्यगतं वर्णं ढ व मध्यगतं पुनः ॥ १३ ॥

ककारोर्द्धे[र्ध्वे]न संभिन्नं ए फ मध्यं ततः पुनः ।
ॠ ऐ मध्येन संभिन्नं प म मध्यं ततः प्रिये ॥ १४ ॥

सा ॠ वर्णं समादाय अ इ रन्ध्रेण भूषितम् ।
वारुणस्थं समादाय न त मध्यगतं प्रिये ॥ १५ ॥

कारयेद्देवदेवेशि विसर्गाद्येन भेदितम् ।
दकारान्तं ततो देवि ककारोर्द्धे[र्ध्वे]न भूषितम् ॥ १६ ॥

वारुणं च पुनस्तत्र ऐ क मध्यं ततः पुनः ।
अ इ रन्ध्रगतं भिन्नं षादिवर्णं तु केवलम् ॥ १७ ॥

छ ज मध्यं समुद्धृत्य एतद्बीजकृतासनम् ।
वकाराद्येन संभिन्नं उ ड मध्यं ततोद्धरेत् ॥ १८ ॥

विसर्गाद्येन संभिन्नं वारुणं च तथैव च ।
उ ष मध्यगतं देवि ऌ थ मध्ये द्विधा प्रिये ॥ १९ ॥

न त मध्यं ततोद्धृत्य द्य[घ]काराद्येन संस्थितम् ।
लान्तं वर्णं समुद्धृत्य गुरुत्वं कारयेत्प्रिये ॥ २० ॥

फट् चों वर्णं समुद्धृत्य वादिना भूषितं कुरु ।
षाठे तु केवलं वर्णं केवलं वरवर्णिनि ॥ २१ ॥

स ऊर्द्धं[र्ध्वं] वर्णमादाय यकारोर्द्धे[र्ध्वे]न तु भेदितम् ।
वारुणं च वरारोहे द्वाविंशाक्षरमुत्तमम् ॥ २२ ॥

प्रणवाद्यन्तसंयुक्ता कवचस्था महाबला ।
काले च कुलसिद्धोऽसौ तनुत्राणावलम्बकः ॥ २३ ॥

शाकिनीभूतवेतालाः[लान्] साधयेन्नाशयेति च ।
मायारूपधरो मन्त्री महेन्द्रगुणशालिनः ॥ २४ ॥

कुरुते विविधाश्चर्यान् पिच्छकभ्रामणेन तु ।
एतत्कवचमाख्यातमसिद्धं भेदकृद्भवेत् ॥ २५ ॥

मूर्त्तिमस्याः प्रवक्ष्यामि चक्रारूढां विचिन्तयेत् ।
एकवक्त्रां त्रिनेत्रां च ईषद्दंष्ट्राकरालिनीम् ॥ २६ ॥

जटाजूटधरां दिव्यां कर्णौ गोनासकुण्डलौ ।
भुजाष्टकसमोपेता नानाभरणमण्डिता ॥ २७ ॥

त्रिशूलं डमरुं सर्पं शक्तिं च दक्षिणे प्रिये ।
काद्यं खट्वाङ्गं पाशं च कर्तृका वाम आश्रिता ॥ २८ ॥

इन्द्रगोपकवर्णाभा पीनोन्नतपयोधरा ।
त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था नितम्बाढ्या सुशोभना ॥ २९ ॥

नीलवस्त्रावृता देवी किष्किन्धासनसंस्थिता ।
मुण्डमालाधरा दिव्या तर्जयन्ती परा शिवा ॥ ३० ॥

एवं ध्यात्वा महादेवि शृङ्गाटपुरमध्यगा[गाम्] ।
अस्याश्चक्रं वरारोहे निग्रहार्थं समुद्धरेत् ॥ ३१ ॥

पटं प्रेतस्य संगृह्य चिश्वास्थिफललेपितम् ।
काकस्य शोणितं गृह्य विषोन्मत्तरसैः प्रिये ॥ ३२ ॥

कण्टकस्य च लेखिन्या लिखेच्चक्रं वरानने ।
द्वादशारं महाचक्रं वज्रलाञ्छनलाञ्छितम् ॥ ३३ ॥

ककारान्ते[न्तं] तु यद्वर्णं विसर्गेणाग्रभूषितम् ।
अनेनैव तु बीजेन कामनाम विदर्भयेत् ॥ ३४ ॥

प्रचण्डं च महाकालं पिनाकी खड्गमेव च ।
वालीशमासनं तस्य भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]दीपितम् ॥ ३५ ॥

क्रूरानन्देन संभिन्नं अर्घीशासनसंस्थितम् ।
अनेन कूटराजेन यन्त्रमध्ये विदर्भितम् ॥ ३६ ॥

योनिकुण्डे त्वधः स्थाप्य समिधं होमयेत्प्रिये ।
खदिरस्य च रक्ताक्तं होमयित्वापि सप्तकम् ॥ ३७ ॥

पशवो(?) यद्भवेद्देवि गुदे लिङ्गे च भैरवि ।
रुधिरस्य प्रवाहोऽस्य जायते दारुणं प्रिये ॥ ३८ ॥

पूर्वमेव जपेल्लक्षं दशांशेन तु गुग्गुलम् ।
सर्वकर्मकरं देवि यदीच्छेत् साधकः प्रिये ॥ ३९ ॥

श्यामाकं रोचनायुक्तं अनामारक्तसंयुतम् ।
सत्याभिमन्त्रितं कृत्वा कवचदूत्या वरानने ॥ ४० ॥

ललाटे तिलकं कृत्वा त्रैलोक्यं वशमानयेत् ।
दुष्टसत्त्वा वशं यान्ति शत्रवो विद्रवन्ति च ॥ ४१ ॥

राजानो राजपुत्राश्च राजपुत्री पुरोहितः ।
सर्वे ते वशमायान्ति किंकरत्वे भवन्ति च ॥ ४२ ॥

श्वेतदूर्वा वचा कुष्टं स्वकीयबीजसंयुतम् ।
कवचेन मन्त्रितं देवि तिलकं वश्यकारकम् ॥ ४३ ॥

मोहयेत् सर्वदुष्टानि पश्यन्नपि न पश्यति ।
भीतां च द्विविधां गृह्य जटां चैव शिखां तथा ॥ ४४ ॥

पुष्येनोद्धृत्य देवेशि स्त्रीजनेन तु पेषयेत् ।
तेनैव तिलकं कृत्वा कवचदूत्याभिमन्त्रितम् ॥ ४५ ॥

न भयं जायते तस्य दुर्गे चौरपथि प्रिये।
दंष्ट्रिभिर्न भयं तस्य सिंहव्याघ्रगजेष्वपि ॥ ४६ ॥

सर्वे सत्त्वा वशं यान्ति मोहिता नात्र संशयः।
सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा पिच्छकं भ्रामयेत् प्रिये ॥ ४७ ॥

भूताश्च प्रलयं यान्ति राक्षसा विद्रवन्ति च।
नागाश्च भयसंत्रस्ता ग्रहा लूताश्च दारुणाः ॥ ४८ ॥

कुरुते विविधाश्चर्यं ननु[तनु]त्राणप्रसादतः।
गुरुवक्त्रप्रसादेन उद्धार्या जनमध्यतः ॥ ४९ ॥

वर्म्मदूती समाख्याता, नेत्रं च शृणु साम्प्रतम्।
नेत्रसिद्धो महायोगी लोकालोकं चराचरम् ॥ ५० ॥

पश्यते विमलं सर्वं शिवाद्यावनिगोचरम्।
क्रुद्धः संशोषयेत् सर्वं सागरांश्च नदीनदान् ॥ ५१ ॥

आप्यायने परावस्थां पश्च व्याप्तं न गोचरम्।
निराचारपदस्थोऽसौ तत्त्वस्थो जायते यदि ॥ ५२ ॥

नेत्रदूती परा दिव्या परादृष्टिसमुद्भवा।
सद्यः सिद्धिकरी देवि सद्यः प्रत्ययकारिका ॥ ५३ ॥

वज्रगह्वरसंभूता तिथिसंख्याक्षरा प्रिये।
विलोमेनोद्धरेद्देवि गुरुवक्त्रोपदेशतः ॥ ५४ ॥

व ह मध्यगतं वर्णं इ स मध्यं द्वितीयकम्।
र द मध्यासनारूढं वकाराद्येन भूषितम् ॥ ५५ ॥

ऋ ष मध्यं ततोद्धृत्य र ल मध्यगतं पुनः।
वारुणेन समाक्रान्तं ड फ मध्यं गतं प्रिये ॥ ५६ ॥

इ श मध्यगतं वर्णं ट फ[1] मध्यकृतासनम् ।
वकाराद्येन संभिन्नं[2] उ [3]ऋ मध्यं ततः पुनः ॥ ५७ ॥

वारुणेन समायुक्तं ऋ ष मध्यगतं प्रिये ।
कारयेत पुनर्देवि घकारादौ कृतासनम् ॥ ५८ ॥

र थ मध्यगतं वर्णं ण छ मध्यकृतासनम् ।
वकाराद्येन संयुक्तं ङो[ओ] ष मध्यं ततः पुनः ॥ ५९ ॥

प फ मध्यासनारूढं ढ प रन्ध्रं ततः पुनः ।
ककाराद्येन संयुक्तं वकाराद्यं वरानने ॥ ६० ॥

टकाराद्येन संयुक्तं वर्णं वै द्वादशं प्रिये ।
ष ङो[ओ] मध्यगतं वर्णं प फ मध्यासनस्थितम् ॥ ६१ ॥

र ज मध्यगतं देवि वारुणेन विभेदितम् ।
सकारान्तं समुद्धृत्य रो ऋ मध्येन भूषितम् ॥ ६२ ॥

प्रणवं चादिमं दद्यान्नादबिन्दुकलान्वितम् ।
तिथिसंख्याक्षरैः प्रोक्ता नेत्रदूती महाबला ॥ ६३ ॥

लक्षमेकं जपेद्यस्तु किं न सिद्ध्यति भूतले ।
कुरुते विविधाश्चर्यं ध्यानयुक्तो यदा भवेत् ॥ ६४ ॥

श्वेतनीलाञ्जनाभासा महादीप्ता सुतेजसा ।
एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च ईषत्प्रहसितानना ॥ ६५ ॥

दिव्यकुण्डलशोभाढ्या जटामुकुटमण्डिता ।
चतुर्भुजा महातेजा नानाभरणमण्डिता ॥ ६६ ॥

---

१. ण छ--ख० ।
२. संयुक्तं—ख० ।
३. उ ष—ख० ।

पाशाङ्कुशधरा देवी कम्बुसूत्रधरा प्रिये ।
हारनूपुरसंयुक्ता पीनोन्नतपयोधरा ॥ ६७ ॥

त्रिवलीतरङ्गशोभाढ्या रत्नमालाविभूषिता ।
पद्मासनगता देवि पद्मपीतोपरिस्थिता ॥ ६८ ॥

श्वेतरूपधरा देवी शृङ्गाटपुरमध्यगा ।
विसर्गस्थां परां ध्यात्वा सर्वसिद्धिफलप्रदाम् ॥ ६९ ॥

ध्याता च पूजिता देवी दिव्यज्ञानप्रदायिनी ।
कुङ्कुमं रोचनायुक्तं समभागेन पेषयेत् ॥ ७० ॥

नागस्य मदमालोड्य छायाशुष्कां च वर्तिकाम् ।
सप्ताभिमन्त्रितां कृत्वा नेत्रदूत्या वरानने ॥ ७१ ॥

तेनैवाञ्जितनेत्रस्तु छिद्रां पश्यति मेदिनीम् ।
शत्रवः प्रलयं यान्ति दुष्टाश्च विद्रवन्ति च ॥ ७२ ॥

सर्वे भूता वशं यान्ति द्विपदाश्च चतुष्पदाः ।
सर्वे ते किंकरास्तस्य नेत्रदूत्याः प्रभावतः ॥ ७३ ॥

अन्यच्च परमं वक्ष्ये यन्त्रराजोत्तमोत्तमम् ।
काश्मीरं रोचनायुक्तं लाक्षारससमन्वितम् ॥ ७४ ॥

पुष्ययोगेन देवेशि लिखेद् भूर्ज्जे सुशोभने ।
षोडशारं लिखेच्चक्रं दूर्वादण्डेन चेश्वरि ॥ ७५ ॥

वज्रषट्कगतं मध्ये तन्मध्ये कामनामकम् ।
अङ्कुशैदी[र्द]र्भितं नाम नेत्रदूत्या तु वेष्टयेत् ॥ ७६ ॥

आत्मनामसमायुक्तं लिखेदेवं वरानने ।
तत्र कोणक्रमेणान्यं नाम तस्य विदर्भयेत् ॥ ७७ ॥

मायाबीजेन देवेशि कोणमध्ये विदर्भितम् ।
पत्रमध्यगतं नाम नेत्रदूतीविदर्भितम् ॥ ७८ ॥

प्रणवं मायया युक्तं पूर्वयन्त्रे विदर्भयेत् ।
एकेन[नैव] तु बीजेन आद्यन्तेन विदर्भितम् ॥ ७९ ॥

अस्योपरि वरारोहे मायालाञ्छनलाञ्छितम् ।
अङ्कुशेन निरोधः स्याद् दिशासु विदिशासु च ॥ ८० ॥

अनेन विधिना देवि लिखेत् पूज्य विधानतः ।
सिक्थकेन वरारोहे वेष्टयित्वा प्रयत्नतः ॥ ८१ ॥

मधुभाण्डे विनिक्षिप्य अङ्कुशेन तु मुद्रितम् ।
पूजयेद् गन्धपुष्पैस्तु तन्मुखे स्थाप्य सुन्दरि ॥ ८२ ॥

अङ्कुशं जपते नित्यं शतमष्टोत्तरं प्रिये ।
रक्तपुष्पेण संपूज्य त्रिसन्ध्यं वीरवन्दिते ॥ ८३ ॥

तस्य वश्यं जगत् सर्वं भाषितेदं सुनिश्चितम् ।
इन्द्राद्या देवताः सर्वे सकिन्नरमहोरगाः ॥ ८४ ॥

यक्षाश्च राक्षसा रौद्राः पिशाचा डाकिनीगणाः ।
सर्वे ते वशमायान्ति किं पुनर्मर्त्यजातयः ॥ ८५ ॥

पुंस्त्रियो बालवृद्धाश्च सर्वे यान्ति हि वश्यताम् ।
राजराजेश्वरा देवि सर्वे तस्य च किंकराः ॥ ८६ ॥

नेत्रदूत्याः प्रसादेन तन्नास्ति यन्न साधयेत् ।
गुरुवक्त्रोपदेशेन पारम्पर्यक्रमेण तु ॥ ८७ ॥

तिथिसंख्याक्षरा प्रोक्ता कुलभाषा सुरक्षिता ।
अस्योपचारं कर्तव्यं कुमार्यौ द्वे समाहरेत् ॥ ८८ ॥

गन्धं पुष्पं पयःपानं शुचौ स्थानं नयेत्तु ताम् ।
श्वेतवस्त्रपरीधानां देवीं ध्यायेद्यथा पुरा ॥ ८९ ॥

श्मशानाङ्गारजं देवि मर्दयेद्दारिकाननम् ।
शिखिनोच्छिष्टयोगेन शरीरं तस्य लाञ्छितम् ॥ ९० ॥

स्वस्तिकोपरि कुम्भं तु शितवस्त्रावगुण्ठितम् ।
कुर्यात् स्नानन्तु तैलाक्तं भुञ्जानस्तिलपिष्टकान् ॥ ९१ ॥

तृप्तास्ताः संप्रपश्यन्ति दारिकाननमध्यतः ।
भूतभव्यार्थनिर्देशं तत्पश्यति त[न]तोदरे ॥ ९२ ॥

एषा नेत्रगता दूती सद्यः सिद्धिफलप्रदा ।
कालवेलाविनिर्मुक्ता साधिता सर्वकामदा ॥ ९३ ॥

दशांशेन तु होमेन जातिपुष्पैश्च पङ्कजैः ।
ततः सिद्धिमवाप्नोति नेत्रदूती प्रसिद्धिदा ॥ ९४ ॥

अस्त्रं प्रचण्डदण्डोग्रं साधितं विधिना यदि ।
हृदादिक्रमशो वृद्धया क्रुद्धः संहरतेऽखिलम् ॥ ९५ ॥

अशुद्धं शोधयेत्सर्वं सकृदुच्चारणाच्च तम् ।
तन्न वस्तुतरं किञ्चिद्यन्न सिद्धयति भूतले ॥ ९६ ॥

अस्य दूती महामाया श्रीमद्गुह्येश्वरी [स्मृता] ।
[सै]व कालीति नाम्ना हि सर्वयुद्धविमर्दिनी ॥ ९७ ॥

रक्षिणी कालपाशानां शत्रूणां च निकृन्तनी ।
छेदनी परमंमन्त्रा[परमन्त्राणां] यन्त्रमन्त्रध्रुवादिना ॥९८॥

यस्यैषा तिष्ठते कण्ठे महाकृत्या सुदारुणा ।
तस्य यः कुरुते किञ्चित्तत्तस्यैव पुनर्भवेत् ॥ ९९ ॥

अशुभे वा शुभे वाथ कर्मवृत्तौ नियोजयेत् ।
साधकेन्द्रस्य यत्किञ्चित्तस्य प्रत्यङ्गिरा भवेत् ॥१००॥

महाभये समुत्पन्ने शितगन्धान् वरान्वितः ।
चिन्तयतो निशाभागे शत्रुयुद्धं परस्परम् ॥१०१॥

एवमन्यानि कर्माणि साधयेत् परमेश्वरी ।
दिव्यास्त्रशस्त्रधारेण अमोघोत्कटवर्चसा ॥१०२॥

श्रुतायान्तं[ति] कुलेशानि कालस्य कालरूपिणी ।
अमोघा शक्तिर्वि॰याता संवर्ताङ्गसमुद्भवा ॥१०३॥

तामहं कथयिष्यामि प्रस्तारेण यथोद्धृता ।
समसत्यपुरे देवि उद्धरेत् परमेश्वरीम् ॥१०४॥

एकान्ते विजने रम्ये दुष्टसत्त्वविवर्जिते ।
गोमयोदकसंलिप्ते पुष्पप्रकरशोभिते ॥१०५॥

सुगन्धधूपसंयुक्ते अलिपानसुनन्दिते ।
मांसपूर्णमुखो देवीं पुष्पगन्धैः सुचर्चितैः ॥१०६॥

प्रस्तारं प्रस्तरेद्धीमान् सर्वसिद्धिकरप्रदम् ।
समसप्तपुरं दिव्यं समसूत्रं समुद्धरेत् ॥१०७॥

मातृकां विन्यसेत्तत्राकारादि भुवनान्तिकाम् ।
तत्रोद्धरेत् परां देवीमस्त्रदूतीं महाबलाम् ॥१०८॥

विलोमेनोद्धरेद्देवि गुरुवक्त्रोपदेशतः ।
डो[ओ]पश्चिमे समादाय विन्दुनादा[दैर]लंकृतम् ॥१०९॥

य श मध्यगतं वर्णं अ इ मध्येन भूषितम् ।
व ह मध्यं समादाय श त मध्यकृतासनम् ॥११०॥

अ इ मध्येन संयुक्तं ह ट मध्यं ततः पुनः ।
अं ऐ मद्धे[ध्ये]न संभिन्नं अः ख मध्ये ततः प्रिये ॥१११॥

अ पश्चिमेन संभिन्नं द ल मध्यं ततोद्धरेत् ।
अ छ मध्यसमारूढं आ इ मध्येन भूषितम् ॥११२॥

अः ख मध्यगतं गृह्य इ उ मध्यकृतासनम् ।
श य मध्यं ततो गृह्य र म मध्यकृतासनम् ॥११३॥

खकारादौ ततो देवि इ ज मध्येन भूषयेत् ।
र ष रन्ध्रगतं देवि अ उ मध्यकृतासनम् ॥११४॥

एष एव[एतदेव] पुनर्देवि अ आ मध्येन भूषितम् ।
व स रन्ध्रगतं देवि त्रिधा चैव समुद्धरेत् ॥११५॥

इ ज मध्ये द्विधारूढं ल व मध्यं तृतीयकम् ।
एतच्चैव समुद्धृत्य इ उ मध्येन भूषितम् ॥११६॥

बिन्दुनादसमायुक्तं व य मध्यं ततोद्धरेत ।
य ह मध्यासनारूढं तकारान्तेन भूषितम् ॥११७॥

नादबिन्दुकलाक्रान्तं ण ह मध्यगतं पुनः ।
इकारोर्द्धे[र्ध्वे]न संभिन्नं त ट रन्ध्रगतं प्रिये ॥११८॥

इकारोर्द्धे[र्ध्वे]न संभिन्नं अः ख मध्ये तु केवलम् ।
न स मध्यं ततो गृह्य अ ट मध्यं कृतासनम् ॥११९॥

ल ट मध्यासनारूढं अ इ मध्येन चाहतम् ।
ध व मध्यगतं वर्णं बिन्दुना मस्तके कृतम् ॥१२०॥

क ष मध्यगतं वर्णं ल स मध्यं तथा पुनः ।
द्विधा चैव तु कर्तव्यं क व[ष] मध्यं ततोद्धरेत ॥१२१॥

पतितं कारयेद्देवि द ल मध्यं द्विधा स्थितम् ।
अ द मध्येन चाक्रान्तं ल ट मध्योर्द्ध[र्ध्व] दीपितम् ॥१२२॥

एवं कृत्वा तु देवेशि ष म मध्ये तु केवलम् ।
क ष मध्यं ततो देवि पतितं कारयेत् प्रिये ॥१२३॥

ए व मध्यं ततोद्धृत्य सकारोर्ध्वेन भूषितम् ।
ण थ मध्यगतं वर्णं अकारोर्द्धे[र्ध्वे]न भूषितम् ॥१२४॥

न स मध्यगतं गृह्य ह ङ मध्यासनस्थितम् ।
बिन्दुनादकलाक्रान्तं उ ह रन्ध्रगतं प्रिये ॥१२५॥

आपश्चिमसमायुक्तं अः ख मध्यं तु केवलम् ।
ए ल रन्ध्रगतं वर्णं बिन्दुमस्तकभूषितम् ॥१२६॥

ध म मध्यं ततो गृह्य आ इ मध्येन संयुतम् ।
उ ल रन्ध्रगतं वर्णं षिकारोर्द्धे[र्ध्वे]न भूषितम् ॥१२७॥

नकारान्तं समादाय जकारान्तकृतासनम् ।
प दं मध्यं ततो देवि केवलं वरवर्णिनि ॥१२८॥

ट स रन्ध्रगतं गृह्य तकारान्तेन भूषितम् ।
नकाराधः समादाय बिन्दुमस्तकभूषितम् ॥१२९॥

अं व मध्यगतं वर्णमाकारान्तेन भूषयेत् ।
खकारादौ समादाय ओकाराधो[रोर्ध्वे]न भूषितम् ॥१३०॥

र म मध्यं समादाय ओकारान्तेन भूषितम् ।
ख फ मध्यगतं वर्णं य ट मध्यकृतासनम् ॥१३१॥

त ट मध्यं ततोद्धृत्य ल ट मध्योर्ध्वदीपितम् ।
छ ड मध्ये समादाय उ ड मध्यकृतासनम् ॥१३२॥

ए व मध्यं समादाय य ट मध्यं कृतासनम् ।
थ ण मध्यं ततो वर्णं बिन्दुमस्तकभूषितम् ॥१३३॥

ए ल रन्ध्रगतं देवि ट न रन्ध्रकृतासनम् ।
भ य मध्यं समुद्धृत्य बिन्दुना लाञ्छितं प्रिये ॥१३४॥

ए व मध्यं समादाय ल ट मध्यकृतासनम् ।
ट ह मध्यं ततोद्धृत्य क्रूरमस्तकभूषितम् ॥१३५॥

य ध मध्यं समादाय पतितं तत्र कारयेत् ।
श त मध्यं समुद्धृत्य इकाराद्येन संयुतम् ॥१३६॥

ध थ मध्यं समादाय उ ह रन्ध्रकृतासनम् ।
ध न मध्यं वरारोहे केवलं वर्णनायकम् ॥१३७॥

श त मध्यं द्विधा युक्तं त न रन्ध्रोर्ध्वदीपितम् ।
ओकारान्तेन संयुक्तं म ष मध्यं तु केवलम् ॥१३८॥

भ य मध्यं द्विधा कृत्वा सोमेशं पातितं प्रिये ।
व य मध्यं समादाय केवलं वीरनायिके ॥१३९॥

क्ष स मध्यं ततोद्धृत्य ऋ य उ मध्यं कृतासनम् ।
बिन्दुमस्तकसंयुक्तं नकाराधः समुद्धरेत् ॥१४०॥

तकारान्तेन संयुक्तं द ल मध्यं ततः पुनः ।
अ छ मध्यासनारूढं आ इ मध्येन भूषितम् ॥१४१॥

ना धो वर्णं समादाय इ ज मध्यं कृतासनम् ।
य स मध्यगतं वर्णं र म मध्यं कृतासनम् ॥१४२॥

अः ख मध्यं समुद्धृत्य टकारोर्ध्वे कृतासनम् ।
धकारान्तं समुद्धृत्य बिन्दुनादैरलङ्कृतम् ॥१४३॥

वर्णसंख्या वरारोहे षष्टाष्टकसमाधिका ।
पाठसिद्धा महाविद्या अनेकाश्चार्थ[श्चर्य]कारिका ॥१४४॥

खादकास्त्रेति विख्यातं सर्वार्थगुणदायकम् ।
खादकास्त्रं महातत्त्वं स्वतन्त्रं सिद्धिसागरम् ॥१४५॥

दशकोटिप्रमाणं तु अस्य तन्त्रं वरानने ।
तत्र मध्योद्धृतं सारं सपादं लक्षपूरकम् ॥१४६॥

तन्मध्यादुद्धृता दूती गुह्यकाली महाबला ।
समसप्तपुरे दिव्ये तन्मध्ये तु समुद्धृता ॥१४७॥

पञ्चवक्त्रा महारौद्रा त्रिपञ्चनयनोज्ज्वला ।
आरक्तस्तब्धनयना कर्णौ गोनासमण्डितौ ॥१४८॥

श्वेताभं पूर्ववक्त्रं तु रक्ताभं चोत्तराननम् ।
पीताभं पश्चिमं देवि कृष्णाभं दक्षिणाननम् ॥१४९॥

दंष्ट्राकरालं रौद्रं च पिङ्गाक्ष घोररूपिण[पक]म् ।
शङ्खेन्दुतुहिनाभासं ऊर्ध्ववर्णं[क्त्रं] तु मुक्तिदम् ॥१५०॥

गगनावर्ति विख्यातं सृष्टिसंहारकारकम् ।
ज्येष्ठानाम तु पूर्वेण वामवक्त्रं ततोत्तरम् ॥१५१॥

वामेति[बिम्बीति] पश्चिमं वक्त्रं रौद्री दक्षिणसंस्थितम् ।
अष्टत्रिंशत्कलोपेता वक्त्रस्था तु विराजते ॥१५२॥

सिद्धा शुद्धा प्रभा दीप्ता कामदा पञ्चमी स्मृता ।
उर्ध्ववक्त्रं[क्त्रे] तु देवेशि कला[ः] पञ्चैव, सृष्टिदा ॥१५३॥

सिद्धिदा कर्षणी रौद्रा सौम्या भीमा तु सिद्धिदा ।
भोगदा[च तथा] देवि कलाश्चाष्टौ प्रकीर्त्तिताः ॥१५४॥

षट[ज्येष्ठा] वक्त्रं[क्त्रे] वरारोहे विराजन्त[न्ते] च तत्रगा ।
सूक्ष्मा सूक्ष्मावति[ती] रक्ता अतिरक्ता च पञ्चका ॥१५५॥

सुप्रथा विमला वर्णा शुषिरा तपनी तथा ।
चामणी शोषणी चैव क्रिया चैव त्रयोदशी ॥१५६॥

वामवक्त्रे कला देवि दीप्यमाना सुतेजसा ।
भुवना वेगिका नीला कृष्णा चैव चतुर्थिका ॥१५७॥

बिम्बीवक्त्रे कला देवि ज्ञातव्याश्च प्रयत्नतः ।
क्रूरा च क्रोधिनी क्रोधा तमा मूर्छा क्षया परा ॥१५८॥

मृत्युघोरा वरारोहे रौद्रीवक्त्रे कलाष्टकम् ।
अष्टत्रिंशत्कलायुक्ता ध्याता काली सुसिद्धिदा ॥१५९॥

द्विपञ्चकभुजोपेतां नानालङ्कारमण्डिताम् ।
त्रिशूलं च गदां पाशमङ्कुशं खड्गमुत्तमम् ॥१६०॥

दक्षिणे च वरारोहे अस्त्राः कालानलप्रभाः ।
काद्यं खेटकं शक्तिश्च मुण्डं मुशलधारिणी ॥१६१॥

वाममार्गायुधा दिव्या दिव्यानलसमप्रभाः ।
आपादलम्बिनीं दिव्यां काद्यमालां सुग्रथिताम् ॥१६२॥

ज्योत्स्नाकिरणसंकाशां तारकाभ्रनिभां शुभाम् ।
शिरे कपालमालां तु लम्बचूचुकशोभिताम् ॥१६३॥

चित्रकाहिकृताहारां नागयज्ञोपवीतिनीम् ।
महोदरां नीलवर्णामतसीपुष्पसन्निभाम् ॥१६४॥

कृष्णवस्त्रपरीधानां सिंहपृष्ठसमाश्रिताम् ।
नानारक्त[न]कृतां मालां कटिबद्धां प्रलम्बिताम् ॥१६५॥

यन्त्रमन्त्रकृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
नूपुरौ विमलौ तस्या हेमपारदसन्निभाम् ॥१६६॥

सर्वावयवसंपूर्णां सर्वाभरणमण्डिताम् ।
एवं ध्यात्वा वरारोहे शृङ्गाटपुरमध्यगाम् ॥१६७॥

सततं ध्यायमानं तु[मानस्य] तस्य पापं न विद्यते ।
सर्वतीर्थफलं तस्य सर्वकामफलं लभेत् ॥१६८॥

यं यं चिन्तयते कामं तं तं प्राप्नोति साधकः ।
यदर्थं चिन्तितं किञ्चित् तत्सर्वं साधयिष्यति ॥१६९॥

गुह्यकाल्याः परा मूर्तिराख्याता श्रीमतोत्तरे ।
नाख्याता चा[च]परातन्त्रे सत्यं सत्यं शुभानने ॥१७०॥

अनया रहिता देवि गुह्यकाली न सिद्ध्यति ।
गोपिता सर्वतन्त्रेषु तव स्नेहात् प्रकाशिता ॥१७१॥

नान्यस्य कस्यचित् ख्याता ब्रह्मादिसुरसत्तमैः ।
तपसाराधितो देवि तेन ते कथिता मया ॥१७२॥

लघ्विकायास्तु या दूती कुलालीतन्त्रनिर्गता ।
पारम्पर्यक्रमाम्नायस्योपदेशसमन्विता ॥१७३॥

विलोमेन कृताभ्यासा तत्सर्वं साधयिष्यति ।
खादकास्त्रस्य देवेशि लक्षमेकं जपेद् बुधः ॥१७४॥

दशांशं विहितं होमं नृमांसगुग्गुलान्वितम् ।
ततः सिद्धिः प्रजायेत नानारूपं करोति च ॥१७५॥

मांसाहाररतो देवि रूपस्य परिवर्तनम् ।
कुरुते नात्र संदेहो अस्या देव्याः प्रभावतः ॥१७६॥

वल्मीकमृत्तिकां गृह्य विष्णुनालोड्य सुन्दरि ।
गुह्यकाल्या ततो देवि सप्तवाराभिमन्त्रितम् ॥१७७॥

लेपनाद्रूपहानिस्तु सिंहरूपो भवत्यसौ ।
नारसिंहस्य रूपं तु यत्पुरा विष्णुना कृतम् ॥१७८॥

विष्णुनाराधिता देवी उग्रेण तपसा प्रिये ।
तस्य तुष्टा महादेवि[वी] गुह्यकाली महाबला ॥१७९॥

तस्या दूत्याः प्रसादेन बहुरूपधरो हरिः ।
अवध्यो देवदैत्यानामसुराणां च रक्षसाम् ॥१८०॥

विष्णुना समतां याति जपमानस्तु साधकः ।
माहात्म्यं गोपितं चास्याः सिद्धैर्भृगुपुरःसरैः ॥१८१॥

महास्त्रदूती ह्येषा वै कुलालीतन्त्रनिर्गता ।
सिद्धविद्या महादीक्षा सर्वतन्त्रेषु गोपिता ॥१८२॥

लघ्विकागमसंभूता सुप्रतापा गुणोज्ज्वला ।
गोपिता सर्वतन्त्रेषु प्रकटा श्रीमतोत्तरे ॥१८३॥

अस्या यन्त्राणि वक्ष्यामि येन सा निग्रहात्मिका ।
त्रिकोणं च क्रमाल्लिख्य विषोन्मत्तरसेन तु ॥१८४॥

भीमाङ्गारेण संयुक्तं मृतवस्त्रे तु लेखयेत् ।
त्रिकोणं बाह्यतो देवि मेखलैकां प्रदापयेत् ॥१८५॥

तस्योपरि लिखेद्देवि चतुष्कं तु वरानने ।
मेखलैकां ततो दद्याच्चतुःषष्टिदलं ततः ॥१८६॥

एकैकेन तु जीवेन[बीजेन] शत्रुनाम विदर्भयेत् ।
वर्णानां च चतुष्कं तु चतुष्कोणेषु दापयेत् ॥१८७॥

शृङ्गाटपुरमध्ये तु चण्डबीजं विसर्गजम् ।
शत्रुनामसमायुक्तं आद्यन्तेन विदर्भितम् ॥१८८॥

भेदनं तत्र दातव्यं विदिक्षु दिक्षु संस्थितम् ।
वज्रलाञ्छनसंभिन्नं योनिकुण्डे निधापयेत् ॥१८९॥

श्मशाने होमयेद्देवि समिधां कण्टकोद्भवाम् ।
रक्ताक्तां होमयेत्तां तु सप्ताहं तु दिवानिशि ॥१९०॥

सप्ताहान्म्रियते शत्रुर्यदि शक्रसमो भवेत् ।
एवं निग्रहमाख्यातं दुष्टानां तु वरानने ॥१९१॥

रक्षयित्वा स्वकं देहं न्यस्त्वा[स्य] वाराणि षोडश ।
यन्त्रमन्त्रकृता दोषा डाकिनीव्यभिचारकम् ॥१९२॥

तत्तस्य[न तस्य]संक्रमेद्देहे यस्य काली हृदि स्थिता ।
एता देवि महादूत्यो लघ्विकाङ्गसमुद्भवाः ॥१९३॥

नित्यातन्त्रसमुद्भूता देव्या दूतीसमुद्भवाः ।
तेन नित्या समाख्याता कालिका नाम विश्रुता ॥१९४॥

सिद्धातन्त्रं तु विख्यातं शिरोदेवीसमुद्भवम् ।
सर्वसिद्धिकरी देवी महाबलपराक्रमा ॥१९५॥

सिद्धयोगेश्वरी नाम रुद्रशक्तिर्गुणोज्वला ।
अनाहता समायुक्ता रौद्री देवी महाबला ॥१९६॥

सिद्धयोगेश्वरीतन्त्रे अस्याः कीर्तिरनेकधा ।
देव्याः शिखासमुद्भूता शिखादूती महाबला ॥१९७॥

मणिभेदान्तराले तु स्वच्छन्दाद्यविनिर्मिता ।
स्वतन्त्रा सहजा शान्ता स्वच्छन्दगतिगामिनी ॥१९८॥

मणिपूरं पूरयन्ती स्वच्छन्दार्थप्रबोधिका ।
स्वच्छन्देन तु रूपेण शिखासूत्रं प्रवर्तते ॥१९९॥

स्वच्छन्दो घोररूपस्य तस्येदं तन्त्रमुत्तमम् ।
तनुत्राणसमुद्भूतं तन्त्रं संमोहनादिकम् ॥२००॥

विशुद्धभावनातीतं दूत्यनेकसमाकुलम् ।
अनेकाश्चर्यकर्तारं संमोहध्वंसकारकम् ॥२०१॥

तेन संमोहनं तन्त्रं माहात्म्यं कथितं मया ।
देव्या नेत्रसमुद्भूतं ज्योतिःशास्त्रं स्वरोदयम् ॥२०२॥

आज्ञाधारगतं ह्येतत् सामर्थ्यानेकसंकुलम् ।
अनेकाश्चर्यकर्तारं सर्वज्ञत्वं प्रवर्तते ॥२०३॥

कैवल्या[द्]द्योतयेत्किञ्चिन्नेत्रदूत्याः समुद्भवम् ।
अस्याङ्गस्य च माहात्म्यं ज्योतिषेश्वरगोचरम् ॥२०४॥

परमास्त्रस्य मध्ये तु खादकास्त्रं महाबलम् ।
तस्य व्यावर्णितं पूर्वं तन्त्रं स्वाभावलक्षणम् ॥२०५॥

अभिषेकं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् ।
सर्वसिद्धिकरं देवं सर्वज्ञानप्रकाशकम् ॥२०६॥

सर्वसामर्थ्यसंयुक्तं सर्वतन्त्राश्रयं परम् ।
संवर्तकं समुद्धृत्य भुजङ्गस्यासनस्थितम् ॥२०७॥

अर्घीशं च महादेवि तस्याधस्तान्नियोजयेत् ।
अनुग्रहीशसंभिन्नं क्रूरानन्देन लाञ्छितम् ॥२०८॥

इदं कूटं वरारोहे देव्यास्त्रं परमं प्रिये ।
पुण्यहीना न जानन्ति गुरुहीना वरानने ॥२०९॥

भाग्यावरोहणी यस्मादभिषेकं हि तस्य वै ।
शुभेऽहनि सुनक्षत्रे सिद्धियोगे यशस्विनि ॥२१०॥

स्नानं कृत्वा शुचिर्भूत्वा शुक्लवस्त्रसुसंवृतः ।
एकान्ते विजने रम्ये क्रमं पूज्य विधानतः ॥२११॥

दीपमालाभिरुद्द्योतं दिव्यधूपाधिवासितम् ।
एव कृत्वा विधानज्ञो यथाविभवविस्तरैः ॥२१२॥

शङ्खं वा कलशं वापि अभिमन्त्र्य च विद्यया ।
उत्तमाधममध्यस्थं कर्मसेवानुसारतः ॥२१३॥

यथाविद्याभिषेकं तु न्यस्तव्या कलशे तु सा ।
शिष्यहस्ते प्रदातव्यं पूर्वकूटं तु विन्यसेत् ॥२१४॥

चलन्ति[ति] तत्क्षणाद्धस्तात् स्वयमेव वरानने ।
शिरे तु पतते तोयं तत्क्षणाद्विरजो भवेत् ॥२१५॥

दग्धपापः प्रजायेत नात्र कार्या विचारणा ।
नाशिष्याय प्रदातव्यं न धूर्ताय न निन्दके ॥२१६॥

भक्ताय श्रद्दधानाय गुरुभक्ताय सुन्दरि ।
तस्य[स्मै] देयमिदं ज्ञानं अभिषेकं वरानने ॥२१७॥

तदासौ साधयेद्देवि यदुक्तं कर्म निश्चयम् ।
अघोरास्त्रं प्रवक्ष्यामि पूर्वोक्तं यन्मया तव ॥२१८॥

स्वच्छन्दस्य महास्त्रं तु स्वच्छन्दे तु विनिर्गते ।
विलोमेनोद्धरिष्यामि यथागमप्रचोदितम् ॥२१९॥

"टटट ३ फट् हुँ २ यतया २ मव २ हक २ टचप्र २
यरूनु[२ य ट चा नु त्रू श]तर घोर २ घोर २ रस्फुप्र
ह्राँ ह्रीं ह्रां ॐ" ॥२२०॥

विलोमं कथितं देवि अघोरास्त्रं सुदुर्जयम् ।
देवस्य दक्षिणे मूर्तौ लक्षमेकं जपेत्प्रिये ॥२२१॥

दशांशेन च होमं तु गुग्गुलुमाज्यसंयुतम् ।
ततः सिद्धिमवाप्नोति सर्वकर्मसु पार्वति ॥२२२॥

कुरुते विविधाश्चर्यं यद्यच्च मानसेप्सितम् ।
भूताश्च प्रलयं यान्ति राक्षसा विद्रवन्ति च ॥२२३॥

पूतना लाकिनी रामा डाकिन्यः प्रेतगुह्यकाः ।
स्मरणात्प्रलयं यान्ति सिंहस्यैव मृगा यथा ॥२२४॥

सैन्यस्तम्भं पुरध्वंसो आवेशाकर्षणं तथा ।
शान्तिः पुष्टिर्वशित्वं च अस्त्रराजप्रसादतः ॥२२५॥

शत्रुनाम समुच्चार्य राजिकालवणं हुनेत् ।
सप्ताहाद्वशमायान्ति[ति] सत्यं सत्यं न चान्यथा ॥२२६॥

विशेषरुधिरेणैव उत्तमस्य रसेन तु ।
भीमाङ्गारसमायुक्तं कपाले लिख्य सुन्दरि ॥२२७॥

षोडशारे महाचक्रे शत्रुनाम विदर्भितम् ।
द्वौ द्वौ बीजौ महादेवि शेषं मध्ये विदर्भयेत् ॥२२८॥

योनिकुण्डे त्वधः स्थाप्य खदिराग्नौ प्रतापयेत् ।
दक्षिणाभिमुखो भूत्वा मुक्तकेशो दिगम्बरः ॥२२९॥

खादिरां समिधां गृह्य रक्ताक्तां तैलसिञ्चिताम् ।
आर्द्रा-ऋक्षे तु देवेशि होमयेत् क्रुद्धमानसः ॥२३०॥

सममष्टोत्तरं देवि त्रिसप्तं होमयेत् प्रिये ।
शत्रुः पञ्चत्वतां[मा]याति यदि ब्रह्मसमो भवेत् ॥२३१॥

म्रियते नात्र संदेहो सभृत्यपशुबान्धवः ।
अस्त्रं कालानलं ध्यायेद् दीप्यमानं सुतेजसम् ॥२३२॥

नीलजीमूतसंकाशं महाघोरं सुदारुणम् ।
लेलिहानं महाभीमं ग्रसन्तं सचराचरम् ॥२३३॥

एकवक्त्रं च दंष्ट्रालं त्रिनेत्रं रक्तवर्चसम् ।
तर्जयन्तं महाउग्रं गर्जन्तं भीषणं रवम् ॥२३४॥

अष्टबाहुं महाभीमं खड्गखेटकधारिणम् ।
त्रिशूलं चैव खट्वाङ्गं पाशमुद्गरधारिणम् ॥२३५॥

कायदण्डधरा देवि मुण्डमालाविभूषितम्[ता] ।
चर्वयन्ती महास्थीनि रुधिरारुणलेपितम्[ता] ॥२३६॥

पिबन्तं[न्ती] रुधिरौघानि शत्रुगात्रात्तु सुन्दरि ।
त्रिशूल[शूलेन] वक्षो निर्भिन्नं दण्डेन शिरसाहतम् ॥२३७॥

पतितं पादमूले तु शिरश्छित्वा महासिना ।
एवं ध्यात्वा वरारोहे शत्रुनिग्रहकारणात् ॥२३८॥

कोपकाले समुत्पन्ने शत्रुतो भयपीडिते ।
तत्र तेन प्रकर्तव्यमन्यथा नरकं व्रजेत् ॥२३९॥

षडङ्गं षडथकारं च षड्योगिन्यः षडध्वरम् ।
षट्पुराणि च षट् सिद्धा ज्ञातव्या भिन्नदृष्टिना ॥२४०॥

षडङ्गं च समाख्यातं षट्[ड्य]कारं च शृणु प्रिये ।
चतुष्कं च पुनर्भद्रे पुरतः कथयामि ते ॥२४१॥

डकारादि पुरा प्रोक्ता षड्योगिन्यो महाबलाः ।
षट्कौशिकं च यत्ख्यातं षद्यु[ट्पु]रन्तेन कथ्यते ॥२४२॥

षडीशादौ पुरा देवि षट्सिद्धा ये उदाहृताः ।
चक्रं चाधारदेवेशि सिद्धषट्कं पुरोदितम् ॥२४३॥

यो जानाति वरारोहे स चाम्नायस्य पारगः ।
अन्यथा न भवेत् सिद्धिः किञ्चिज्ज्ञः पश्चिमाम्नये ॥२४४॥

आज्ञापूर्वं मया प्रोक्ता षडभेदेन सुन्दरि ।
भूतं भावं तथा शाक्तं मात्रं[न्त्रं] रौद्रं च शाम्भवम् ॥२४५॥

षद्य[षड्य]कारमिदं देवि संक्षेपात् कथयामि ते ।
भूतं भुवनावरणं पदं भावमुदाहृतम् ॥२४६॥

शाक्तं वर्ण[ा:]समाख्याता मन्त्रा द्वादश कीर्तिताः ।
रौद्रं कलाधरं प्रोक्तं शाम्भवं तत्त्वलक्षणम् ॥२४७॥

आज्ञाद्वारेण मुक्तिः स्याद्दीक्षा निर्वाणदा परा ।
सा दीक्षा वि[द्वि]विधा प्रोक्ता शाक्ता च शाम्भवी प्रिये ॥२४८॥

अजपा नलवती दीक्षा मन्त्राणां साधने हिता ।
सा चाज्ञापूर्विका सिद्धा अन्यथानिलघातकी ॥२४९॥

सा च तत्त्वरतानां च तत्त्वेवं शांभवं पदम् ।
तत्पदं विद्यते यस्य सामर्थ्यज्ञः स सर्वदा ॥२५०॥

ज्ञानमार्गप्रसिद्धा[द्ध्य]र्थं दीक्षा वेद[ध]वती शुभा ।
योग्यता यस्य देवेशि स मुक्तः कुलशासने ॥२५१॥

तस्य वेधवती देया अन्यथा न प्रदापयेत् ।

श्रीदेव्युवाच

कथं सा देव कर्तव्या प्रत्यक्षेण परोक्षतः ॥२५२॥
कथं सा कुलपिण्डस्य मुक्तिदा पाशछेदनी ।
कथयस्व प्रसादेन संक्षेपान्न तु विस्तरात् ॥२५३॥

श्रीभैरव उवाच

भूतावेशं महादेवि शक्त्यावेशं तथा परम् ।
रौद्रयावेशं वरारोहे भावावेशं वरानने ॥२५४॥

मन्त्रावेशं च देवेशि शाम्भवं च तथाष्टमम् ।
अस्यैव बहवो भेदा श्रीमते संप्रकाशिताः ॥२५५॥

चर्चिता नैकरूपेण पदपिण्डस्वरूपतः ।
संक्षेपात् कथयिष्यामि आज्ञामानन्ददायिनीम् ॥२५६॥

ध्यात्वा विद्युल्लताकारां शृङ्गाटपुरमध्यगाम् ।
विशंति[शन्तीं] ब्रह्मरन्ध्रेण परदेहेऽनुभावयेत् ॥२५७॥

अनेन ध्यानयोगेन वेधमुत्पद्यते क्षणात् ।
परेदेहे पराशक्तिर्नादेनाक्रम्य वेधयेत् ॥२५८॥

तेन वेधो भवेद्देवि योजनानां शतैरपि ।
गुदमेढ्रान्तरे योनिं तप्तचामीकरप्रभाम् ॥२५९॥

विशन्तीं परदेवे[हे] तु विसर्गान्तं तु भावयेत् ।
तत्क्षणात्पतते[पातयेद्] देवि कम्पमानं सुविद्ध[वेधि]तम् ॥२६०॥

ध्यात्वा दीपशिखाकारां विशन्तीं हृदि मध्यतः ।
पद्मकोशगता देवी पर्वतानपि पातयेत् ॥२६१॥

भ्रमच्चक्रमहावेगां मूलचक्रे विचिन्तयेत् ।
परदेहगतां देवि भ्रममाणां विचिन्तयेत् ॥२६२॥

आपादतलसंलग्नां बीजरूपां विचिन्तयेत् ।
परदेहगतां ध्यात्वा पातयेन्नात्र संशयः ॥२६३॥

प्र तपोण(?) वदा[हा] नाद्यो[ब्यो] अङ्गुष्ठौ द्वौ च मन्त्रिते ।
पीडनाद् घर्षमायाति दह्यते पाशपञ्जरम् ॥२६४॥

मन उन्मत्ततां याति निःशब्दो पतते भुवि ।
बीजाष्टकं प्रवक्ष्यामि येन वेधः प्रजायते ॥२६५॥

लकुलीशं वरारोहे क्रूरानन्देन भूषितम् ।
वकीशं च पुनर्देवि महासेनहतं कुरु ॥२६६॥

प्रथमं बीजमाख्यातं द्वितीयं कथयामि ते ।
चतुराननं वरारोहे अर्घीशासनसंस्थितम् ॥२६७॥

लकुलीशं ततो देवि महासेनेनालङ्कृतम् ।
बिन्दुना भूषितं कृत्वा चतुर्वक्त्रं वरानने ॥२६८॥

मेषं पिनाकमारूढं अर्घीशासनसंस्थितम् ।
संहारमूर्छितं कृत्वा तृतीयं बीजनायकम् ॥२६९॥

संवर्तकं ततो देवि महासेनहतं प्रिये ।
महाकालं वरारोहे अर्घीशासनसंस्थितम् ॥२७०॥

क्रूरमस्तकेनाक्रान्तं वकीशं तनुसंयुतम् ।
पिनाकी बिन्दुसंयुक्तं लकुलीशं विसर्गजम् ॥२७१॥

लोहितं बिन्दुसंयुक्तं वकीशं च विसर्गजम् ।
भुजङ्गं बिन्दुसंभिन्नं वकीशं तु विसर्गजम् ॥२७२॥

एते चाष्टौ महाबीजा अष्टस्थानगताः स्मरेत् ।
गुह्यं नाभिं च हृत्कण्ठं वक्त्रं नासा च रूपिणम् ॥२७३॥

ब्रह्मरन्ध्रान्तगा देवि क्रमशश्चिन्तयेत् प्रिये ।
वेधं च भवते क्षिप्रं सर्वपातकनाशनम् ।
नानाप्रकारवेधोऽयं आख्यातं च महेश्वरि ॥२७४॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

आज्ञाधिकारो नाम

चतुर्दशः पटलः ॥ १४ ॥

पञ्चदशः पटलः

श्रीदेव्युवाच

श्रुतं देव मया सर्वमाज्ञागुणमहोदयम् ।
अन्यं देवेश व[प्र]क्ष्यामि द्विरण्डं भैरवं प्रभो ॥ १ ॥

कस्मिन् काले त्वया देव द्विरण्डं मूर्तिदर्शितम् ।
एतन्मे संशयं देव कथयस्व प्रसादतः ॥ २ ॥

श्रीभैरव उवाच

कथयामि यथा देवि द्विरण्डं भैरवं प्रिये ।
युगान्ते तु पुरा प्राप्ते तमोमूर्ते[भूते] जगत्त्रये ॥ ३ ॥

अण्डमुत्पादयामास दीप्यमानं सुतेजसम् ।
दिव्यवर्षसहस्रं तु करसंपुटरक्षितम् ॥ ४ ॥

द्विधा कृतं तदण्डं तु ब्रह्मविष्णुरजायत ।
तेन सूचितब्रह्माण्डं सप्तधा परिकीर्तितम् ॥ ५ ॥

तेनैवाराधितो देवि ब्रह्मविष्णुर्वरानने ।
तेन तप्तं त[पो] घोरं दिव्यवर्षसहस्रकम् ॥ ६ ॥

स्तुतोऽहं विविधैः स्तोत्रैर्ब्रह्मविष्ण्वादिभिः प्रिये ।
मम तेजःसमुद्भूताः सृष्टिसंहारकारकाः ॥ ७ ॥

तपसाराधितो देवि तुष्टोऽहं वरवर्णिनि ।
साधु साधु महाकृष्ण तुष्टोऽहं परमार्थतः ॥ ८ ॥

वरं ब्रूहि महाभाग यत्ते मनसि संस्थितम् ।
देवस्य वचनं श्रुत्वा हृष्टरोमा बभूव ह ।
प्रणिपत्य महादेवमनादिं परमेश्वरम् ॥ ९ ॥

श्रीब्रह्मोवाच

देवदेव महादेव सृष्टिसंहारकारक ।
सृजसे विश्वरूपेण जगद्व्यापी नमोस्तु ते ॥ १० ॥

हर्ता कर्ता प्रभुस्त्वं हि व्यक्ताव्यक्तः सनातनः ।
परात्परतरः शुद्धो निष्कलः परमेश्वरः ॥ ११ ॥

सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरः सूक्ष्मो निराभासश्च केवलः ।
कुलाकुलसमुद्भूतं कुलोत्पत्तिविवर्जितम् ॥ १२ ॥

मातृकावर्णसंभूतं मन्त्रगर्भप्रकाशकम् ।
भैरवं भैरवाकारं ग्रसन्निव चराचरम् ॥ १३ ॥

प्रदीप्तभुवनाधारं नाडीरन्ध्रसमुद्भवम् ।
प्राणापानसमुद्भूतं निराधार नमोस्तु ते ॥ १४ ॥

निष्पदं निष्कलं शुद्धं व्योमातीतं जगद्गुरुम् ।
मलमायाविनिर्मुक्तं निष्प्रपञ्चं निरामयम् ॥ १५ ॥

वामदक्षिणमार्गस्थं शिखोद्भूतं शिखाकुलम् ।
स्वच्छन्दं परमेशानं निरानन्द नमोस्तुते ॥ १६ ॥

हृत्कण्ठतालुसंभूतं भूतेन्द्रियमनोद्भवम् ।
कामः क्रोधस्तथा लोभो मोहाद्यं च चतुष्टयम् ॥ १७ ॥

क्रीडसे शक्तिमध्यस्थं रागदोषैर्न बाध्यसे ।
त्वं हि देव जगद्व्यापी नान्यो देवश्चराचरे ॥ १८ ॥

त्वमग्निस्त्वं च वै आपो वायुः पृथ्वी त्वमेव हि ।
आकाशः केवलं त्वं हि सोमः सूर्यस्त्वमेव हि ॥ १९ ॥

तारा ग्रहास्तथा रुद्रा ऋषयो वसवस्तथा ।
नागगन्धर्वयक्षाश्च किन्नराद्या महोरगाः ॥ २० ॥

सर्वमूर्तिधरस्त्वं हि इन्द्रो वैश्रवणो यमः ।
पतिस्त्वं सर्वभूतानां त्राता त्वं हि जगत्प्रभुः ॥ २१ ॥

त्वया विना न किञ्चित् स्याद्बीजभूतोऽसि ईश्वरः ।
श्रीकण्ठः शङ्करस्त्वं हि अनन्तः सद्यः पिङ्गलः ॥ २२ ॥

पञ्चमूर्तिधरस्त्वं हि आनन्दो विमलस्तथा ।
ब्रह्मा विष्णुस्तथा रुद्र ईश्वरस्त्वं सदाशिवः ॥ २३ ॥

अनन्तो सूक्ष्मरूपस्त्वं त्रिमूर्तिः परमेश्वरः ।
वली[की]शो चार्घिरूपस्त्वं भारभूत्यतिथीश्वरः ॥ २४ ॥

स्थाणुनामा हराख्यो हि झिण्टिनामा त्वमेव हि ।
भूतीशश्च महादेव सद्योजातस्त्वमेव हि ॥ २५ ॥

अनुग्रहीशो क्रूरश्च महासेनस्त्वमेव हि ।
क्रोधश्चण्डः प्रचण्डश्च शिवरूप्येकपादकः ॥ २६ ॥

कूर्मश्चैवैकनेत्रश्च चतुर्वक्त्रस्त्वमेव च ।
अजेशः शर्मरूपस्त्वं सोमेशानो वरानने ॥ २७ ॥

लाङ्गली त्वं हि देवेश दारुकस्त्वं च व्यापकः ।
अर्धनारीश्वरस्त्वं हि उमाकान्तस्त्वमेव च ॥ २८ ॥

आषाढी दण्डिरूपश्च धात्रीशो मीन एव च ।
मेषरूपधरस्त्वं हि [1]लोहिताख्यस्त्वमेव च ॥ २९ ॥

चूलिकाख्यो महारूपश्छगलण्डस्त्वमेव हि ।
द्विरण्डं भैरवं रूपं त्वया पूर्वं च दर्शितम् ॥ ३० ॥

महाकालस्य रूपं तु कालरूपी जगत्त्रये ।
वालीशस्त्वं भुजङ्गश्च पिनाकी खड्ग एव च ॥ ३१ ॥

---

१. लोहिताक्षः–ख० ।

वकीशो श्वेतनामा च भृगुरूपी त्वमेव हि ।
लकुलीशस्वरूपं हि संवर्तकमहाद्भुतम् ॥ ३२ ॥

आ दीक्षान्तस्वरूपेण शब्दराशिर्महेश्वरः ।
विश्वमूर्तिधरस्त्वं हि सर्वव्यापी जगद्गुरुः ।
त्वामेव शरणं प्राप्ताः संसारभयपीडिताः ॥ ३३ ॥

विष्णुब्रह्माणावूचतुः

भ्रान्तिज्ञानविमूढाश्च पशुभावजडान्विताः ।
दर्शयस्व महाव्याप्तिं येन मुक्तिर्भविष्यति ॥ ३४ ॥

एवं ते श्रू[स्तू]यमाण[ना]स्तु ब्रह्मविष्णुपुरःसराः ।
तेष्वहं कृपया युक्तः स्तोत्राराधनतोषितः ॥ ३५ ॥

ततोऽहं रूपमापन्नस्तेषु भक्त्या तु वर्तिनम् ।
षडस्रं चतुरस्रं तु आत्मानं च समर्पितम् [समर्पयम्] ॥ ३६ ॥

तेन ते कारणत्वं हि सृष्टिकृत्कारणेश्वराः ।
हर्ता कर्ता स्वतन्त्रश्च मद्रूपगुणचेतसः ॥ ३७ ॥

दृष्ट्वा स्तोत्रं समारब्धं पुनर्नार्थैः स्तुतो ह्यहम् ।
तथानेकविधानेन तावत्तेषां वरप्रदः ॥ ३८ ॥

पुनरुक्तं मया तेषां व[व्रि]यन्तां वरपुष्कली ।
तैरुक्तं देवदेवेश लिङ्गेदं सर्वतोमुखम् ॥ ३९ ॥

येन पूज्यो भवानीश तद्वरं दद आवयोः ।
अस्य लिङ्गस्य माहात्म्यं व्याप्तिभूतं यथास्थितम् ॥ ४० ॥

तथा कुरु महेशान जानीमो निश्चयं यथा ।
ततस्तेषां महादेवि व्याप्तिरूपं प्रदर्शितम् ॥ ४१ ॥

व्यक्तं लिङ्गं कृतं पश्चात् षडच्च[ध्व]गुणगोचरः ।
षडघ[ध्व]रोपदेशेन तत्र तेषां प्रदर्शितम् ॥ ४२ ॥

द्विरण्डेन कृतं[तो] देहं [हः] शेषाद् वक्त्राणि चोर्द्ध[र्ध्व]तः ।
वामादिक्रमयोगेन सर्जितानि विदुर्बुधाः ॥ ४३ ॥

छगलण्डोत्तरं वक्त्रं महाकालोर्द्ध[र्ध्व]संस्थितम् ।
बालिवक्त्रं भवेत्पूर्वं पुरुषं जीवरूपिणम् ॥ ४४ ॥

भुजङ्गं दक्षिणे क्रूरं नागरूपं महाद्भुतम् ।
पश्चिमं तु पिनाकाख्यं निवृत्तिस्थं नियामकम् ॥ ४५ ॥

अविद्याख्यं पुरा प्रो[क्तं] तममोहान्धकारकम् ।
अत्र मध्ये त्रयं सारं अविनाश्यक्षयाव्ययम् ॥ ४६ ॥

माया शम्भुस्तत्पुरुषं[षः] क्षीयन्ते न कदाचन ।
शशिन्यादौ[द्याः] वरारोहे कलाः पश्च उदाहृताः ॥ ४७ ॥

ऊर्द्ध[र्ध्व]वक्त्रे स्थिता देवि बीजयुक्ता यथा शृणु ।
भूतीशं च समादाय क्रूरानन्देन संयुतम् ॥ ४८ ॥

सृष्टिभूतं महादेवि त्रैलोक्ये सचराचरे ।
निवृत्त्यादिचतुष्कं तु तत्पुरुषकलाः स्थिताः ॥ ४९ ॥

चूलिकं च समादाय भुजङ्गासनसंस्थितम् ।
क्रूरानन्दशिराक्रान्तम् अर्धचन्द्रकलान्वितम् ॥ ५० ॥

एवं बीजं महाबीजं योगिनीहृदयं परम् ।
तत्पुरुषाख्यं महाबीजं दिव्यज्ञानसुसिद्धिदम् ॥ ५१ ॥

रजोपूर्वा वरारोहे कलाश्चैव त्रयोदश ।
अस्य बीजं प्रवक्ष्यामि मया गोप्यं कृतं पुरा ॥ ५२ ॥

लकुलीशं समादाय भुजङ्गासनसंस्थितम् ।
त्रिमूर्तिना समाक्रान्तं क्रूरानन्दशिरोहतम् ॥ ५३ ॥

अर्धेन्दुकलया युक्तं नादनादान्तसंयुतम् ।
सर्वाश्चर्यकरं बीजं वश्याकर्षणकारकम् ॥ ५४ ॥

तमा[स्या]दौ च महादेवि कलाष्टकमुदाहृतम् ।
अघोरस्य च वक्त्रस्य घोरसिद्धिप्रदायकम् ॥ ५५ ॥

लाकुलं शुक्रसहितं भुजङ्गासनसंस्थितम् ।
अनुग्रहीशसंयुक्तं महासेनयुतं कुरु ॥ ५६ ॥

नादबिन्दुकलायुक्तं सर्वं शिवकरं परम् ।
सिद्धादिभिः कलैर्युक्तं दा[बा]लिवक्त्रं कलाष्टकम् ॥ ५७ ॥

शुक्रं भुजङ्गसहितं त्रिमूर्तिगुणभूषितम् ।
नादबिन्दुकलायुक्तं सिद्धिदं सर्वकामदम् ॥ ५८ ॥

षड्योगिन्यो महादिव्या बीजरूपा व्यवस्थिताः ।
षट्कोणाग्रे महारौद्राः कथयामि तवानघे ॥ ५९ ॥

दारुकं च महाकालं पिनाकीखड्गसंयुतम् ।
वालीशाटी[र्घी]श आरूढं क्रूरानन्दशिरोहि[ह्]तम् ॥ ६० ॥

नादबिन्दुकलायुक्तं कथितं ते वरानने ।
अग्निकोणगतं देव बीजरूपा महाबलाः ॥ ६१ ॥

भुजङ्गं च महाकालं पिनाकीखड्गसंयुतम् ।
वालीशं चार्घिणा युक्तं भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]दीपितम् ॥ ६२ ॥

क्रूरानन्देन संभिन्नं अर्धेन्दुकलया युतम् ।
क्रोधीशं च महाकालकूटं पश्चिमकोणगम् ॥ ६३ ॥

कूटरूपा महादेवि नैर्ऋत्यां कोणसंस्थितम् ।
पिनाकीशं महाकालं खड्गीशं वालिसंयुतम् ॥ ६४ ॥

भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]संदीप्तं क्रूरानन्देन भूषितम् ।
अर्द्धचन्द्रकलायुक्तं कूटं पश्चिमकोणगम् ॥ ६५ ॥

क्रोधीशं च महाकालं पिनाकी खड्गमेव च ।
वालीशार्पिस[र्घीश]मारूढं भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]दीपितम् ॥ ६६ ॥

क्रूरानन्देन संभिन्नं अर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ।
कूटेदं च महादेव्या वायव्यां दिशि संस्थितम् ॥ ६७ ॥

वक्रीशं च महाकालं पिनाकीखड्गसंयुतम् ।
वालिचा[लीशा]र्घिसमारूढं भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]दीपितम् ॥ ६८ ॥

क्रूरानन्दशिराक्रान्तम् अर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ।
कूटरूपा महादेवी उत्तरेण व्यवस्थिता ॥ ६९ ॥

लाकुलं च महाकालं पिनाकीखड्गसंवृतम् ।
वालिचा[लीशा]र्घीशसंयुक्तं भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]दीपितम् ॥ ७० ॥

क्रूरानन्दं महेशानि अर्धेन्दुकलयान्वितम् ।
कूटरूपा परा देवी पूर्वारे[ग्रे] तु समाश्रिता ॥ ७१ ॥

या देवी सप्तमी ख्याता वायुलाञ्छनसंस्थिता ।
श्रीकण्ठादौ[द्याः] च ये सिद्धाश्चक्रे चक्रे व्यवस्थिताः ॥ ७२ ॥

क्रोधाद्याश्चैव ये सिद्धाः स्कन्धादौ नामके भुजे ।
सोममादौ ततो भद्रे स्फिचादौ दक्षपादयोः ॥ ७३ ॥

आषाढानि[द्याः] पुनर्भद्रे स्फिचादौ वामपादयोः ।
लोहिताकृतिको रुद्रः कुक्षौ वै वामदक्षयोः ॥ ७४ ॥

खड्गीशश्च वकीशश्च स्नायु-अस्थिषु संश्रिताः[तौ] ।
श्वेतो भृगुर्वरारोहे मज्जाशुक्रसमाश्रितौ ॥ ७५ ॥

लाङ्गलानन्दनं वर्णं प्राणक्रोधसमाश्रितौ ।
द्विरण्डं भैरवं देहं व्याप्तिभूतं च दर्शितम् ॥ ७६ ॥

महादेदीप्यतेजाढ्यं नीलजीमूतसन्निभम् ।
कालानलसमप्रख्यं दीपयन्तं नभस्तलम् ॥ ७७ ॥

द्योतयन्तं जगत्सर्वं सूर्यकोटिसमप्रभम् ।
पातालाकाशसंलग्नं ग्रसन्निव चराचरम् ॥ ७८ ॥

पञ्चवक्त्रं दशभुजं त्रिपञ्चनयनोज्ज्वलम् ।
काद्यं खट्वाङ्गं नागं च दर्पणं चरुकौलिकम् ॥ ७९ ॥

वामभागस्थिता देव्या आयुधा दिव्यरूपिणः ।
त्रिशूलं शक्तिश्चक्रं च शूलं वज्रं च दक्षिणे ॥ ८० ॥

अस्त्रं कालानलं दीप्तं लेलिहानं सुदुःसहम् ।
व्याप्तिभूतं जगन्नाथं षडस्रं कौलनायकम् ॥ ८१ ॥

तेषां प्रदर्शितं रूपं षडच्च[स्रं] कुलनायकम् ।
दृष्ट्वा महाद्भुतं रूपं ब्रह्मविष्ण्वादिकाः प्रिये ॥ ८२ ॥

मुदया परया युक्ता हृष्टरूपा बभूविरे ।
त्राहि देव सुरेशान संसारभयनाशन ॥ ८३ ॥

रक्षास्मान् परमेशान त्वत्पादशरणं गतान् ।
ब्रह्मविष्ण्वोर्वचः श्रुत्वा उवाचेदं तु भैरवः ॥ ८४ ॥

साधितोऽहं त्वया विष्णो निश्चलेनान्तरात्मना ।
भावाधिष्ठानयोगेन तेनेदं दर्शितं मया ॥ ८५ ॥

स्वाधिष्ठानं परं लिङ्गं प्रविश्य मम सर्वदा ।
लिङ्गं प्रविश मेधाविन् येन पूज्याविहावुभौ ॥ ८६ ॥

भविष्यथ न संदेहो ब्रह्म[न्] विष्णो स्वयंवरम् ।
एवं देवि मयाख्यातं पूर्वचक्रवरः सुधीः ॥ ८७ ॥

लिङ्गे स्वाधिष्ठिता येन स्वाधिष्ठानं तु तेन वै ।
माया शम्भोश्च संस्थानं कलाधिष्ठानशासनम् ॥ ८८ ॥

पुरुषेण समायुक्तं स्वाधिष्ठानमतोऽर्थतः ।
पुरुषः शिव इत्युक्तो अण्डः शक्तिर्विधीयते ॥ ८९ ॥

तत्र मध्यस्थिता देवी स्वाधिष्ठानान्तवर्तिनः ।
रागेण रञ्जितात्मा वै नियम्या तु नियामिनम्[तः] ॥ ९० ॥

नियामिका चतुष्केण प्रमाणं सावगच्छति ।
कामं क्रोधस्तथा लोभो मोहाद्यं च चतुष्टयम् ॥ ९१ ॥
अविद्या तु भवेन्माया तेनासौ प्रेरितो भवेत् ।
स्वर्गपातालमर्त्यादि सरांसि सरितार्णवम् ॥ ९२ ॥
वनानि गिरिवृक्षाणि अविद्याप्रेरितो भ्रमेत् ।
त्रितयं शुभमुद्दिष्टं अशुभं च तथा त्रिकम् ॥ ९३ ॥
षाट्कौशिकमिदं स्थानं व्याप्तिभूतं मया तव ।
शाक्तेयं तु समाख्यातं शाम्भवं पुरतो[तु मतो]त्तरे ॥ ९४ ॥
कथयिष्यामि सुश्रोणि इदानीं प्रत्ययाच्छृणु ।
साधनं लोकविख्यातं षड्विद्याधिष्ठितं तनुम् ॥ ९५ ॥
द्विरण्डं छगलण्डं च महाकालं तृतीयकम् ।
वालीशं च भुजङ्गाख्यं पिनाकी षष्ठमं प्रिये ॥ ९६ ॥
षड्विधाधिष्ठितं स्थानं स्वाधिष्ठानं तदुच्यते ।
स्वाधिष्ठानं तु लिङ्गेदं यथास्थानगतं शृणु ॥ ९७ ॥
द्विरण्डेन तनुस्तस्य छगलण्डादितः क्रमात् ।
यत्र स्थाने स्थिता माया महाकालं मुखाग्रतः ॥ ९८ ॥
वालीश्वरं तु रन्ध्रस्थं भुजङ्गं मणिमस्तके ।
माया तु लम्बिका प्रोक्ता वक्त्रे वै राजदन्तसु ॥ ९९ ॥
रन्ध्रं तु नासिकामध्ये भ्रूमध्ये मणिमस्तके ।
त्रिद्यक[षट्क]स्थं तु सीमन्या पञ्चस्थाननियामकम् ॥१००॥
अत्र योगं प्रवक्ष्यामि योगिनां शुभदायकम् ।
येन द्रक्ष्यामि[द्रक्ष्यसि] तल्लिङ्गं पूर्वोक्तं गुणशालिनम् ॥१०१॥
द्वीपं द्वीपेश्वरं नाथं द्वादशार्चिसमन्वितम् ।
मासान्मासावध्येकैकं यस्याभ्यासगुणांल्लभेत् ॥१०२॥

पूजितं श्रेय आप्नोति षडस्रादिक्रमात्क्रमात् ।
षोडशारं महाचक्रं मध्ये शृङ्गाटकाकृति ॥१०३॥

तन्मध्ये चिन्तयेत् सिद्धान् वामदक्षिणमध्यतः ।
द्विरण्डं तु स्थितं वामे खड्गीशं दक्षिणे प्रिये ॥१०४॥

अर्द्धेश्वरं च यत्रायमग्रभागस्थितं प्रिये ।
तन्मध्ये देवदेवेशि द्वादशार्चिःसमन्वितम् ॥१०५॥

गर्भा च गर्भिणी सौम्या मङ्गला विरजा प्रिये ।
योगा च योगजा शान्ता कौलिकी कुलसंभवा ॥१०६॥

कुलोद्भवा च कौलेशी द्वादशार्चिःक्रमे स्थिताः ।
नपुंसकविनिर्मुक्ता हकारादौ स्वरार्चिषु ॥१०७॥

सर्वे[र्वाः] चतुर्भुजा देव्यस्त्रिनेत्राश्च शुभाननाः ।
बन्धूकपुष्पसंकाशा उदयादित्यसंनिभाः ॥१०८॥

कटु तिक्तं कषायं च अम्लं क्षारं मधु प्रिये ।
वर्षा[न्तं] तु महौघेन प्लाव्यमानं विचिन्तयेत् ॥१०९॥

तन्मध्ये संस्थितात्मानं शक्त्यारूढं विचिन्तयेत् ।
मुखे तु मुखसंलग्नं देहान्दोलैकतत्परम् ॥११०॥

भावानन्देन संभिन्नं लीलया संव्यवस्थितम् ।
नाथं द्वीपं तु द्वीपार्चिर्द्वीपाधिपसमायुतम् ॥१११॥

स्थानध्यानसमायोगात्तन्नास्ति यन्न साधयेत् ।
एवं ध्यात्वा वरारोहे मायाचक्रं यशस्विनम् ॥११२॥

वलीपलितनाशं च दूराक्रमणमायुषम् ।
वश्याकर्षणकामित्वं पुरक्षोभं वपुःश्रियम् ॥११३॥

मासमेकं यदाभ्यस्तं सर्वसौख्यस्य भाजनम् ।
मुखचक्रगतं चक्रं द्वादशारं गुणोज्ज्वलम् ॥११४॥

श्रृङ्गाटं कर्णिकामध्ये द्वादशार्चिःसमुज्ज्वलम् ।
महाकालं च वामस्थं कूर्मदेवं च दक्षिणे ॥११५॥

षष्ठनाथं तथा चाग्रे शक्तयस्तु यथा क्रमात् ।
चक्रिणी च यदा घोरा पवनी पावनी प्रिये ॥११६॥

शुभगा शोभना क्रूरा शकुनी रेवती तथा ।
आह्लादिनी मनोवेगा द्वादशैता महाबलाः ॥११७॥

अकारादिस्वरोद्भूता योगिन्यः कामदाः प्रिये ।
एकवक्त्रास्त्रिनेत्राश्च वरदाभयपाणयः ॥११८॥

शारदाम्बुदसंकाशाश्चन्द्राभा ज्योत्स्निसन्निभाः ।
वर्षयन्त्यो महौघेन क्षीरधारासमप्रभाः ॥११९॥

पुरमध्यगतात्मानं प्लाव्यमानं विचिन्तयेत् ।
मासमेकं यदाभ्यस्तं सर्वरोगैर्विमुच्यते ॥१२०॥

शान्तिपुष्टिवशाकर्षं निर्विषीकरणं तथा ।
मृतकोत्थापनं देवि कम्पमोहादिकं प्रिये ॥१२१॥

द्वितीयं कथितं देवि तृतीयं शृणु साम्प्रतम् ।
रन्ध्रचक्रं तु नासाग्रे द्वादशारं ततः प्रिये ॥१२२॥

श्रृङ्गाटपुरमध्ये तु वामं दक्षिणं चाग्रतः ।
वालीशं भैरवं वामे मेषनामा च दक्षिणे ॥१२३॥

चक्रनाथं वरारोहे अग्रकोणे विचिन्तयेत् ।
तदूर्ध्वे मातरः सर्वा अकारादिसमुद्भवाः ॥१२४॥

अरुणा घोषदेवी च भोगदा कामदा प्रिये ।
स्तम्भनी जम्भनी वेगा कुसुमा सुवना तथा ॥१२५॥

नीला च लम्बिनी सूक्ष्मा द्वादशैते[ताः] महाबलाः ।
चक्रमध्यगता देवी त्रिनेत्रा च चतुर्भुजा ॥१२६॥

पाशाङ्कुशधराः सर्वे[र्वाः] वरदाः कम्बुधारिकाः ।
ध्यात्वा विद्युल्लताकारा उल्काभा ज्योतिःसन्निभाः ॥१२७॥

तत्र मध्यगतात्मानं तद्रूपं भावयेत् प्रिये ।
षण्मासाभ्यासयोगेन स्फोटयेत् पर्वतानपि ॥१२८॥

अष्टैकेन तु देवेशि कामदेवः स्वयं भवेत् ।
चतुर्थीं शृणु कल्याणि मणिचक्रं यथास्थितम् ॥१२९॥

द्वादशारं महाचक्रं त्रिकोणपुरमध्यगम् ।
भुजङ्गं वामभागे तु मीनदेवं तु दक्षिणे ॥१३०॥

कामेश्वरं तदग्रे तु ततोर्ध्वे मातरं प्रिये ।
रक्ता रक्तेश्वरी रम्भा भुजङ्गी भुवनाभिधा ॥१३१॥

भोगा भोगवती रङ्गा ज्वाला दीप्ता तथा परा ।
धूम्रा धूम्रेश्वरी देवी द्वादशैते[ताः] वरप्रदा ॥१३२॥

एकवक्त्रास्त्रिनेत्राश्च चतुर्बाहुसुशोभिताः ।
वरदाभयपाणिन्यः शक्तिशूलधराः पराः ॥१३३॥

रक्ताम्बरधराः सर्वा रक्तारुणा विचिन्तयेत् ।
तन्मध्ये चिन्त्यमात्मानमुदयादित्यसन्निभम् ॥१३४॥

कोदण्डद्वयमध्यस्थमभ्यसेत् तदहर्निशम् ।
मर्त्यजान् खेचरान् यक्षान्रक्षःपैशाचराक्षसान् ॥१३५॥

क्षोभयेद् द्वारदेशस्थः पुरं साधकपुङ्गवः ।
तत्रैव क्रमयोगेन चक्रावर्तेन चक्षुषा ॥१३६॥

कर्षयेन्निखिलं सर्वं फलपुष्पादिकं तथा ।
मर्त्यलोकादितः कृत्वा पातालादि दिवौकसाम् ॥१३७॥

चतुर्थं कथितं देवि पञ्चमं शृणु साम्प्रतम् ।
सीमन्योर्ध्वगतं चक्रं त्रिकूटस्थं वरानने ॥१३८॥

द्वादशारं महाचक्रं मात्राद्वादशभूषितम् ।
तदुद्भवा महादेव्यश्चक्रमध्ये विचिन्तयेत् ॥१३९॥

तारा तारेश्वरी लीना खेचरी क्षपिणी क्ष या ।
चञ्चला चर्चिका चण्डा अम्बराऽम्बरवासिनी ॥१४०॥

रुक्मिणी च वरारोहे द्वादशैतास्तु सिद्धिदाः ।
यत्र मध्यगता देव्यस्त्रिनेत्रैकचतुर्भुजाः ॥१४१॥

शङ्खपद्मधरा देवि वरदा चाक्षसूत्रकम् ।
रोचनाभाः सुदीप्ताश्च मध्ये शृङ्गाटगाः प्रिये ॥१४२॥

पिनाकी वामभागे तु मदघ्नीशं[ततोऽर्घीशं] च दक्षिणे ।
चण्डनाथं वरारोहे अग्रभागे व्यवस्थितम् ॥१४३॥

तन्मध्ये संस्थितात्मानं तद्रूपं तु विचिन्तयेत् ।
स्तम्भयेता[दुग्र]गनाम्भोभिर्विमानपवनो महान् ॥१४४॥

नावादिशकटादीनां गजानां वाजिनां तथा ।
चौरादिपन्नगानां च स्तम्भमोहादिकं च यत् ॥१४५॥

पुनस्तत्क्रमयोगेन कृष्णवर्णं विचिन्तयेत् ।
मारयेद्यस्य संक्रुद्धो यः कपे[कोऽपि]म्रियते तु सः ॥१४६॥

सदेवासुरत्रैलोक्यं द्विपदं च चतुष्पदम् ।
चतुर्विधविघ[ष]स्यापि क्रुद्धः संहरणे क्षमः ॥१४७॥

षष्ठमोर्ध्वे परं स्थाने ब्रह्माधारेति कीर्तितम् ।
अप्रसिद्धेन मार्गेण हेलादोलैकतत्परः ॥१४८॥

विद्युल्लताघटाटोपं वारं वारं मुहुर्मुहुः ।
अभ्यसेद्यावद्योगीन्द्रस्तावदानन्दतां व्रजेत् ॥१४९॥

त्यजेत् स्वाभाविकं सर्वं संसारपथगोचरम् ।
निःसंज्ञो मृतवद्योगी 'काष्ठवदुपलक्षयेत् ॥१५०॥

सात्त्विकं राजसं भावं तामसं तु यदा भवेत् ।
त्रयावस्थागतो योगी[1] पूर्वलिङ्गसमो भवेत् ॥१५१॥

पूज्यते स सुरैः सर्वैः खेचरैस्तु तथा परैः ।
षट्प्रकारगतं लिङ्गं यो जानाति [च] तत्त्ववित् ॥१५२॥

एतत्ते कथितं सर्वं सरहस्यं तु गोपितम् ।
न देयं दुष्टबुद्धीनां ज्ञानचौरेषु शासनम् ॥१५३॥

यावन्तः सर्वभावेन कायक्लेशसहा नराः ।
ततश्चैवं प्रदातव्यं अन्यथा नरकं द्वयोः ॥१५४॥

एतत्कुलेश्वरं लिङ्गं प्रलयोत्पत्तिकारकम् ।
यो जानाति वरारोहे स सिद्धोत्ष[स्त्य]त्र शासने ॥१५५॥

तस्माल्लिङ्गं न निन्देत यावत्तावत्तनौ स्थितम् ।
सर्वेषां विद्यते ह्येष[ह्येतत्] कल्पनाप्यत्र कारणम् ॥१५६॥

पुरुषं मन्त्रजं लिङ्गं रौप्यं हैमं च मणिमयम् ।
मन्त्रमूर्तिं कुलेशानमावाह्याप्यत्र रोपितम् ॥१५७॥

स्वाधिष्ठानं तु तत्तस्य पूजनात्तत्पदं लभेत् ।
प्रथमं नहि सर्वस्य यतः सर्वज्ञता भवेत् ॥१५८॥

तस्मान्न निन्दयेल्लिङ्गं तन्मूर्तिगुणशालिनम् ।
सर्वज्ञत्वेऽपि संप्राप्ते समयानि प्रलापयेत् ॥१५९॥

तमोरजःप्रविष्टानामहङ्कारवशानुगाम् ।
न तेषां साधने सिद्धिर्जायते पतनं पुनः ॥१६०॥

ब्रह्मणे दर्शितं पूर्वं तल्लिङ्गं शृणु शाश्वतम् ।
श्रीकुलेश्वरदेवस्य लिङ्गाधारं शृणु प्रिये ॥१६१॥

१–१. नास्ति–क० ।

शृङ्गाटपुरमध्ये तु वृत्ताकारं त्रिमण्डलम् ।
चतुष्कं तु ततो बाह्ये प्रवाहं तत्र संस्थितम् ॥१६२॥

पिण्डिकोपरि दीप्यंतं[दिव्यं तत्] जगद्योनि महाम्बिके ।
चतुष्कलासमोपेतं चतुःपीठसमन्वितम् ॥१६३॥

चतुःसिद्धसमायुक्तं ज्ञात्वा सिद्धिफलप्रदम् ।
[ख]ङ्गीशं प्रथमे वृत्ते जलपट्टनिवेशितम् ॥१६४॥

वकश्चोत्तरमध्यस्थं रन्ध्रसन्धौ व्यवस्थितम् ।
श्वेतप्रणालके द्विस्थं प्रवाहे संव्यवस्थितम् ॥१६५॥

भृगुमेखलरूपेण समन्तात् परिमण्डलम् ।
शृङ्गाटके तु पीठानि खातस्याग्रे तु लेखयेत् ॥१६६॥

ओजापूकामं ततं तु मध्यदक्षिणवामतः ।
अग्रदेशे तु कोटिस्थं शृङ्गाटं चतुरस्रकम् ॥१६७॥

वृत्तोद्धारक्रमादेकमाधारं चतुरङ्गुलम् ।
तत्राभ्यासं प्रकुर्वीत अभिषेकगुणान्वितः ॥१६८॥

आज्ञालब्धगुरोर्भक्तं[क्तः] चतुर्मासात्फलं लभेत् ।
जलपट्टगतं चक्रं षोडशारं सकर्णिकम् ॥१६९॥

शृङ्गाटपुरमध्यस्थमादिपीठं तु मध्यगम् ।
दलमध्यगतं चिन्त्यं खड्गीशं तु वरानने ॥१७०॥

कलाषोडशकैर्भिन्नमेकैकं तु पृथक् पृथक् ।
तन्मध्ये संस्थितात्मानमेकीभूतं विचिन्तयेत् ॥१७१॥

शुक्लवर्णं यदा ध्यायेत् शान्तिं पुष्टिं परां व्रजेत् ।
तत्पूज्य वकनाथाख्यं द्वादशारे व्यवस्थितम् ॥१७२॥

कलै[ला]द्वादशभिभिन्नं वकीशं बीजं सुन्दरि ।
दक्षपीठं तु मध्यस्थं शृङ्गाटपुरमध्यगम् ॥१७३॥

आत्मान सहितं ध्यायेत् क्षीराभं क्षीरवर्चसम् ।
पुष्टिं श्रियं तथारोग्यं पूर्वाभ्यासफलं लभेत् ॥१७४॥

श्वेतं मृणालं रन्ध्रस्थं षोडशारं सुवर्चसम् ।
कलै[ला]षोडशभिर्युक्तं वामपीठं तु मध्यगम् ॥१७५॥

शृङ्गाटपुरमध्ये तु तत्रात्मानं विचिन्तयेत् ।
अभ्यसेत् क्रमयोगेन वश्याकर्षणमारणम् ॥१७६॥

रक्तवर्णं यदा ध्यायेद् वश्यकर्मणि शस्यते ।
सिन्दूराभं यदा ध्यायेत् कर्षयेद्योजनाच्छतात् ॥१७७॥

कृष्णवर्णं यदा ध्यायेत् संहरेत् सचराचरम् ।
रोगव्याधिजयो पुष्टिः क्रमात् खेचरतां व्रजेत् ॥१७८॥

भृगुबीजं वरारोहे द्वादशारे व्यवस्थितम् ।
कलैद्वा[लाद्वा]दशभिर्युक्तमेकैकं पत्रमध्यतः ॥१७९॥

शृङ्गाटपुरमध्ये तु कामबीजं तु मध्यगम् ।
आत्मना सहितं ध्यात्वा अभ्यसेत् क्रमयोगतः ॥१८०॥

शान्तिपुष्टिवशाकर्षं पुरक्षोभं पृथुश्रियम् ।
बलीपलितनाशं च वागीशत्वं प्रवर्तते ॥१८१॥

संजीवनं मृतात्मनां द्रुमाकृष्टिर्जलप्लवम् ।
वातमेघनदीनां च स्तम्भः कृत्यापहारिणाम् ॥१८२॥

वाचां सिद्धिः प्रभुत्वं च स्तोभकृत् पर्वतादिषु ।
स्तम्भयेत् सर्वसैन्यानि आधारगतचेतसः ॥१८३॥

आधारं क्रममित्युक्तं नदीनां साधनं नहि ।
न मोक्षो नैव भुक्तिश्च यावदात्मा न वेदितः ॥१८४॥

एतदाधारमाख्यातं आज्ञाभेदं शृणुष्व मे ।
चक्रमष्टारं देवेशि कलाश्चाष्टौ दले स्थिताः ॥१८५॥

श्रृङ्गाटपुरमध्ये तु स्थाणुं रुद्रं व्यवस्थितम् ।
अकारादौ कला देवि नादबिन्दुकलान्विता ॥१८६॥

तप्तचामीकरप्रख्यमात्मना सहितं स्मरेत् ।
दक्षसंधौ वरारोहे ध्यायमानमहर्निशम् ॥१८७॥

स्तम्भमोहवशाकृष्टिः खेचरत्वं पृथुश्रियम् ।
वामे शङ्खगतं चक्रं द्वादशारं सुवर्चसम् ॥१८८॥

आदि ओकारपर्यन्तं कलान्येनापि चिन्तयेत् ।
श्रृङ्गाटपुरमध्ये तु भूतीशमात्मना सह ॥१८९॥

हिमपारदसंकाशं ध्यायमानमहर्निशम् ।
षण्मासाभ्यासयोगेन शाम्भवं पदमाप्नुयात् ॥१९०॥

अणिमादिगुणान् देवि आज्ञासिद्धिः प्रवर्तते ।
कुरुते विविधाश्चर्यं सृष्टिसंहारकारकः ॥१९१॥

अनेन ज्ञानमात्रेण सर्वज्ञत्वं प्रपद्यते ।
क्रमं शाम्भवमित्याहुर्यस्मात् संभवतेऽखिलम् ॥१९२॥

वाचां सिद्धिः पुरक्षोभं सर्वा आज्ञा प्रवर्तते ।
शाम्भवाभ्यासमात्रेण क्रमं दिव्यं प्रवर्तते ॥१९३॥

स्थाणुं रुद्रं तु शक्तिस्थं भारभूतीशशाम्भवम् ।
अधिकारात्मिका ह्येषा विशेषगुणदायिका ॥१९४॥

न मोक्षो विद्यते तस्य प्रसादान्ता विवर्जिता ।
प्रसादं क्रममित्युक्तं क्रमज्ञानं तु शाम्भवम् ॥१९५॥

शाम्भवेन समस्तार्थान् वेत्ति पश्यति चाग्रतः ।
यदा दृष्टसमस्तार्थान् गुरुतः शास्त्रतः स्वतः ॥१९६॥

तदासौ क्रमिकः प्रोक्तः क्रमतुल्योऽथ चाहि[स्ति] सः ।
आज्ञाभ्यासेन सुक्रि[-यः] स्या[द्] यावदात्मा न वेदितः ॥१९७॥

सबाह्याभ्यन्तरं भद्रे अतीर्श[तिसं]तोषयेद् गुरुम् ।
सर्वाङ्गभक्तियुक्तस्य विशुद्धेनान्तरात्मना ॥१९८॥
भक्त्या चाराधयेन्नाथं तस्य सर्वं प्रवर्तते ।
या भक्तिः सा भवेच्छक्तिः शक्त्या संक्रमते क्रमम् ॥१९९॥
क्रमात्संभवते वाचा[क् च] वाचा चाज्ञा प्रवर्तते ।
यादृशेन तु भावेन गुरुदेवमुपासते ॥२००॥
यादृग्भावेन तस्याज्ञा किञ्चिच्चासनं संक्रमेत् ।
उपरोधप्रसङ्गेन उक्तकालादवान्तरे ॥२०१॥
किञ्चिच्चाज्ञा भवेत्तस्य भूतोऽस्मि गुणसंकुलम् ।
परिपक्वफलं यद्वत् सुस्वादुगुणसंयुतम् ॥२०२॥
तद्वच्छिष्योऽपि कालेन [स] समस्तार्थविद् भवेत् ।
अष्टशो हिततत्त्वेदं यथाम्रफलभक्षणम् ॥२०३॥
तथा चापक्वशिष्याणां वृथा ज्ञानं परिश्रमः ।
सामर्थ्येनाविदत्ताज्ञा भूतांशेन समाविशेत् ॥२०४॥
कर्मग्रस्तो ह्यहङ्कारी अहङ्काराद्विनश्यति ।
एकपक्षः समाख्यातः साम्प्रतं वैदिकं[1] शृणु ॥२०५॥

स्थूलमार्गेण सूक्ष्मत्वं क्रमादेव प्रजायते ।
भेदो रन्ध्रस्तथा छिद्रमेका संज्ञा यशस्विनि ॥२०६॥
सबीजा चेति निर्बीजा स्थितिभेदो द्विधा स्थितः ।

श्रीदेव्युवाच

देवदेव महादेव तमोऽन्धपटछेदक ॥२०७॥
त्वत्प्रसादान्मया ज्ञातं चक्रभेदमनेकधा ।
आधारं लिङ्गभेदं तु षट्प्रकारं तथा पुरम् ॥२०८॥

---

१. चैत्तिकं—ख० ।

त्वत्प्रसादान्मया ज्ञानं[तं] षट्पर्व षट्पदं विभो ।
अधुना परिपृच्छामि कुलवागेश्वरीं पराम् ॥२०९॥

पदद्वादशसंयुक्तां[1] स्थानं ध्यानं वद प्रभो ।
यथा[स्यां] विज्ञातमात्राया[यां] कृतकृत्या भवाम्यहम् ॥२१०॥

भैरव उवाच

साधु साधु महाभागे कथयामि तव प्रिये ।
यथा विज्ञातमात्राया[यां] भुक्तिमुक्तिफलं लभेत् ॥२११॥

चामुण्डा पूतना देवी महाकाली तृतीयका ।
चामुण्डा च पुनर्देवी मोहन्यासनसंस्थिता ॥२१२॥

पूतना पुनरादाय ज्ञानदेव्या विभेदि[द]तः ।
कुलवागेश्वरी देवी पञ्चाक्षरा उदाहृता ॥२१३॥

प्रणवपञ्चकमाद्यन्ता चतुरक्षरसंयुता ।
भवते देवदेवेशि आज्ञासिद्धिफलप्रदा ॥२१४॥

श्रीकण्ठं चोष्मणा युक्तं लाकुलस्यादिमं पुनः ।
उपदेशेन ज्ञातव्यं शाम्भवं भृगुरावधिः ॥२१५॥

कोदण्डं नासिकाग्रं च वाक्ये कण्ठे हृदि क्रमात् ।
नाभिराधारमेढ्रं च लिङ्गमूलं तथा परे ॥२१६॥

जानू पादौ वरारोहे द्वादशैतान् समभ्यसेत् ।
वज्ररन्ध्रान्तरे ध्यात्वा कोदण्डद्वयमध्यगम् ॥२१७॥

द्वादशारं महाचक्रं शृङ्गाटपुरमध्यगम् ।
वागेश्वर्या समायुक्तं पत्र[2]मध्ये विचिन्तयेत् ॥२१८॥

---

१. यद्यदा द्वादशं गुक्ता—क० । २. यंत्र०—क० ।

शृङ्गाटपुरमध्ये तु प्रणवं कौलिकं प्रिये।
चकाराज[दीन्] क्रमाद्वर्णान् चतुःपत्रेषु दापयेत् ॥२१९॥

निर्वाहयेत् क्रमेणैव यावत् शोकः[श्लोकः] समाप्यते।
आकारादौ विसर्गान्तं पत्रमध्ये विचिन्तयेत् ॥२२०॥

ओजपूकामसंयुक्तं हिमकुन्देन्दुसन्निभम्।
शुद्धस्फटिकसंकाशं ताराभं तारकाकृतिम् ॥२२१॥

एवमभ्यस्यमानस्य साधकस्य महात्मनः।
षण्मासाभ्यासयोगेन खेचरीसमता व्रजेत् [भवेत्]॥२२२॥

खे गतिर्भवते तस्य शाम्भवं विन्दते गुणम्।
हर्ता कर्ता स्वतन्त्रोऽसावणिमादिगुणाश्रयः ॥२२३॥

प्रथमं चक्रयोगं तु द्वितीयं शृणु साम्प्रतम्।
द्वादशारं महाचक्रं शृङ्गाटाकृतिमध्यगम् ॥२२४॥

विद्यापदं ततोर्द्धं [र्ध्वं] तु प्रणवस्य तु मध्यगम्।
अमोघासहितं तच्च नादबिन्दुकलान्वितम् ॥२२५॥

प्रमेयसहितं भद्रे मोहन्या मध्ययोजितम्।
आत्मना सहितं ध्यायेत् सर्वकामफलप्रदम् ॥२२६॥

नासाग्रे चिन्तयेद्देवि शुद्धस्फटिकनिर्मलम्।
भ्रमन्तं चिन्तयेच्चक्रं प्राणानिलसमन्वितम् ॥२२७॥

षण्मासाभ्यासयोगेन छिद्रां पश्यति मेदिनीम्।
अदृष्टमश्रुतं वापि पृष्टोऽसौ कथयिष्यति ॥२२८॥

वाग्विलासं प्रवर्तेत दिव्यदृष्टिः श्रुतागमम्।
कुरुते विविधाश्चर्यं यदा तद्गतमानसः ॥२२९॥

वक्त्रचक्रं तथा चान्यं यथाविधि व्यवस्थितम्।
द्वादशारं महाचक्रं शृङ्गाटं तत्र मध्यगम् ॥२३०॥

विद्यापदसमायुक्तं प्राणबीजं च मध्यगम् ।
गुह्यशक्त्या तु संभिन्नं नादबिन्दुकलान्वितम् ॥२३१॥

ओजपूकसमायुक्तमात्मना सहितं स्मरेत् ।
नीलाञ्जननिभाकारं स्रवन्तमिव चिन्तयेत् ॥२३२॥

वर्षन्तं च महौघेन सिद्धि[द्धिं] स्वेदाम्बुबिन्दुभिः ।
षण्मासाभ्यासयोगेन वलीपलितवर्जितः ॥२३३॥

स्तम्भमोहादिकान् देवि मारणोच्चाटनादिकम् ।
कुरुते विविधाश्चर्यं वक्त्रचक्रे तु ध्यानकृत् ॥२३४॥

कण्ठकूपगतं चक्रं द्वादशारं सुवर्चसम् ।
शृङ्गाटं तत्र मध्ये तु ओजपूकसमन्वितम् ॥२३५॥

विद्यापदसमायुक्तं प्राणबीजं च मध्यगम् ।
जिह्वाबीजसमायुक्तं नादबिन्दुकलान्वितम् ॥२३६॥

आत्मना सहितं ध्यायेद् इन्द्रचापनिभं प्रिये ।
षण्मासलययोगेन दिव्यदेहः प्रवर्तते ॥२३७॥

अतीतानागतं चैव पृष्टोऽसौ कथयिष्यति ।
वश्याकर्षणमासेन कूपचक्रे ल[ये] स्थितः ॥२३८॥

हृच्चक्रं द्वादशारे तु शृङ्गाटपुरमध्यगम् ।
ओजपूकामुकैर्भेदैर्विद्यापदसमन्वितैः ॥२३९॥

प्राणवर्णस्थितं मध्ये मोहिनीशक्तिसंयुतम् ।
नादबिन्दुकलाक्रान्तमात्मानं[त्मना] सहितं प्रिये ॥२४०॥

तप्तचामीकरप्रख्यं दीप्यमानं सुतेजसम् ।
षण्मासाभ्यासयोगेन सर्वज्ञत्वं प्रपद्यते ॥२४१॥

वश्याकर्षणं मोहं च स्तम्भनं शत्रुसंगरे ।
सैन्यस्तम्भं पुरक्षोभं चावेशं दिव्यजल्पनम् ॥२४२॥

कुरुते विविधाश्चर्यं हृच्चक्रगतमानसः ।
नाभिस्थं तु पुनश्चक्रं द्वादशारं सकर्णिकम् ॥२४३॥

शृङ्गाटाकृतिमध्यस्थं ओजपूकसमन्वितम् ।
विद्यापदसमायुक्तं प्राणबीजं तु मध्यगम् ॥२४४॥

प्रज्ञारूपं च देवेशि नादबिन्दुकलान्वितम् ।
आत्मानं[त्मना] सहितं देवि चक्रमध्यगतं स्मरेत् ॥२४५॥

ध्यात्वा विद्युल्लताकारं दीप्यमानं सुतेजसम् ।
षण्मासाभ्यासयोगेन शृणु वक्ष्यामि ये गुणाः ॥२४६॥

निग्रहानुग्रहं देवि परकायप्रवेशनम् ।
प्रतिमाचालनं चैव जल्पायनं च[जलयानस्य] स्तम्भनम् ॥२४७॥

स्फोटनं शैलवृक्षाणां द्रुमाकृष्टिर्जलप्लवम् ।
विविधाश्चर्यकर्तारं नाभिचक्रं यदाभ्यसेत्[1] ॥२४८॥

चक्रमाधारसंज्ञं तु द्वादशारं सकर्णिकम् ।
शृङ्गाटपुरसंयुक्तं ओजपूकसमन्वितम् ॥२४९॥

विद्यापदसमायुक्तं प्राणबीजं तु मध्यगम् ।
ज्ञानशक्तिसमायुक्तं नादबिन्दुकलान्वितम् ॥२५०॥

आत्मानं[त्मना] सहितं ध्यायेत् सिन्दूरारुणवर्चसम् ।
महादीप्तिकरं दिव्यं द्योतयन्तं नभस्थलम् ॥२५१॥

ध्यायमानं वरारोहे नित्यमेवमहर्निशम् ।
षण्मासाभ्यासयोगेन शृणु तेषां च ये गुणाः ॥२५२॥

---

१. भवेत्—क० ।

कम्पनं धूननं मूर्छा वश्याकर्षणस्तम्भनम् ।
सौभाग्यमतुलं देवि दिव्यरूपं महाद्भुतम् ॥२५३॥

वाचां सिद्धिं पुरक्षोभं दिव्यदृष्टिश्रुतागमम् ।
कुरुते विविधाश्चर्यं आधाराभ्यासयोगतः ॥२५४॥

मेढ्रचक्रं वरारोहे द्वादशारं सकर्णिकम् ।
मध्ये शृङ्गाटकं तस्य ओजपूकसमन्वितम् ॥२५५॥

विद्यापदसमायुक्तं प्राणबीजसमन्वितम् ।
कारयेद् देवदेवेशि क्रियाशक्तिसमन्वितम् ॥२५६॥

नादबिन्दुकलाभिन्नमात्मानं सहितं स्मरेत् ।
दाडिमीकुसुमप्रख्यं जवाहिङ्गुलवर्चसम् ॥२५७॥

ध्यायेच्चात्मनि संलीनमापादतलमस्तकम् ।
दिव्यकान्तिप्रभं देवि दिव्यदृष्टिः प्रवर्तते ॥२५८॥

वश्याकर्षणमावेशं कालसंहरणं प्रिये ।
मृत्युनाशं पुरक्षोभं मेघवृष्टिजलप्लवम् ॥२५९॥

अकालफलनं देवि फलपुष्पादिकर्षणम् ।
विज्ञानं कुरुते देवि षण्मासाभ्यासयोगतः ॥२६०॥

लिङ्गचक्रं वरारोहे द्वादशारं सकर्णिकम् ।
शृङ्गाटपुरमध्यस्थं ओजपूकामुकं[युतं] प्रिये ॥२६१॥

विद्यापदसमायुक्तं प्राणबीजसमन्वितम् ।
गायत्रीभेदितं कृत्वा नादबिन्दुकलान्वितम् ॥२६२॥

आत्मानं[त्मना] सहितं ध्यायेत् कृष्णाञ्जननिभं प्रिये ।
आपादतलसंलग्नं भिन्नाञ्जनतनुस्थितम् ॥२६३॥

अनेनाभ्यासयोगेन वलीपलितवर्जितः ।
क्रुद्धः संहरते सर्वं क्रुद्धः कालं विनाशयेत् ॥२६४॥

मारणोच्चाटनं देवि विद्वेषाकर्षणं प्रिये ।
षण्मासध्यानयोगेन नानारूपधरो भवेत् ॥२६५॥

ऊरुचक्रं यदाभ्यस्तं द्वादशारं सकर्णिकम् ।
शृङ्गाटतट[पुर]मध्यस्थमोजपूकामलङ्क[संयु]तम् ॥२६६॥

विद्यापदसमायुक्तं प्राणबीजसमन्वितम् ।
सावित्रीबीजसंयुक्तं नादबिन्दुकलान्वितम् ॥२६७॥

आत्मानं तत्रगं ध्यात्वा पीताभं पीतवर्चसम् ।
अभ्यासक्रमयोगेन नित्यमेवमहर्निशम् ॥२६८॥

षण्मासाभ्यासयोगेन प्रत्ययान् कुरुते बहून् ।
स्तम्भनं मोहनं कम्पं कीलनं जृम्भणं प्रिये ॥२६९॥

शत्रुसैन्यनिपातं तु आत्मसैन्यस्य रक्षणम् ।
कीलनं शत्रुसंघानां मुखस्तम्भकरं परम् ॥२७०॥

मूकत्वं बधिरत्वं च प्रतिमानां च स्तम्भनम् ।
कुरुते विविधाश्चर्यं ऊरुचक्रं यदाभ्यसेत् ॥२७१॥

जानुचक्रं वरारोहे द्वादशारं सकर्णिकम् ।
शृङ्गाटपुरमध्यस्थं दीप्यमानं सुतेजसम् ॥२७२॥

ओजपूकाममध्यस्थं विद्यापदसमन्वितम् ।
प्राणबीजगतं मध्ये कुसुमाख्यविभेदितम् ॥२७३॥

नादबिन्दुकलाक्रान्तमात्मानं[त्मना] सहितं स्मरेत् ।
रक्तारुणप्रतीकाशं दीप्ति[प्त]सूर्यसमप्रभम् ॥२७४॥

कुरुते विविधाश्चर्यं यस्येदं हृदि संस्थितम् ।
द्रव्याकृष्टिर्जलाकृष्टिः फलपत्रादिकर्षणम् ॥२७५॥

अन्तर्ध्यानं कवित्वं च मूकस्यापि हि जल्पनम् ।
विज्ञानानि बहूनि स्युर्ज्ञानचक्रं यदा स्मरेत् ॥२७६॥

पादचक्रं यदाभ्यस्तं द्वादशारं सकर्णिकम् ।
शृङ्गाटमध्यगं देवि ओजपूकसमन्वितम् ॥२७७॥

विद्यापदसमायुक्तं प्राणबीजं च मध्यगम् ।
इच्छाशक्तिसमायुक्तं नादबिन्दुकलान्वितम् ॥२७८॥

ध्यात्वा वज्रप्रतीकाशं बिनु[न्दु]माभं सुवर्चसम् ।
आत्मानं[त्मना] सहितं ध्यात्वा नित्यमेवमहर्निशम् ॥२७९॥

षण्मासानि यदाभ्यस्तं पादचारी भवेद् ध्रुवम् ।
योजनानां सहस्रैकं गत्वा च पुनरागमेत् ॥२८०॥

अदृश्यो भवते क्षिप्रं देवैः सिद्धि[द्धै]र्महोरगैः ।
अणिमादिगुणावाप्तिः शाम्भवाज्ञाप्रकाशकः ॥२८१॥

क्रीडते विविधाकारैः सिद्धकन्यादिभिः प्रिये ।
भ्रमते च यथेच्छं वै आब्रह्मभुवनान्तिकम् ॥२८२॥

पादचक्रं महाचक्रं खेचरादिगुणप्रदम् ।
श्लोकद्वादशकोपेतं चक्रद्वादशकान्वितम् ॥२८३॥

गुरुवक्त्रसमोपेतं ध्यात्वा वाचा प्रसाधयेत् ।
स्मरणं मात्रयोगेन कालक्षेपो न चात्र वै ॥२८४॥

अथ चेदभ्यसेद्देवं वज्रकोदण्डकान्तरे ।
सर्वज्ञत्वं भवेत्तस्य क्रियाख्यं यावत् सुन्दरि ॥२८५॥

क्रियामावर्तते वाचा वाचाज्ञा मोहशालिनी ।
वागीशत्वं पुनः पश्चाद्वाङ्मयं सृजतेऽखिलम् ॥२८६॥

ज्वलन्तं स्वैश्च तेजोभिः कुलालीवाममार्गगः ।
स ज्येष्ठः कुलसंताने रौद्रशक्तिभिरावृतः ॥२८७॥

त्रयस्त्रिंशतिमे तत्त्वे अधिकारो लयः परे ।
संवर्तः केवलो नाथः सबीजो बीजवर्जितः ॥२८८॥

अस्वरन्ध्रान्तरे स्थानं आज्ञा ध्यानं तु शाम्भवम् ।
न मन्त्रोच्चारणं ज्ञानं मुद्रा ध्यानं न किञ्चन ॥२८९॥

नायामो न निरोधश्च ग्रन्थिभेदो न धारणा ।
सर्वायामविहीनोऽसौ किन्तु स्थानविकल्पना ॥२९०॥

अर्द्धोर्द्धे[ऊर्ध्वाधो] रोमसंस्थाने तत्र भावं विनिःक्षिपेत् ।
ऊर्द्धं[र्ध्वं]ग्रन्थिरधः स्कन्धो मध्ये किञ्चिन्न विद्यते ॥२९१॥

तत्स्थानं शाम्भवं विद्धि शम्भुरन्ध्रोपलक्षितम् ।
न किञ्चिच्चिन्तनं तत्र ईषेद् (?) रोपणं चितौ ॥२९२॥

एवं संस्मरणादेव ज्ञानानन्दः प्रवर्तते ।
वाचामात्रेण चान्येषां कुरुते प्रत्ययान् बहून् ॥२९३॥

सकृत् संस्मरणादेवमभ्यसंश्च श्रियं लभेत् ।
विज्ञानानि च सर्वाणि षण्मासाभ्यासयोगतः ॥२९४॥

चतुस्त्रिंशपदेशान विद्यते वत्सराष्टकम् ।
तत्स्थानं सहजं तस्य संयोगं यदि तस्य वै ॥२९५॥

भुजङ्गानुग्रहीशे[ते]न मन्त्रयुक्तेन तत्प्रिये ।
उच्चारन्तो[यन्] हनेत्सृष्टिं लकुलीशान्स कारकः ॥२९६॥

भोगश्चास्य हि नादान्ते लयः स्याद्व्यापिनीपदे ।
आज्ञाभेदे द्वयं नाथ एतत्तत्परमार्थतः ॥२९७॥

[1]शक्तिमार्गगतं विद्धि शेषास्यं चोत्तरे पुनः ।
एतत्पत्तं[न्मतं] परं शान्तं दक्षिणं परिकीर्तितम्[1] ॥२९८॥

योनिषट्कसमायुक्तं सद्यो मेलकदायकम् ।
त्वया मह्यं मया तुभ्यं त्वया मह्यं पुनर्मया ॥२९९॥

१-१. नास्ति-क० ।

कथितं तव सुश्रोणि त्वत्संगान्येषु मोक्षदम् ।
पशुपक्षिमृगा वृक्षास्तृणगुल्मसरीसृपाः ॥३००॥
द्विपदाश्चतुष्पदा देवि क्रव्यादाश्च मृगादयः ।
व्याख्यानं यत्र मार्गस्य मुच्यन्ते तेऽपि नान्यथा ॥३०१॥
येन वर्षसहस्रं तु भक्त्या चाराधितो ह्यहम् ।
जन्मन्यपश्चिमे पुंसां जायेतेदं सुदुर्लभम् ॥३०२॥
चेतश्चिन्ताविहीनानां प्रसङ्गान्मुक्तिदं प्रिये ।
किं पुनर्भक्तियुक्तानां संगादेव न मुक्तिदम् ॥३०३॥
अतोर्ध्वं[र्ध्वं] सहसंयोगं खानपानं (?) सहासनम् ।
वस्त्रमाल्योपहाराणि स्वजुष्टान्नं न दापयेत् ॥३०४॥
असत्संगं न कर्तव्यं सत्संगं न परित्यजेत् ।
शुद्धासप[शय]समाचारो ज्ञानाधारं प्रपूजयेत ॥३०५॥
विशुद्धं काञ्चनं यद्वन्नागसंगाद्विनश्यति ।
एवं विशुद्धतत्त्वोऽपि असत्संगाद्विनश्यति ॥३०६॥
योगिनां गर्भसंभूतो कुले वीरांशसंभवः ।
सिद्धोऽसौ सिद्धसंताने षट्पदार्थं स[र्थस्य] विन्दकः ॥३०७॥
एतत्ते कथितं सर्वं दक्षिणेदं सलक्षणम् ।
योगपट्कं कुलाधारं पृच्छ चान्यं[न्यद्] यदिच्छसि ॥३०८॥

इति श्रीमन्महामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गत-श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

द्वादशश्लोकनिर्णयो नाम

पञ्चदशः पटलः ॥१५॥

षोडशः पटलः

श्रीदेव्युवाच

दया च परया[मा] मह्यं मण्डलीशं कुलाकुलम् ।
षट्पदार्थं मया ज्ञातं श्लोकद्वादशकं तथा ॥ १ ॥

मन्त्रं तन्त्रं त्वया नाथ श्रामितो[ता]हं क्रियादिभिः ।

ध्यानधारणयोगश्च इदानीं कथय स्फुटम् ॥ २ ॥

पूर्वतन्त्रे त्वया देव सूचितं न प्रकाशितम् ।
अधुना श्रोतुमिच्छामि षट्पदार्थस्य निर्णयम् ॥ ३ ॥

श्रीभैरव उवाच

महानन्दकरं वाक्[क्यं] महदाश्चर्यकारकम् ।
गोपितं सर्वदेवानां तथापि कथयाम्यहम् ॥ ४ ॥

अनादिनिधनेशानाच्छिवात् परमकारणात् ।
दिव्याज्ञायाः क्रमो जातः पारम्पर्यक्रमं यथा ॥ ५ ॥

अकुलं च कुलं चैव कुलाकुलविनिर्णयम् ।
अधुना कथयिष्यामि नवधा निर्णयो यथा ॥ ६ ॥

परस्य परमा सिद्धिर्योनिमा[रा]द्या महाम्बिका ।
रूपातीतादियोगेन परीक्षेयं चतुर्विधा ॥ ७ ॥

रूपातीतं तु कामाख्यं रूपपूर्णं महागिरिः ।
पदं जालन्धराख्यं तु पिण्डोत्तमं[ड्याणं] प्रकीर्तितम् ॥ ८ ॥

अन्तिमामृतगं सूक्ष्मासुषुम्णादिचतुष्टयम् ।
दलाकृतिः सुषुम्णा च सूक्ष्मा बिन्दुस्वरूपिणी ॥ ९ ॥

अर्द्धेन्दुरमृता प्रोक्ता नपुंसकपदे स्थिता ।
अकुलेश्वरदेवस्य संवर्तः प्रथमः स्मृतः ॥ १० ॥

रूपातीतात्परो बिन्दुः शाक्ता[शक्त्या]धिष्ठितभास्वरः ।
ततो नादो निरोधश्च अर्द्धचन्द्रमनुक्रमात् ॥ ११ ॥

एतत्ते पञ्चकं प्रोक्तं ज्ञानरत्नं महोदयम् ।
सा योनिः परमा ज्ञेया क्रियाज्ञानमहोदधिः ॥ १२ ॥

विन्दुतत्त्वात्परो बिन्दुर्मकारोऽकार एव च ।
उकारस्तु समाख्यातः षट्पदार्थविभेदकः ॥ १३ ॥

रूपात्पदं समुद्भूतं कालरूपं षडध्वरम् ।
षड्विधार्थप्रयोगेन सृजते सुन्दरं तथा ॥ १४ ॥

आधाराधारयोगेन षट्पदार्थक्रमेण च ।
अकारं चैव आधारं स्वाधिष्ठानमुकारकम् ॥ १५ ॥

मकारं मणिपूराख्यं बिन्दुरूपमनाहतम् ।
विशुद्धं कालरूपं स्याद् आज्ञा बिन्दुसमाश्रितम् ॥ १६ ॥

कुरुते विविधां सृष्टिं येन ते कथ्यते पुनः ।
पुनरन्यं[न्यत्] प्रवक्ष्यामि षट्प्रकारस्य निर्णयम् ॥ १७ ॥

आत्मा धारयते शक्तिः नो चेद् द्वेधा परिस्थितः ।
हंसः समीरणान्तस्थः स च नाभिपदे स्थितः ॥ १८ ॥

नाभ्यः[भेः] पिण्डं समासाद्य मलमायासमन्वितः ।
आत्मा विन्दुः समाख्यातः शक्तिर्विश्वाण्डरूपिणी ॥ १९ ॥

हंसो हलाकृतिर्भद्रे बिन्दुरूपं समीरणम् ।
पथं[दं] चार्द्धकला प्रोक्ता पिण्डिनी खस्वरूपिणी ॥ २० ॥

एतत् षट्कं समाख्यातं कुलमार्गप्रबोधकम् ।
अत्र जातं जगत्सर्वं क्रियाकारणगोचरम् ॥ २१ ॥

परं च शाम्भवं तत्त्वं ज्ञानविज्ञानसंकुलम् ।
विशुद्धिर्बोधजननी षोडशान्तमथोर्द्ध[र्ध्व]तः ॥ २२ ॥

मणिपूरकशब्दस्थपदं पञ्चावतारकम् ।
सा तु माया परा ज्ञेया चतुर्योनिर्वरानने ॥ २३ ॥

शब्दसूत्रेण ये नीताः पञ्चाशन्मणयो महान् ।
आपूरितास्तु मदनी तेनेदं मणिपूरकम् ॥ २४ ॥

अस्याधारं तु विज्ञेयं कान्यकुब्जं महापुरम् ।
त्रिभिः पदैस्तु विज्ञानैः पूरितं भुक्तिमुक्तिदम् ॥ २५ ॥

मणिपूरकमालायां ग्रन्थिर्जाता चतुर्विधा ।
मुद्रा मण्डलं मन्त्रश्च विद्याग्रन्थिश्चतुर्विधा ॥ २६ ॥

मात्रान्यत्रोदरे चान्या पुंसां सृष्टिमनाहते ।
नन्दते दशधा सा तु दिव्यानन्दप्रदायिका ॥ २७ ॥

चिणीति प्रथमं शब्दं चिंचिणीति द्वितीयकम् ।
चिरवाकी तृतीयं स्याच्छङ्खशब्दं (?) चतुर्थकम् ॥ २८ ॥

पश्चिमं तन्त्रनिर्घोषं षष्ठं वंशरवं प्रिये ।
सप्तमं कांसतालं च मेघशब्दं तथाष्टमम् ॥ २९ ॥
नवमं दाह्यनिर्घोषं दशमं दुन्दुभिस्वनम् ।
नवशब्दान् परित्यज्य दशमं मोक्षदायकम् ॥ ३० ॥

हननेन विना देवि व्याहरेद्दशधा रवम् ।
उपशब्दे पदप्राप्तं समाधिविषये स्थितः ॥ ३१ ॥

अष्टधा रवते देवि अष्टपत्रोपरि स्थितः ।
दशधा गुणवेत्तारो अनाहतपदे स्थिताः ॥ ३२ ॥

प्रमाणपदभेदेन भेदयित्वा मनो बहून् ।
कलाकल्पसमायोगात् स्वाधिष्ठानं विनिर्मितम् ॥ ३३ ॥

शतकोटिसुविस्तीर्णं भुवनानेकसंकुलम् ।
मायाजालकलाकीर्णमाधारं ब्रह्मणः स्तुतम् ॥ ३४ ॥
चतुष्कलसमोपेतं शिवशक्तिसमन्वितम् ।
षट्प्रकारमिदं लब्धि स्वाधिष्ठानं पृथक् पृथक् ॥ ३५ ॥
षट्पदार्थविशेषोऽयं दुर्लभः प्रकटीकृतः ।
क्रियातत्त्वार्थनिर्देशं लब्धि चान्यत्र गोपितम् ॥ ३६ ॥
कुलाकुलमिदं षट्कमुत्तरं ते प्रकाशितम् ।
दक्षिणस्यापि षट्कस्य साम्प्रतं निर्णयं शृणु ॥ ३७ ॥
मणिपूरकदेवस्य तत्त्वं ज्योतिःपुरं च यत् ।
तत्र ते दक्षिणं षट्कमाज्ञापूर्वं कुलोद्भवम् ॥ ३८ ॥
सृष्टिमार्गक्रमायातं शिवशक्तिकुलाकुलम् ।
संहारक्रमषट्कं तु कुलशक्त्याश्च दक्षिणम् ॥ ३९ ॥
गुदमाधारमित्युक्तं स्वाधिष्ठानं तु लिङ्गजम् ।
मणिपूरकनाभिस्थं हृत्स्थं देवमनाहतम् ॥ ४० ॥
विशुद्धिः कण्ठदेशे तु आज्ञा नेत्रद्वयान्तरम् ।
आनन्दश्चावणिश्चैव प्रभुर्योगी तथैव च ॥ ४१ ॥
अतीतश्चैव पादश्च षट् प्रकाराः प्रकीर्तिताः ।
विशुद्धिः षोडशैर्भेदैर्द्वादशारमनाहतम् ॥ ४२ ॥
मणिपूरकं विज्ञेयं भेदैस्तु दशभिः स्थितम् ।
अनेकार्थगणोपेतं स्वाधिष्ठानं तु षड्दलम् ॥
चतुर्दलं तु आधारम् आज्ञाभेदद्वयं विदुः ॥ ४३ ॥

श्रीकुब्जिकोवाच

आज्ञाभेदद्वयं नाथ वद मे[1] परमेश्वर ।
आज्ञाचक्रं प्रयत्नेन येन भ्रान्तिर्विनश्यति ॥ ४४ ॥

---

१. कथिता–ख० ।

श्रीभैरव उवाच

लक्षवारसहस्रैस्तु वारं वारं पुनः पुनः ।
एष सांकेतिको हत्पः[ह्यर्थः] कथ्यमानं[नो] न बुद्ध्यसे ॥ ४५ ॥
शाम्भवं कथितं ज्ञानं सृष्टिमार्गेण शाक्तगम् ।
इच्छाशक्तिसमायोगादुत्तरं ते प्रकाशितम् ॥ ४६ ॥
इच्छाज्ञानं परित्यज्य शम्भुस्तत्रापि दक्षिणम् ।
क्रियाशक्तिरधोभागैः संयोगात् प्रत्ययाय ते ॥ ४७ ॥
ऊर्ध्वशक्तिनिपातेन स्वात्मशक्तिनिकुञ्चनात् ।
कुरुते विविधां सृष्टिमनेकाकाररूपिणीम् ॥ ४८ ॥
न शिवेन विना शक्तिर्न शक्तिरहितः शिवः ।
क्रियाधारस्य मार्गोऽयं परेच्छा शंभुः केवलम् ॥ ४९ ॥
उत्तरस्य तु मार्गस्य चतुष्कं च सुसूक्ष्मगम् ।
क्षोभते तेन चात्मानं पुनः षोडशधा कृतम् ॥ ५० ॥
विशुद्धं परमं तत्त्वं तेनात्मानं विसंधितम् ।
चतुस्त्रिंशतिभेदेन तस्मादेतदनेकधा ॥ ५१ ॥
मप्रत्यय श्रु[गु]णाधार या[म]वस्थागुणदायकम् ।
लंकृता येन सुश्रोणि तच्छृणुष्व यथार्थतः ॥ ५२ ॥
मुक्ताहारनिभाकारं क्वचिज्ज्वालावलीप्रभम् ।
क्वचिन्मर्कटिजालाभं मृगतृष्णेव चापरम् ॥ ५३ ॥
रूपातीतस्वरूपं तु पदपिण्डं चतुष्टयम् ।
विशुद्धितत्त्वं देवस्य आद्यमेवं चतुष्टयम् ॥ ५४ ॥
सरहस्यं प्रबुद्धानामप्रबुद्धैः क्रियाधरम् ।
तस्मात् पीठचतुष्कं तु संजातं कुण्डलीकुलम् ॥ ५५ ॥
कणिहत्तनु देवस्य कलाम्भोपरि संस्थितम् ।
त्रिशृङ्गं षडधकारं च अष्टपत्रोपरि स्थितम् ॥ ५६ ॥

षोडशारं ततश्चोर्द्धं[र्ध्वे] द्वादशारं चतुष्टयम् ।
चतुरस्रं ततो बाह्ये यथावस्थं शृणु प्रिये ॥ ५७ ॥
क्रोधीशं चैव चण्डेशं प्रचण्डं शिवमेव च ।
एकपादं वरारोहे कूर्मासनं तथा परम् ॥ ५८ ॥
एकनेत्रं ततो भद्रे चतुराननमेव च ।
पत्राष्टके वरारोहे व्याप्तिभूता व्यवस्थिताः ॥ ५९ ॥
श्रीकण्ठं च अनन्तीशं सूक्ष्मीशं च तथैव च ।
त्रिमूर्त्तिश्च वलेशानं मज्जीशानं तथा पुनः ॥ ६० ॥
भारभूतीशं देवेशि तिष्वीशं (?) च तथा परम् ।
स्थाणुभैरवं देवेशि हराख्यश्च ततः प्रिये ॥ ६१ ॥
डं[झिं]टीशं देवि भूतीशं सद्योजातं ततः पुनः ।
अनुग्रहानन्दं क्रूरेशं महासेनं वरानने ॥ ६२ ॥
षोडशैव महरुद्राः षोडशारस्य मध्यतः ।
चतुष्काद्यं समुद्भूतं महाव्याप्तिकरं परम् ॥ ६३ ॥
अजेशं शर्मदेवेशं सोमेशं लाङ्गलं प्रिये ।
दारुकं चार्द्धनारीशमुमाकान्तं ततः प्रिये ॥ ६४ ॥
आषाढीं डिण्डिमं चैव धात्रीशं मीनमेव च ।
मेषनामा ततो रुद्रो[द्राः] द्वादशारे व्यवस्थिताः ॥ ६५ ॥
लोहितं चूलिकं भद्रे छगलण्डं तथा परे ।
द्विरण्डं चैव देवेशि महाकालं ततः पुनः ॥ ६६ ॥
वालीशं चतुज[र]ङ्गाख्यं पिनाकीशं ततः प्रिये ।
अष्टारे संस्थिता भद्रे रुद्राश्चैव महाबलाः ॥ ६७ ॥
खड्गीशं च वकीशं च श्वेतनाभं ततः प्रिये ।
भृग्वीशं लाकुलं भद्रे संवर्त्तं च ततः पुनः ॥ ६८ ॥

षडस्रे च स्थिता देवि कैलाशपरिवारितम् ।
रुद्रपञ्चाशकोपेतं चतुःपीठसमन्वितम् ॥ ६९ ॥

षडस्रपुरमध्यस्थं षट्सिद्धौ[द्धैः] वेष्टितं पुरम् ।
चतुष्कं त्रिकमध्यं तु ओकारं यत्र निर्गमम् ॥ ७० ॥

मध्यदेशे तु यन्त्रस्य श्रीमता तु महेश्वरम् ।
प्रथमं पीतवर्णं तु सशैलवनकाननम् ॥ ७१ ॥

वनोपवनसंयुक्तं हेमप्राकारमण्डितम् ।
नदीनदसमायुक्तमनेकार्थसमाकुलम् ॥ ७२ ॥

सर्वबीजसमाकीर्णं चतुरस्रं समन्ततः ।
वज्रार्गलसमोपेतं वज्रहस्ता च मालिनी ॥ ७३ ॥

खड्गीशं च महाकालं पिनाकी च अधःस्थितम् ।
भुजङ्गं चैव वालीशं अर्घीशासनसंस्थितम् ॥ ७४ ॥

क्रूरानन्देन संभिन्नं नादबिन्दुस्वलङ्कृतम् ।
वज्रार्गलनिभं भद्रे चतुर्दिक्षु अलङ्कृतम् ॥ ७५ ॥

तत्राधिपत्ययोगेन पीठं पीठेश्वरीयुतम् ।
तस्यैव दक्षिणे कोणे चन्द्राभं चन्द्रवर्चसम् ॥ ७६ ॥

अर्द्धचन्द्रप्रतीकाशं सरित्सरसमाकुलम् ।
कुलकल्लोलवृन्दाभं गम्भीरं षड्रसार्णवम् ॥ ७७ ॥

विचित्र[वीचीत]रङ्गकल्लोलैस्तदास्फालनभीषणैः ।
चतुराननं पिनाकाख्यमर्घीशासनसंस्थितम् ॥ ७८ ॥

नादबिन्दुकलोपेतं तत्त्वनाथोपरि स्थितम् ।
तत्त्वनाथेन संयुक्तं स्फुरन्तं पारमेश्वरम् ॥ ७९ ॥

हिमचन्द्रशिलामिश्र समन्ताद्रचितं तु तम् ।
प्राकारेण विचित्रेण सपुराट्टालशोभितम् ॥ ८० ॥

अनेकगुणसंच्छन्नमनेकाश्चर्यसंकुलम् ।
तत्र तत्त्वेश्वरं देवं देव्या वेष्टितविग्रहम् ॥ ८१ ॥

शोणवर्णं सुतेजाढ्यं पाशहस्तं सुशोभनम् ।
आधारः[रं] सर्वसृष्टीनां महापीठोपरि स्थितम् ॥ ८२ ॥

कैलाशे दक्षिणे शृङ्गे अनेकगुणसंकुलम् ।
श्रीमज्जालन्धरं नाथं तत्रस्थं लक्षयेत् प्रिये ॥ ८३ ॥

कैलाशस्योत्तरे शृङ्गे अनेकार्चिःसमोज्ज्वलम् ।
ग्रसन्तमिव त्रैलोक्यं सूर्यकोटिसमप्रभम् ॥ ८४ ॥

तत्त्वनाथोपरिस्थं तु तत्त्वानां व्यापकं परम् ।
भुजङ्गं च महाकालं वालीशमर्षिणा युतम् ॥ ८५ ॥

भुजङ्गेनोर्ध्वसंदीप्तं नादविन्दुकलान्वितम् ।
पिङ्गलं दहनावस्थं लेलिहानं सुदारुणम् ॥ ८६ ॥

मयापि देवि दुष्प्रेक्ष्यं किं पुनस्त्वितरैर्जनैः ।
त्रिकोणपुरमध्यस्थं वज्रप्राकारमण्डितम् ॥ ८७ ॥

वज्रस्तम्भमयं दिव्यं स्फुरन्तं परमेश्वरम् ।
कालाग्निगोपुरज्वालं समन्ताद् द्वारवेष्टितम् ॥ ८८ ॥

बहुरूपसमाकीर्णं विद्यागुणविभूषितम् ।
अनेकाश्चर्यसम्पन्नं जीवभूतं जगत्त्रये ॥ ८९ ॥

आपूरितमिदं येन तेन तत्पूर्णसंज्ञकम् ।
सप्तजिह्वासमोपेतं कालरूपं षडाननम् ॥ ९० ॥

पूर्णमायासमायुक्तं राजते चारुरूपिणम् ।
शक्तिहस्तं महावीर्यं सृष्टिसंहारकारकम् ॥ ९१ ॥

नपुंसकगुणान्तस्थं व्याप्तिभूतं विनिर्गतम् ।
मध्यपीठस्य पूर्वेण अग्रशृङ्गे व्यवस्थितम् ॥ ९२ ॥

पद्मिनीदलसंकाशं धूम्राभं ताम्रवर्चसम् ।
महाप्रचण्डदा[का]द्यैश्च स्फालनोल्लाललालसैः ॥ ९३ ॥

धूप[य]मानं समन्तात्तु शोषयन्तं वरानने ।
षडस्रमण्डलान्तःस्थं तत्त्वव्यापिमहेश्वरम् ॥ ९४ ॥

क्रोधीशं च महाकालं पिनाकीखड्गसंयुतम् ।
वालीशं च भुजङ्गा यमर्घीशासनसंस्थितम् ॥ ९५ ॥

नादबिन्दुकलोपेतं नादमध्ये व्यवस्थितम् ।
न तेन रहितं किञ्चित् सृष्टिसंहारगोचरे ॥ ९६ ॥

इन्द्रनीलमयैः स्तम्भैः समन्ताद्रुचिरं पुरम् ।
प्राकारगोपुराद्येन ध्वजाशतधनुर्धरम् ॥ ९७ ॥

पञ्चबाणधरं देवं कामदेव्या समन्वितम् ।
द्योतयन्तं जगत्सर्वं श्रुतिरूपं तनुर्जितम् ॥ ९८ ॥

चतुर्दशविधिस्थोऽपि नायको दण्डपालकः ।
तस्येच्छापूरितं सर्वं कामौघं संप्रवर्तते ॥ ९९ ॥

तेनेदं चाग्रकोटिस्थं मनोन्मन्याद्व्यवस्थितम् ।
स्त्रीपुंनपुंसकत्वेन पीठव्याप्तिपरो विदुः ॥१००॥

परन्तु पञ्चमं पीठं कैलाशोपरि संस्थितम् ।
स्त्रियः चन्द्रकलाः प्रोक्ताः पुमान् बिन्दुस्वरूपिणी ॥१०१॥

नपुंसकं वरारोहे तत्र व्याप्तहलाकृतिः ।
तस्यौघं व्यापकस्थानं सालङ्कारं व्यवस्थितः[तम्] ॥१०२॥

कामेन क्षुभितं स्थानं स्थाणुसंज्ञा मनोन्मना ।
मनोन्मना तु शमनः द्वावेतौ तु नपुंसकौ ॥१०३॥

पुटरूपो समाख्यातो तस्यान्यो व्यापितो परः ।
योनौ पुटसमाख्याता[तौ] वामदक्षिणसंस्थितौ ॥१०४॥

बिन्दुद्वेषु[द्वयोः] च या माया सा माया व्यापिनी कला ।
सा तु माया परा देवी अमेद्या च क्षये व्यये ॥१०५॥

व्यापिनी सर्वभूतानां आत्मादौ तु परिष्ठितम् ।
नादान्ते नादमध्यस्थे प्रविचार्य विशेषतः ॥१०६॥

माया किं निजचा[मा]त्मानं स्वरूपे चाध्वनिर्मितम् ।
उर्ध[ऊर्ध्व] काये अधोभागे नादान्तं तं निवासितम् ॥१०७॥

उन्मनः समनश्चैव व्यापिनी ध्वनिरेव च ।
पीठं चतुष्कमेवं तु स एवान्योन्यतः क्रमात् ॥१०८॥

ध्वनेर्नादः समुत्पन्नः स चानेकविधः स्मृतः ।
सूक्ष्मश्चैव सुसूक्ष्मश्च व्यक्ताव्यक्ताद्यकृत्रिमम् ॥१०९॥

आत्मनाप्यर्द्धको ह्येतत् परस्थाने निवेशितः ।
तस्मात् स कुरुते सृष्टिमनेकाकाररूपिणी[म्] ॥११०॥

सूक्ष्मनादो गुहावासी क[ा]लाग्नौ[1] तु सुसूक्ष्मगः ।
स्वस्थानस्थं तु अव्यक्तं यदा तद्व्यक्तमाश्रितम् ॥१११॥

कृत्रिमश्चैव संयोगः परान्तं संव्यवस्थितः ।
तस्मादक्षरसंतानो वाग्विलासः प्रवर्तते ॥११२॥

तेन संक्षोभ्य चात्मानं व्यक्ताव्यक्तस्वरूपिणम् ।
नि[वि]रोधितं तु तेनेदं सूक्ष्मभावस्य संभवः ॥११३॥

तेन वैरोधिका नाम नानाकारा व्यवस्थिताः ।
आत्मानार्थस्वरूपेण प्रतिमूर्तिं द्वितीयकम् ॥११४॥

तेनायं क्षोभ्य चात्मानं अर्द्धचन्द्रविनिर्गतम् ।
स्रवन्तममृतं दिव्यं सर्वस्य जगतः स्थितम् ॥११५॥

---

१. कलाग्नौ–क० ।

तस्य संप्लावनात्यर्थं विसर्गाभिरतस्तु यः ।
तत्रादित्यः समुत्पन्नो वर्णानां प्रभुरीश्वरः ॥११६॥
बिन्दुरूपं जगन्नाथं क्रियाकालगुणान्वितम् ।
वर्णरूपं तु कर्तारं देदीप्यन्तं सुवर्चसम् ॥११७॥

उन्मनादिचतुष्कस्य संज्ञातेदं चतुष्कलम् ।
[1]शोभितं क्रमयोगेन विशुद्धं तत्र शाम्भवम् ॥११८॥

स्थिता षोडशभेदेन चतुष्केण पृथक् पृथक् ।
कलातीतशरीरस्य पिण्डमाद्यं चतुष्कलम्[1] ॥११९॥

द्वादशार्द्धकुलेशस्य आत्मत्वे संव्यवस्थितम् ।
चतुष्कलं द्वितीयं तु पीठरूपं महाम्बिके ॥१२०॥

नादान्तोर्द्धं[र्ध्वे] च मायाढ्यं विज्ञेयं च पुटद्वयम् ।
ललाटोर्ध[र्ध्व]कुले यस्मात्तस्मात्तं च कुलेश्वरि ॥१२१॥

तत्राधो यत्र पानादं कृत्रिमं मुखमण्डले ।
निरोधस्तत्समं[मो] ज्ञेयं[यो] चन्द्रसूर्यतनूदरे ॥१२२॥

एवं विशुद्धभावेषु षोडशारं प्रकीर्तितम् ।
अकलेशा महाभागे विभज्य विनिवेशितम् ॥१२३॥

अत्र योगाभिपन्नानामवस्था तां शृणु प्रिये ।
रोमाञ्चमश्रुपातं च विपुकं च सुदर्शनम् ॥१२४॥

पिपीलिकापर्शने द्वि[स्पर्शनं हि] रात्रौ सूर्यनिरीक्षणम् ।
उद्यते गगनाश्चो[म्भो]धिं शब्दं मुञ्चति दारुणम् ॥१२५॥

वागीशत्वं प्रपद्येत कंधवधप्रलापितम् (?) ।
लोभः क्षुधाजयो निद्रा उन्मनस्त्वं क्षणात् क्षणात् ॥१२६॥

१–१. नास्ति–क० ।

स्तम्भमोहादिकं सर्वं वाचासिद्धिः प्रवर्तते ।
षोडशैतो[ताः] महावस्था ज्ञा[जा]यन्ते तु यदा प्रिये ॥१२७॥

तदानेन तु देहेन खेचरीकुलनन्दनः ।
एतत्ते सरहस्यं तु विशुद्धं कथितं मया ॥१२८॥

इदानीं कथयिष्यामि यथावस्थमनाहतम् ।
कण्ठावस्था कुलेशस्य उदरोर्ध्वे[र्ध्वे] व्यवस्थितम् ॥१२९॥

क्रोधीश आदिभिः सिद्धैः चक्रवर्तिदशान्वितः ।
एको रुद्रश्च संभावे ग्रन्थिर्नाभौ व्यवस्थितः ॥१३०॥

क्रोधीशादौ[द्याः] च ये सिद्धाश्चक्रवर्तिदले स्थिताः ।
पूर्वांशे शो[खे]चरी तामध्ये तेषां सदाशिवः ॥१३१॥

चारोचारो विकारश्च एभिः सार्द्धं रमेत्तु सः ।
राज्यक्रीडामथोद्वेगं संहरामो जगत्त्रयम् ॥१३२॥

मांसादपि च पैशुन्यं ह्यभिलाषोऽथवा पुनः ।
आप्यायितमनोहृष्टस्तुष्टचित्तस्तु वत्सलः ॥१३३॥

पृथ्वीं नमामि निखिलां व्रजामि गिरिगह्वरम् ।
उव्यमावर्जयामास (?) विलसामि ददाम्यहम् ॥१३४॥

परं वैराग्यमापन्नो मोक्षान्वेषन[न्वेषण]तत्परः ।
गुरुमन्वेषयिष्यामि येन भूयो न संभवः ॥१३५॥

संधिनालान्तरंस्था[रस्थोऽ]सौ यो तारमनुकाङ्क्षिभिः ।
दिव्यः सिद्धाः[द्धो] भविष्यामि क्रीडामः[मि] कामिनीजनम् ।१३६

मध्यदेशान्तरस्थोऽसौ न किञ्चिदपि चिन्तयेत् ।
सुखावस्थो जितक्रोधः सत्त्वावस्थो जितेन्द्रियः ॥१३७॥

तिष्ठत्यनाहते देवि चक्रवाह्येषुकैर्वृतः ।
दशधावस्थितं भद्रे भावाभावसमन्वितम् ॥१३८॥

गुरुवक्षगतो देवश्चक्रवर्तिसमन्वितः ।
स्वभावगुणसंयुक्ता[क्त]श्चिन्तयन्तो[-न्त्र]पदेशतः ॥१३९॥

अभ्यसंस्तस्य देवेशि अवस्थाः संभवन्ति हि ।
पुंसां भेदं[दा] न जायन्ते सत्त्वराजसतामसः[साः] ॥१४०॥

उत्तमं शृणु कल्याणि येषु योगस्य साधनम् ।
तमो महारजः शोको चतुष्कं कन्यसा[का]दिकम् ॥१४१॥

लोलुपा रागवत्या च कामुका च पलालिनी ।
मध्यमाया म[अ]वस्थेयं कन्या सा तु द्वितीयका ।।१४२॥

प्रभावती सुतारा च विम्बा विम्बखगेश्वरि[री] ।
ज्येष्ठादिमध्यमे द्विस्था त्रिस्था मध्यमगोचरे ॥१४३॥

उदयन्ति क्रमादेतत्[ता] समाधिविषये स्थिताः ।
अन्तिमैका द्विमध्यस्था त्रयावस्था तु कन्यसे[कथ्यते] ॥१४४॥

किन्तु ज्येष्ठचतुष्टस्य द्वेऽवस्थो[स्थे] भवतो न हि ।

श्रीदेव्युवाच

कुलाकुलपदव्याप्तिः कैलाशस्य च संभवम् ॥१४५॥

अवस्थालक्षणं देव ज्ञानं[तं] सर्वमशेषतः ।
आज्ञाभेदं न मे ज्ञातं तमा[दा]दौ यत[त्र]वा स्थितम् ॥१४६॥

तामसं राजसं चैव सात्त्विकं च यथास्थितम् ।
तद्विकारस्य भावोऽयं वद नाथ ! पृथक् पृथक् ॥१४७॥

श्रीभैरव उवाच

साधु भद्रे वदिष्यामि अवस्थालक्षणं प्रिये ।
अक्रमाद्या भवेद्यस्य रंभसो वा प्रकाशितम् ॥१४८॥

सामर्थ्यतोऽथ दयया उक्तः कालो द[द्य]वान्तरः ।
तामस[स्य]स्तु समाख्यातास्ताम[ता अ]वस्थान्तरान्विताः।१४९।

तेषां लक्षणं देवशि कथ्यमानं निबोधसे [मे] ।
समयानि न मन्यन्ते गुर्वाज्ञालोपकारकाः ॥१५०॥
करिद्वन्द्वप्रिया नित्यं छिद्रान्वेषणतत्पराः ।
गुरवे वादनिरता निरपेक्षा मुहुर्मुहुः ॥१५१॥
अपवादं वदित्वा तु गुरु[रुं] याति पराङ्मुखः ।
येनासौ निधनं यान्ति[ति] तत्करोति तमोऽन्वितः ॥१५२॥
मोहाविष्टो न जानाति आत्मसंभावितः कुधीः ।
अहङ्कारतमोमन्धः[न्धः] पूर्वजातिमनुस्मरेत् ॥१५३॥
गुरुं विचारयेद्यस्तु शोकेनान्तरितात्मना ।
प्रयाति गृहसायुज्यं तमोना[तमसा] कुलितेक्षणः ॥१५४॥
तेनाधमपदं यान्ति[ति] जीवन्नपि मृतस्तु सः ।
बुद्धिस्तु यदा प्रज्ञा आगमार्थविशारदः ॥१५५॥
ततः क्षमापयेन्नाथ तद्विदाम्नायपूर्वकम् ।
सप्तकत्रयमानेन सर्वोपस्करणैः सह ॥१५७॥
अवस्थाश्चैव सा[शा]म्यन्ते तमोऽवस्थाचतुष्टयम् ।
लोलुपादौ तु चत्वारि क्रमादेवं व्यपोहयेत् ॥१५८॥
स्नापयेच्छुद्धचेतास्तु दासत्वेन तु रञ्जयेत् ।
रक्तकालार्द्धमानेन रञ्जिते तु नुहेद् गुरुम् ॥१५९॥
तीव्रत्वे षि[खि]दि संप्राप्ते मन्दत्वे च प्रवर्तते ।
उपदेशोपचारेण अवस्थालक्षणं भवेत् ॥१६०॥
राजसोऽयं समाख्यातः अहङ्कारगुणान्वितः ।
पण्डितोऽहं सुभक्तोऽहं बोधोऽहं बोधको ह हम् ॥१६१॥
ज्ञानिनो[नी चा]हं समर्थोऽहं वयं सर्वगुणेश्वराः ।
करोति गुरुणा सार्धं वादमज्ञानचेतसः ॥१६२॥

इदं तत्त्वमिदं तत्त्वं भोगं मोक्षं न जानथ।
एवं स तमसा लुब्धो यदात्मानं न विन्दति[1] ॥१६३॥

तदावस्थाचतुष्केण लोलुपाद्येन गृह्यते।
परस्त्रियं हसन् दृष्ट्वा धावयित्वा विलग्यत (?) ॥१६४॥

स शृङ्गारी मदस्रावी नित्यमेव गजो यथा।
आत्मानं विक्रयित्वा तु मद्यं मांसं समाचरेत् ॥१६५॥

वेधको[कं] यदि चित्तं स्यात्तदाराध्यं समाश्रयेत।
अथ चेत्पूर्वविहितं[तां] क्रमपूजां समाचरेत् ॥१६६॥

मध्यमस्य ततः पश्चादवस्था शुभदायिका।
उत्तमः परया भक्त्या आविद[आविद्ध]स्तु यदा गुरुः ॥१६७॥

उक्तकालेन वा देशानुग्रहं प्रति योजयेत्।
[2]त्रिमुद्धयान्तरभावेन(?) यस्य भावो न चान्यथा ॥१६८॥

तस्य वाचान्तरे मार्गं दक्षिणाम्नायपूर्वकम्।
विन्दते निखिलं ज्ञानं निरहङ्कारो दृढव्रतः ॥१६९॥

उदयन्ति स्वभावस्था प्रभावत्याद्यनुक्रमात्।
षट्क्रमाश्रति[श्रित्य] याः प्रोक्ताः शुभास्ता उदयन्ति वै ॥१७०॥

प्रभाभी रञ्जितात्मानं पश्यते भुवनत्रयम्।
तारकान्तस्थमात्मानं देदीप्यन्तं सुवर्चसम् ॥१७१॥

चन्द्ररूपं यदा पश्येत्तारामण्डलमध्यतः।
तारावतीति सा प्रोक्ता अवस्था सिद्धिदायिका ॥१७२॥

अभ्यसंतः[संश्च] स्वरूपेण समाधिस्थः स पश्यति।
आत्मबिम्बे पुरस्थे तु बिम्बा सा वश्यसिद्धिदा ॥१७३॥

---

१. एवं सततमा लुब्धो पद्मात्मानं न विंदति —ख०।
२. त्रिड्मुद्यां—ख०।

समाधिस्थं स्वबिम्बं तु आसनेन समन्वितम् ।
उत्पतन्तो[न्तं] यदा पश्येत्तदा सा बिम्बखेचरी ॥१७४॥

दृष्टं[पश्यन्]तास्तु महावस्थाः सिद्धो भ्रान्तिं न कारयेत् ।
अवश्यं याति खे चक्रम् उक्तकाले महेश्वरि ॥१७५॥

एतावस्थाः समासाद्य दशावस्था भजेत् पुनः ।
गुणानुत्पादयित्वा तु अनाहतं परं व्रजेत् ॥१७६॥

अवस्थाभेदमित्युक्तं लक्षपादाधिके मते ।
अत्र सारतरं भद्रे संस्फुटं च मतोत्तरे ॥१७७॥

श्रीदेव्युवाच

अवस्थालक्षणं ज्ञातं त्वत्प्रसादात्कुलेश्वर ।
मणिपूरकयोगस्थं न मे ज्ञातं महाप्रभो ॥१७८॥

कथयस्व प्रसादेन जानीमो निश्चयं यथा ।

श्रीभैरव उवाच

साधु भद्रे महाभागे कल्याणानन्ददायिनि ॥१७९॥

कथयामि न संदेहो मणिपूरं यथास्थितम् ।
तथा त्वं शृणु कल्याणि भावानन्दप्रदायिनि ॥१८०॥

स्थितं द्वादशभेदेन लाङ्गलादौ शिखान्तरम् ।
नाभ्योदरं नितम्बोरू जङ्घोरू तनुतत्क्रमात् ॥१८१॥

कुलनाथमहेशस्य संस्थिते मणिपूरके ।
तत्र चक्रे समाश्रित्य यथावस्थास्तथा शृणु ॥१८२॥

लाङ्गलीशोदरस्थं तु द्वादशार्चिःसमप्रभम् ।
द्वीपक्षेत्रसमायुक्तं तदेवाद्यं विलक्षयेत् ॥१८३॥

सोमेशं दक्षिणे कुक्षौ वामे दारुकसंज्ञकम् ।
अर्धनारीश्वरं नाम स्वचक्रे परिपालितः[तम्] ॥१८४॥

दक्षिणे तु उमाकान्तं नितम्बे वामतः पथि ।
दण्डिधात्री ऊरुभ्यां च जङ्घाभ्यां मीनमेषकौ ॥१८५॥

लोहिताख्यः शिखी नाम्ना दक्षिणं वाममाश्रितौ ।
पीठनाथं तथा क्षेत्रं द्वीपं द्वीपाधिपैः सह ॥१८६॥

मणिवद्द्योतयन्तं हि पूरयन्तं दिशो दश ।
सूर्यकान्तमणिप्रख्यं भास्करे[च] प्रयास्यति ॥१८७॥

कलासंख्याकरं देवं कलै[ला-]द्वादशभिर्वृतम् ।
पीठनाथं तु दीपस्थं मासमासादितः क्रमात् ॥१८८॥

पूरयेद्वर्षसन्तानं युगमन्वन्तराणि च ।
कल्पं चेति न वा कल्पं मणिद्वादशभिः खिलम् ॥१८९॥

यत्[तः] पूरयते विश्वं तेनेयं[दं] मणिपूरकम् ।
शक्तिमार्गप्रपन्नानां भुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥१९०॥

एकैकं चिन्तयेच्चक्रं नाथाज्ञामुपदेशतः ।
भवन्ति सर्वसिद्धा हि उत्तमाधममध्यमाः ॥१९१॥

मणिपूरकपादस्थं पीठेश्वरसमन्वितम् ।
द्वीपं द्वीपार्चिःसंयुक्तं मासमेकं यदाभ्यसेत् ॥१९२॥

पादचारी जगत्सर्वं क्षोभयेदविचारतः ।
पूजाध्यानसमाधिस्थः शक्तिमार्गेण योगवित् ॥१९३॥

षण्मासेन अवश्यं हि वत्सरान्नात्र संशयः ।
अन्या क्षिप्रगतिस्तस्य आत्मनः संप्रवर्तते ॥१९४॥

पादुका पादलेपश्च मनोवेगः प्रजायते ।
एवं जानुनि चाभ्यासाद् भूतवेतालराक्षसाः ॥१९५॥

कुरुते विविधाश्चर्यं कल्पस्थायी भवेत्तु सः ।
आत्मैवं भाम[व]नोत्साही उरुण्या सुरगेश्वरः ॥१९६॥

किन्तु तद्द्विगुणेनैव कालेन प्रथमादितः ।
क्रमेण सिद्ध्यते सर्वं शिवाद्येव लिलक्षयेत् ॥१९७॥

नितम्बाभ्यासयोगेन गुह्यकानां पतिर्भवेत् ।
यक्षविद्याधराणां च पिशाचप्रेतराक्षसान् ॥१९८॥
क्रीडते नायको भूत्वा सर्वमार्गपथे[थि] स्थितः ।
कुक्षिमार्गे गले चक्रे अभ्यसंस्तु श्रियं लभेत् ॥१९९॥
किन्नरेन्दु[न्द्रैः] सगन्धर्वैर्लोकालोकैः स पूज्यते ।
वायुवद् भ्रमते सो हि सर्वत्रैव स[स्व]शक्तितः ॥२००॥
मध्यनाभिगते चक्रे मूलमेढं यदाभ्यसेत् ।
शान्तिपुष्टिवशाकर्षं सर्वज्ञत्वं वपुःश्रियम् ॥२०१॥
सकृत्संस्मरणाद्देवि अभ्यसंस्तु खगेश्वरः ।
ब्रह्महान्तरनिःशेषं भ्रमते कामरूपिणः[पगः] ॥२०२॥
सांख्यज्ञानविदो भूत्वा विचरेच्च पुनः पुनः ।
अथास्येपूत्तरं देवि शक्तित्यागं शृणुष्व मे ॥२०३॥
यते हं परमं बीजं हंसाख्यं हृदि संस्थितम् ।
विना तेनोपलब्धेतु[न] न जानाति कदाचन ॥२०४॥
तस्य रूपत्रयं भद्रे नानासंयोगमेव च ।
वियोगं वित्त सुश्रोणि लक्षणीयं प्रयत्नतः ॥२०५॥
चैतन्यत्रितयं चात्र आत्मशक्तिशिवात्मकम् ।
अविनाम[भा]वयोगेन चैतन्यत्रितयं स्थितम् ॥२०६॥
हनायचर्य[हकारेणोच्चार्य]ते देवी[वि] हंसो देवः परापरः ।
सकारे तु[ण] पराशक्तिर्विकाशे भैरवः स्थितः ॥२०७॥

---

१. नले—ख

मध्य आत्मा सदा तिष्ठेत् पूरकश्च समन्वितः ।
विकाशश्चोर्ध्व''''संकोचो नि[रो]धः प्रकीर्तितः ॥२०८॥

मध्यनाभिरिति प्रोक्तं त्रयमेतच्च दुर्लभम् ।
ऊर्ध्वनाडीनिरोधेन अधोनाडीनिबन्धनात् ॥२०९॥

योनिमध्यगतं लिङ्गं योन्योदरपुटीकृतम् ।
तन्मध्ये त्रा[चा]त्मनो रूपं लक्षयेत पुनः पुनः ॥२१०॥

मध्यमं ह्येतदाख्यातं अज्ञानमलनाशनम् ।
मध्यमध्यानयोगेन ज्ञानाग्निर्ज्वलते किल ॥२११॥

ज्वलिते तु तदा वह्नौ ज्योतिस्तत्र प्रवर्तते ।
प्रवर्धनान्महाज्योति[ते]रानन्द उपजायते ॥२१२॥

मर्दनाद् भगलिङ्गाभ्यां यथानन्दः प्रजायते ।
मथनात्सर्वशक्तेस्तु तथानन्दः प्रजायते ॥२१३॥

निश्चयत्वं भवेद्देवि शिवशक्त्योरभेदतः ।
मथनं हि तदेवोक्तममृतोत्पादकं प्रिये ॥२१४॥

तेनामृते परानन्दं शक्तित्यागमिति स्मृतम् ।
एतत्ते मणिपूरं तु सरहस्यं प्रकाशितम् ॥२१५॥

गोपितं सर्वतन्त्रेषु कुब्जि तुभ्यं प्रकाशितम् ।
द्वीपमार्गविभागेन पीठनाथक्रमेण तु ॥२१६॥

दुर्लभं सिद्धमार्गस्य किं पुनरितरे वचः ।
उक्तजालेन सिध्यन्ते[न्ति] नान्यथा ह्यनु[नृ]तं वचः ॥२१७॥

श्रीदेव्युवाच

नादसंयोगो देवेश वियोगश्च कथं प्रभो ।
आत्मशक्तिः शिवश्चैव न मे ज्ञातं महाप्रभोः ॥२१८॥

श्रीभैरव उवाच

अनेकोपायभेदेन कथ्यमानं न बुद्ध्यसे ।
संकेतार्थं मया उक्तं पुनरेव वदाम्यहम् ॥२१९॥

प्राणेन संस्थितो हंसो वायुरूपी हलाकृतिः ।
ऊर्द्धे[र्ध्वे] अकारसंभिन्ने अधोदन्तेन दीपितम् ॥२२०॥

मकारं स्वरसंयुक्तं अर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ।
अन्तःशक्तिविसर्गस्थं तेन हंसेति गीयते ॥२२१॥

अर्धचन्द्रं भवेन्नादं संयोगं बिन्दुरुच्यते ।
कला[ल]योर्द्ध[र्ध्व]वियोगं हि येन ज्ञानं चराचरम् ॥२२२॥

आत्मबिन्दुसमाख्यातं शक्तिश्चैव कलात्मकम् ।
शिवं बिन्दुर्वरारोहे जीवभूतं चराचरम् ॥२२३॥

तेन जीवति[न्ति] भूतानि जगत्स्थावरजङ्गमम् ।
संयोगे संस्थितो हंसो वियोगे नैव किंचन ॥२२४॥

सकलं चैव साचारं कुलरूपं महेश्वरम् ।
उच्चाररहितं भद्रे निष्कलं च उदाहृतम् ॥२२५॥

निष्कलं सूक्ष्ममित्युक्तं योगिनो ध्यानगोचरम् ।
शृङ्गाटपुरमध्यस्थं ओजपूकसमन्वितम् ॥२२६॥

वालीशं च भुजङ्गाख्यं पिनाकी खड्गमेव च ।
वकीशं च महाकालं श्वेतसंवर्तका[कं] प्रिये ॥२२७॥

वालीशं वायुकोणस्थं भुजङ्गं वह्निसंयुतम् ।
पिनाकी पूर्वपत्रे तु खड्गीशं दक्षिणे स्थितम् ॥२२८॥

नैर्ऋते तु महाकालं वकीशं मध्यतः प्रिये ।
श्वेतं चोत्तरसंस्थं वै ईशे संवर्तकं स्थितम् ॥२२९॥

पूर्वपूर्वमिदं भद्रे तेन हंसोपचर्यते ।
नीयते तु मते नित्यं मलमायासमन्वितम् ॥२३०॥

कामं क्रोध[धं]स्तथा लोभं मोहं भयं विनिर्दिशेत् ।
वेष्टितं चैव पैशुन्यं इष्टा चैवाष्टमे प्रिये ॥२३१॥

विषयैरुपभुञ्जीत देहदेहान्तरः प्रभुः ।
गन्धलुब्धो यथा भृङ्गो पुष्प[ष्पात्]पुष्पान्तरं व्रजेत् ॥२३२॥

हंसोऽपि विषया[यैः]लुब्धो देहाद्देहान्तरं व्रजेत् ।
विषमध्यगतं कीटं न विषैरपि बाध्यते ॥२३३॥

तथा हंसो वरारोहे विषयेषु न बाध्यते ।
रमते क्रीडते नित्यं वलति नृत्यते प्रिये ॥२३४॥

स्वपति जाग्रति भद्रे आहारमनुकांक्षिभिः ।
विकारं सृजत्यनेकं प्रविष्टो भूतपञ्जरे ॥२३५॥

शक्ति[क्त्य]भ्यासं च हंसाख्यं संक्षेपेण उदाहृतम् ।
श्रीमते च मया गुप्तं संस्फुटं च मतोत्तरे ॥२३६॥

श्रीदेव्युवाच

दयया परया मह्यं मण्डलीकं कुलाकुलम् ।
षट्पदार्थं मया ज्ञातं श्लोकद्वादशं[शकं] तथा ॥२३७॥

चतुष्कं वद मे नाथ तथा वै चक्रपूजनम् ।
पञ्चचक्रपदव्याप्तिर्यथास्थानं क्रमेण तु ॥२३८॥

पृथिव्यादिक्रमेणैव एकैकस्य तु निर्णयम् ।

श्रीभैरव उवाच

साधु साधु महादुर्गे वस्तुचोद्यविकल्पिनि ॥२३९॥
अनेकार्थं मयाख्यातं चतुष्कं क्रमभेदतः ।
तथापि कथयिष्यामि अधिकारे यथास्थितम् ॥२४०॥

अधिकारपदव्याप्तिः[प्तिं] पदपिण्डस्वरूपतः ।
पीठांश्च कथयिष्यामि संकेतार्थं यशस्विनि ॥२४१॥

उन्मनः समनश्चैव व्यापिनी ध्वनिरेव च ।
बिन्दुनादकलाश्चैव निरोधी च चतुर्थकम् ॥२४२॥
ज्योतिर्ध्वनिस्तथा नादं विसर्गं च चतुर्थकम् ।
पिण्डं पदं तथा रूपं रूपातीतं चतुष्टयम् ॥२४३॥
सूक्ष्मभेदमिदं प्रोक्तं स्थूलं च कथयामि ते ।
पीठाधिस्थं यथा भद्रे तथा ते कथयाम्यहम् ॥२४४॥
क्षेमरत्नं तथा मध्ये कथितं पीठनायकम् ।
ओजपूकामुकं भद्रं दृष्टाक्षरविनिश्चयम् ॥२४५॥
अकारादिविसर्गान्ता एकैकं तु चतुष्टयम् ।
मुद्राचतुष्टयं देवि संकेतात् कथितं प्रिये ॥२४६॥
कर्षणी क्षोभणी चैव खेचरी सुन्दरी तथा ।
मुद्राचतुष्टयं भद्रे गोपितं न प्रकाशितम् ॥२४७॥
चतुर्भेद्यं चतुःपीठं चतुःस्रोतायनः[नम्] प्रिये ।
पीठं युगं तथा मुद्रा योगिन्यश्च चतुष्टयम् ॥२४८॥
सबाह्याभ्यन्तरैः[रं] सर्वं कथयामि यथार्थतः ।
नाभ्युदरं च हृत्कण्ठं कलाद्वारमनुक्रमात् ॥२४९॥
ओजपूकामरूपिण्याश्चत्वार्येवं व्यवस्थिताः ।
क्रमेण पूजयेद्देवि गुरोराज्ञापदेशतः ॥२५०॥
वामे वा दक्षिणे वापि नासाग्रे सूक्ष्ममण्डले ।
कर्णौ चक्षुः क्रमेणैव पूजनात्तत्फलं लभेत् ॥२५१॥
दन्तपङ्क्तौ तथा ऊर्द्धे[र्ध्वे] लम्बकस्थं प्रपूजयेत् ।
आधारं नाभिहृत्कण्ठे भ्रूमध्ये तु तथा परम् ॥२५२॥
सबाह्याभ्यन्तरेणैव चतुष्कं परिकीर्तितम् ।
संक्षेपेण मयाख्यातं पीठभेदं वरानने ॥२५३॥

गुरूपदेशसंयुक्तं पञ्चकं कथयाम्यहम् ।
दिव्यदूत्यस्तथामाद्यो[त्र्यो] योगिन्यश्चैव योगणाः ॥२५४॥

पञ्चधा ह्यधिकारः स्यात् चक्रे व्याप्ते कुलाकुले ।
देव्याश्चक्रं प्रवक्ष्यामि व्याप्तिभूतं यथा स्थितम् ॥२५५॥

सबाह्याभ्यन्तरे देवि तथाहं कथयामि ते ।
चतुष्कादौ वरारोहे बाह्यषट्कं विनिर्ममे ॥२५६॥

द्वादशारं महाचक्रं पुनर्द्वादशकं प्रिये ।
ततोर्द्धं[र्ध्वं] द्वादशारं तु पुनर्द्वादशकान्वितम् ॥२५७॥

तस्योपरि द्वादशारं पुनर्द्वादशं[शकं] स्मृतम् ।
सप्तमं तु वरारोहे तस्योपरि व्यवस्थितम् ॥२५८॥

रन्ध्रकामशिखिर्गोलं ध्वजकन्दान्तकावधि ।
सप्तमं तत्त्वमुद्दिष्टं ब्रह्मणः पदमुत्तमम् ॥२५९॥

अत्र सृष्टिः समुत्पन्ना षट्कोशकुलसंभवा ।
देव्याधिष्ठितमीशानं स्वाधिष्ठानगुणाश्रयम् ॥२६०॥

प्रथमे द्वादशारे तु रन्ध्रनाथो व्यवस्थितः ।
द्वादशार्चिसमायुक्तं तेषां नामानि मे शृणु ॥२६१॥

धात्री धामा तथा धौम्या नीला नीलावती शुभा ।
द्रवणी द्रावणी चैव कंपनी भ्रमिणी समा ॥२६२॥

सुतेजा द्वादशी प्रोक्ता चक्रं व्याप्य व्यवस्थिता ।
चतुर्भुजाः त्रिनेत्राश्च हिमकुन्देन्दुसन्निभाः ॥२६३॥

ज्योत्स्नादीप्तिनिभाः सर्वे[र्वाः] पारदाभाः सुतेजसः ।
पद्मकम्बुधरा वामे दक्षे चाभयमालिकाः ॥२६४॥

जटाजूटधराः सर्वे[र्वाः] शंशाङ्ककृतशेखराः ।
रत्नमाला शिरे दिव्या कर्णकुण्डलमण्डिताः ॥२६५॥

हारकेयूरशोभाढ्याः पीतोन्नतपयोधराः ।
त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था रोमराजिविराजिताः ॥२६६॥

रन्ध्रद्वादशके देवि योगिन्यो द्वादश स्थिताः ।
ततोर्द्धे[र्ध्वे] कामचक्रं तु कामनाथं व्यवस्थितम् ॥२६७॥

द्वादशार्चिसमोपेतं योगिनी कामरूपिणी ।
कामा कामवती श्यामा सुन्दरी मदनावती ॥२६८॥

निरञ्जना रागवती तथान्या कामविह्वला ।
मदद्रवा क्लेदनी च क्षोभणी द्वादशी स्मृता ॥२६९॥

चतुर्भुजैकवक्त्राश्च त्रिनेत्राश्च शुभाननाः ।
पाशाङ्कुशधरा वामे दक्षे सूत्रवरप्रदाः ॥२७०॥

सिन्दूरारुणसंकाशा जवाबन्धूकसन्निभाः ।
उदयादित्यसंकाशाः किरीटानेकदीपिताः ॥२७१॥

द्विरष्टवर्षाकाराश्च पीनोन्नतपयोधराः ।
पुष्पमाला शिरे दिव्या दाडिमीकुसुमप्रभाः ॥२७२॥

जटाजूटधराः सर्वे[र्वाः] रत्नकुण्डलमण्डिताः ।
अर्द्धेन्दुशेखराङ्गाश्च नितम्बाढ्या मनोहराः ॥२७३॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा नानाभरणमण्डिताः ।
कामनाथसमुद्भूताः योगिन्यश्च वरप्रदाः ॥२७४॥

वह्नीश्वरास्तथाप्येवं चक्रं वै द्वादशारकम् ।
शिखानाथसमुद्भूता द्वादशैते[ताः] गुणोज्वलाः ॥२७५॥

ज्वलिनी ज्वालिनी दीप्ता धूम्रा कृष्णा तथापरा ।
रक्ता सूक्ष्मा विधूमा च दहनी दाहनी तथा ॥२७६॥

शोषणी तापनीत्येवं द्वावशा[दशा]र्चिः प्रकीर्तिताः ।
तप्तचामीकरप्रख्याः पीताभा[ः]पीतवर्चसः ॥२७७॥

चतुर्भुजाः त्रिनेत्राश्च ह्रस्वदेहा महाबलाः ।
कम्बुशक्तिधरा वामे वरदा सूत्रं दक्षिणे ॥२७८॥

रत्नशेखरसंपूर्णा दिव्यकुण्डलमण्डिताः ।
हारकुण्डलशोभाढ्याः समपीनपयोधराः ॥२७९॥

मध्यक्षामा नितम्बाढ्याः सर्वावयवशोभिताः ।
दिव्यकुण्डलशोभाढ्याः सर्वाभरणभूषिताः ॥२८०॥

वह्नीश्वरस्य योगिन्यो साधकस्य वरप्रदाः ।
ध्वजनाथस्य देवेशि द्वादशान्या महाबलाः ॥२८१॥

ध्वजाङ्गादिसमुद्भूता योगिन्यो बलवत्तराः ।
तेषां[तासां] नामानि वक्ष्यामि शृणुष्वैकमनाः प्रिये ॥२८२॥

कृष्णाञ्जननिभाः सर्वे[र्वाः] त्रिनेत्राश्च चतुर्भुजाः ।
ध्वजाकम्बुधरा वामे वज्रः सूत्रं च दक्षिणे ॥२८३॥

जटाजूटधरा दिव्या रत्नकुण्डलमण्डिताः ।
नागस्कन्धधराः सर्वे[र्वाः] पीनोन्नतपयोधराः ॥२८४॥

मध्यक्षामा नितम्बाढ्याः किंचिद्दंष्ट्राकरालिनी ।
हारकेयूरसंयुक्ताः सर्वलक्षणसंयुताः ॥२८५॥

वज्रासनस्थिताः सर्वे[र्वाः] सर्वसिद्धिप्रदायिकाः ।
ध्वजनाथाङ्गसंभूता द्वादशैव शृणु प्रिये ॥२८६॥

पताकाध्वजिनी सौम्या ऊर्द्ध[र्ध्व]रोमा महाबला ।
भ्रमणी भ्रामणी वेगा कङ्काली कलहप्रिया ॥२८७॥

कंकटा विकटा घोरा द्वादशा वरवर्णिनि ।
कृष्णाञ्जननिभाः सर्वे[र्वाः] पूर्वैव कथिता यथा ॥२८८॥

कन्दनाथाङ्गसंभूता द्वादशार्चिमहाबलाः ।
कन्दा कन्दवती मूला बीजिनी बीजसंभवा ॥२८९॥

बीजमाता तथा वीरा वीरेशी वीरमातरा ।
पिङ्गाक्षी पिङ्गला देवी नितम्बा द्वादशी स्मृताः ॥२९०॥

नीलाभा नीलवर्णाश्च नीलजीमूतसन्निभाः ।
चतुर्भुजा महादीप्ताः त्रिनेत्राश्च शिवापराः ॥२९१॥

जटाजूटधराः सर्वे[र्वाः] रत्नकुण्डलमण्डिताः ।
कम्बुकुम्भधरा वामे पद्मं सूत्रं च दक्षिणे ॥२९२॥

नानालङ्कारसंपूर्णा नानाभरणमण्डिताः ।
मध्यस्थूला नितम्बाढ्याः समपीनोन्नतस्तनाः ॥२९३॥

सर्वावयवसंपूर्णाः सर्वलक्षणसंयुताः[1] ।
कन्दोद्भवा महादेव्यः साधके सिद्धिदायिकाः ॥२९४॥

गोलाख्ये तु महादेवि व्याप्तिस्तु कथयाम्यहम् ।
गोलनाथ[2]............................ ॥२९५॥

× × ×

× × ×

........................शुभाशुभनिबन्धनम् ॥३१६॥

भूर्लोकं[के] च भुवर्लोके विविधा सृष्टिर्वर्त्तते ।
जरायुजा च सा ज्ञेया बहुदुःखसमाकुला ॥३१७॥

कन्दात्संजायते सृष्टिः कन्दं वै सप्तलौकिकम् ।
रन्ध्रादौ ग्रन्थिपर्यन्तं विज्ञेयं सप्तधातुकम् ॥३१८॥

त्वग्रक्तमांसमेदोऽस्थि मज्जा शुक्रस्तु सप्तमः ।
कन्दात् संजायते ऽङ्कुरमङ्कुरान्मूलसंभवाः[वः] ॥३१९॥

---

१. अतः परं क. मातृकायाः ३० पत्राणि (२६१–२९०) खण्डितानि । १९ पटलस्यान्तिम ८६ श्लोकेभ्य पूर्वांशः खण्डितः ।

२. अतः परं २१ श्लोकात्मकं पत्रमेकं (१६९ संख्यकम्) त्रुटितम्—ख० पुस्तकेऽपि ।

मूलाद्वर्णलवाच्छाखा ततः पुष्पफलादिकम् ।
फलं शरीरमित्युक्तं धातुवृक्षसमुद्भवम् ॥३२०॥

पिण्डं कन्दोद्भवं तच्च शुभाशुभनिबन्धनात् ।
त्वग्रक्तमांसरन्ध्रादौ अशुभं कामवह्निगम् ॥३२१॥

शुभं मेदोऽस्थि मज्जान्तर्गोलच्छन्दध्वजान्तिमम् ।
अशुभं तु रजः साक्षात्वि[त्रि]शक्तिगुणमातृजम् ॥३२२॥

पितृजं शुभमुद्दिष्टं रेतो ह्यात्मा च ईश्वरः ।
पिण्डं सर्वत्र सामान्यमुभयोरपि कुब्जिनि ॥३२३॥

संगमे शिवशक्तीनां पिण्डबन्धो भवेत्तदा ।
यत्किंचिच्चिन्तयेन्माता यत्किंचिच्चिन्तयेत्पिता ॥३२४॥

उभयोर्भावसंयोगात्तद्भावः सहजो भवेत् ।
विश्वरूपो मणिर्यद्वदुपाधिविषयो यथा ॥३२५॥

तत्कालावधि संचिन्त्य सरागः सहजो भवेत् ।
एतदन्तरमासाद्य पिण्डं करणरूपधृक् ॥३२६॥

पञ्चैते पञ्चधात्मानं पञ्चपञ्चादिभिः क्रमात् ।
पुरुषं[षः] प्रकृतिश्चैव गुणोऽहंकार धीमतः[मनः] ॥३२७॥

षण्मुखस्तु परो ह्यात्मा चतुष्कपरिवेष्टितः ।
ऊर्ध्वाधो नीयते जीवो कोषकारकृतिर्यथा ॥३२८॥

प्रकाशयति चात्मानं बध्नाति च पुनः पुनः ।
नियामिका भवेत् पृथ्वी प्रतिष्ठाशब्द[वाचिक] ा॥३२९॥

सात्र पूर्वा भवेद् विद्या शान्तिर्वागे[गी]श्वरी स्मृता ।
पूर्वादौ क्रमशश्चैव चतुष्कपरिवारिता ॥३३०॥

क्षेणी[क्षोणी] तु प्रथमा देवी शब्दा देवी द्वितीयका ।
त्रितीया होत्रिणी नाम वाचा देवी चतुर्थिका ॥३३१॥

षट्कपीठस्थिता देवी चतुःकोणे व्यवस्थिता ।
एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च चतुर्भुजा शुभानना ॥३३२॥

पद्मस्था पद्मवर्णाभा पद्ममालाविभूषिता ।
पद्मवज्रधरा दक्षे ज्ञानं सूत्रं च वामके ॥३३३॥

सर्वाभरणशोभाढ्या सर्वलक्षणलक्षिता ।
पीतापीता तथा कृष्णा रक्त्या[क्ता]चैव चतुर्थिका ॥३३४॥

नियामिका डकारेण पूर्ववद्दिशि संस्थिता ।
वामे[म]दक्षिणतो भद्रे कैङ्कणादौ च विन्यसेत् ॥३३५॥

कङ्कपा कालिका चैव वामभागे व्यवस्थिता ।
निम्बा निरञ्जना चैव दक्षिणे च विराजते ॥३३६॥

बोधिनी आपिनी चैव तेजनी चैव तेमनी ।
चञ्चला पञ्चमी प्रोक्ता मोचाकाशपदे स्थिता ॥३३७॥

प्रतिष्ठा दक्षिणे प्रोक्ता ळकाराक्षरसंभवा ।
चामुण्डा च तथा भद्रे च्छगलण्डं च वामतः ॥३३८॥

जयन्ती च परा देवी झङ्कारी दक्षिणे स्थिता ।
शब्दावती तथा स्पर्शा रोमस्था रूपिणी तथा ॥३३९॥

संधिश्चैव परा देवी सा च वायुपुटे स्थिता ।
विद्या च पश्चिमे ख्याता णकाराक्षरसंभवा ॥३४०॥

कपालिनी तथा पूर्णा दक्षिणेन व्यवस्थिता ।
रामा विनायकी देवी वामे तस्या व्यवस्थिता ॥३४१॥

गोत्रिणी तोषिणी चैव नेत्रिणी लोलिनी तथा ।
ध्यानिनी पञ्चमी देवी मध्यस्था शक्तिरूपिणी ॥३४२॥

माता तु उत्तरे प्रोक्ता नकाराक्षरसंभवा ।
तारा च ग्रसिनी देवी वामभागे व्यवस्थिता ॥३४३॥

वाचेश्वरी प्राणिनी च योगिनी योगि[जि]नी तथा ।
जपस्थिनी वरारोहे पञ्चमी परिकीर्तिता ॥३४४॥

पवनी पूतनान्यस्य फेत्कारा दक्षिणा प्रिये ।
वज्रिणी·········स्य मिषणी चोत्तर[रा] प्रिये ॥३४५॥

संवर्तलाकुलद्वितीयं महाकालं तृतीयकम् ।
कूटरूपा स्थिता भद्रे मध्यस्थं············ ॥३४६॥

[वाली]गं[शं] च भुजङ्गाख्यं पिनाकी खड्गमेव च ।
वकीशश्वेतभूतश्च[भृग्वीशाः] सप्तधा तु व्यवस्थिता[ः] ॥३४७॥

वालीशं रन्ध्रसंस्थाने भुजङ्गं कामगे पुरा ।
पिनाकी वह्निपुरे भद्रे खड्गीशं गोलके पुरे ॥३४८॥

वकीशं ध्वजपुरे देवि श्वेत[तं]कन्दे व्यवस्थितम् ।
भृग्वीशं मध्यतो देवि पिण्डाख्यपुरसंस्थितम् ॥३४९॥

देवीचतुष्क[ष्ट]यं ह्येतत् एकैकाया[कस्याः]चतुष्टयम् ।
अकारादि विसर्गान्ता एकैकाया[कस्या]श्चतुष्टयम् ॥३५०॥

एतच्चतुष्टयं देवि संसारपथि वर्तितम् ।
आपस्तेजस्तथा वायुराकाशं च चतुर्थकम् ॥३५१॥

क्षोणी च संस्थिता देवि प्रथमं च चतुष्टकं[यम्] ।
स्पर्शश्चैव रसं चैव रूपं गन्धस्तथैव च ॥३५२॥

चतुष्टयं वरारोहे शब्ददेवी व्यवस्थिता ।
चक्षुर्जिह्वास्तथा स्तो[श्रो]त्रं घ्राणं चेति चतुष्टयम् ॥३५३॥

एतच्चतुष्टयं देवेशि श्रोत्रदेवी व्यवस्थिता ।
पाणिपादं तथा पायूपस्थं चैव चतुष्टयम् ॥३५४॥

चतुष्टयमिदं देवि वाचादेवी व्यवस्थिता ।
अनेन क्रमयोगेन स्वरषोडशनिर्णयम् ॥३५५॥

चतुष्टयं तु भूतानां तन्मात्राणां चतुष्टयम् ।
बुद्धीन्द्रियचतुष्कन्तु चतुष्कं कर्मसंज्ञकम् ॥३५६॥
पञ्चमं तत्र विज्ञेयं पुंसः षड्गुणसंयुतम् ।
एवं निपातने पिण्डं पञ्चधा पञ्चविंशकम् ॥३५७॥
षाट्कौशिकं[कस्] तु मार्गोऽयं आदिदेवीचतुष्टयम् ।
कथितं सरहस्यं तु षट्सि[द्ध]पुरनिश्चयम् ॥३५८॥

श्रीदेव्युवाच

देवदेव महादेव सर्वज्ञ परमेश्वर ।
कथयस्व प्रसादेन षट्सिद्धपुरनिश्चयम् ॥३५९॥
नाम रूपं च वर्णश्च यथास्थाने व्यवस्थितम् ।
न मे ज्ञातं महेशान संस्फुटं कथयस्व मे ॥३६०॥

श्रीभैरव उवाच

कथयामि च ते भद्रे यथा जानासि निश्चयम् ।
कथिता सप्तधा सृष्टिः सिद्धाः सप्त वदाम्यहम् ॥३६१॥
नवतत्त्वेश्वरो नाथो नवचक्रेश्वरेश्वरः ।
भृगुलाकुलसंवर्ता महाकालं[लम्] ततः प्रिये ॥३६२॥
पिनाकी खड्गनाथश्च भुजङ्गश्च ततः पुनः ।
वालीशश्चार्घिणा युक्तो नवैते चक्रवर्तिनः ॥३६३॥
ब्रह्माण्डे शिवसिद्धोऽसौ हर्ता कर्ता स्वयं प्रभुः ।
स नाथः सर्वसिद्धानां पतित्वे संव्यवस्थितः ॥३६४॥
कन्दभूतोऽङ्कुरा सा वै षट्पुराधिपतीश्वरः ।
पुंपुरं प्रथमं प्रोक्तं प्राकृतं तु द्वितीयकम् ॥३६५॥
गुणानन्दपुरं देवि वीपुरं (?) तु :चतुर्थकम् ।
कामाख्यं पुरं विज्ञाय पञ्चमं परिकीर्तितम् ॥३६६॥

म[प]रानन्दपुरं देवि षष्टमं[षष्ठश्च] बीरवन्दिते ।
श्वेतं रक्तं तथा कृष्णं धूम्रं पीतं च नीलकम् ॥३६७॥

पं[पुं]रादौ क्रमेणैव वर्णैकैकमुदाहृतम् ।
खड्गीशं पुंपुरे देवि सर्वज्ञानप्रकाशकम् ॥३६८॥

हिमकुन्देन्दुवर्णाभं त्रिनेत्रं च चतुर्भुजम् ।
जटाजूटधरं देवमर्द्धेन्दुकृतशेखरम् ॥३६९॥

विशालनयनं देवं दिव्यकुण्डलमण्डितम् ।
त्रिशूलं वरदं दक्षे काद्यं सूत्रं च वामके ॥३७०॥

विस्तीर्णं वर्णभोगाढ्यं नितम्बोरुसुविस्तरम् ।
ज्योत्स्नाकिरणतेजाढ्यं नानाभरणमण्डितम् ॥३७१॥

हारनूपुरकेयूरैं रत्नमाला प्रलम्बिता ।
स्वशक्त्यानन्दसंभिन्नं खड्गीशं सिद्धनायकम् ॥३७२॥

प्राकृते तु पुरा[रे] देवि खड्गीशं दिव्यरूपधृक् ।
उदयादित्यसंकाशं दाडिमीकुसुमप्रभम् ॥३७३॥

चतुर्भुजैकवदनं त्रिनेत्रं मुकुटोज्ज्वलम् ।
शशाङ्कशेखरं दिव्यं रत्नकुण्डलमण्डितम् ॥३७४॥

कण्ठे हारधरः श्रीमान् स्कन्धे भोगमणीयुतम् ।
काद्यशक्तिधरं वामे वरदं शूलं दक्षिणे ॥३७५॥

नानालङ्कारसंपन्नं नानापानाभिनन्दितम् ।
सर्वावयवसंपूर्णं सर्वलक्षणसंयुतम् ॥३७६॥

नानाभरणसंपूर्णं दिव्याम्बरपरिच्छदम् ।
स्वशक्त्यानन्दसंयुक्तं दिव्यज्ञानप्रकाशकम् ॥३७७॥

गुणानन्दपुरे देवि विश्वनाथं महाद्युतिम् ।
किंचित् श्वेतं च कृष्णाभं भिन्नाञ्जननिभं प्रिये ॥३७८॥

आताम्रनयनाभासं मदिरानन्दनन्दितम् ।
पिङ्गजूटधरं देवं शशाङ्काङ्कितशेखरम् ॥३७९॥
चतुर्बाहु[1]..................................।

× × ×

× × ×

[2]..................................भूषितम् ॥४०१॥
स्वशक्त्यानन्दितमनं नानासृष्टिप्रवर्तकम् ।
नानासि..................................॥४०२॥
..................................प्रकाशकम् ।
म[ना]नानन्दकरं देवं नानासिद्धिप्रदायकम् ॥४०३॥
षट्पु..................................कुलनायकम् ।
कुलसिद्धाः समाख्याताः षट्क्रमाश्च[णां] प्रकाशकाः ॥४०४॥
..................................त्ये मर्त्यलोकमुपागताः ।
प्रभुरानन्दयोगाख्य मावली..................................॥४०५॥
..................................रे कल्पे कुलसिद्धाः कुले स्थिताः ।
कुलसिद्धाधिपा देवि..................................॥४०६॥
षट्कुलानां त्वसौ नाथस्तस्मात्सर्वं कुलान्वयम् ।
न..................................सौ प्रभुः ॥४०७॥

---

१. अतः परं पत्रमेकं (१७३ संख्यकं) खण्डितम्—ख०
२. अस्य पत्रस्य (१७४ संख्यकस्य) अर्धांशो नष्टः—ख पुस्तके

तस्मात्प्रवर्तते सृष्टिर्ब्रह्माद्याः कुल············ ।
························कर्तारः कुलपर्वताः ॥४०८॥

शास्तारं ब्रह्मपर्यन्तं देवि··················· ।
·················ष्टौ यत्किञ्चिद्वाङ्मयं खिलम् ॥४०९॥

तत्सर्वं देविभिर्व्या························ ।
·········तु मुखेश्वरस्यान्ते कन्दः सप्तविधं प्रिये ॥४१०॥

तत्रजा·································· ।
देवीचतुष्टयाधारं[रो] मार्गोऽयं कथितोऽखिलः ॥४११॥

दे······························भलक्षणम् ।
यथास्थानगतं देवि वर्ण्यरूपं यथो·········· ॥४१२॥

································च मतोत्तरे ।
न मया कस्यचित्ख्यातं तव स्नेहात्प्र[काशितम्] ॥४१३॥

इति श्री[मन्महामन्थान]विनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्या[वतारिते
गोरक्षसंहितायां शत]साहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे [कुलकौलिनीमते नवको]ट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये
······निर्णयो नाम
षोडशः पटलः ॥ १६ ॥

सप्तदशः पटलः[1]

× × ×

.... डिमनिभा जवाहिङ्गुलकोपमाः ॥४०॥
एकवक्त्रास्त्रिनेत्राश्च समपीनपयोधराः ।
चतुर्भुजा महादीप्ताः सर्वावयवशोभिताः ॥४१॥
सर्वलक्षणसंपूर्णाः सर्वाभरणमण्डिताः ।
त्रिशूलाक्षधरा वामे पाशं वरदं दक्षिणे ॥४२॥
मध्यक्षामा नितम्बाढ्याः पीनोन्नतपयोधराः ।
महाव्याप्तिकरा देव्यः योगेशोत्सङ्गगामिनीः ॥४३॥
पूर्वं पयस्यदिग्भागे एकैकदलसंस्थिताः ।
योगेशं कर्णिकामध्ये देदीप्यन्तं व्यवस्थितम् ॥४४॥
हिरण्या च सुवर्णा च काञ्चनी हाटकी तथा ।
रुक्मिणी च मनस्वी च सुभद्रा जम्बुनायिका ॥४५॥
व्यापिनी पदमापन्ना लोकदूत्यो महाबलाः ।
व्याप्यव्यापकभावेन व्यापयन्ति चराचरम् ॥४६॥
तप्तहाटकवर्णाभा दीप्यमाना महाबलाः ।
चतुर्भुजैकवदना[ः] त्रिनेत्रा[ः] च स्मितानना[ः] ॥४७॥
कम्बुं दर्पणं वामेन वरदा[दं] सूत्रं दक्षिणे ।
ईषद्वै हास्यमानास्तु पीनोन्नतपयोधराः ॥४८॥
सर्वाभरणसंपूर्णा नानालङ्कारमण्डिताः ।
यौवनस्था मदोन्मत्ता हारनूपुरमण्डिताः ॥४९॥

---

१. अत्रापि पटले पत्रद्वयं (१७५-१७६ संख्याकं) विनष्टं--ख० पुस्तके ।

किरीटकुण्डलयुता मदिरानन्दलालसाः ।
सर्वावयवशोभाढ्या लोकेशोत्सङ्गमाश्रिताः ॥५०॥

उत्तरस्यां च दिग्भागे पद्ममाश्रित्य संस्थिताः ।
वाग्वती वाक्कथा वाणी भीमा चित्ररथा सुधीः ॥५१॥

देवमाता हिरण्या च योगेशी नवमी स्मृता ।
वाणीश्वरपदान्तस्था हृद्केशसमन्विता[ः] ॥५२॥

मन्त्रवेधाङ्गसंभूताः सर्वार्थप्रतिपादिकाः ।
स्फटिकवर्णप्रतीकाशाः शुद्धशङ्खनिभाननाः ॥५३॥

त्रिनेत्राश्चैकवदनाः कर्णकुण्डलमण्डिताः ।
चतुर्भुजा महादीप्ताः सर्वाभरणमण्डिताः ॥५४॥

किरीटरत्नसंयुक्ता मुक्ताहारावलम्बिताः ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा हाटकोत्सङ्गमाश्रिताः ॥५५॥

ईशकोणाश्रिता देव्यः पद्ममाश्रित्य संस्थिताः ।
वज्रिणी शक्तिनी चैव दण्डिनी खड्गिनी तथा ॥५६॥

पाशिनी ध्वजिनी चैव गदिनी शूलिनी तथा ।
मुद्रेश्वरसमायुक्ता मुद्रेशाङ्गसमुद्भवाः ॥५७॥

पिङ्गदूत्यो महावीर्याः कलाः कालविधायिनीः ।
तेजोरूपा महावीर्या अनन्तगुणसंभवाः ॥५८॥

धूम्रवर्णा महादीप्ताः त्रिनेत्राश्च चतुर्भुजाः ।
शक्तिसूत्रधरा दक्षे वामे ज्ञानकमण्डलुम् ॥५९॥

पद्मासनस्थिता देव्यः सर्वाभरणमण्डिताः ।
सर्वलक्षणसंपूर्णाः सर्वावयवशोभिताः ॥६०॥

किरीटरत्नखचिता वर्णहारावलम्बिनी ।
मध्ये कृशा नितम्बाढ्या मृदेशोत्सङ्गगामिनी (?) ॥ ६१ ॥

अग्निकोणाश्रिता देव्यः पद्मपत्रे व्यवस्थिताः ।
लम्बा लम्बस्तनी शुष्का पूतिवक्त्रा महानना ॥ ६२ ॥
गजवक्त्रा महानासा विद्युत्क्रव्यादनायिका ।
कालानलाङ्गसंभूताः संहारपदमाश्रिताः ॥ ६३ ॥
अनन्तगुणवीर्यास्ताः संहरन्ति चराचरम् ।
कृष्णाभा[ः] कृष्णवर्णाभा लाजावर्तसमप्रभाः ॥ ६४ ॥
नीलिकाञ्जनसंकाशा नीलोत्पलसमप्रभाः ।
एकवक्त्रास्त्रिनेत्राश्च चतुर्भुजाभरणान्विताः ॥ ६५ ॥
खड्गसूत्रधरा दक्षे कम्बु खेटकं वामके ।
नानालङ्कारसंपन्ना नानालङ्कारशोभिताः ॥ ६६ ॥
रक्तनेत्रा महारौद्रा किञ्चिद् दष्टौ च भीषणाः ।
पिङ्गकेशा महादीप्ता[ः] कर्णकुण्डलमण्डिताः ॥ ६७ ॥
सर्वावयवसंपूर्णाः समपीनपयोधराः ।
मध्ये स्थूला नितम्बाढ्या हारनूपुरमण्डिताः ॥ ६८ ॥
सर्वार्थगुणसम्पन्नाः क्रव्यादोत्सङ्गमाश्रिताः ।
नैर्ऋत्यसंस्थिता देव्यः पद्मपत्रे व्यवस्थिताः ॥ ६९ ॥
सुप्रबुद्धा प्रबुद्धा च चण्डी मुण्डी कपालिनी ।
मृत्युहन्त्री विरूपाक्षी कपर्दी कलनात्मिका ॥ ७० ॥
कपालीशसमुद्भूता शुभाशुभनियामिका ।
लोहिताम्बुदसंकाशा भिन्नरोचनसंनिभाः ॥ ७१ ॥
अतिदीप्ता महास्फीता महाबलपराक्रमाः ।
चतुर्भुजैकवदना[ः] त्रिनेत्राभरणान्विताः ॥ ७२ ॥
कम्बुध्वजधरा वामे प्रासं मुद्गरं दक्षिणे ।
नानाभरणशोभाढ्या नानालङ्कारसंयुताः ॥ ७३ ॥

सौम्यरूपसमापन्ना[ः] त्रिवलीमध्यशोभिताः ।
सर्वयौवनसंपन्नाः सर्वलक्षणलक्षिताः ॥ ७४ ॥

सर्वावयवसंपूर्णाः किरीटकुण्डलान्विताः ।
रत्नमाला शिरे दिव्या सर्वालङ्कारमण्डिताः ॥ ७५ ॥

मनोवेगरता देव्यः कपालीशपदाश्रिताः ।
वायव्यकोणगा देव्यो व्याप्य पद्मोपरि स्थिताः ॥ ७६ ॥

एकाशीतिविभागेन दूत्यो ह्येवं महाबलाः ।
नवकेश्वरदेवस्य उदरायं[दयार्थं] प्रकीर्तितम् ॥ ७७ ॥

एकाशीतिपदैर्व्याप्तं अनेकाश्चर्यसंकुलम् ।
पदरूपसमायुक्तं रूपातीतादिसंयुतम् ॥ ७८ ॥

पदमार्गविधायिन्यः त्रितत्त्वपदवीं लभेत् ।
अतोर्द्धं[र्ध्वं] दिव्ययोगिन्यः षोडशैव महाबलाः ॥ ७९ ॥

षोडशारे महापद्मे योगिन्यो बलवत्तराः ।
तासां नामानि वक्ष्यामि शृणु ह्येकमना प्रिये ॥ ८० ॥

अश्वजाकर्षिणी सौम्या विधूमा धूम्यशेषतः[षिता] ।
बिन्दुका बिन्दुगर्भा च नादिनी नादगर्भजा ॥ ८१ ॥

शक्तिश्च गर्भिणी चान्या परा गर्भावधारिणी ।
निराचारपदावस्था मध्यस्थानन्तवर्चसा ॥ ८२ ॥

नानावर्णधराः सर्वे[र्वाः] नानाभरणमण्डिताः ।
चतुर्भुजैकवक्त्राश्च त्रिनेत्राश्च शुभाननाः ॥ ८३ ॥

वाममार्गगता देव्यो वरदाः कम्बुपाणयः ।
पाशाङ्कुशधरा दक्षे पद्ममध्ये व्यवस्थिताः ॥ ८४ ॥

द्योतयन्ति जगत्सर्वम् उदयादित्यसंनिभाः ।
सर्वलक्षणसंपूर्णाः सर्वावयवशोभिताः ॥ ८५ ॥

कुचोन्नता नितम्बाढ्या अनन्तोत्सङ्गगामिनी[गास्तथा]।
अधिकारं प्रकुर्व्वन्ति कुलाकुलसमन्विताः ॥ ८६ ॥

चण्डा चण्डमुखी चण्डा चण्डवेगा मनोजवा।
चण्डाक्षी चण्डनिर्घोषा भ्रूकुटीचण्डनायिका ॥ ८७ ॥

चण्डीशनायकोपेता अकुलीशपदे स्थिताः।
नीलजीमूतवर्णाभा महाकाया महाबलाः ॥ ८८ ॥

चतुर्भुजास्त्रिनेत्राश्च वरदा दण्डपाणयः।
दक्षिणेन महादेवि वामेन कथयाम्यहम् ॥ ८९ ॥

कार्य्यं डमरुकं वामे तथाक्षा रक्तलोचनाः।
सर्वाभरणसंपन्नाः सर्वावयवशोभिताः ॥ ९० ॥

महोदरा नितम्बाढ्या लम्बस्थूलस्तनाः प्रिये।
दिव्यकुण्डलशोभाढ्याः किरीटमुकुटोज्ज्वलाः ॥ ९१ ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णाश्चण्डस्योत्सङ्गगामिनी [गास्तथा]।
दक्षिणस्य च दिग्भागे पद्ममाश्रित्य संस्थिताः ॥ ९२ ॥

तस्मात्परात्परा सृष्टिर्मनोन्मन्यादिसंभवा ।
मनोजवा मनोऽध्यक्षा मानसी मननायिका ॥ ९३ ॥

मनोहारी मनोह्लादी मनःप्रीतिर्म्मनेश्वरी।
मनोन्मनसमायुक्ता उन्मनापदमाश्रिताः ॥ ९४ ॥

नवैव परमा दूत्यो मनश्चोन्मनकारिकाः।
शरदम्बुदसंकाशा महादीप्तिर्महाम्बुदाः ॥ ९५ ॥

नानालङ्कारसंपन्ना हारकेयूरमण्डिताः।
यौवनस्था मदोन्मत्तास्त्रिनेत्राश्च चतुर्भुजाः ॥ ९६ ॥

अभयं कम्बुकं वामे वरदं पाशं दक्षिणे।
त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था वज्रासनगता शुभा ॥ ९७ ॥

मनोह्लादकरी देवी मननाथोत्सङ्गगामिनी ।
पश्चिमाम्बुजदिग्भागे पद्ममाश्रित्य संस्थिताः ॥ ९८ ॥
ऐन्द्री हुताशपार्श्वादिर्नैर्ऋती वारुणी तथा ।
वायवी चैव कौबेरी ऐशानी च कुलेश्वरी ॥ ९९ ॥
समनो[सुमनौ]घपटान्तस्था पराकाशे व्यवस्थिता ।
जनयन्त्यः परां सृष्टिं योगाख्या व्यापिनीपदे ॥१००॥
नवैव परमा देव्य उदयार्कसमप्रभाः ।
बन्धूकदा[1]—

× × ×
× × ×

---

१. अतः परं विंशतिपटलस्य द्वितीयं श्लोकं यावत् (पत्र सं० १८०-१९३) पाठः खण्डितः—ख पुस्तके ।

...खेटकं खट्वाङ्गं घण्टा शक्तिस्तु मुद्गरम् ॥
वाममार्गे वरारोहे अस्त्रसंघातभीषणम् ।
काद्यमाला प्रलम्बा च हेमसूत्रेण ग्रन्थिता ॥
सिंहारूढं महारौद्रं गर्जन्तं भैरवं स्वरम् ।
प्रयागपुरमध्यस्थं क्रीडते योगिनी सह ॥
वाराणस्यां तु मध्यस्था रुद्रभैरवसंयुताः ।
कुर्वन्ति विविधां सृष्टिमापदं मोचयन्ति ताः ॥
तृष्णा रागवती मोहा कामोत्कोचा तमोत्कटा ।
ईषोशौ[षच्छो]कवतीत्यष्टौ वह्निकोणाश्रिताः स्थिताः ॥
राकिनीकुलसंभूता योगिन्यो बलवत्तराः ।
तद्रूपगुणसंयुक्ताः स्वायुधाः स्वस्ववाहनाः ॥
नानालङ्कारसंपूर्णा नानावस्त्रपरिच्छदाः ।
युवत्यश्च मदोन्मत्ता अष्टारे पञ्जरे स्थिताः ॥
कर्णिकोदरसंभूताः श्रृङ्गाटपुरमध्यगाः ।
रुद्रं नाम महाभीमं ताम्राभं ताम्रवर्चसम् ॥
सूर्यविम्बप्रतीकाशं इन्द्रगोपकसन्निभम् ।
किरीटरत्नखचितं वज्रकुण्डलमण्डितम् ॥
हारकेयूरशोभाढ्यं महापाणिविभूषितम् ।
भुजाष्टकसमोपेतं नानालङ्कारमण्डितम् ॥
त्रिशूलं डमरुं पाशं नागराजं च दक्षिणे ।
मुद्रां वीणां तथा सूत्रं मुसलं वाममाश्रितम् ॥
रुद्रमालाविचित्राढ्या आपादतललम्बिनी ।
गर्जमानं महाभीमं श्वानारूढं महाबलम् ॥
क्रीडन्तं योगिनीसार्धं वरुणापुरमध्यगम् ।
महाकल्पान्तमध्यस्थाश्चण्डभैरवसंयुताः ॥

क्रीडन्ति परमा हृष्टा योगिन्यो बलवत्तराः ।
स्पर्शा स्पर्शवती गन्धा घ्राणाघाता समानिनी ॥

उदानी व्यानी कृकरा यमांशाः परिकीर्तिताः ।
कोल्हापुरस्य मध्यस्था क्रीडन्त्यमिततेजसः ॥

लाकिनीकुलसंभूतास्तद्रूपगुणलालसाः ।
तद्धर्मधर्मिणी चान्या स्वायुधैर्वाहनैर्युता ॥

नानाभरणशोभाढ्या नानादिव्याम्बरावृताः ।
यौवनस्था मदोन्मत्ताः मदिरानन्दनन्दिताः ॥

कर्णिकोदरमध्यस्थं शृङ्गाटपुरमध्यगम् ।
चण्डनाथं महारौद्रं नीलाञ्जनसमप्रभम् ॥

लाजावर्तप्रतीकाशं नीलमेघसमप्रभम् ।
मुकुटेन विचित्रेण सर्वरत्नमयेन तु ॥

रत्नकुण्डलशोभाढ्यं दीप्यमानं महौजसम् ।
हेमररत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥

द्विपञ्चकभुजैर्युक्तै[क्ताः] नानालङ्कारमण्डिताः ।
काद्यं खट्वाङ्गं दण्डं च पाशं शक्तिश्च वामके ॥

वज्र परिघं शूलं च डमरुं सूत्रं दक्षिणे ।
बृहद्वक्षस्थलाभोगं सर्वलक्षणसंयुतम् ॥

सर्वावयवशोभाढ्यं कोलपृष्ठसमाश्रितम् ।
क्रीडमानं विशालास्यं योगिनीचक्रमध्यगम् ॥

कोला[ल्हा]पुरं समासाद्य क्रीडमानं महौजसम् ।
क्रीडते योगिनीसार्धं नानारूपधरेच्छया ॥

दिव्यकल्पे पुरा मात्र्यो क्रीडन्त्यमिततेजसः ।
अट्टहासपुरान्तस्थाः चक्रमध्ये व्यवस्थिताः ॥

तमोहन्त्री प्रभा मोहा तेजिनी दहनी तथा[पा] ।
ज्वालिनी शोषिणीत्यष्टौ[१] नैऋत्यांशसमुद्भवाः ॥

सर्वज्ञाः सर्वगा देव्यो दिव्यादिव्यनिषेविताः ।
काकिनीकुलसंभूतास्तद्रूपगुणसंभवाः ॥

स्वायुधैर्वाहनैर्युक्ताः स्वशक्तिबलदर्पिताः ।
नानालङ्कारसंयुक्ता नानाभरणमण्डिताः ॥

सर्वावयवसंपूर्णाः सर्वावयवशोभिताः ।
क्रोधसिद्धं महारौद्रं शृङ्गाटपुरमध्यगम् ॥

नीलोत्पलदलश्यामं वीरभस्मसमप्रभम् ।
किरीटकुण्डलैर्युक्तं वज्ररत्नप्रदीपितम् ॥

महारत्नाङ्किता माला कण्ठस्था च विराजते ।
भुजै[जा]षोडशकोपेतं नानाकेयूरमण्डितम् ॥

वरदं शूलं सूत्रं च नागं बाणं सवज्रकम् ।
कम्बुशक्तिधरं दक्षे तदा[था] वामे वदाम्यहम् ॥

काद्यं पिनाकं परिघं घण्टां पाशं समुद्गरम् ।
कर्तृकां दर्पणं वामे दीप्यमानं सुतेजसम् ॥

विस्तीर्णवक्षःसुभगं विशालनयनोज्ज्वलम् ।
त्रिनेत्रवदनं देवं नानाभरणमण्डितम् ॥

कपालमालाभरणं दंष्ट्राशतव्यवस्थितम् ।
अट्टहासपुरान्तस्थं क्रीडमानं व्यवस्थितम् ॥

रमते[न्तं] योगिनीसार्धं स्वशक्तिबलदर्पितम् ।
दिव्यादिव्यपरे कल्पे जयन्तीपुरमध्यगाः ॥

उन्मत्तनाथसंयुक्तास्तेन सार्धं रमन्ति ताः ।
शाकिन्यङ्गसमुद्भूतास्तासां नामानि मे शृणु ॥

निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्तथैव च।
शान्त्यतीता च पृथिवी वज्रिणी कामधेनवी ॥
वारुणांशाश्च योगिन्यश्चक्रं व्याप्य व्यवस्थिताः।
शाकिन्यङ्गसमुद्भूतास्तद्रूपगुणचेतसः ॥
नानालङ्कारसंपन्ना नानाभरणमण्डिताः।
सर्वलक्षणसंपूर्णाः सर्वावयवशोभिताः ॥
मदिरानन्दचेतस्का यौवनोन्मत्तलालसाः।
शृङ्गाटपुरमध्ये तु नाथं चोन्मत्तसंज्ञकम् ॥
शरदंकुन्द[-दाम्बुद] वर्णाभं दीप्यमानं सुतेजसम्।
किरीटिनं महाभीमं वज्रकुण्डलधारिणम् ॥
स्फाटिकैर्मणिमालाभिः शिरस्थाभिर्विराजते।
त्रिनेत्रं द्वादशभुजं नानालङ्कारमण्डितम् ॥
सूत्रं खेटकं नागं च पिनाकं यष्टिदर्पणम्।
वाममार्गे तु संस्थाश्च दिव्यास्त्रा दिव्यरूपिणः ॥
वक्षं विपुलमाभोगं हेमपट्टविभूषितम्।
दिव्यरत्नकृता माला आपादतललम्बिनी ॥
नूपुरैः कटिसूत्रैश्च हैमैर्घोणसमन्वितैः।
हंसयानसमारूढं जयन्ति[न्ती]पुरमध्यगम् ॥
रमते योगिनी सार्धं क्रीडमानं महाबलम्।
दिव्यादिव्यपरे कल्पे क्रीडन्त्यमिततेजसः ॥
आदित्य[व्य] कल्पमध्यस्थां अष्टौ मात्र्यश्चरित्रगाः।
काद्यभैरवसंयुक्ताश्चक्रारूढा सुतेजसः ॥
तेन सार्धं रमन्तीति योगिन्यो बलवत्तराः।
हाकिन्यङ्गसमुद्भूता योगिन्यः प्राणहाः प्रिये ॥

ताश्च ते कथयिष्यामि यथानामानि मे शृणु ।
पयोष्णी वारुणी शान्ता अमृता व्यापिनी तथा ॥
स्रवनी जलमाता च बलिनी चाष्टमी स्मृता ।
मरुताङ्गसमुद्भूता योगिन्यो बलदर्पिताः ॥
हाकिनीकुलसंभूतास्तद्रूपगुणसंयुताः ।
यौवनस्था मदोन्मत्ता मदिरानन्दलालसाः ॥
सर्वाभरणसंयुक्ताः सर्वावयवशोभिताः ।
सर्वलक्षणसंयुक्ता दिव्यरूपाः सुतेजसः ॥
कर्णिकास्थं महातेजं काद्यनाथं महाबलम् ।
तप्तकाञ्चनवर्णाभं द्रुतपारदसन्निभम् ॥
महाप्रचण्डदण्डोग्रं कपालाभरणोज्ज्वलम् ।
दंष्ट्राकरालं रौद्रं च त्रिनेत्राष्टभुजं प्रिये ॥
मुकुटेन विचित्रेण बहुरत्नमयेन च ।
मणिरत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥
ध्वजं काद्यं तथा नागं शक्तिं वामेन चोत्तमम् ।
सूत्रं शूलं तथा पाशमङ्कुशं दक्षिणे स्थितम् ॥
नानाभरणशोभाढ्यं नानालङ्कारमण्डितम् ।
मृगारूढं महातेजश्चक्रमध्ये व्यवस्थितम् ॥
रमते योगिनीसार्धं चरित्रपुरमध्यगम् ।
स्वशक्तिबलमाश्रित्य क्रीडमानं महौजसम् ॥
आदिव्यकल्पमध्यस्था योगिन्यो बलदर्पिताः ।
एकाम्रपुरमध्यस्था भीमेशानसमन्विता ॥
क्रीडन्ति विविधाकारैर्नानारूपेण चेच्छया ।
याकिनीगर्भसंभूता कौबेरांशसमुद्भवाः ॥

तेषां नामानि वक्ष्यामि शृणु त्वं वीरमातरे ।
सौम्या सौम्यवती सिद्धा योगजा योगसंभवा ॥
चण्डा चण्डमुखी भीमा योगिन्यो बलवत्तराः ।
यक्षिण्यङ्गसमुद्भूता तद्रूपगुण चेतसः ॥
नानाभरणतेजाढ्या नानालङ्कारमण्डिताः ।
सर्वावयवसंपूर्णाः सर्वलक्षणलक्षिताः ॥
भीमेशं कर्णिकामध्ये त्रिकोणपुरमध्यगम् ।
ह्रस्वं स्थूलं महाकायं रक्ताभं रक्तवर्चसम् ॥
किरीटिनं सुतेजाढ्यं रत्नकुण्डलमण्डितम् ।
नीलवज्रकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥
शङ्खशुक्तिकमालाभिरापादतलशोभितम् ।
दशबाहुं महाभीमं नानाभरणमण्डितम् ॥
खड्गं पाशं तथा शूलं सूत्रं वरदं दक्षिणे ।
खेटकं डमरुं पाशं मुद्गरं मुसलं प्रिये ॥
वामपार्श्वे स्थिताश्चास्त्राः कालानलसमप्रभाः ।
सर्वलक्षणसंपूर्णं सर्वावयवशोभितम् ॥
नानारत्नमयी माला कटिबद्धा विराजते ।
अश्वारूढं सुतेजाढ्यं क्रीडते चक्रमध्यतः ॥
स्वशक्तिबलमाश्रित्य क्रीडन्त्यमिततेजसम् ।
एकाम्रपुरमध्यस्थं चक्रमाश्रित्य तिष्ठति ॥
अनादियुगपर्यन्तं दिव्यादिव्ये व्यवस्थिताः ।
आदिव्यकल्पमध्यस्था देवि कोटान्तसंस्थिताः ॥
रौद्रांशांशसमुद्भूता योगिन्यो बलदर्पिताः ।
कुसुमाकुलसंभूता स्वद्रूपगुणमाश्रिताः ॥

स्वस्ववाहनसंयुक्ताः स्वायुधैर्बलदर्पिताः ।
नानालङ्कारशोभाढ्या नानाभरणमण्डिताः ॥
सर्वलक्षणसंपूर्णाः सर्वावयवशोभिताः ।
संवर्तकं महानाथं कर्णिकोपरि संस्थितम् ॥
कृष्णपारदसंकाशं वीरभस्मसमप्रभम् ।
महातेजं महाकायं सर्वावयवशोभितम् ॥
भुजैः[जा]षोडशसंयुक्तं नानाकेयूरमण्डितम् ।
किरीटिनं महाघोरं रत्नकुण्डलमण्डितम् ॥
हेमरत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
आताम्रनयनं तीव्रं सून्नतं दिव्यरूपिणम् ॥
कलशं कम्बु पाशं च नागं शूलं च दर्पणम् ।
कर्तरीडमरुं वामे दीप्यमाना तडिद्यथा ॥
काद्यं सूत्रं तथा वज्रं शक्तिमङ्कुशं तोमरम् ।
पिनाकपाणिं वरदं दक्षिणेन विराजते ॥
शवयानसमारूढं देवि कोटान्तसंस्थितम् ।
रमते योगिनीसार्धं नानारूपधरं प्रभुम् ॥
स्वशक्तिबलमाश्रित्य क्रीडते योगिनी सह ।
क्षेत्राष्टकसमुद्भूता चतुःषष्टि महाबलाः ॥
योगिनीषट्कगर्भस्था संभूताश्च बलोत्कटाः ।
एतद्योगिनि चक्रं ते वायुतत्त्वं चतुर्थकम् ॥
न कस्यचिन्मयाख्यातं दिव्यज्ञानं महोदयम् ।
योगिनीगर्भसंभूता वीरांशाश्चैव मानवाः ॥
ते लभन्ति महाज्ञानमन्यथा न कदाचन ।
गुरुप्रसादाल्लभ्येत भक्तियुक्तेन चेतसा ॥

गुरुभक्तिविहीना ये समयाचारलोपकाः ।
हेतुका दाम्भिकाः क्षुद्रा निन्दकाश्चुम्बकाः प्रिये ॥

न तेषां कथ्यते देवि दिव्यज्ञानं महोदयम् ।
सुगोप्यं चैव कर्तव्यं यदीच्छेत्सिद्धिं शाश्वतीम् ॥

सर्वभावेन ये भक्ता त्रिकालं गुरुमण्डले ।
गुरुपादार्चनरता विद्याभाण्डारपूजकाः ॥
गुप्तलिङ्गी मनोत्साहाः तपस्विजनवत्सलाः ।
योगिनीपूजनरताः कुमारीणां च पूजकाः ॥

तेषां देयमिदं ज्ञानं वाञ्छितार्थफलप्रदम् ॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

योगिनीचक्रनिर्णयो नाम

ऊनविंशः पटलः ॥ १९ ॥

विंशः पटलः

श्रीकण्ठ उवाच

प्रणिपत्य महादेवि[वी] हृष्टरोमा बभूव ह ।
प्रोत्फुल्लनयना भूत्वा वाक्यं चेदमुवाच ह ॥ १ ॥

श्रीदेव्युवाच

दयया परया मह्यं मण्डलीकं कुलाकुलम् ।
त्वत्प्रसादान्मया ज्ञातं भ्रान्तिमोहं विनाशितम् ॥ २ ॥
योगिनीचक्रं विदितं सुस्फुटं चातिलक्षणम् ।
येन विज्ञातमात्रेण खे गतिं लभते ध्रुवम् ॥ ३ ॥
कथयस्व प्रसादेन खेचरीचक्रनिर्णयम् ।
कथं केन प्रकारेण का कस्य तनुसंभवा ॥ ४ ॥
तत्सर्वं वद मे नाथ निःसंदिग्धकरं स्फुटम् ।
येन विज्ञातमात्रेग खे गतिर्लभ्यते ध्रुवम् ॥ ५ ॥

श्रीभैरव उवाच

अत्यन्तगोपितं नाथे अप्रकाश्यं सुरक्षितम् ।
सर्वसिद्धिकरं देवि ज्ञानरत्नं महोदयम् ॥ ६ ॥
येन विज्ञातमात्रेण अणिमादिगुणं लभेत् ।
तदहं कथयिष्यामि रहस्यं पूर्वगोपितम् ॥ ७ ॥
भुवनाङ्कुरसंयुक्तं पदपत्रविभूषितम् ।
वर्णकण्टकसंकीर्णं मन्त्रच्छिद्रसमन्वितम् ॥ ८ ॥
कलासूत्रान्वितं दिव्यं तत्त्वग्रन्थपरिस्थितम् ।
कोटिकोटिसुविस्तीर्णं चतुर्विंशदलायतम् ॥ ९ ॥

व्योमोदार्णवमध्यस्थं नीलाञ्जनसमप्रभम् ।
सहस्रादित्यसंकाशं कालाग्निरिव वर्चसम् ॥ १० ॥

कर्णिकोदरमध्यस्थं शृङ्गाटपुरमध्यगम् ।
प्रचण्डभैरवं देवं दीप्यमानं व्यवस्थितम् ॥ ११ ॥

स्वशक्त्यानन्दचेतस्कं सृजत्येवं चराचरम् ।
नीलाञ्जननिभाकारं नीलवैदूर्यसन्निभम्[1] ॥ १२ ॥

नीलजीमूतसंकाशं प्रलयानलवर्चसम् ।
पञ्चवक्त्रं महाकायं त्रिनेत्रं मुकुटोज्ज्वलम् ॥ १३ ॥

नानारत्नमयी दिव्या कण्ठे माला विराजते ।
हेमरत्नमयैर्दिव्यैः कर्णौ कुण्डलमण्डितौ ॥ १४ ॥

विंशद्बाहुं महाघोरं नानालङ्कारमण्डितम् ।
नानाभरणशोभाढ्यं नानारत्नप्रदीपितम् ॥ १५ ॥
नानास्रग्दामशोभाढ्यं परमानन्दनन्दितम् ।
वरदं शूलं सूत्रं च नागं पाशं तथाङ्कुशम् ॥ १६ ॥

शक्तिबाणधरं देवं परिघं मुद्गरोद्धृतम् ।
दक्षमार्गे तु देवेशि अस्त्रं कालानलप्रभम् ॥ १७ ॥
अभयं च पिनाकाद्यं खड्गं खेटकदर्पणम् ।
बीजपूरकखट्वाङ्गं घण्टावज्रध्वजायुधम् ॥ १८ ॥
वाममार्गकरे लग्नम् अस्त्रज्वालासमप्रभम् ।
प्रलयानलसंकाशं दीप्यमानं महोत्कटम् ॥ १९ ॥
बृहद्वक्षस्थलाभोगं नागराजोपवीतिनम् ।
चित्रनागैः कटीसूत्रं व्याघ्रचर्मपरिच्छदम् ॥ २० ॥

---

१. °संभवम्—क०

पादौ नूपुरसंयुक्तौ क्षुद्रघण्टिकमण्डितौ ।
महारत्नकृता माला आपादतललम्बिनी ॥ २१ ॥

महोदरं महाभीमं स्वशक्त्युत्सङ्गधारिणम् ।
चतुर्भुजा महातेजा त्रिनेत्रा चारुहासिनी ॥ २२ ॥

पाशाङ्कुशधरा देवी वीणाशूलधरा प्रिये ।
नानाभरणसंपूर्णा नानालङ्कारमण्डिता ॥ २३ ॥

रोचनारुणसंकाशा पीनवृत्तपयोधरा ।
रत्नकुण्डलशोभाढ्या किरीटमुकुटोज्ज्वला ॥ २४ ॥

हारकेयूरशोभाढ्या सर्वावयवभूषिता ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा नानादिव्याम्बरान्विता ॥ २५ ॥

यौवनस्था मदोन्मत्ता मदिरानन्दलालसा ।
चण्डभैरवसंशक्ता वामजङ्घासनान्विता ॥ २६ ॥

शृङ्गाटपुरमध्यस्था क्रीडानन्दैकनिर्भरा ।
तस्यैवे[स्या इ]च्छा समुद्भूता योगिन्यो बलवत्तराः ॥ २७ ॥

महाव्याप्तिधरा देवी आकाशान्तरगामिनी ।
द्वादशैते[ताः] महा उग्राः सृष्टिसंहारकारिणी[काः] ॥ २८ ॥

द्वादशारे महाचक्रे पदपत्रस्य मध्यगाः ।
तेषां[तासां]नामानि वक्ष्यामि योगिन्यो या महाबलाः ॥२९॥

सभ्रमा विभ्रमा रौद्रा कुम्भिका कौशिका शुका ।
सुशुका च खगा बिम्बा मृगारम्भा महोत्कटा ॥ ३० ॥

द्वादशैते[ताः] महातेजाः खेचरीचक्रमध्यगाः ।
नानावर्णसमायुक्ता नानालङ्कारशोभिताः ॥ ३१ ॥

नानाभरणशोभाढ्याः केयूरपरिमण्डिताः ।
हारकुण्डलसंयुक्ताः किरीटमुकुटोज्ज्वलाः ॥ ३२ ॥

त्रिनेत्राश्च त्रिवक्त्राश्च भुजद्वादशकान्विताः ।
खड्गं सूत्रं त्रिशूलं च पाशं परिघं मुद्गरम् ॥ ३३ ॥
दक्षमार्गेण देवेशि दिव्यास्त्राणि महोज्ज्वलाः ।
काद्यं खेटकं खट्वाङ्गं वीणां दण्डं कमण्डलुम् ॥ ३४ ॥
वामेन च महास्त्राणि कालानलसमप्रभाः ।
सर्वास्ता यौवनोन्मत्ता मदिरानन्दघूर्णिताः ॥ ३५ ॥
सर्वलक्षणसंपूर्णाः सर्वावयवशोभिताः ।
सर्वैर्गुणैः समोपेताः सर्वसिद्धिप्रदायिकाः ॥ ३६ ॥
वैनतेयस्थिताः सर्वा दिव्यरूपा महौजसः ।
द्वादशारे महाचक्रे आरूढाः स्वस्ववाहनैः ॥ ३७ ॥
स्वेच्छया बलमाश्रित्य क्रीडन्त्येव बलोत्कटाः ।
ताश्च क्षुब्धा यदा काले मृतं मुञ्चन्ति भाविताः ॥ ३८ ॥
तदा प्रवर्तिता सृष्टिर्द्विविधा वीरनायिके ।
चतुर्विंशत्समुद्भूता कदम्बाद्या महाबलाः ॥ ३९ ॥
चतुर्विंशद्दले चक्रे द्वादशार्द्धे व्यवस्थिताः ।
तेषां[तासां] नामानि वक्ष्यामि क्रमेणैव श्रृणुष्व मे ॥ ४० ॥
कदम्बा सिद्धिदा चैव लक्ष्मीनामा तृतीयका ।
ज्वालामुखी तथा माया प्रशमा वायुवेगिका ॥ ४२ ॥
पवना च महा उग्रा ऊर्द्ध[र्ध्व]केशी तथा परा ।
कर्ममोटी वरारोहे अम्बिका ह्यम्बिकेश्वरी ॥ ४३ ॥
अग्निवक्त्रा च पिङ्गाक्षी गोकर्णी क्रमणी तथा ।
चामुण्डा च प्रसन्नास्या विद्युत्तेजा महाबला ॥ ४४ ॥
महाकेशी अग्निज्वाला लोकमाता च कम्पिनी ।
भग्ननासान्तिमे देवी चतुर्विंशन्महाबलाः ॥ ४५ ॥

खेचरीचक्रमारूढा महातेजा महाबलाः ।
मूर्तिभूताः स्थिता देव्य आयुधैर्वाहनैर्युताः ॥ ४६ ॥

सितकुन्देन्दुवर्णाभा गोक्षीरसदृशोपमाः ।
अक्षाश्चैवैकवदनाः किरीटकुण्डलैर्युताः ॥ ४७ ॥

नीलरत्नमयी माला शिरःस्था च विराजते ।
हेमरत्नकृता माला सर्वासां कण्ठभूषणा ॥ ४८ ॥

पीनस्तना विशालाक्षी[क्ष्यो] हारनूपुरमण्डिताः ।
भुजषोडशकोपेता नानारत्नविभूषिताः ॥ ४९ ॥

नानालङ्कारसंपन्नाः सर्वलक्षणलक्षिताः ।
काद्यं कम्बु तथा वीणा खेटकं परिघं पुनः ॥ ५० ॥

ज्ञानं मुद्रा त्रिशूलं च वाममार्गानुगा इमे ।
सूत्रं खड्गं तथा पाशमङ्कुशं शक्तिं तोमरम् ॥ ५१ ॥

घण्टाखट्वाङ्गसंयुक्ता दक्षिणेन कृतायुधाः ।
सिंहारूढा महातेजाः कदम्बाद्या मरीचयः[1] ॥ ५२ ॥

इन्द्रगोपकसंकाशा जवाकुसुमसन्निभा ।
त्रिनेत्रा च प्रसन्नास्या हारकुण्डलमण्डिता ॥ ५३ ॥

मुकुटेन विचित्रेण शशाङ्केन विराजितम्[ता] ।
मुक्ताफलमयी माला कण्ठस्था च विराजते ॥ ५४ ॥

मध्यक्षामा नितम्बाद्या[ढ्या] वृत्तपीनपयोधरा ।
भुजद्वादशकोपेता नानाकेयूरमण्डिता ॥ ५५ ॥

पाशाङ्कुशं तथा कम्बु सूत्रं शूलं तथा प्रिये ।
परिघं चायुधं दक्षे दीप्यमाना व्यवस्थिता ॥ ५६ ॥

---

१. अतः परं १७३ श्लोकं यावत् (पत्र सं० ३०१–३१०) खंडितं क—पुस्तके ।

कार्यं वीणां तथा शक्तिं नीलपद्मं च दर्पणम् ।
वामस्थाश्चायुधा ह्येते सर्वशत्रुनिवारिणी ॥ ५७ ॥

यौवनस्था मदोन्मत्ता ईषत्प्रहसिताननां ।
प्रेतारूढा महादेवी सुसिद्धा नाम विश्रुता ॥ ५८ ॥

तप्तचामीकरप्रख्या रोचनाभा सुदीपिता ।
हेमरत्नमयी दिव्या किरीटकुण्डलान्विता ॥ ५९ ॥

हेमरत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
पीनोन्नता प्रसन्नास्या विशालनयनोज्ज्वला ॥ ६० ॥

भुजाष्टकसमोपेता नानालङ्कारमण्डिता ।
पद्मं पाशं तथा शूलं खड्गमुद्यम्य दक्षिणे ॥ ६१ ॥

कार्यं कम्बु तथा सूत्रं मुद्रा वामे व्यवस्थिता ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वावयवशोभिता ॥ ६२ ॥

यौवनोन्मत्तचेतस्का सर्वकामफलप्रदा ।
वारुणस्था महादीप्ता लक्ष्मीनामा तृतीयका ॥ ६३ ॥

कृष्णाञ्जननिभा देवी कृष्णजीमूतसन्निभा ।
कालानलसमप्रख्या ज्वालास्या तीक्ष्णदंष्ट्रका ॥ ६४ ॥

त्रिनेत्रा रक्तकोपान्ता किरीटकुण्डलान्विता ।
नानारत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥ ६५ ॥

षड्भुजा च महादीप्ता नानालङ्कारमण्डिता ।
ध्वजं पाशं तथा शूलं दक्षिणेन सुदीपिता ॥ ६६ ॥

कार्यं घण्टां तथा दण्डं वाममार्गोद्यता शुभम् ।
सर्वलक्षणसम्पूर्णा महाभीमा महाबला ॥ ६७ ॥

यौवनोन्मत्तभोगाढ्या नानामेखलमण्डिता ।
नूपुरारावझाङ्कारा गर्जन्ती मेघसन्निभा ॥ ६८ ॥

[1]ख .... समारूढा तर्जमाना बलोत्कटा ।
विघ्नानुत्सादयन्तीं तां ज्वालास्यां तामन ..... ॥ ६९ ॥
..... महामाया महाचण्डा नीलजीमूतसन्निभा ।
नीलरत्नकृता माला कण्ठस्था .... ॥ ७० ॥
हेमरत्नप्रदीप्ताद्या[ढ्या] किरीटकुण्डलान्विता ।
शङ्खशुक्तिकमालाभिरापा[दतललम्बि]नी ॥ ७१ ॥
वज्रमायाधरी देवी नानारूपकृतालया ।
चतुर्भुजा महादी .... मण्डिता ॥ ७२ ॥
खड्गं बाणं तथा दक्षे दीप्यमानं सुतेजसम् ।
पिनाकं खेटकं .... करदीपिता ॥ ७३ ॥
नानाभरणशोभाढ्या सर्वलक्षणशोभिता ।
म .... ढ्या पीनवृत्तपयोधरा ॥ ७४ ॥
क्रीडितैर्विविधाकारैरुलूकस्था .... ।
.... महादेवी सर्वसिद्धिप्रदायिनी ॥ ७५ ॥
धूम्राभा धूम्रवर्णा च भस .... ।
सर्वावयवशोभाढ्या नानारत्नैरलङ्कृता ॥ ७६ ॥
मुकुटेन विचि .... न तु ।
रत्नवैडूर्यरचितं कुण्डलाभरणान्विता ॥ ७७ ॥
स्फाटिका च .... स्था च विराजते ।
द्विभुजा षड्भुजा देवी नानालङ्कारमण्डिता ॥ ७८ ॥
.... ध्या शूलं दक्षिणे करदीपिता ।
काद्यं घण्टा तथा पाशं .... ॥ ७९ ॥
[सर्व]लक्षणसम्पूर्णा सर्वाभी ...... मण्डिता ।
सर्वावयवसंपूर्णा यौ .... ॥ ८० ॥

१. पत्रमेकं (१९७ संख्यकं) कीटभक्षितत्वात्खण्डितम्–खपुस्तके ।

जम्बुके तु समारूढा क्षोभयन्ती चराचरम् ।
प्रसवानामवि ········ ··········· क्रमा ॥ ८१ ॥

श्वेतारुणप्रभा दीप्ता भिन्नाञ्जनसमप्रभा ।
अक्षामृग ················ ·······रत्नदीपिता ॥ ८२ ॥

रत्नकुण्डलदीप्ताभा वायुवेगा बलोत्कटा ।
भुजा ···························नानामणिमण्डिता ॥ ८३ ॥

परिघं शूलं ध्वजं घण्टा वामेन करदीपिता ।
············· वज्रं च पाशं दक्षिणतः स्थितम् ॥ ८४ ॥

यौवनस्था मदोन्मत्ता सर्वावय ········ ······ ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा दीप्यमाना महौजसा ॥ ८५ ॥

मृगासनसमारूढा वायु ················· बला ।
कृष्णाभा कृष्णदीप्ता च कृष्णपिङ्गललोहिता ॥ ८६ ॥

करालवदना दे ·······················दंष्ट्रोग्रभीषणा ।
स्तब्धदृष्टिः सुरक्तान्ता रुधिरासवलम्पटा ॥ ८७ ॥

भुजद्वादश[कोपे]ता नाना·········नासमंडिता ।
शूलं खड्गं तथा पाशं मुद्गरं परिघाङ्कुशम् ॥ ८८ ॥

दक्षिणस्था प्रदीप्यंत[न्ती] दिव्यास्त्रा सुमहोत्कटा ।
काद्यं खेटकं शक्तिश्च[श्व] वज्रं दण्डं सयष्टिकम् ॥ ८९ ॥

वाममार्गस्थितास्त्राणि कालानलसमप्रभा ।
महामुण्डकृता माला आपादतललम्बिनी ॥ ९० ॥

यौवनोन्मत्तशोभाद्या[ढ्या] स्थूला ह्रस्वा महाबला ।
नूपुरैः पादशोभाढ्या घण्टाटङ्कारमण्डिता ॥ ९१ ॥

महाव्याघ्रासनारूढा पूतना नाम विश्रुता ।
रक्तारुणा सुदीप्ताभा ऊर्ध्वकेशा महाबला ॥ ९२ ॥

त्रिनेत्रा कोटराक्षी च अस्थिमालाप्रलम्बिता ।
विशालवदना देवी जिह्वाललनभीषणा ॥ ९३ ॥

अस्थिखण्डैः कृता मुद्रा श्रवणाभ्यां प्रलम्बिता ।
लम्बस्तनी बृहन्मध्या वक्रस्नायुसमाकुला ॥ ९४ ॥

भुजाष्टका महारौद्रा शङ्खाभरणमण्डिता ।
काद्यं शूलं तथा पाशं शस्त्राणि धारिताबला ॥ ९५ ॥

वामस्था करसंदीप्ता दक्षिणेन वदामि ते ।
खट्वाङ्गं कर्त्तरीं सूत्रवस्त्रां तां चोर्ध्वगोन्नताम् ॥ ९६ ॥

उग्ररूपा महारौद्रा सर्वावयवशोभिता ।
प्रेतारूढा महाभीमा ऊर्ध्वकेशा भयङ्करी ॥ ९७ ॥

अतसीपुष्पसंकाशा नीलवैडूर्यसन्निभा ।
अक्ष्यवक्रा महा उग्रा तीक्ष्णदंष्ट्रा भयानना ॥ ९८ ॥

किरीटकुण्डलयुता रत्नवैडूर्य्यभूषिता ।
महारत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥ ९९ ॥

लम्बोदरा सुतेजा[ढ्या] पीनवृत्तपयोधरा ।
भुजैर्द्विपञ्चकयुता नानालङ्कारमण्डिता ॥१००॥

काद्यं शूलं तथा नागं पाशं परिघं मुद्गरम् ।
दक्षिणस्था प्रदीप्यन्ते अस्त्रा कालानप्रभाः ॥१०१॥

कम्बु सूत्रं तथा वज्रं दण्डं खट्वाङ्गं वामके ।
दिव्यायुधानि देवेशि तर्ज्जमाना सुभीषणा ॥१०२॥

सर्व्वावयवसंपूर्णा सर्व्वलक्षणशोभिता ।
रूक्षपृष्ठसमारूढा कर्णमोटी महाबला ॥१०३॥

हरितारुणवर्णाभा नीलकाञ्च[च]समप्रभा ।
दीप्यमाना सुतेजाद्या[ढ्या] शुक्लवक्त्रा महाबला ॥१०४॥

आताम्रनयना दीप्ता किरीटकुण्डलान्विता ।
रक्तरत्नकृता माला कण्ठस्था च प्रलम्बिता ॥१०५॥
अपरा मणिमयी माला आपादतललम्बिनी ।
चतुर्भुजा महाभीमा सर्वाभरणमण्डिता ॥१०६॥
पद्मकम्बुधरा दक्षे काद्यं शूलं च वामके ।
भीमा हुंकारसम्पन्ना सर्वावयवशोभिता ॥१०७॥
यौवनोन्मत्ततेजाद्या[ढ्या] मूर्धदारुणशोभिता ।
मयूरस्था महातेजा अम्बानाम्नी महाबला ॥१०८॥
श्वेतारुणप्रतीकाशा महादीप्तिशशिप्रभा ।
रत्नकुण्डलदीप्ताभा किरीटी[टे] वज्रदीपिता ॥१०९॥
नीलरत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
विशालनयना देवी त्रिनेत्रा वर्तुलानना ॥११०॥
भुजाष्टकसमोपेता नानालङ्कारमण्डिता ।
शूलं वरदं सूत्रं च इषुदक्षिणमाश्रिता ॥१११॥
काद्यं पाशं तथा कम्बु वज्रं वामे समाश्रिता ।
नानालङ्कारसंयुक्ता नानाभरणमण्डिता ॥११२॥
यौवनोन्मत्तशोभाढ्या मदघूर्णितलोचना ।
सर्व्वावयवसम्पूर्णा सर्व्वलक्षणलक्षिता ॥११३॥
हंसयानस्थिता देवी अम्बिकानाम विश्रुता ।
पीतारुणसुतेजाद्या[ढ्या] दीप्यमाना महाबला ॥११४॥
करालवदना देवी ज्वालाजिह्वा भयङ्करी ।
त्रिनेत्रवदना घोरा रक्तान्तायतलोचना ॥११५॥
मुकुटेन विचित्रेण रत्नकुण्डलमण्डिता ।
शङ्खशुक्तिकमालाभिः कण्ठस्था च प्रदीप्यते ॥११६॥

काद्यमाला शिरे दिव्या कुन्दाभा सितवर्चगा ।
भुजैः[जा]षोडशकोपेता नानालङ्कारभूषिता ॥११७॥
अस्त्रं च शूलं सूत्रं च पिनाकं परिघं प्रिये ।
पाशाङ्कुशं तथा कम्बु वामस्था करदीपिका ॥११८॥
काद्यं खट्वाङ्गं शक्तिश्च[श्च] नागं मुद्रां च दर्पणम् ।
वज्रं दण्डं तथा प[द]क्षे दीप्यमाना महोज्ज्वला ॥११९॥
नानालङ्कारशोभाढ्या सर्वावयवभूषिता ।
मेषारूढा महोग्रा च अग्निजिह्वा च विश्रुता ॥१२०॥
पिङ्गलाभा सुदीप्ता च महामेघाभवर्चसा ।
गर्जन्ती भीषणं नादं प्रलयाम्बुदनिस्स्वना ॥१२१॥
पिङ्गाक्षी च त्रिनेत्रा च किरीटकुण्डलान्विता ।
मुक्ताफलकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥१२२॥
नीलरत्नसुतेजाद्या[ढ्या] शिरोमालासुवर्चसा ।
मध्यक्षामा नितम्बाढ्या समपीनपयोधरा ॥१२३॥
चतुर्दशभुजोपेता नानालङ्कारमण्डिता ।
काद्यं मीनं तथा कम्बु पाशं परिघमङ्कुशम् ॥१२४॥
खट्वाङ्गं चोद्यता वामे अस्त्राः कालानलप्रभाः ।
शूलं सूत्रं तथा नागं खड्गं खेटकं मुद्गरम् ॥१२५॥
वज्रोन्नतं वरारोहे देशे देशे विराजते ।
नानालङ्कारशोभाढ्या सर्वलक्षणलक्षिता ॥१२६॥
यौवनस्था मदोन्मत्ता मन्दि[दि]रानन्दनन्दिता ।
वृषारूढा सुतेजाद्या[ढ्या] पिङ्गाक्षी नाम विश्रुता ॥१२७॥
गोक्षीरधवला दीप्ता हिमकुन्देन्दुसन्निभा ।
गोमुखी च त्रिनेत्रा च मुकुटकुण्डलमण्डिता ॥१२८॥

मणिरत्नकृता माला कण्ठस्था च प्रदीपिता।
मध्यक्षामा नितम्बाढया पोनवृत्तपयोधरा ॥१२९॥
भुजद्वादशकोपेता नानास्रग्दाममण्डिता।
सूत्रं शूलं तथा शक्तिं पाशं दण्डं कमण्डलुम् ॥१३०॥
दक्षिणेन करे देव्या दिव्यास्त्रा दिव्यरूपिणः।
खड्गखेटकमुद्रा च दर्पणं कुलिशाङ्कुशम् ॥१३१॥
वामेन करमाश्रित्य दिव्यास्त्रा ज्वलनप्रभा।
सर्वलक्षणसम्पूर्णा सर्वावयवशोभिता ॥१३२॥
खगारूढा महाभीमा गोकर्णी नाम नामतः।
सुनीलाम्बुदसङ्काशा कृष्णाञ्जनसमप्रभा ॥१३३॥
गर्ज्जन्ती भीषणं नादं मदोन्मत्तगजो यथा।
विशालनयना देवी त्रिनेत्रा वर्तुलानना ॥१३४॥
त्रैलोक्यं क्रमतो देवी प्रेतारूढा महाबला।
मुकुटेन विचित्रेण सर्वरत्नमयेन तु ॥१३५॥
हेमरत्नसुदीप्ताद्या[ढ्या] कर्णकुण्डलमण्डिता।
दिव्यरत्नकृता माला कण्ठलग्ना विराजते ॥१३६॥
नीलवस्त्रमयी माला आपादतललम्बिनी।
भुजाष्टकसमोपेता हारकेयूरमण्डिता ॥१३७॥
खड्गं चापं तथा पाशं कम्बु दक्षिणसंस्थितम्।
खेटकं परिघं शूलं सूत्रं वामे विराजते ॥१३८॥
सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वावयवसुन्दरी।
क्रमणी नाम विख्याता मरुत्पथनिवासिनी ॥१३९॥
चामुण्डा चण्डवदना कृष्णाञ्जननिभा प्रिये।
तीक्ष्णदंष्ट्रा महाभीमा शुष्काङ्गी कोटरेक्षणा ॥१४०॥

चन्द्रसूर्यमयी दीक्षा मुद्रा कर्णे विराजते ।
जटाजूटधरा देवी रक्तान्तायतलोचना ॥१४१॥
महाशङ्खकृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
भुजद्वादशकोपेता नानास्थिभरणान्विता ॥१४२॥
शूलं खड्गं तथा पाशं पिनाकं वज्रमङ्कुशम् ।
दक्षिणेन करे देव्या अस्त्राः कालानलप्रभाः ॥१४३॥
काद्यं खेटकं मुण्डं च कर्तरी मुशलं ध्वजम् ।
वाममार्गे वरारोहे दीप्यमाना महायुधा ॥१४४॥
पिशितासवसंयुक्ता रुधिरौघं पिबन्ति ताः ।
रूक्षारूढा महा उग्रा महाभीमा महाबला ॥१४५॥
ग्रसन्ती सकलं विश्वं शोषयन्ती चराचरम् ।
चामुण्डा नाम सा देवी सर्वसिद्धिप्रदायिनी ॥१४६॥
कुङ्कुमारुणवर्णाभा दीप्यमाना सुतेजसा ।
मुकुटेन विचित्रेण रत्नकुण्डलमण्डिता ॥१४७॥
विशालनयना देवी ईषत्प्रहसितानना ।
हेमरत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥१४८॥
त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था पीनोन्नतपयोधरा ।
हारकेयूरशोभाढ्या सर्वावयवभूषिता ॥१४९॥
सर्व[1]..................................

× × ×
× × ×

... ... पीनवृत्तपयोधरा ॥१७०॥

---

१. अतः परं पत्रमेकं (२०१ संख्यकं) खंडितं–ख पुस्तकेऽपि ।

युवाना मदनोन्मत्ता सर्वावयवशोभिता ।
मकरासनमारूढा अग्निजिह्वा महाबला ॥१७१॥
पिङ्गला भस्मवर्णाभा महादीप्ता महौजसा ।
विशालनयना देवी चन्द्रोदयनिभानना ॥१७२॥
सृजन्ती सकलं विश्वं अमृतानन्दनन्दिता ।
त्रिनेत्रा स्फारवदना रत्नकुण्डलमण्डिता ॥१७३॥
हेमरत्नमयं दिव्यं किरीटकिरणोज्वलम् ।
सर्वावयशोभाढ्या भुजद्वादशमण्डिता ॥१७४॥
नानालङ्कारसंपन्ना रत्नमालाप्रलम्बिता ।
काद्यं सूत्रं तथा पाशं शक्तिं शूलं तथाङ्कुशम् ॥१७५॥
दक्षिणे च करे देव्या दीप्यमाना महायुधा ।
कम्बु दण्डं च नागं च खट्वाङ्गं दर्पणं प्रिये ॥१७६॥
वरदं दक्षिणे देव्याः सर्वकामफलप्रदा ।
मध्यक्षामा नितम्बाढ्या यौवनोन्मत्तलालसा ॥१७७॥
सिंहासनस्थिता देवी लोकमाता विजानता ।
नीलाम्बुदनिभाकारा नीलाञ्जनसमप्रभा ॥१७८॥
कपालमालाभरणा किरीटमुकुटोज्ज्वला ।
रत्नकुण्डलशोभाढ्या त्रिनेत्रा कोटरानना ॥१७९॥
ईषद्दंष्ट्रोग्रनिष्क्रान्ता किञ्चिज्जिह्वा प्रसारिता ।
शङ्खमौक्तिकमालाभिः कण्ठस्था च प्रदीपिता ॥१८०॥
भुजाष्टकसमोपेता नानालङ्कारमण्डिता ।
लम्बस्तना मध्यक्षामा त्रासयन्ति[न्ती] जगत्त्रयम् ॥१८१॥
काद्यं खट्वाङ्गं पाशं च कर्तरी वाममाश्रिताः ।
कम्बु शूलं तथा नागं परिघं दक्षिणोद्यता ॥१८२॥
शवयानस्थिता देवी कम्पिनी नाम विश्रुता ।
पिङ्गाभा पिङ्गनेत्रा च छिर्वरा वर्तुलानना ॥१८३॥

किरीटरत्नखचिता हेमकुण्डलमण्डिताः ।
नीलवज्रकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥१८४॥

षड्भुजाश्च महाकाया सर्वाभरणमण्डिताः ।
कार्द्यं शूलं तथा पाशं वाममार्गे विराजते ॥१८५॥

कम्बु खट्वाङ्गं सूत्रं च दक्षिणस्थाः प्रदीपिताः ।
सर्वलक्षणसंपूर्णाः सर्वाभरणमण्डिताः ॥१८६॥

यौवनोन्मत्ततेजाढ्या मदिरानन्दविह्वलाः ।
अश्वपृष्टसमारूढा भग्ननासा महाबलाः ॥१८७॥

चतुर्विंशतियोगिन्यो चतुर्विंशद्दले स्थिताः ।
आदिकल्पस्य मध्यस्थाः क्रीडन्त्यमिततेजसः ॥१८८॥

ताश्च क्षुब्धा यदा काले मृतं मुञ्चन्ति भाविताः ।
तदा काले समुद्भूता योगिन्यो बलवत्तराः ॥१८९॥

द्वात्रिंशान्यबलोन्मत्ताः सञ्जाताः कामरूपिणी[णाः] ।
नानारूपधरा देव्यो नानालङ्कारशोभिताः ॥१९०॥

सर्वावयवसंपूर्णाः सर्वलक्षणलक्षिताः ।
सर्वे[र्वाः] चाष्टभुजा दिव्या नानाभरणमण्डिताः ॥१९१॥

कार्द्यं खट्वाङ्गं सूत्रं च शक्तिर्वामे प्रदीपिता ।
त्रिशूलं परिघं पाशं वज्रं दक्षिणतो मताः ॥१९२॥

नानावाहनमारूढा द्वात्रिंशैवं महाबलाः ।
तेषां नामानि वक्ष्यामि श‍ृणु त्वं वीरनायके ॥१९३॥

चण्डघण्टा महानामा[सा] सुमुखी दुर्मुखी बला ।
रेवती प्रथमा घोरा सौम्या भीमा महाबला ॥१९४॥

जया च विजया चैव जयन्ति[न्ती] चापराजिता ।
महोत्कटा विरूपाक्षी शुष्का चाकाशमातरः ॥१९५॥

संहारी जातहारी च दंष्ट्राली शुष्करेवती ।
पिपीलिका पुष्पहारी ग्रसनी शस्यहारिका ॥१९६॥
भद्रकाली सुभद्रा च भद्रभीमा सुभद्रिका ।
द्वात्रिंशतिवलोन्मत्ता मदिरानन्दलालसाः ॥१९७॥
सर्वास्ता यौवनोन्मत्ताः किरीटकुण्डलान्विताः ।
लम्बोदरा नितम्बाढ्याः स्थूला ह्रस्वा बलोत्कटाः ॥१९८॥
हारनूपुरशोभाढ्या नानालङ्कारमण्डिताः ।
षोडशारे महाचक्रे द्वादशोर्द्धे[र्ध्वे] व्यवस्थिताः ॥१९९॥
खेचरीचक्रमध्यस्थाः क्रीडन्त्यमिततेजसः ।
दिव्यादिव्यपरे कल्पे कुब्जिकातनुसंभवाः ॥२००॥
स्वशक्तिबलमाश्रित्य सृजन्त्येते[ताः] चराचरम् ।
स्वशक्त्यानन्दचेतस्का सृतं मुञ्चन्ति भाविताः ॥२०१॥
षोडशार्द्धे महाचक्रे चतुःषष्टिदले स्थिताः ।
सृजन्ति विविधाकाराः चतुःषष्टिर्यथा क्रमात् ॥२०३॥
अक्षोभ्या ऋक्षवर्णा च राक्षसी च क्षपा तथा ।
क्षया च विविता[चिपिटा] कृष्णा तथा चैव सुलालसा ॥२०४॥
हेला लीला तथा लोला सुप्ता लुब्धा च लम्पटा ।
लङ्केश्वरी च विमला तथा चैव हुताशनी ॥२०५॥
विडालाक्षी च हुँकारी तथा च वडवामुखी ।
सिंहनादा च रेवत्या क्रोधना च भयानना ॥२०६॥
सर्वज्ञा पेचकी शान्ता ऋग्वेदा च शुभानना ।
सारा च विश्वरूपा च तथा चैव सरस्वती ॥२०७॥
तालजङ्घा बृहत्कुक्षिर्विद्युज्जिह्वा भयङ्करी ।
मेघनादा प्रचण्डा च कालकर्णी च रूपहा ॥२०८॥

पञ्चा पञ्चावती चैव प्रपञ्चा प्रलयांशकी ।
पिचुवक्त्रा पिशाची च पिशितासवलोलुपा ॥२०९॥
वामा च वामनी चैव वक्रनासा विकृतानना ।
वायुवेगा तथा चोग्रा विचित्रा विश्वरूपिणी ॥२१०॥
यमजिह्वा जयन्ती च दुर्जया च यमान्तिका ।
प्रलयीति विडाली च अशनी पूतना प्रिये ॥२११॥
चतुःषष्टि महा उग्राः सम्भूता बलवत्तराः ।
अस्यां[आसां] वर्णपरं वक्ष्ये यथाक्रमविभागशः ॥२१२॥
अक्षोभ्या रक्तवर्णा च क्षपणी रक्तवर्णिका ।
राक्षसी नीलवर्णा च क्षपा वै कृष्णवर्णिका ॥२१३॥
पीतवर्णी क्षया चैव पीताभा चिपिटा तथा ।
नीलमेघाञ्जना देवी कृष्णवर्णा उदाहृता ॥२१४॥
सुलालसा महादेवी श्वेतारुणसमप्रभा ।
ताम्रारुणा महादीप्ता हेला वै नाम नामतः ॥२१५॥
पीतारुणाभा वलनी लोला कृष्णारुणा प्रिये ।
सुप्ता वै धूम्रवर्णा च लुब्धा नीलाञ्जनप्रभा ॥२१६॥
लम्पटा रक्तवर्णा च लङ्केशी कृष्णवर्णिका ।
विमला स्फटिकवर्णाभा विद्युद्वर्णा हुताशनी ॥२१७॥
विडालाक्षी भवेत् पिङ्गा हुङ्कारी नीलवर्णिका ।
बाडवास्या महारौद्रा लोहिताभा सुवर्चसा ॥२१८॥
सिंहवक्त्रा महानादा श्वेता पिङ्गललोहिता ।
रेवती काकवर्णाभा क्रोधा वै धूम्रवर्णिका ॥२१९॥
भयानना भवेत्कृष्णा सर्वज्ञा पीतवर्णिका ।
पेचकी भस्मवर्णाभा शान्ता श्वेताभवर्चसा ॥२२०॥

ऋग्वेदा नीलवर्णाभा श्वेतवर्णा शुभानना ।
विचित्रा कुन्दवर्णाभा विश्वरूपा शशिप्रभा ॥२२१॥

विश्वेशी नीलवर्णा च तालजङ्घाऽम्बुदप्रभा ।
बृहत्कुक्षी[क्षिः] च कृष्णाभा अग्निजिह्वाऽरुणप्रभा ॥२२२॥

लाजावर्तप्रतीकाशा नाम्ना या च भयङ्करी ।
मेघाम्बुदप्रभा दीप्ता मेघनादा महाबला ॥२२३॥

कृष्णारुणनिभाकारा प्रचण्डा नाम नामतः ।
नीलाञ्जनमहादीप्ता कालवर्णा बलोत्कटा ॥२२४॥

धूम्राप्यंशुनिभा देवी रूपहा नाम विश्रुता ।
चम्पका चम्पकाभा च दिव्यरूपा महाबला ॥२२५॥

तप्तहाटकवर्णाभा चम्पावत्या महोत्सहा ।
प्रलयानलदीप्ताभा प्रलया नाम नामतः ॥२२६॥

कृष्णारुणनिभा देवी प्रलयान्ता च विश्रुता ।
रुधिरारुणवर्णा च षिचुवक्त्रा महाबला ॥२२७॥

नीलवर्णा पिशाची च प्रेताक्षी धूम्रवर्णिका ।
इन्द्रगोपकवर्णाभा लोलुपा नाम विश्रुता ॥२२८॥

किञ्चिन्नीलारुणा देवी वामनामा प्रकीर्तिता ।
श्यामवर्णा महातेजा कामनीनाम विश्रुता ॥२२९॥

शुकपिच्छकवर्णाभा वक्रनासा महाबला ।
कृष्णजीमूतवर्णाभा कृष्णास्या[नाम] नामतः ॥२३०॥

नीलधूम्रसुदीप्ताभा वायुवेगा महाबला ।
रक्तारुणा सुदीप्ताभा उग्रा नाम बलोत्कटा ॥२३१॥

... ... विचित्रा नाम नामतः ।
शरदम्बुदवर्णाभा नाम्ना वै विश्वरूपिणी ॥२३२॥

कृष्णवर्णा महादीप्ता ग्रसन्तीव चराचरम् ।
यमजिह्वा महादेवी प्रलयानलसन्निभा ॥२३३॥

चन्द्राभा चन्द्रदीप्ताभा चन्द्राननसमप्रभा ।
जयन्ति[न्ती] नाम विख्याता महाबलपराक्रमा ॥२३४॥

प्रलयानलदीप्ताभा संहरन्ति[न्ती] चराचरम् ।
प्रलयान्तिका महादेवी विडाली कृष्णवर्णिका ॥२३५॥

अतसीपुष्पसंकाशा महादीप्ता महौजसा ।
अशनी नाम विख्याता पूतना नीलवर्चसा ॥२३६॥

पृथग्वर्णधरा ह्येताः सर्वाश्चैव चतुर्भुजाः ।
काद्यपाशधरा वामे सूत्रं शूलं च दक्षिणे ॥२३७॥

एते चैवायुधा दिव्या एकैकायाः स्वरूपतः ।
वाहनानि पृथक् तेषां[तासां] कथयामि समासतः ॥२३८॥

राक्षसी राक्षसारूढ़ा चया[पा] वानरसंस्थिता ।
गृध्रारूढ़ा क्षमा[या] देवी चिपिटा बर्हिसंस्थिता ॥२३९॥

वाराहपृष्ठमारूढ़ा कृष्णा देवी महाबला ।
सुलालसा परा देवी मेषारूढा बलोत्कटा ॥२४०॥

नकुलस्था ततो हेला लीला चित्रकसंस्थिता ।
उलूकस्था ततो लोला लुप्ता चिह्व[न्ह] समाश्रिता ॥२४१॥

लुब्धा च खगमारूढ़ा गजारूढ़ा च लम्पटा ।
लङ्केशी राक्षसारूढ़ा विमला काकसंस्थिता ॥२४२॥

हुताशनी च मेषस्था विडाला व्याघ्रसंस्थिता ।
हुङ्कारी वैनतेयस्था अश्वस्था बड़वामुखी ॥२४३॥

सिंहनादा तु सिंहस्था रेवती जम्बुकाश्रिता ।
क्रोधा चैव वृकस्था च महिषस्था भयानना ॥२४४॥

सर्वज्ञा हंसमारूढ़ा पेचकी श्वानसंस्थिता ।
शान्त्या च पङ्कजारूढ़ा ऋग्वेदा क्रौञ्चमाश्रिता ॥२४५॥

चक्रवाकसमारूढ़ा शुभानना महाबला ।
सारा च पिङ्गलारूढा विश्वरूपा शुकस्थिता ॥२४६॥

सरस्वती तु चित्रस्था तालजङ्घा च रासभे ।
वृषारूढ़ा बृहत्कुक्षी[क्षिः] प्रेतस्था विद्युज्जिह्विका ॥२४७॥

भयङ्करी च गृध्रस्था मेघनादान्त[तु] कच्छपे ।
मार्जारे तु समारूढ़ा प्रचण्डा नाम मातरः ॥२४८॥

कालकर्णी तु उष्ट्रस्था ऋक्षारूढ़ा तु रूपहा ।
सिंहारूढ़ा तु चम्पा वै चम्पावती गजासना ॥२४९॥

प्रपञ्चा प्रेतमारूढ़ा कपोलस्था लयान्तिका ।
पिचुवक्त्रा चटकस्था पिशाची शूकरस्थिता ॥२५०॥

प्रेताक्षी चैव प्रेतस्था लोलुपा वानरस्थिता ।
वामा च वेसरारूढ़ा वामनी गरुडस्थिता ॥२५१॥

ग्राहस्था वक्रनासा च सल्लकस्था कृतानना ।
वायुवेगा मृगारूढ़ा उग्रनागसमाश्रिता ॥२५२॥

विचित्रा चित्रकारूढ़ा विश्वरूपी अजानुगा ।
यमजिह्वा तु कोलस्था जयन्ति[न्ती] शशकस्थिता ॥२५३॥

दुर्जया खरमारूढ़ा रौद्रारूढ़ा जयन्तिका ।
प्रलयान्तिका महाघोरा आरूढ़ा शवकोपरि ॥२५४॥

विडाली च विडालस्था असनी वाममास्थिता ।
पूतना बलयारूढा चतुःषष्टिमहाबलाः ॥२५५॥

सर्वलक्षणसम्पूर्णा नानाभरणमण्डिताः ।
मुकुटैः कुण्डलैर्युक्ता नानालङ्कारमण्डिताः ॥२५६॥

सर्वावयवसंपूर्णाः चतुःषष्टिदले स्थिताः ।
खेचरीचक्रसंभूता अणिमादिगुणान्विताः ॥२५७॥
ददन्ति मानसीं सिद्धिं पूजिता ध्यायिताः प्रिये ।
न मया कस्यचित्ख्याताः[तं] खेचरीव्याप्तिलक्षणम् ॥२५८॥
अन्यतन्त्रे मया गुप्तं कथितं श्रीमतोत्तरे ।
श्रीमते पूर्वमाख्यातं समस्तव्यस्तभाषितम् ॥२५९॥
सोमसूर्यो[र्य]तयो[या]ख्यातं वह्निस्थं च तृतीयकम् ।
नेत्रेदं दुर्लभं देवि सुगोप्यं प्रकटीकृतम् ॥२६०॥
वेदसिद्धा पशुश्चोर्द्धं वाम व्यमुत्वता ? ।
वामदक्षिणमार्गस्य दक्षिणे कुलशासने ॥२६१॥
संतु योन्यर्णवे लीनं योनिश्रीसृष्टिकायति ।
अतोर्द्धं गोपितं तन्त्रे न कस्यचिन्मयोदितम् ॥२६२॥
रभसा विषुभावेन तवाद्य प्रकटीकृतम् ॥

श्रीदेव्युवाच

सोम[सूर्य] गतिः प्रोक्ता वह्निस्थानाद्यवारिता ।
कथं स कुरुते सृष्टिं कोऽसिताङ्गः कुलेश्वरः ॥२६३॥

श्रीभैरव उवाच

स्त्रीस्वभावासि देवेशि कथ्यमानं न बुध्यसे ।
कुजेशि श्रूयतां सृष्टिं यथावस्थः प्रपद्यते ॥२६४॥
असिताङ्गमहेशो यो तत्त्वोर्द्धे[र्ध्वे] मण्डलोपरि ।
सोममध्ये रविस्थानं सोममध्ये शिखि[खी] स्थितः ॥२६५॥
तत्र मध्याङ्कुरं दिव्यमसिताङ्गसमुद्भवम् ।
तत्र निष्पद्यते सृष्टिः विचित्रानेकरूपिणी ॥२६६॥

तत्वानि च कला वर्णा मन्त्रविद्या पदानुगम् ।
विसृज्यते महानादं शक्तिभैरवमण्डलम् ॥२६७॥

पञ्चविंशति मध्यादौ षोडशैश्चाषुमानिमाः[श्च तथान्तिमैः] ।
भैरवानन्दशक्तिस्थं असिताङ्गकुलेश्वरम् ॥२६८॥

आदिमण्डलमध्यस्थं सिद्धैः षोडशभिर्वृतम् ।
आदियोनिपुरस्थं तु मण्डलं खेचरात्मकम् ॥२६९॥

तस्य पूजाविधानेन आज्ञासिद्धिफलं लभेत् ।
आदिमण्डलकं ह्येतत् प्रवरमुत्तमोत्तमम् ॥२७०॥

अत्रोत्पन्नानि सर्वाणि मण्डलानि अनेकधा ।
पञ्चविंशात्मकं तच्च मण्डलानां तदादिमम् ॥२७१॥

चतुःसिद्धान्वितैकैकं विज्ञेयं पञ्चविंशकम् ।
बलादौ खड्गपर्यन्तं मण्डले म"डले तु [तत्] ॥२७२॥

शेषोन्यत्पञ्चकं देहात् पूर्वोक्तेन क्रमेण तु ।
चतुर्भिः सहिता देवी सृजते वर्णसागरम् ॥२७३॥

ककारादौ यपर्यन्तं पकारादौ हमुत्तमम् ।
अत्र मन ः समुत्पन्ना विद्यामुद्रागणो महान् ॥२७४॥

देवीदे त्समुत्पन्नं सा देवी मण्डलोद्भवा ।
चतुर्विंशकमध्यस्था षट्चतुष्कविभूषिता ॥२७५॥

वह्निमण्डलमध्यस्था बहुरूपा स्वरूपिणी ।
बर्बरोरुहपिङ्गाक्षी दन्तुरा बृंहितोदरा ॥२७६॥

नीलमेघप्रभा भीमा गम्भीरकिरणोज्ज्वला ।
वेदैः कृतशिरोमाला सषडङ्गपदक्रमात् ॥२७७॥

ब्रह्मसूत्रं महेशान्याः पुराणोद्बद्धमेखला ।
ज्योतिःशास्त्रं जिताक्षीणि कर्णावतंसिका किल ॥२७८॥

विलम्बितमहाहारो[रा] विज्ञानकटकोज्वला ।
शब्दपद्मरजोभिन्ना मण्डितं मुखमण्डलम् ॥२७९॥
विचित्रवसनानेका शास्त्रपद्मसुकोमला ।
आवसुकपर्यन्तो[न्ता] प्रमेयासनसंस्थिता ॥२८०॥
ईदृग्रूपधरा देवी पञ्चविंशान्तमध्यगा ।
अपरा सृष्टिकर्त्री च परा षड्विंशयादिमो[वादिनी] ॥२८१॥
आदिमण्डलमध्यस्था असितासङ्गगामिनी ।
द्विभुजाभरणोपेता एकवक्त्रा सुलोचना ॥२८२॥
चारुबिम्बोष्ठवदना अनेकगुणशालिनी ।
अरूपा रूपसंपन्ना तस्यान्तो रूपसम्भवः ॥
इच्छारूपपरा देवी नवात्मानं न लभ्यते ॥२८३॥

श्रीदेव्युवाच

नवात्मानमयं सर्वं तस्यैव परमालयम् ।
सा परा लभते येन नवात्मानं वद प्रभो ॥२८४॥

श्रीभैरव उवाच

साधु भैरवि यत्नेन पृच्छितं निर्मलार्थतः ।
न तेन रहितं किञ्चिन्मत्पदं परमार्थतः ॥२८५॥
प्रसह्य पूज्यते यत्र तत्र सिद्धक्रमेण हि ।
यत्र सिद्धक्रमं देवि तेनेदं साधितं मया ॥२८६॥
आज्ञालघ[ब्ध]रसास्वाद[ः] त्यजत्येवं सुदुर्लभम् ।
विशुद्धमण्डलाद्यन्तं मण्डलं तेन ईरितम् ॥२८७॥
पञ्चविंशकला देवि पूर्वविद्या समुद्धृता ।
तस्यैवाद्यं द्विकश्चायं नैषान्ये केवलाक्षरः ॥२८८॥
भृगुलाकुलसंवर्ति त्रीण्येतान्यतुतः[न्येव तु] क्रमात् ।
ततो लाकुलभृग्वीशं भुजङ्गासनसंस्थितम् ॥२८९॥

संवर्तकमहोपेतं पिनाकीगुणसंयुतम् ।
ख ज वर्णासनासीनमर्घीशशुपरि स्थितम् ॥२९०॥
अनुग्रहं मृतिस्थं [च] क्रूरानन्दसमन्वितम् ।
परानन्दसमायुक्तं कूटेदं पारमेश्वरम् ॥२९१॥
यस्य .... ।
तस्यैधो[वो]पमिदं[तं] देवि उपेयस्य महात्मनि[नः] ॥२९२॥
एष कौलेश्वरो देवः कूटसंस्थो महेश्वरम्[रः] ।
नानेन रहिता सिद्धिः साधनं खेचरीपदे ॥२९३॥
मतान्तरगतं पूज्यं मण्डलं तदवस्थितम् ।
येन पूजितमात्रेण सर्वव्यापि फलं लभेत् ॥२९४॥
[1]महेतोर्क्षं च वृक्षस्य.....णारफलश्चति पय्योप(?) ।
शोभावियेन हरया निन परिपञ्यं रसोनन्द(?) ॥२९५॥
मोक्षतृप्तिकरदुत्तम आयाते येनम देमया(?)[1] ।
चन्द्रशक्तिसमायुक्तं एकैकं पञ्चविंशकम् ॥२९६॥
अग्निका रौद्रिका ज्येष्ठा..................... ॥

श्रीदेव्युवाच

न मे ज्ञातं महादेव मण्डलं व्याप्तिलक्षणम् ॥२९७॥
मण्डलानां पृथक् पूज्या[जा] सिद्धा[द्ध्य]र्थं साधकस्य तु ।
व्याप्तिस्थानं यथा सर्वं तथा वद कुलेश्वर ॥२९८॥

श्रीभैरव उवाच

कथयामि वरारोहे देव्या देहगतं यथा ।
व्याप्तिनामविभेदेन ज्ञानं तज्ज्ञानिनो यथा ॥२९९॥

१–१. अस्य पादत्रयस्य मूलमात्रिकायां यादृशः पाठोऽस्ति तादृश एवात्रोद्धृतः अतीवाशुद्धः प्रतिभाति ।

काममण्डलकं चोर्द्धे[र्ध्वे] खेचरं मुखमण्डलम् ।
गुरुमण्डलकं कृत्वा बाहुमध्याद्धनोज्ज्वलम् ॥३००॥
रुद्रमण्[डल]कं दक्षे बाशौ[हौ]तच्च नखाग्रतः ।
आत्ममण्ड[ल]कं वामे छायामण्डलकं पुनः ॥३०१॥
जयन्तमण्डललसत्पाक्षकारं (?) करक्रमात् ।
ज्ञानमण्डलकं वामे अङ्गुल्यग्रे व्यवस्थितम् ॥३०२॥
वरं चोर्द्ध[र्ध्व]नितम्बाधो दक्षिणेऽमृतमण्डलम् ।
सोममण्डलकोरुभ्यां संधौ डामरमण्डलम् ॥३०३॥
कन्या मण्ड[ल]कं स्व[ह]स्ते उमामण्ड[ल]कं नखे ।
तारामण्ड[ल]कं वामे कुलं दिव्योरुमध्यतः ॥३०४॥
अनन्तमण्डलं सन्धौ पादान्ते मित्रमण्डलम् ।
अङ्गुल्यग्रे समाख्यातं मण्डलं मेरुपूर्वकम् ॥३०५॥
परं रक्तमण्ड[ल]कं कुक्ष्यै[क्षौ] दक्षिणवामतः ।
शिखीअकुलं लडकं पृष्टौ वज्रं सवामतः ॥३०६॥
.... कालमण्डलकं हृदि ।
श्रीमन्नाथादितः कृत्वा उपेता तु क्रमेण तु ॥३०७॥
एकैकश्चैव विंशानां मण्डलानां पतीश्वराः ।
पञ्चविंशतियोगस्य चतुष्कं पतिरूपिणम् ॥३०८॥
समुद्राय पतीनां च पतिरेको विशुद्धिराट् ।
रन्ध्रमण्डलकं कूपे रोमकोटिषु संस्थितम् ॥३०९॥
सर्वाङ्गसुन्दरी देवी शरीरं मण्डलोद्भवम् ।
शाम्भवीयं धरा मूर्तिः स्वयं संधृतमण्डलम् ॥३१०॥
मण्डलैर्भृतदेहा सा सा च मण्डलमध्यगा ।
स्वयंहर्त्री स्वयंकर्त्री मण्डलानां कुलेश्वरी ॥३११॥

अस्या भेदं द्वितीयं तु तच्छृणुष्व समासतः ।
वडवानलरूपेण त्रिशून्यासनसंस्थिता ॥३१२॥

कङ्कालेश्वरमूर्द्धिनस्था षट्पदार्थोपरि स्थिता ।
चतुर्भुजैकवदना साक्षसूत्रकरोभया ॥३१३॥

सर्वा[र्व]ज्ञानावबोधेन पुस्तकान्ये वरप्रदा ।
पञ्चमोर्द्ध्वक्रमे देव्या मण्डलैर्भूतविग्रहा ॥३१४॥

चतुरशीतिप्रमाणेन कोटीनां मूर्द्धतः स्थितः[ता] ।
शरीरं श्रीकुजेशस्य तस्याः कुम्भाब्जमण्डलम् ॥३१५॥

स्थिता संहरते सर्वं तेन कुब्जेश्वरी स्मृता ।
मण्डलैर्भू[र्भू]तदेहा सा मण्डलोपरि संस्थिता ॥३१६॥

मण्डलान्तर्गता देवी ध्यात्वा[ता] मण्डलदायिनी ।
निराचारेण योगेन अभावेनाकुलं लभेत् ॥३१७॥

चारोचारविभागेन चरतः स्थापिणि[नी] चरा ।
निराचारः स विज्ञेयो निराचारं तु नेतरः ॥३१८॥

यत्राचारा निवर्तन्ते चात्मनः कायकर्मभिः ।
उत्पद्यन्ते निर्मलाभा निराचारः स उच्यते ॥३१९॥

व्याप्तिभावमनो मत्वा मुक्त्वा चाण्डालजां तनुम् ।
स पश्यति परं चक्रं खेचरं मण्डलोद्भवम् ॥३२०॥

तद्भावभावनां कृत्वा गुरुं नत्वाऽवधारयेत् ।
यत्किञ्चित्पुरतस्तस्य तत्सर्वं मण्डलं विदुः ॥३२१॥

यदि स्यान्मण्डली देही पूजयेन्मण्डलादिभिः ।
वडवानलयोगेन एकैकं मानवावधि ॥३२२॥

कुलविद्यासमायुक्तं चतुष्कलसमन्वितम् ।
कुलेशानसमायुक्तं स्वस्थानस्थोपदेशतः ॥३२३॥

एवं संचिन्त्य मनसा शक्तियुक्तो जितेन्द्रियः ।
पञ्चविंशतिमे मासे प्रकृतो रमते गुणान् ॥३२४॥

द्विगुणेन तु कालेन दैवत्यं भजते तु सः ।
चतुर्गुणेन कालेन कामित्वं च सुराधिपे ॥३२५॥

पञ्चमावस्थयोगेन सभां लोकावधिर्व्रजेत् ।
षष्ठेनैव तु कालेन विष्णुत्वं जायते ध्रुवम् ॥३२६॥

सप्तमेन तु योगेन ब्रह्माणमनुसंव्रजेत् ।
अष्टमेन तु योगेन पिङ्गेशपदमाप्नुयात् ॥३२७॥

नवमेन वरारोहे सुरेन्द्रस्य प्रभुर्भवेत् ।
मण्डली समयावस्थाः खेचरः खेचराधिपः ॥३२८॥

मण्डलाकारयोगेन निराचारेण योगिनः ।
वडवानलमध्ये तु वडवानलपूरितः ॥३२९॥

वडवानलयोगेन निराचारव्रतं चरेत् ।
वडवानलमारूढो वायवीयं पदं लभेत् ॥३३०॥

एतत्सर्वमयं तत्त्वं जगदम्ब तवोदरे ।
अज्ञाय सकलां देवीं दिव्यज्ञानाय संभवः ॥३३१॥

षट्पदार्थं । चान्य···श्रद्धा···नं वडवानलम् ।
वटबीजोपमं भद्रे सूक्ष्मबीजप्ररोहकम् ॥३३२॥

तेषां तद्वयस्यास्य सर्वमेवोदरे जगत् ।
खेचराधिपतिर्देवि वर्णमालावलम्बिनी ॥३३३॥

आज्ञात्रितयोपेता चतुरशीतिगुणोज्ज्वला ।
गुरुवक्त्रात्तु लभ्येत मालेयं वाडवानली ॥३३४॥

एतत्तु पञ्चकं प्रोक्तं सर्वव्याप्तिफलोदयम् ।
क्रमेणैव समाख्यातं देव्यादौ चक्रपञ्चकम् ॥३३५॥

पृथ्वीचक्रं तु प्रथमं आपश्चक्रं द्वितीयकम् ।
तृतीयं तैजसं चक्रं वायुचक्रं चतुर्थकम् ॥३३६॥

खचक्रं पञ्चमं देवि चक्रपञ्चकमुदाहृतम् ।
गोपनीयं प्रयत्नेन जननीजारगर्भवत् ॥३३७॥

न देयं च शठे क्रूरे भक्तिहीने च नास्तिके ।
निन्दके व्यसनि[-नि] क्रूरे ज्ञानचौरे[र्य]परायणे ॥३३८॥

परशिष्ये न दातव्यं चुम्बके समयद्विषे ।
भक्षयन्ति गुरोर्द्रव्यं योगिनीद्रव्यभक्षकाः ॥३३९॥

वञ्चका मूर्खकारूढा दर्शनस्य तु निन्दकाः ।
वर्जनीयाः प्रयत्नेन यदीच्छेच्चिरजीवितम् ॥३४०॥

अन्यथा कुरुते यस्तु स विद्विष्टो मरीचिभिः ।
ज्वरं शूलं क्षयं कुष्ठं वज्रपातं च जायते ॥३४१॥

सर्पवृश्चिकलूताभिः ग्रहदुष्टव्रणैस्तथा ।
अभिघातानि तस्यैव विद्विष्टो योगिनीकुले ॥३४२॥

आज्ञाहानिर्भवेत्तस्य मृते घोरं भविष्यति ।
तस्मात्परीक्ष्य दातव्यं यदीच्छेच्चिरजीवितम् ॥३४३॥

लक्षजप्तेन शुद्धिः स्यादन्यथा नरकं व्रजेत् ।
गुरुभक्ते विनीते च समयव्रतपालकैः[के] ॥३४४॥

गुरोर्ज्येष्ठे विनीते च दम्भमायाविवर्जिते ।
कर्मणा मनसा वाचा त्रिशुद्धिर्भक्तिविह्वला ॥३४५॥

भार्यां पुत्रं तथा द्रव्यं वस्तु वा कर्णभूषणम् ।
छत्रं पटं तथा शय्यामात्मानं कर्मकारिकाम् ॥३४६॥

उपपन्नं गुरोरग्रे पादाग्रे प्रतिपादयेत् ।
निवेद्य गुरवे सर्वं विशुद्धेनान्तरात्मना ॥३४७॥

एवं भक्तिपरे देवि चक्रजातं प्रकाशयेत् ।
अन्यथा चैव [नैव] कर्तव्यमित्याज्ञा पारमेश्वरी ॥३४८॥

इति श्रीमन्महामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गत-श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

खेचरीचक्रनिर्णयो नाम

विंशतितमः पटलः ॥२०॥

●

एकविंश: पटलः

श्रीदेव्युवाच

अद्य मे सफलं जन्म अद्य मे सफलाः क्रियाः ।
पूर्वं यत्र तपस्तप्तं वर्षकोटिशतानि मे ॥ १ ॥

तपसस्तत् फलं चाद्य त्वया तुष्टेन भैरव ।
चक्रपञ्चकव्याप्तिस्तु संस्फुटं त्वत्प्रसादतः ॥ २ ॥

मया ज्ञाता महादेव किञ्चित्पृच्छाम्यतः परम् ।
मन्त्रबीजानि चक्राणां यथा वै चक्रपूजनम् ॥ ३ ॥

लक्षणं गुरुशिष्याणां वद मे त्रिपुरान्तक ।

श्रीभैरव उवाच

साधु साधु महाभागे साधु त्वं वीरनायिके ॥ ४ ॥
कथयामि न संदेहो मन्त्रबीजस्य लक्षणम् ।
पिनाकीशं महाकालं पिनाकी खड्गमेव च ॥ ५ ॥

भुजङ्गं चैव वालीशमर्घीशासनसंस्थितम् ।
भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]संदीप्तं क्रूरानन्देन भेदितम् ॥ ६ ॥

बीजमेतन्महादेवि कूटरूपेण संस्थितम् ।
पृथ्वीचक्रं वरारोहे कूटेनानेन पूजयेत् ॥ ७ ॥

खड्गीशं च महाकालं पिनाकी खड्गमेव च ।
भुजङ्गं चैव वालीशमर्घीशं चासनं प्रिये ॥ ८ ॥

क्रूरानन्देन चाक्रान्तं भुजङ्गेनोर्ध्वदीपितम् ।
आपश्चक्रस्य कूटेदं बीजेनानेन पूजयेत् ॥ ९ ॥

भुजङ्गं च महाकालं पिनाकी खड्गमेव च ।
भुजङ्गं वालिना युक्तमर्घीशासनसंस्थितम् ॥ १० ॥
क्रूरानन्देन चाक्रान्तं भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्वं]दीपितम् ।
अनेन कुलराजेन तेजश्चक्रं प्रपूजयेत् ॥ ११ ॥
वालीशं च महाकालं पिनाकी खड्गमेव च ।
भुजङ्गं चैव वालीशमर्घीशासनसंस्थितम् ॥ १२ ॥
क्रूरानन्देन चाक्रान्तं भुजङ्गेनोर्द्ध[र्ध्व]दीपितम् ।
वायुचक्रस्य बीजोऽयं पूजयेद्विधिना प्रिये ॥ १३ ॥
संवर्तकं महाकालं पिनाकी खड्गमेव च ।
भुजङ्गं वालिना युक्तं अर्घीशासनसंस्थितम् ॥ १४ ॥
क्रूरानन्देन चाक्रान्तं भुजङ्गेनोर्ध्वदीपितम् ।
खचक्रस्य त्विदं कूटमनेनैव तु पूजयेत् ॥ १५ ॥
कूटपञ्चकमेतद्धि सुगोप्यं प्रकटीकृतम् ।
नानेन रहिता पूजा नानेन रहितं क्रमम् ॥ १६ ॥
नानेन रहिता सिद्धिर्नानेन रहितं परम् ।
ज्ञातव्यं निश्चयं देवि येन सिद्धिं लभेद् ध्रुवम् ॥ १७ ॥
गुरुप्रसादाल्लभ्येत नान्यथा तु कदाचन ।
गुरुमन्वेषयेद्यत्नात् सर्वशास्त्रविशारदः[दम्] ॥ १८ ॥
श्रीमतोत्तरतत्त्वज्ञः[ज्ञं] स्फुटवाक्सत्यवादिनः[नम्] ।
शुभदेशसमुत्पन्नः[न्नं] शुभजातिसमुद्भवः[वम्] ॥ १९ ॥
ककाराष्टकसंभूतो[तं] न गुरुं कारयेत्प्रिये ।
कच्छकोशलकाश्मीरं कार्णाटं कोङ्कणोद्भवम् ॥ २० ॥
कामरूपं न वा देवी[वि] काञ्चीकं कोलदेशजम् ।
एषु देशेषु ये जाता आचार्या वर्जयेत्प्रिये ॥ २१ ॥

अतिदीर्घं चातिकृष्णं केकरं श्यामदन्तकम् ।
अघं चाणं[काणं] च खल्वाटं द्विचर्म च सकर्कशम् ॥ २२ ॥
कुष्ठिनं विकलं सच्चं शठं मूर्खं च क्रोधितम् ।
कामातुरं तथा लुब्धं दाम्भिकं कलहप्रियम् ॥ २३ ॥
अगम्यागमने सक्तं मिथ्यावादिप्रलापितम् ।
बहुयानप्रसक्तं च[चा]वीरभार्याभिगामिनम् ॥ २४ ॥
असत्यं जल्पते यस्तु परनिन्दारतः सदा ।
अनेक व्यसनासक्तं परमर्मप्रकाशकम् ॥ २५ ॥
अप्रियं निष्ठुरं दुष्टं कुत्सितं समयच्युतम् ।
विज्ञानिनं सकूटस्थं अन्यवादरतं तथा ॥ २६ ॥
एवं गुणसमायुक्तं न गुरुं कारयेत्प्रिये ।
आत्मा न्वि[वि]डम्बितस्तेन येनैवं गुरुः सेवितः॥ २७ ॥
नेह लोके सुखं तस्य परत्र च न विद्यते ।
कलहोद्वेगं शोकं च संतापं जायते प्रिये ॥ २८ ॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सुपरीक्ष्य गुरुं कुरु ।
यादृशो हि गुरुर्देवि शिष्योऽपि यदि तादृशः ॥ २९ ॥
सिद्ध्यन्ति च वरारोहे गुरुशिष्यैर्न चान्यथा ।
सुभक्तं च विनीतं च समयाचारपालकम् ॥ ३० ॥
संसारभयभीतं च गुरुपादार्चने रतम् ।
शान्तं दयान्वितं शुद्धं मलमायाविवर्जितम् ॥ ३१ ॥
सर्वद्वन्द्वविनिर्मुक्तं दम्भपैशुन्यवर्जितम् ।
गुरुयोगिकुमारीणां तपस्विजनपूजकम् ॥ ३२ ॥
आक्रोशितस्तुदितो वा गुरुणापि विवासितः ।
विरागं यस्य वै नास्ति स शिष्यः सिद्धिभाजनः ॥ ३३ ॥

एवमादि गुणो[णा] यस्य स शिष्यो मुक्तिभाग्भवेत् ।
दीक्षयित्वा विधानेन अभिषेकं प्रदापयेत् ॥ ३४ ॥

सुमुहूर्ते सुलग्ने च सिद्धयोगो यदा भवेत् ।
सर्वसंभारसंपन्नं खानपानैरनेकधा ॥ ३५ ॥

क्रमोच्चारं प्रकर्तव्यं विद्यापीठस्य चाग्रतः ।
शालितन्दुलचूर्णेन शृङ्गाटपुरमुद्धरेत् ॥ ३६ ॥

तद्बाह्ये कारयेत् षट्कं चतुरस्रं तथोपरि ।
द्वात्रिंशारं महापद्मं पीतकर्णिकमुज्ज्वलम् ॥ ३७ ॥

ततोर्द्धं[र्ध्वे] चतुरस्रं तु चतुर्हस्तप्रमाणकम् ।
चतुर्द्वारसमायुक्तं चतुर्वर्णसमन्वितम् ॥ ३८ ॥

षड्विधेनैव रजसा षट्कोणं पूरयेत्प्रिये ।
चतुर्भी रजसा देवी अष्टपत्रं प्रपूरयेत् ॥ ३९ ॥

पद्मं च पूरयेत् पश्चाद्वर्णैश्च विविधैः प्रिये ।
ईदृशं क्रममालिख्य दर्पणे स्थालकेऽपि वा ॥ ४० ॥

दिग्विभागेषु संस्थाप्य कुम्भाष्टकं सुलक्षणम् ।
चूतपल्लवसंयुक्तं दिव्यतोयप्रपूरितम् ॥ ४१ ॥

सहिरण्याक्षतैर्युक्तं श्रीखण्डेन सुचर्चितम् ।
भूषितं स्रङ्मालाभिः दिव्यवस्त्रावगुण्ठितम् ॥ ४२ ॥

वितानोपरि संच्छन्नं सुधूपामोदवासितम् ।
पूजयित्वा क्रमं दिव्यं अलिफल्ग्वादिपुष्पकैः ॥ ४३ ॥

दीपदानादिनैवेद्यैर्यथावित्तानुसारतः ।
अभिषेकं प्रदातव्यं गुर्वाद्यं संप्रपूज्य च ॥ ४४ ॥

आज्ञां प्राथ्य च सिद्धानां सुविनीते सुवत्सले ।
मुद्राष्टकं ततो दद्यान्मन्त्रयुक्तेन भैरवि ॥ ४५ ॥

अजिनं दण्डं पट्टं च उष्णीषं कुलघोषकम् [कञ्चुकं तथा]।
पादुके चाक्षसूत्रं च कौपीनं चाष्टमं स्मृतम् ॥ ४६ ॥

अष्टावेते[ता] महामुद्राः प्रसन्नो दापयेद् गुरुः ।
लघ्वीं विद्यां समुच्चार्य अजिनं संप्रदापयेत् ॥ ४७ ॥

नवात्मानं महादेवि योज्य दण्डे प्रयत्नतः ।
त्रिविद्याया ददेत्य[चा]र्थं योगपट्टमनुत्तमम् ॥ ४८ ॥

अघोराष्टकमुच्चार्य उष्णीषं च प्रदापयेत् ।
वर्णराश्या च मालिन्या न्याययुक्तेन कञ्चुकम् ॥ ४९ ॥

रत्नपञ्चकवीर्यैश्च अभिमन्त्र्य च पादुके ।
अघोरास्त्रेण दिव्येन अक्षसूत्रं प्रदापयेत् ॥ ५० ॥

गुह्याङ्गेन च कौपीनं सूत्रयुक्तं मनोहरम् ।
अनेन विधिना देवि मुद्राष्टौ च प्रदापयेत् ॥ ५१ ॥

ततोधिकारी देवेशि मुद्राव्रतप्रपालनात् ।
ग्रामस्याग्रे नदीतीरे गुहाकन्दरनिर्झरे ॥ ५२ ॥

एषु स्थानेषु देवेशि मुद्राधारं प्रपूजयेत् ।
भिक्षापर्यटनं कृत्वा मौनयुक्तेन तत्प्रिये ॥ ५३ ॥

स्वस्थानागमनं कृत्वा त्वाचम्य च प्रयत्नतः ।
मण्डलं कारयेत्तत्र वामावर्तपरिभ्रमात् ॥ ५४ ॥

मण्डलत्रिकमुद्धृत्य पुष्पपञ्चकमन्त्रितम् ।
पञ्चप्रणवमुच्चार्य क्रमेण पुष्पपञ्चकम् ॥ ५५ ॥

बटुकं क्षेत्रपालं च योगिनीनां बलिं ददेत् ।
योगिनीनां बलिं दत्त्वा बटुकं तदनन्तरम् ॥ ५६ ॥

बटुकस्य बलिं दत्त्वा क्षेत्रपालबलिं ददेत् ।
एवं बलिमदत्त्वा तु अन्यथा नैव भक्षयेत् ॥ ५७ ॥

अन्यथा भुञ्जते यस्तु स विघ्नैश्चाभिभूतये[यते] ।
तपोभ्रंशं प्रजायेत सिद्धिहानिं विनिर्दिशेत् ॥ ५८ ॥
अनेन विधिना कृत्वा ततो योगं समभ्यसेत् ।
हृत्पद्मसंस्थितं देवं पुर्यष्टकसमन्वितम् ॥ ५९ ॥
कदम्बगोलकाकारं इन्द्रगोपकसन्निभम् ।
कर्णिकास्थं महादिव्यं तत्रस्थं च विराजते ॥ ६० ॥
परापरविभागेन सशक्तिं च समं रसम् ।
समसत्त्वं विजानीयाल्लोलीभूतं विचिन्तयेत् ॥ ६१ ॥
तावत्संचिन्तयेद्योगि[गी] यावद्वै उन्मनं पदम् ।
न शृणोति न पश्येत नोच्छ्वसेज्जिघ्रते प्रिये ॥ ६२ ॥
योगारूढो विजानीयात् समया योगिने स्थिता ।
योगं विना जपेन्मन्त्रं मन्त्रखिन्नो व्रतं चरेत् ॥ ६३ ॥
अनेन विधिना देवि मुद्राव्रतं समाचरेत् ।
द्वादशाब्दं चरेद्धीमान् एकचित्तो दृढव्रतः ॥ ६४ ॥
आज्ञा तीव्रतरा यस्य अणिमादिगुणांल्लभेत् ।
ततोधिकारं कर्तव्यं आज्ञाबलं समाश्रयेत् ॥
भूषणं भूषयेद्देवि गुरोराज्ञां प्रपालयेत् ॥ ६५ ॥

श्रीदेव्युवाच

श्रुतं देव अशेषं तु मुद्राव्रतमनुत्तमम् ।
कुलपिण्डं कथं नाथ कुललक्षं कथं भवेत् ॥ ६६ ॥
कालस्य लक्षणं चैव तथा तस्य च वञ्चनम् ।
एतदाख्याहि मे नाथ प्रसादं कुरु भैरव ॥ ६७ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु दुर्गे महाभागे साधु त्वं चीर[वीर]वन्दिते ।
कथयामि महागुह्ये येन बुद्ध्यसि भामिनि ॥ ६८ ॥

पञ्चविंशतिबिन्दुस्थं पञ्चकं पञ्चधा पृथक् ।
नाडीदण्डेन संभिन्नं नाम्ना वै भूतपञ्जरे ॥ ६९ ॥

ग्रन्थिषोडशसंयुक्तं पुनश्चाष्टैरलङ्कृतम् ।
सूर्यद्वादशकोपेतं ग्रन्थिसोमसमाश्रितम् ॥ ७० ॥

अष्टारं पङ्कजं मध्ये कर्णिकास्थं महेश्वरम् ।
इडा च पिङ्गला नाडी सुषुम्णा मध्यसंस्थिता ॥ ७१ ॥

चक्षुःकर्णौ तथा नासा ललाटं च शिखावधि ।
वामदक्षिणबाहू च कराङ्गुलिनखावधि ॥ ७२ ॥

वामदक्षिणस्कन्धादौ ऊरू चैव वरानने ।
कादिपञ्चकसिद्धं च स्कन्धादौ च नखावधि ॥ ७३ ॥

चकारादौ च ये वर्णा वामस्कन्धनखावधि ।
टकारादौ वरारोहे स्फिचाङ्गुलिनखावधि ॥ ७४ ॥

तकारादिनकारान्तं वामस्फिचनखावधि ।
पकारादिमकारान्तं विभज्य मध्यसंस्थिता ॥ ७५ ॥

त्वचा रक्तं तथा मांसं स्नातु[यु]अस्थि समज्ञकम् ।
शुक्रं प्राणं च रोमाणि यकारादिव्यवस्थिता ॥ ७६ ॥

पञ्चाशद्वर्णसंभूतं विभज्य कुलपिण्डकम् ।
पञ्चाशत्तत्त्वमुत्पन्नं रुद्रपञ्चाशकावृतम् ॥ ७७ ॥

श्रीकण्ठानन्तसूक्ष्मीशत्रिमूर्तीशं वरानने ।
वली[की]शमर्घिणा युक्तं भारभूतिं तथा परम् ॥ ७८ ॥

अतिथि[थी]शस्तथा स्थाणुर्हराख्यो झिण्टीशस्तथा ।
भूतीशः सद्यदेवेशोऽनुग्रहीतस्तथा पुनः ॥ ७९ ॥

क्रूरश्चैव महासेनः षोडशैते शिरस्थिताः ।
ह्रस्वदीर्घक्रमेणैव वामदक्षिणतः स्थिताः ॥ ८० ॥

क्रोधीशश्चण्डदेवेशः प्रचण्डश्च शिवस्तथा ।
एकपादो वरारोहे दक्षबाहौ व्यवस्थिताः ॥ ८१ ॥

ककारादौ समुद्भूता महाबलपराक्रमाः ।
कूर्मश्चैकनेत्रश्च चतुरानन एव च ॥ ८२ ॥

अजेशः शर्मदेवश्च वामबाहौ समुद्भवाः ।
चकारादिसमुद्भूता पञ्चैते बलवत्तराः ॥ ८३ ॥

सोमश्च लाङ्गलीशश्च दारुकश्च अतः परम् ।
अर्धनारी ह्युमाकान्तो दक्षजङ्घासमुद्भवाः ॥ ८४ ॥

तकारादौ समुद्भूता महातेजा बलोत्कटाः ।
आषाढीशश्च दण्डीशो धात्रीशो मीन एव च ॥ ८५ ॥

मेषनामा वरारोहे वामजङ्घासमुद्भवाः ।
तकारादिसमुत्पन्ना उग्ररूपा महोत्कटाः ॥ ८६ ॥

लोहितश्च शिखीशश्च छगलण्डो द्विरण्डकः ।
महाकालस्तथा देवि पञ्चमः परिकीर्तितः ॥ ८७ ॥

पिण्डमध्ये समुद्भूताः पञ्चैते सृष्टिकारकाः ।
वालीशश्च भुजङ्गाख्यः पिनाकी खड्ग एव च ॥ ८८ ॥

वकीशः श्वेतदेवेशो भृगुनाथस्तथा परम् ।
लकुलीशश्च देवेशो नवैते भास्करेश्वराः ॥ ८९ ॥

देहं व्याप्य स्थिताः सर्वे स्थावरस्य चरस्य च ।
बद्धपञ्जरनाडीभिः पृथग्भावेन सुन्दरि ॥ ९० ॥

बाहौ विंशत्सहस्राणि ऊरु[र्वोः] पादान्ते चापरे ।
हत्पृष्ठ उदरे देवि सहस्रैर्विंशतिः प्रिये ॥ ९१ ॥

अयुतेन शिरो व्याप्तं नाडीसंधानगोचरम् ।
इडा च पिङ्गला चैव सुषुम्णा च तृतीयका ॥ ९२ ॥

सहस्रद्वयसंयुक्ता व्याप्य पिण्डं व्यवस्थिता ।
नाडीसंचारयोगेन पुद्‌गलं भूतपञ्जरम् ॥ ९३ ॥

पृथिव्यापस्तथा तेजो वायुराकाशः पञ्चमः ।
पञ्चभूतेन्द्रियैर्व्याप्तं शब्देन्द्रियं च पञ्चभिः ॥ ९४ ॥

शब्दः स्पर्शो रसश्चैव रूपं चैव तु पञ्चमम् ।
शब्देन्द्रियाणि ख्यातानि पुद्‌गलं व्याप्य संस्थिताः ॥ ९५ ॥

वाक्पाणिपादाः पायुश्च उपस्थं चेति पञ्चमम् ।
कर्मेन्द्रियाणि ख्यातानि पुद्गलं संव्यवस्थिताः ॥ ९६ ॥

श्रोत्रं त्वक्चक्षुषी जिह्वा घ्राणं पञ्चमकं तथा ।
बुद्धीन्द्रियाणि सृज्यन्ते धर्माधर्मपदे स्थिताः ॥ ९७ ॥

कामं क्रोधस्तथा लोभो मोहश्चेति चतुष्टयम् ।
चतुर्विंशतितत्त्वानि पुरुषं[षः] पञ्चविंशकम्[कः] ॥ ९८ ॥

ततोऽधिका पराशक्तिर्नादार्थे व्यापिनी कला ।
द्वौ[द्वे]द्वारौ[रे]चक्षुषी युग्मे द्वौ[द्वे]द्वारौ[रे]श्रवणौ स्थितौ ॥९९॥

द्वौ द्वारौ[द्वे द्वारे]नासिके प्रोक्ते वक्त्रद्वारं तथा प्रिये ।
द्वौ द्वारौ[द्वे द्वारे]स्तनयुग्मं तु नाभौ द्वारं तथा परम् ॥१००॥

शिश्नद्वारं वरारोहे गुदद्वारं प्रकीर्तितम् ।
ब्रह्मरन्ध्रं ततश्चोर्द्धं[र्ध्वे] चतुर्दश उदाहृताः ॥१०१॥

स्थूलद्वाराणामेतेषां कुलपिण्डे व्यवस्थितिः ।
रोमरन्ध्रेषु द्वाराणि रोमसंख्याप्रमाणतः ॥१०२॥

दशवायुसमुद्‌भूतविकारैर्बहुभिस्तथा ।
प्राणोऽपानः समानश्च उदानो व्यान एव च ॥१०३॥

नागः कूर्मोऽथ कृकरो देवदत्तो धनञ्जयः ।
दशवायु[यवः] समुत्पन्नाः पिण्डं व्याप्य व्यवस्थिताः॥१०४॥

प्राणं[णः] तु शिव उद्दिष्टो द्वादशान्ते लयं परम् ।
अपानः शक्तिरूपस्तु नवैते व्यापिनः पराः ॥१०५॥

उदानो जृम्भते देवि समानश्छिक्कमेव च ।
व्यानश्च पचते अन्नं अधोवायुं समानयेत् ॥१०६॥

नाग उत्सृजते शुक्रं कूर्मो मूत्रं तथैव च ।
कृकरः कुरुते क्षोभं देवदत्तोऽतिसारकः ॥१०७॥

धनञ्जयो पूरणे च नानाभेदेन संस्थिताः ।
हृत्पद्मे संस्थितं[तो] देवं[वो] पुर्यष्टकसमन्वित[तः] ॥१०८॥

क्रीडते विविधाकारैः शृङ्गाटपुरमध्यगः ।
वातपित्तकफाक्रान्तो मलमायासमावृतः ॥१०९॥

वायुभूतं यदात्मानं भ्रमते चाखिलं जगत् ।
स्वर्गं वा पश्यते जीवो नानादेशसमाश्रितः ॥११०॥

वनोपवनसोद्यानपर्वतानि वनानि च ।
महावातप्रभग्नानां[ग्नांश्च] जीवो पश्यति सुव्रते ॥१११॥

वायुना प्रेरितो गच्छेदाकाशपथमाश्रितः ।
पित्तेन केवलाक्रान्तो जीवो पश्यति अद्भुतम् ॥११२॥

सर्वरत्नमयी भूमिः सर्वहेममयी प्रिये ।
नानालङ्कारयुक्तानि नानावस्त्राणि भूषणम् ॥११३॥

पश्यते विविधाकारं जीवः पित्तसमाश्रितः ।
कफमिश्रो यदा जीवः पश्यते वरुणालयम् ॥११४॥

नदीनदतडागानि कूपं निर्झरकन्दरम् ।
पद्मिनी कदली वल्ली मेघवृष्टिर्महाद्भुता ॥११५॥

कफभारभराक्रान्तो जीवः पश्यति मानिनि ।
पित्तवातभराक्रान्तो यं यं[यद्यत्] पश्यति तच्छृणु ॥११६॥

गजस्कन्धसमारूढमश्वारूढं मनोरमम् ।
स्त्रीणां संगमसंवादमिष्टगोष्ठीं शुभां कथाम् ॥११७॥

गन्धर्वनगरं दिव्यं महायानपथस्थितः ।
पश्यते विविधाकारं वातपित्तसमाश्रितः ॥११८॥

कफपित्तभराक्रान्तो जीवः पश्यति चाद्भुतम् ।
उष्ट्रजम्बुकवाराहगृध्रश्वानाश्च रासभम् ॥११९॥

चिन्हं काकमुलूकादि कृष्णपुच्छं च वानरम् ।
स्त्रिय उग्रा महारौद्रा नग्नं रत्नं तपस्विनम् ॥१२०॥

भूतप्रेतपिशाचांश्च पैशाचं राक्षसानि च ।
दुर्निमित्तानि पश्येत कफपित्तसमाश्रितः ॥१२१॥

कफवातभराक्रान्तो जीवः पश्यति औषधम् ।
हरितानि च धान्यानि यवगोधूमकानि च ॥१२२॥

गुल्मं वल्ली तथा रम्भा शस्यानि विविधानि च ।
फलितानि च वृक्षाणि चूताद्यैः सुमनोहरैः ॥१२३॥

दाडिमीमातुलिङ्गानि फलानि विविधानि च ।
कफवातभराक्रान्तो जीवः पश्यत्यनेकधा ॥१२४॥

कामं क्रोधं तथा लोभं मोहं मायां तथा पराम् ।
ईषा[र्ष्या]पैशुन्यरागांश्च पुर्यष्टकसमन्वितः ॥१२५॥

भ्रमते चक्रवज्जीवो मलमायाप्रपूरितः ।
कुरुते च विकाराणि प्रविष्टो भूतपञ्जरे ॥१२६॥

हास्यं वर्णं च नृत्यं च रोदनं भयं मर्दनम् ।
विषादं हर्षं निद्रां च तमो मूर्छां भ्रमं श्रमम् ॥१२७॥

क्षुधितस्तृषितो भूत्वा कोपाक्रान्तः क्षणाद्भवेत् ।
क्षणात् कांक्षयते कामं क्षणान्निद्रां करोति च ॥१२८॥

कलहो द्वेषरागश्च[गौ च] मोहो ग्लानिः पराभवम् ।
धर्माधर्मपरिज्ञानं सत्त्वरजःसमाश्रयात् ॥१२९॥
तमोभावस्थितो जीवो ह्यगम्यां गमते[गच्छति] प्रिये ।
एवमादिविकाराणि नैकानि विविधानि च ॥१३०॥
विकारान् कुरुते जीवः प्रविष्टो भूतपञ्जरे ।
पुर्यष्टकेन संबद्धः कोशकारकृमिर्यथा ॥१३१॥
सुखदुःखानि सर्वाणि विषयान् विविधांस्तथा ।
पुर्यष्टकेन चाक्रान्तो जीवो दुःखेन बाध्यते ॥१३२॥
न विन्दति परं तत्त्वं मलमायासमन्वितः ।
तावद् भ्रमति संसारे यावत्तत्त्वं न विन्दति ॥१३३॥
विदिते तु परे तत्त्वे जीवो मुक्तिपदे स्थितः ।

श्रीदेव्युवाच

कोऽसौ जीव इति ख्यातः किं वा जीवस्य लक्षणम् ॥१३४॥
कथं निःक्रमते जीवो स्थितिं तस्यैव कुत्र च ।
एतदाख्याहि मे नाथ मन्दबुद्ध्यल्पचेतसा ॥१३५॥

श्रीभैरव उवाच

पृच्छसे निपुणं भद्रे अतिगुह्यतरं परम् ।
वारंवारं मयाख्यातं अनेकार्थेन कुब्जिके ॥१३६॥
त्वं च शक्तिरहं जीवः प्राणिनां प्राणसंज्ञकः ।
अग्निवायुमयो जीवः कुलपिण्डे व्यवस्थितम्[तः] ॥१३७॥
अग्निरूपा च त्वं देवि वायुरूपी त्वहं प्रिये ।
प्राणवायुर्वहेद्यावत्तावज्जीवन्ति जन्तवः ॥१३८॥
तेन जीव इति ख्यातस्तेन मुक्तो मृतो भवेत् ।
निर्गमेद् द्वादशं प्राणं प्रविशेच्च द्विपञ्चकम् ॥१३९॥

नवैते कुटिलाकारा कुब्जिका विश्वनायिका ।
नास्यधस्तात्परं दिव्यं शृङ्गाटाकृतिमुत्तमम् ॥१४०॥

वृत्ताकारत्रयं तत्र अष्टौ द्वादश षोडश ।
रक्ता चण्डा कराला च शृङ्गाटपुरमध्यगाः ॥१४१॥

वामदक्षिणभागे तु व्याप्तिरूपा व्यवस्थिताः ।
मध्ये तु कुटिलाकारा तेजोरूपा परा कला ॥१४२॥

तमा मोहा क्षयानिष्टा व्याधिर्मृत्युः क्षुधा तृषा ।
अष्टारे पङ्कजे देव्यः कलारूपा व्यवस्थिताः ॥१४३॥

रजो रक्षा रतिः पाल्या कामा संजीवनी क्रिया ।
बुद्धिः कार्या च धात्री च भ्रामणी मोहनी तथा ॥१४४॥

द्वादशारे महाचक्रे कलारूपाः परापराः ।
सोमदा सोमगा सौम्या अमृताप्यायनी शुभा ॥१४५॥

प्रभा प्रभावती रम्या कामिनी कामविभ्रमा ।
ज्योत्स्ना रागवती मोहा रतिः प्रीतिर्मनोद्भवा ॥१४६॥

षोडशारे महापद्मे कलारूपा मरीचयः ।
षोडशान्ते परादेवी कला सप्तदशी परा ॥१४७॥

द्वादशान्ते स्थिता देवी बिन्दुरूपा च मालिनी ।
मयूरचन्द्रिकाकारा प्रस्फुरत्युग्रसंस्थिता ॥१४८॥

चक्षुरग्रे स्थिता नित्या नाना इच्छति विभ्रमाः[मान्] ।
क्षणेन जनते चेच्छां बिन्दुरूपमनेकधा ॥१४९॥

तत्राहं संस्थितो लघ्वि हंसरूपी सुसूक्ष्मगः ।
पक्षपादविनिर्मुक्तो देहचक्षुविवर्जितः ॥१५०॥

चरते प्राणगो भूत्वा कलारूपी महेश्वरः ।
नैव पश्यन्ति ते मूढाः पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः ॥१५१॥

तत्रस्थं कलते प्राणमहोरात्रं तु प्राणिनाम् ।
एकविंशत्सहस्राणि षडैतेन समाधिकाः ॥१५२॥
अहोरात्रेण प्राणस्य कलास्ते प्राणरूपिणम् ।
निर्गमे द्वादशान्तस्थः प्रवेशे च ह्रिपञ्चकम् ॥१५३॥
अनेन क्रमयोगेन अहं कालः कुजाम्बिके ।
सृजामि सकलं विश्वं संहरामि पुनर्ह्यहम् ॥१५४॥
सर्वेषां व्यापकः शंभुर्व्यापि तस्य न विद्यते ।
व्यापकत्वे स्थितः सो वै यथा क्षीरे घृतं प्रिये ॥१५५॥
अदृश्यं तत्परं सूक्ष्मं सर्वव्यापि निरञ्जनम् ।
अव्यक्तममलं शुद्धं रूपातीतं परापरम् ॥१५६॥
अजं विश्वेश्वरं नित्यं जगद्व्यापि परं शिवम् ।
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ॥१५७॥
उपचारेण गीयन्ते नानारूपेण स्वेच्छया ।
भ्रान्तिज्ञानरता रूढा बहुशास्त्रार्थचिन्तकाः ॥१५८॥
न विदन्ति परं तत्त्वं कुलज्ञानविवर्जिताः ।
श्रीमतं ये न जानन्ति न ते जानन्ति तत्पदम् ॥१५९॥
मतोत्तरं विना देवि वृथा ज्ञानपरिश्रमम्[मः] ।
यथा जत्तस्[1]त्यजेदन्नं वृद्धः कामं यथा त्यजेत् ॥१६०॥
तथा सर्वाणि तन्त्राणि त्यजेद्देवि पलालवत् ।
नानेन रहितं ज्ञानं नानेन रहितं परम् ॥१६१॥
नानेन रहिता मुक्तिर्जन्मकोटिशतैरपि ।
श्रीमतेन विना ज्ञानं श्रीमतेन विना क्रमम् ॥१६२॥
श्रीमतेन विना सिद्धिः सर्वमेतन्निरर्थकम् ।
जयद्रथमहातन्त्रं असितातन्त्रमेव च ॥१६३॥

---

१. जत्तः=पेषणी, "चक्की" इति भाषायाम्, जाँत" इति पदेनैव व्यवहरन्ति कूर्माचलीयाः ।

पिचुनामा महातन्त्रं नित्यातन्त्रं तथा प्रिये ।
उड्डामरं महातन्त्रं तन्त्रं वै पारमेश्वरम् ॥१६४॥
एकवीरामहातन्त्रं अघोर्या डामरं प्रिये ।
सिद्धयोगेश्वरीतन्त्रं स्वच्छन्दं पारमेश्वरम् ॥१६५॥
शासनं च महातन्त्रं तथा वै वामकेश्वरम् ।
कुलसारं महातन्त्रं उद्यानं[उड्याणं] भैरवं प्रिये ॥१६६॥
गौह्वरं च महातन्त्रं कुलरत्नं महोदयम् ।
यामलाख्यं महातन्त्रं तन्त्रं वै सुन्दरीमते ॥१६७॥
योन्यर्णवं महातन्त्रं वासुकीतन्त्रमुत्तमम् ।
मन्थानभैरवं तन्त्रं हंसाख्यं तन्त्रमुत्तमम् ॥१६८॥
कौलार्णवं महातन्त्रं कालाख्यं तत्र चोत्तरम् ।
एते तन्त्रा महातन्त्रा पशुत्वे संव्यवस्थिताः ॥१६९॥
वामदक्षिणमार्गस्य दक्षिणं कुलशासने ।
कुब्जिका कुलमार्गस्य योनिभूता व्यवस्थिता ॥१७०॥
शैवं पाशुपतं बौद्धं मौशलिन्यः क्रियापदाः ।
दण्डाजिनं तथा नग्नं ये चान्ये चान्त्यजातयः ॥१७१॥
सर्वे ते कुलमाश्रित्य कुलं वै श्रीकुजामतम् ।
कलौ युगे महाघोरे दुःपारे भवसागरे ॥१७२॥
मज्जमाना महामूढाः श्रीमतोत्तरवर्जिताः ।
भवसागरमग्नाश्च कथं पारं तरन्ति ते ॥१७३॥
ये पुनर्ज्ञानसंसिद्धाः श्रीमतोत्तरबोधकाः ।
तरन्ति लीलया लघ्वि मतज्ञानं तदम्बिके ॥१७४॥

श्रीदेव्युवाच

प्रोत्फुल्लनयना देवी हृष्टरोमा बभूव ह ।
अद्य मे तिमिरं नष्टमज्ञानतिमिरं हतम् ॥१७५॥

श्रुतं ज्ञानमशेषं तु आत्मानं[च] लक्षितं[तो] मया ।
त्वत्प्रसादेन श्रीनाथ अशेषं कुलनिर्णयम् ॥१७६॥
ज्ञातमद्य समस्तं तु निःसंदिग्धं कुलाकुलम् ।
कथं च लक्षते कालः स्वयमेवात्मनात्मनि ॥१७७॥
कथं केन प्रकारेण देहो[हि]नां काललक्षणम् ।
कालचक्रं महाचक्रं वद मे शूलधारक ॥१७८॥
निःसंदेहं परं दिव्यं यथा जानामि तत्त्वतः ।

श्रीभैरव उवाच

साधु कुब्जि महाभागे किं न बुद्ध्यसि भामिनि ॥१७९॥
कथयामि च ते भद्रे यथा कालं प्रबुद्ध्यसे ।
देहमध्यस्थितः कालः कलते प्राणिनां प्रिये ॥१८०॥
स्थूलसूक्ष्मविभागेन देहे चरति नित्यशः ।
मूर्ध्नि स्थाने स्थिता वर्त्तिर्धूम्रवर्त्तिः प्रकीर्तिता ॥१८१॥
यदा न पश्यते देहे षण्मासात्कालनिश्चयम् ।
चन्द्रसूर्यस्थिता ज्योतिर्दीप्यमाना चतुर्दले ॥१८२॥
सूर्ये चतुर्दले नष्टे यदा ज्योतिं न पश्यति ।
त्रिमासिकस्तदा कालः कालज्ञैः काललक्षणम् ॥१८३॥
सोमे चतुर्दले नष्टे ज्योतिहीनं प्रपश्यति ।
तदा संग्रथितः कालः षण्मासान्मृत्युनिश्चयम् ॥१८४॥
दक्षिणं स्फुरते चक्षुर्दक्षे वहति मारुतम् ।
अर्थलाभो भवेत्तस्य क्षेमं प्रियसमागमम्[मः] ॥१८५॥
वामं वा वहते वायुर्वामं स्फुरति लोचनम् ।
विपं[भं]गं च विजानीयाद्व्याधिभिः परिभूयते ॥१८६॥
दक्षिणं स्फुरते चक्षुर्वामे वहति मारुतम् ।
ज्वरो व्याधिस्तथा रोगः अतिसारं विसूचिका ॥१८७॥

भवते नात्र संदेहो ज्ञातव्यं कालचिन्तकैः ।
दक्षिणे वहते वायुर्वामं स्फुरति लोचनम् ॥१८८॥

चिरनष्टे भवेल्लाभो चिरनष्टे समागमम्[मः] ।
अचिन्तितानि लाभानि जायन्ते नात्र संशयः ॥१८९॥

वामनासापुटे वायुर्दशाहाद्विनिवर्तते ।
तं विद्यात्कालसंयोगं कालं चैवाब्दिकं प्रिये ॥१९०॥

दक्षिणस्थं वहेद्वायुर्दशाहाद् विनिवर्त्तते ।
संहारं तु विजानीयात् संहरेत्सचराचरम् ॥१९१॥

वामकर्णे यदा शब्दो वामे वहति मारुतः ।
व्याधी रोगं ज्वरं शूलं सोऽपि कालेन पीड्यते ॥१९२॥

दक्षिणेन यदा शब्दं घण्टानादं महाद्भुतम् ।
मारुतं दक्षिणे देवि तीव्रं वै वहते यदा ॥१९३॥

षण्मासान्मृत्युमाप्नोति तदा कालेन भूयते ।
स्वस्थावस्थस्य देहस्य यदा शब्दं प्रवर्त्तते ॥१९४॥

हतकांस्यसमं शब्दं वामे वा दक्षिणेऽपि वा ।
वैयोगं कलहं शोकं कालस्यागमनं ध्रुवम् ॥१९५॥

सीमाछायां न पश्यन्ति नासाग्रं च न पश्यति ।
तदा कालं विजानीयात् षण्मासान्मृत्युनिश्चयम् ॥१९६॥

विपरीतां यदा छायां आत्मदेहे प्रपश्यते ।
कालस्यागमनं देवि मासैकं निश्चयावधि ॥१९७॥

जिह्वाग्रं च यदा कृष्णं हीनं वा पश्यति प्रिये ।
ततः कालं विजानीयान्मासोर्द्धं[र्ध्वं] निश्चयं प्रिये ॥१९८॥

स पूर्वे च यदा राष्ट्रे दिग्दाहो यस्य जायते ।
कथ्यते वागतः कालः षण्मासान्म्रियते ध्रुवम् ॥१९९॥

अकस्मात्पतते देवि पथि वा गृहमध्यतः ।
तदासौ ज्ञायते कालो भवते च त्रिमासिकम् ॥२००॥
सोमे सूर्ये यदा पश्येच्छिद्रं वै बिम्बमध्यतः ।
तदासौ निश्चयः कालो मासैर्द्वादशभिः प्रिये ॥२०१॥
खण्डपादं प्रपश्यन्ति पङ्के वा पांशुमध्यतः ।
तस्य कालं विजानीयादब्देकेन न संशयः ॥२०२॥
पादोर्द्धे[र्ध्वे] संस्थितं चक्रं प्रस्फुरन्तं प्रदृश्यते ।
चक्रं यदा न पश्येत कालं वै सप्तरात्रिकम् ॥२०३॥
अकस्मात् शुष्यते यस्य बिन्दुस्था कामधेनवी ।
तस्य मृत्युर्विजानीयान्मासैकेन यशस्विनि ॥२०४॥
हस्तयोरुभयोर्देवि चन्द्रसूर्यौ व्यवस्थितौ ।
पर्वान्तरगता रेखा यदा कृष्णा प्रदृश्यते ॥२०५॥
तदा कालं तु विज्ञेयं पर्वसंख्या वरानने ।
हृदयं शुष्यते यस्य स्वरभङ्गं च जायते ॥२०६॥
तदासौ ज्ञायते कालं स्वयमेवात्मनात्मनि ।
अतः परं प्रवक्ष्यामि यथा कालं च ज्ञायते ॥२०७॥
मार्गशीर्षस्य मासस्य शुक्ला या पूर्णिमा प्रिये ।
सुस्नातश्च शुचिर्भूत्वा एकचित्तः समाहितः ॥२०८॥
क्रमं च पूजयेद्देवि गुरुपङ्क्तिकुलागमम् ।
गुरुमण्डलपूर्वं च कुमारीं वटुकं तथा ॥२०९॥
एवं विधिं समाश्रित्य बहिर्भूमिं व्रजेत्ततः ।
स्निग्धे मनोरमे देशे फलपुष्पसमाकुले ॥२१०॥
तडागे निर्झरे रम्ये नद्यास्तीरे शिवालये ।
तस्मिन् स्थाने समाश्रित्य उत्तराभिमुखः स्थितः ॥२११॥

ततो न्यासं प्रकर्तव्यं नवात्मनां नवाक्षरैः ।
अनुलोमविलोमेन न्यसेद्वारत्रयं प्रिये ॥२१२॥

अष्टाधिकशतं जप्त्वा द्वादशान्ते निरीक्षयेत् ।
ततोऽवलोकयेच्छायां स्तब्धदृष्टिः प्रसन्नधीः ॥२१३॥

ततोऽवलोकयेद्देवि आकाशं दिव्यरूपिणम् ।
पश्यते पुरुषं दिव्यं शुद्धस्फटिकवर्चसम् ॥२१४॥

सर्वावयवसंपूर्णं बुद्धाकारं मनोरमम् ।
ईदृशं च यदा पश्येत् सुचिरं जीवति प्रिये ॥२१५॥

आयुरारोग्यकल्याणं सुखप्रीतिकरं तथा ।
पीतवर्णं यदा पश्येत्तदा व्याधिं विनिर्दिशेत् ॥२१६॥

रोगं शूलं ज्वरं दाहो जायते नात्र संशयः ।
रक्तवर्णं यदा पश्येत्पशुवृत्तिधनक्षयम् ॥२१७॥

देशोच्छेदं कुलोच्छेदं छत्रभङ्गं विनिर्दिशेत् ।
देशत्यागं पशोर्हानिं वियोगः स्वजनादपि ॥२१८॥

धूम्रवर्णं यदा पश्येत्तदा चाग्निभयं भवेत् ।
परचक्रागमं देवि देशभङ्गं कुलक्षयम् ॥२१९॥

दहेच्च नगरान् ग्रामान् महाभयं विनिर्दिशेत् ।
कृष्णवर्णं यदा पश्येत् तदा मृत्युर्न संशयः ॥२२०॥

अब्दार्धेनाब्देनैकेन तदा कालं विनिर्दिशेत् ।
पुरुषं नीलवर्णं च यदा पश्यति पार्वति ॥२२१॥

दुर्भिक्षं प्रलयं ज्ञात्वा विस्फोटकरुजा भयम् ।
प्रजा पीडाकरं घोरं क्षुत्पिपासार्दिता जनाः ॥२२२॥

ईदृशं लक्षयित्वा तु वर्णरूपं शुभाशुभम् ।
शिरश्छायां न पश्येत षण्मासात्कालनिश्चयम् ॥२२३॥

दक्षबाहुविहीनां च यदा पश्येद् वरानने।
बन्धुनाशं विजानीयात्षण्मासान्नात्र संशयः ॥२२४॥

वामबाहुविहीनां च यदा पश्यति सुन्दरि।
इष्टा भार्या विनश्येत षण्मासान्नात्र संशयः ॥२२५॥

कटिहीनं यदा पश्येत्पुत्रवृत्तिधनक्षयम्।
उदरं यदि नो पश्येद् विदेशगमनं ध्रुवम् ॥२२६॥

पादौ यदि न पश्येत भृत्यवर्गं विनश्यति।
एवमादीन्यनेकानि छायारूपे विलक्षयेत् ॥२२७॥

ज्ञातव्यं च प्रयत्नेन कालज्ञैः काललक्षणम्।
अथान्यं[न्यत्] संप्रवक्ष्यामि स्वप्नेऽपि काललक्षणम्॥२२८॥

बाहुनाकर्षयेत्तीव्रं स्वप्ने दृष्ट्वा भयावहम्।
तदा कालं विजानीयात्षण्मासं मृत्युनिश्चयम् ॥२२९॥

उर्द्ध[ऊर्ध्व]केशा यदा नारी कृष्णपिङ्गललोहिता।
कृष्णाम्बरधरा रौद्रा स्वप्ने दृष्टा भयावहा ॥२३०॥

तस्य मृत्युर्विजानीयान्मासे चैवाष्टमे प्रिये।
व्यामोहं बुद्धिभ्रंशं च पूर्वदृष्टं न ज्ञायते ॥२३१॥

तदा कालं तु संप्राप्तं ज्ञातव्यं कालचिन्तकैः।
कृशश्च स्थूलतां याति स्थूलः कृशतरो भवेत् ॥२३२॥

अनेन ज्ञायते कालं विपरीतेन चात्मनि।
तीव्रधातुर्मृदुश्चैव मृदुस्तीव्रतरो भवेत् ॥२३३॥

अनेन ज्ञायते कालं[लो] विपरीतेन धातुना।
श्वानवानरउष्ट्रादि जम्बु व्याघ्रं च वायसम् ॥२३४॥

उलूकं गृध्रऋक्षादि श्मशानादि भयावहम्।
भूतप्रेतपिशाचादि डाकिन्यान्ये[न्यश्च] भयावहाः ॥२३५॥

महिषं शूकरं चैव मार्जारं सिंहं गर्दभम् ।
यस्तु पश्यति स्वप्नान्ते कालं तस्य विनिर्दिशेत् ॥२३६॥

अतः परं प्रवक्ष्यामि कालचक्रं यशस्विनि ।
द्वादशारं लिखेच्चक्रं वृत्ताकारं ततोपरि ॥२३७॥

भूर्जे वाथ पटे वाथ रोचनाकुङ्कुमैः प्रिये ।
आदिमासस्य पक्षस्य शुक्ला या पञ्चमी भवेत् ॥२३८॥

तस्मिन्दिने वरारोहे सुस्नातः शुक्लवाससः ।
ज्ञानाधारं प्रपूज्येत गुरुपादान्मरीचयः ॥२३९॥

बटुकं क्षेत्रपालं च विघ्नेशं च कुमारिकाः ।
ततो लिखेन्महाचक्रं दूर्वाकाण्डेन शोभने ॥२४०॥

कर्णिकस्थं लिखेद्बीजं नामाख्यं च कलान्वितम् ।
दलमध्ये ततो लिख्य प्रसादं द्वादशधा प्रिये ॥२४१॥

मात्राद्वादशसंभिन्नं नादबिन्दुकलान्वितम् ।
एवं कृत्वा विधानज्ञः सितसूत्रेण वेष्टयेत् ॥२४२॥

शरावसंपुटे स्थाप्य जातिपुष्पैस्तु पूजयेत् ।
धूपदीपादिनैवेद्यैरलिफल्वादिभिः प्रिये ॥२४३॥

पूजयित्वा विधानेन जागरं जननी प्रिये ।
द्वादशाक्षरसंभूता जायेद्विद्या सुसिद्धिदा ॥२४४॥

परापरविभागेन जपेद्विद्यां महोदयाम् ।
प्रत्यूषे विमले प्राज्ञः पूजयित्वा पुनः क्रमम् ॥२४५॥

ततो निरूपयेच्चक्रं मात्राबिन्दुस्तथाक्षरम् ।
अक्षरोऽप्यधिको यत्र तत्र राज्यं विनिर्दिशेत् ॥२४६॥

हीनाक्षरे भवेन्मृत्युरब्देनैकेन सुन्दरि ।
तद्दिनं तन्मुहूर्तं [तं] च सा तिथिस्तत्प्रमाणकम् ॥२४७॥

नक्षत्रं करणं योगं तत्प्रमाणं विनिःक्रमेत् ।
तीर्थाभिगमनं कुर्यात्तत्र पिण्डं निपातयेत् ॥२४८॥

मात्राहीनं यदा दृष्ट्वा[पश्येत्] तदा व्याधी[धिः]प्रपीड्यते ।
बिन्दुहीनं यदा पश्येदर्थहानिर्न संशयः ॥
पूषोदयेन द्रष्टव्यं यथा निःसंशयं भवेत् ॥२४९॥

श्रीदेव्युवाच

कथं पूषोदयं नाथ य[क]स्मिन्काले परीक्ष्यते ।
यथा जानासि देवेश तथा कथय भैरव ॥२५०॥

श्रीभैरव उवाच

समसप्तगते सूर्ये जन्मऋक्षे तु चन्द्रमाः ।
मकरोदयवेलायां पूषाकालं[लः] स लक्षके ॥२५१॥

यस्मिन् स्थाने स्थिते[तः]सूर्ये[र्यः]सा राशिस्तत्र उच्यते ।
सा तिथिस्तच्च नक्षत्रं स योगः स च चन्द्रमाः ॥२५२॥

एकीकृत्वा विधानज्ञः पञ्चधा गणयेत् प्रिये ।
त्रिंशद्भिः स हरेद्भागं शेषं पूषोदयं विदुः ॥२५३॥

तत्र कालं विजानीयादन्यथा न कदाचन ।
पूषाशब्देन चादन्यं स च कालः प्रकीर्तितः ॥२५४॥

यस्मिन्नासौ[न् राशौ] क्रमे सूर्यः समसप्तो यदा भवेत् ।
तदा निरूपयेत् सर्वं गणितं काललक्षणम् ॥२५५॥

गुरुवक्त्रप्रसादेन प्राप्यते ज्ञानदुर्लभम् ।
गुरूपदेशहीनानां वृथा ज्ञानपरिश्रमम् ॥२५६॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन उपास्य च गुरुं प्रिये ।
गुरोरस्य प्रसादेन प्राप्यते परमं पदम् ॥२५७॥

मिथ्याज्ञानविमूढा ये तर्कशास्त्रार्थदर्पिताः ।
न विन्दन्ति परं ज्ञानं भारवाहीव गर्धवः[र्दभः] ॥२५८॥

गर्वितस्य कुतो ज्ञानं शास्त्रकोटिशतैरपि ।
न जायते वरारोहे विद्याहङ्कारगर्वितैः ॥२५९॥

गुरूपदेशस्तन्निष्ठा गुरुवक्त्रावलम्बकाः ।
ते विदन्ति परं तत्त्वं कुलपिण्डं सुदुर्लभम् ॥२६०॥

कुलवृक्षं महारत्नं तत्त्वशाखावृतं प्रिये ।
बीजाङ्कुरसमुद्भूतं धातुपल्लवशोभितम् ॥२६१॥

विज्ञानपुष्पसंपन्नं ज्ञानरत्नफलोदयम् ।
ते[स] विन्दति परं वृक्षं गुरुर्यस्य प्रदीपकः ॥२६२॥

पञ्चधा वर्तते यस्तु तत्र ज्ञात्वा पराजयम् ।
लाभालाभं सुखं दुःखं जीवितं मरणं प्रिये ॥२६३॥

समागमं च बन्धूनां वियोगस्तत्र दृश्यते ।
वायुपञ्चकभेदेन ज्ञातव्यं ज्ञानिभिः प्रिये ॥२६४॥

बाल्यं कौमार्यं तारुण्यं वृद्धो मृत्युश्च पञ्चमः ।
वर्णरूपा स्थिता देवि पञ्चैते ह्रस्वरूपिणः ॥२६५॥

तिथिरूपाः स्थिताः पञ्च ग्रहाः पञ्च स्वरूपिणः ।
नक्षत्राणि च पञ्चैव योगरूपेण च प्रिये ॥२६६॥

ऊर्ध्वरेखा भवेत्षट् च तिर्यग्रेखात्रयं ततः ।
प्रतिपदादिक्रमेणैव तिथींस्तत्र च विन्यसेत् ॥२६७॥

द्वीपाक्षराणि विन्यस्य द्वीपत्रयविवर्जितम् ।
अधोभागे तु दातव्या नेष्टाधस्ताद् ग्रहाः प्रिये ॥२६८॥

तदधस्तात्तु नक्षत्रं योगोऽधस्तात्ततः प्रिये ।
स्वरा[न्] ऊर्द्ध[र्ध्व]गता[न्] न्यस्य उदयाद्यस्तमन्तिकम् ॥२६९॥

नन्दा भद्रा जया रिक्ता पूर्णा चैव तु पञ्चमी ।
मन्दं सोमसुतं चैव गुरुं शुक्रं शनिभास्करयोगतः ॥२७०॥

एते ग्रहा महा उग्रा ज्ञात्व[तव्या]श्च स्वरोदये ।
वज्रं शूलं वरीयांश्च परिघं गण्ड एव च ॥२७१॥

कृत्तिका भरणी आर्द्रा मघा मूलं वरानने ।
क्रमेणैव तु ज्ञातव्या गणितं च बुधेन च ॥२७२॥

तिथित्रयं शुभं ज्ञेयं त्रितयं मध्यमं प्रिये ।
मध्यमादधमं प्रोक्तं चतुर्थं चातिमध्यमम् ॥२७३॥

पञ्चमे च त्रिभिर्मृत्युर्ज्ञातव्यः कालचिन्तकैः ।
उदरे[ये] न स्वरे देवि यदा रोगं प्रदृश्यते ॥२७४॥

दिनद्वयं तथा पञ्च तत्र क्लेशं विनिर्दिशेत् ।
भ्रमते पक्षमेकं तु भ्रामिते पञ्चविंशतिः ॥२७५॥

सन्ध्यागते महादेवि मासमेकं प्रपीड्यते ।
स्वरे चास्तमिते भद्रे मरणं तु विनिर्दिशेत् ॥२७६॥

कुशे कण्टकविद्धे वा मूषकैर्दर्दुरेण वा ।
सर्पवृश्चिकलूताभिर्ग्रहविस्फोटकादिभिः ॥२७७॥

कालदंष्ट्रं विजानीयात् क्षणमेकं न जीवति ।
धनागमं व्यवहारं राजानं सहदर्शनम् ॥२७८॥

विवाहमुत्सवं भद्रे ऋतुयोगश्च भार्यया ।
उदयस्वरेण कर्तव्यं तदा सिद्धिर्भविष्यति ॥२७९॥

भ्रामिते बन्धनं ज्ञेयं भ्रामिते त्वर्थनाशनम् ।
संध्यागतेन संदेहं अष्टमे मरणं ध्रुवम् ॥२८०॥

अनेन विधिना देवि ज्ञातव्यं च शुभाशुभम् ।
कथितं ज्ञानसद्भावं यत् सुरैरपि दुर्लभम् ॥२८१॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

कालज्ञानचक्रनिर्णयो नाम

एकविंशः पटलः ॥ २१ ॥

●

द्वाविंशः पटलः

प्रणिपत्य ततो देवी हृष्टरोमा च कुब्जिका ।
उवाच देवदेवेशं नमस्कृत्य पुनः पुनः ॥ १ ॥

श्रीदेव्युवाच

कालचक्रं मया ज्ञातं निश्चलं त्वत्प्रसादतः ।
कालस्य वञ्चनं देव न ज्ञातं च मया प्रभो ॥ २ ॥
मन्त्रध्यानेन योगेन यथा कालं न बाधते ।
तथा च वद मे नाथ संक्षेपान्न तु विस्तरात् ॥ ३ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु भद्रे महाभागे कथ्यमानं न बुद्ध्यसे ।
ऊर्द्ध[र्ध्व]शक्तिनिपातेन अधःशक्तिनिकुञ्चनात् ॥ ४ ॥
मध्यशक्तिस्थसंलग्नममृतं स्वादयेत् परम् ।
अनेनाभ्यासयोगेन हनेत् कालं न संशयः ॥ ५ ॥
या सा कुण्डलिनी देवी कुण्डलाकाल[र]संस्थिता ।
तस्य मध्यस्थितात्मानममृताधारवर्षणम् ॥ ६ ॥
परामृतेन दिव्येन सिञ्च्यमानमनुस्मरेत् ।
अनेनाभ्यासयोगेन अमरत्वं यशस्विनि ॥ ७ ॥
क्षीरोदार्णवमध्यस्थं सितपद्मोपरि स्थितम् ।
अधोर्ध्वसंपुटे देवि मध्ये चात्मनि निःक्षिपेत् ॥ ८ ॥
सिञ्च्यमानं स्मरेत्तत्र क्षीराद्यैश्छिन्नबिन्दुभिः ।
सतताभ्यासयोगेन कालो हनति तत्क्षणात् ॥ ९ ॥
अध ऊर्ध्वं निपीड्येत पूरकं पूरयेत् प्रिये ।
ललनाघण्टिके योज्य अभ्यसेच्च अहर्निशम् ॥ १० ॥

अनेनाभ्यासयोगेन न कालः कलते प्रिये ।
ऊर्ध्वमार्गस्थितं पद्मं वर्षमानं विचिन्तयेत् ॥ ११ ॥
परामृतेन दिव्येन अव्युच्छिन्नप्रवाहतः ।
आपादतलसंलग्नं स्मरेद्देवं पुनः पुनः ॥ १२ ॥
अनेनाभ्यासयोगेन तस्य कालं न बाधते ।
अध ऊर्ध्वनिरोधेन हृद्ग्रन्थिं च निपीडयेत् ॥ १३ ॥
घूर्मते हृदि मध्यस्थं यावदुन्मत्ततां गतः ।
अनेनाभ्यासयोगेन दुष्टकालं विनाशयेत् ॥ १४ ॥

श्रीदेव्युवाच

ध्यानं कर्णं समाधिश्च दुर्विज्ञेयं महाप्रभो ।
अशक्ता मानवा लोके आलस्योपहता भुवि ॥ १५ ॥
चञ्चलं हि मनो देव दुर्विज्ञेयं शरीरिणाम् ।
मन्त्रानुष्ठानयोगोऽयं कालनिर्णाशनं परम् ॥ १६ ॥
तन्मे ब्रूहि सुरेशान जानीमो येन निश्चयम् ।

श्रीभैरव उवाच

पृच्छितं निपुणं भद्रे सारात्सारतरं परम् ।
कथयामि न संदेहो मन्त्रं कालहरं परम् ॥ १७ ॥
सद्येशं क्रूरसंभिन्नं अर्द्धेन्दुकलयान्वितम् ।
चतुराननं च देवेशि अर्घीशासनसंस्थितम् ॥ १८ ॥
क्रूरानन्देन संभिन्नं अर्द्धचन्द्रकलान्वितम् ।
भृग्वीशं चैव तस्यान्ते महासेनहतं कुरु ॥ १९ ॥
नानेन सदृशं मन्त्रं मन्त्रकोटिशतैरपि ।
अस्य स्मरणमात्रेण कालमृत्युविनाशनम् ॥ २० ॥
आत्मनामसमायुक्तं त्रिसन्ध्यं जपते तु यः ।
शतं वाथ सहस्रं वा पञ्चाशत्पञ्चविंशति ॥ २१ ॥

जपते चैव[क]चित्तात्मा तस्य कालो न विद्यते ।
अनेन विद्यमानेन मन्त्रराजेन सुन्दरि ॥ २२ ॥

राजानो मोहिताः सर्वे मानवा मृत्युगोचराः ।
यतात्मनो यस्य मन्त्रं मृत्युञ्जयं हृदि स्थितम् ॥ २३ ॥

किं तस्य कुरुते कालो मृत्युर्वा चाग्रवर्त्तिनी ।
एतन्मन्त्रप्रसादेन अमरत्वे सुसंस्थिताः ॥ २४ ॥

ब्रह्माद्या देवताः सर्वे रुद्राद्याश्च मरुद्गणाः ।
चन्द्राद्याश्च ग्रहाः सर्वे स्कन्दो नन्दिर्यमस्तथा ॥ २५ ॥

गन्धर्वाप्सरसः सिद्धा ये चान्ये च महोरगाः ।
मृत्युञ्जयप्रसादेन अमरं पदमाश्रिताः ॥ २६ ॥

पूर्वसिद्धश्च मन्त्रोऽयं आदिसिद्धिः सुगोपितम् ।
सर्वगं सर्वसंसा[सिद्धं] च सर्वं व्याप्य व्यवस्थितम् ॥ २७ ॥

सर्वतन्त्रार्णवे सिद्धं प्रसिद्धं च कुलागमे ।
विषनिर्णाशनो ह्येष अपमृत्युज्वरादिषु ॥ २८ ॥

क्षते कुष्ठे तथा रोगे ग्रहदुष्टविनाशने ।
कालनिर्णाशनो देवि सर्वदुःखविनाशने ॥ २९ ॥

ध्यायेन्मूर्तिं महादेवि येन कालं विनाशयेत् ।
हिमकुन्देन्दुसंकाशां गोक्षीरसदृशोपमाम् ॥ ३० ॥

एकवक्त्रां त्रिनेत्रां च किरीटकुण्डलोज्ज्वलाम् ।
मुक्ताग[फ]लकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥ ३१ ॥

चतुर्भुजां महादीप्तां नानालङ्कारमण्डिताम् ।
पद्मसूत्रं तथा दक्षे चन्द्रांशुमिव दीपिताम् ॥ ३२ ॥

दिव्यामृतेन संपूर्णं वामहस्ते कमण्डलुम् ।
बीजपूरकसंयुक्तं दिव्यरत्नप्रपूरितम् ॥ ३३ ॥

मध्यक्षामा नितम्बाढ्या पीनोन्नतपयोधरा ।
त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था सर्वावयवशोभिता ॥ ३४ ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा नानालङ्कारमण्डिता ।
वडमाला शिरे तस्या वर्णहारावलम्बिनी ॥ ३५ ॥

पद्मासना महादीप्ता ऊर्ध्वपद्ममधोमुखम् ।
परामृतेन दिव्येन वर्षमानं तु विप्रुषैः ॥ ३६ ॥

तेनामृतेत चात्मानं प्लाव्यमानं विचिन्तयेत् ।
अनेन ध्यानयोगेन हनेत् कालं दुरासदम् ॥ ३७ ॥

ध्यात्वा देवि परां मूर्तिं कालमृत्युविनाशिनीम् ।
जप्यते सततं ह्येषा सर्वकालं वरानने ॥ ३८ ॥

आयुःक्षीणो नरो यो वै गतायुश्चापि यो भवेत् ।
अयुतं जपते यस्तु दशवर्षाणि जीवति ॥ ३९ ॥

अयुतद्वयेन देवेशि विंशद्वर्षाणि जीवति ।
अनेन विधिना देवि लक्षमेकं जपेद्यदि ॥ ४० ॥

तदा वर्षशतं जीवेत् सर्वरोगविवर्जितः ।
शशिचन्दनकाश्मीरं भूर्जपत्रे मनोहरे ॥ ४१ ॥

शृङ्गाटपुरमध्ये तु आत्मनामसमन्वितम् ।
संपुटस्थं प्रकर्तव्यं मायाबीजं च कोणगम् ॥ ४२ ॥

ततोर्द्धे[र्ध्वे] शशिबीजं तु सुषिरेण प्रवेष्टितम् ।
प्रपूज्य गंधपुष्पाद्यैः श्रीखण्डाद्यैस्तथासवैः ॥ ४३ ॥

गुटिकां कारयेद्देवि सितसूत्रेण वेष्टयेत् ।
वामबाहुधृता देवि दक्षिणे तु वरानने ॥ ४४ ॥

सर्वरोगविनिर्मुक्तः सर्वव्याधिविवर्जितः ।
अपमृत्युं क्षयं कुष्ठं ज्वररोगं च नाशयेत् ॥ ४५ ॥

भूतग्रहपिशाचेभ्यो राजयक्ष्मादिभिस्तथा ।
राजप्रसादं कामित्वं ईप्सितं लभते फलम् ।। ४६ ।।
वशित्वं सर्वसौभाग्यं सर्वदुःखनिवारणम् ।
अन्या च परमा विद्या कालमृत्युविनाशिनी ।। ४७ ।।
मृतस्योत्थापिनी विद्या तथा वै कालकर्षणी ।
अस्याः स्मरणमात्रेण कालो नाशं गमिष्यति ।। ४८ ।।

श्रीदेव्युवाच

मृतस्योत्थापनी देवी कालनिर्णाशिनी परा ।
कथयस्व प्रसादेन निःसंदिग्धं स्फुटं प्रभो ।। ४९ ।।

श्रीभैरव उवाच

शृणु देवि महाभागे वस्तुचोद्यविकल्पिनि ।
विद्यां च कथयिष्यामि पूर्वसिद्धा यथा प्रिये ।। ५० ।।
भृगुपुत्रो महात्मा च सर्वशास्त्रविशारदः ।
सर्वतन्त्रस्य तत्त्वज्ञः सर्वज्ञानप्रकाशकः ।। ५१ ।।
तेन तप्तं तपस्तीव्रं दिव्यं वर्षसहस्रकम् ।
ममाराधनसंयुक्तो मम ध्यानैकचेतसः ।। ५२ ।।
ऊर्ध्वपादमधोवक्त्रं धूम्राशी वायुभक्षकः ।
कायक्लेशेन बहुना शिवध्यानैकतत्परः ।। ५३ ।।
तुष्टोऽहं तस्य देवेशि भक्तानन्देन तोषितः ।
स्तुतः स्तवेन बहुना तुष्टोऽहं तत्र पार्वति ।। ५४ ।।
साधु शुक्र महाभाग यत्ते मनसि वर्तते ।

शुक्र उवाच

देवदेव महादेव गिरीशाय कपर्दिने ।। ५५ ।।
प्रार्थयामि वरं तुभ्यं यदि तुष्टोऽसि मे प्रभो ।
विद्यां संजीवनीं नाम तथा वै कालकर्षणीम् ।। ५६ ।।

कथयस्व प्रसादेन यदि तुष्टोऽसि शङ्कर ।
ततोऽभिषेचितः शुक्रो विद्यास्नानेन कुब्जिके ॥ ५७ ॥

कालाख्ये च महातन्त्रे तत्र मध्यान्मयोद्धृता ।
वज्रगौह्वरविन्यासं मातृकावर्णमध्यतः ॥ ५८ ॥

उद्धृता च मया तन्त्रे भार्गवीया च भक्तितः ।
कथितं सरहस्यं तु मया गुप्तेन ते प्रिये ॥ ५९ ॥

एतद्विद्याप्रसादेन शुक्रः सिद्धिमवाप्नुयात् ।
मृतमुत्थापयेच्छीघ्रं विद्यायाः स्मरणेन तु ॥ ६० ॥

अनेन विधिना तुभ्यं मया ख्याता तु पूर्वतः ।
विद्यामाहात्म्यगानं च तथा ख्यातं न बुध्यसे ॥ ६१ ॥

मातृकागर्भसंभूता वज्रगौह्वरतोद्धृता ।
दशकोट्या च विद्यानां रागीसा[शा] परमेश्वरी ॥ ६२ ॥

तस्याः स्मरणमात्रेण कालक्षयो न विद्यते ।
शरदम्बुदवर्णाभा चन्द्रांशुमि[रि]व निर्मला ॥ ६३ ॥

महादीप्तिकरा दिव्या महातेजा महाबला ।
जटाजूटधरा दिव्या अर्धेन्दुकृतशेखरा ॥ ६४ ॥

हिमकुन्देन्दुसंकाशा कण्ठे माला विराजते ।
एकवक्त्रा त्रिनेत्रा च रत्नकुण्डलमण्डिता ॥ ६५ ॥

भुजद्वादशकोपेता नानालङ्कारमण्डिता ।
कम्बुसूत्रं तथा पाशं दर्पणं परिघं तथा ॥ ६६ ॥

शङ्खपातं शितं चैव वाममार्गे विराजते ।
वरदं मुद्गरं शूलमङ्कुशं चरु कौलिकम् ॥ ६७ ॥

पुस्तकं च वरारोहे दिव्यज्ञानं च दक्षिणे ।
मध्यक्षामा नितम्बाढ्या वृत्तपीनपयोधरा ॥ ६८ ॥

त्रिवलीतरङ्गमध्यस्था सर्वाभरणशोभिता ।
सर्वलक्षणसंपूर्णा सर्वावयवशोभिता ॥ ६९ ॥

दिव्यरत्नकृता माला आपादतललम्बिनी ।
सिंहारूढा महातेजा महाव्याप्तिकरा परा ॥ ७० ॥

परमामृतचेतस्का परमानन्दनन्दिता ।
वर्षयन्ति[न्ती] महौघेन परमामृतनिर्झरम् ॥ ७१ ॥

एवं ध्यात्वा[ता] महादेवी महाञ्जवनमध्यगा ।
सर्वदुःखहरा देवि[वी] दारिद्र्यौघविनाशिनी ॥ ७२ ॥

कालनिर्णाशनी चैव व्याधिरोगापहारिणी ।
वज्रगौह्वरसंभूता मातृकायाश्च मध्यगा ॥ ७३ ॥

कथयामि परा माता यथा गौह्वरनिश्रि[श्रि]ता ।
चन्द्ररामा तथा भूता मातरो ह्यचलास्तथा ॥ ७४ ॥

अग्नयो ऋषयश्चैव मातरो भूत एव च ।
रामैकं च पुनर्देवि वज्रगौह्वरमुत्तमम् ॥ ७५ ॥

प्रसादं पूर्वमालिख्य सकारं वारुणे तथा ।
प्रसादाधः सकारो वै सकारोर्द्धे[र्ध्वे] कमालिखेत् ॥ ७६ ॥

सकाराधः खकारं वै क ऊर्द्धे[र्ध्वे] ग समालिखेत् ।
खकाराधो जमालिख्य ग ऊर्द्धे[र्ध्वे] ऋ समालिखेत् ॥७७॥

जकारोर्द्धे[र्ध्वे] दकारं वै ऋकारोर्द्धे[र्ध्वे] घमालिखेत्।
वह्निमध्ये षमालिख्य ततोः स्वरं समालिखेत् ॥ ७८ ॥

शकारादौ अकारं स्यात् शान्ते आकारमेव च ।
ककारादौ इकारं च कान्ते ईकारमेव च ॥ ७९ ॥

खकारादौ घमालिख्य छादौ उकारमेव च ।
खान्ते ङकारं देवेशि ङान्ते ऊकारमेव च ॥ ८० ॥

गकारादौ चमालिख्य चकारादौ ऋमालिखेत् ।
गान्ते छकारं देवेशि छान्ते ऋं च समालिखेत् ॥ ८१ ॥

जकारादौ टकारश्च टादौ त्र च समालिखेत् ।
आदौ ऋकारमालिख्य जकारान्ते ठमालिखेत् ॥ ८२ ॥

ऋकारादौ णमालिख्य णकारादौ ढमालिखेत् ।
ढादि एकार संज्ञं च ऋकारान्ते तमालिखेत् ॥ ८३ ॥

नकारान्ते थकारश्च थान्ते ऐकारमेव च ।
दकारादौ मकारं हि मकारादौ त्रमालिखेत् ॥ ८४ ॥

भकारादि दकारं च दकारान्ते यमालिखेत् ।
यकारान्ते रमालिख्य रान्ते औं च समालिखेत् ॥ ८५ ॥

घादौ पकारमालिख्य पकारादौ नमालिखेत् ।
नकारादौ अनुस्वारं धकारान्ते फमालिखेत् ॥ ८६ ॥

फकारान्ते बमालिख्य बान्ते एव विसर्गकम् ।
ख[ष]कारादौ लमालिख्य षकारान्ते वमालिखेत् ॥ ८७ ॥

वज्रगौह्वरमेतद्धि स्वरव्यञ्जनसंयुतम् ।
एतस्मादुद्धरेद्विद्यां परमामृतनिर्झराम् ॥ ८८ ॥

मृतसंजीवनी नाम तथा वै कालकर्षणी ।
कामेश्वरी महाविद्या तथा वै त्रिपुरेश्वरी ॥ ८९ ॥

वज्रगौह्वरनिष्क्रान्ता कालमृत्युविनाशिनी ।
श्रूयतां च महादेवि यथा उद्धारमुत्तमम् ॥ ९० ॥

भादिस्वरं समादाय नकाराद्येन भूषितम् ।
प्रसादवर्णमादाय ए ऊर्ध्वेन विभूषितम् ॥ ९१ ॥

प्रसादं च पुनः पश्चात् [?] ऊर्द्धे[र्ध्वे]न विभूषयेत् ।
ह्रस्वमध्यगतं वर्णं नकाराद्यैरलङ्कृतम् ॥ ९२ ॥

ट व मध्यं ततोद्धृत्य वकारान्तेन भूषयेत् ।
फ य मध्यगतं वर्णं केवलं वरवर्णिनि ॥ ९३ ॥

ढकारोर्द्धं[र्ध्वं] समादाय ककारान्तेन भेदितम् ।
ख द मध्यगतं देवि ङकारान्तासनस्थितम् ॥ ९४ ॥

ए ऊर्ध्वेन तु सः[सं]भिन्नं ढ द मध्यगतं पुनः ।
ककारान्तेन चाक्रान्तं षकारान्तं समुद्धरेत् ॥ ९५ ॥
न ठ मध्यगतं वर्णं य ओ मध्येन दीपयेत् ।
सकारान्तेन वर्णेन कारयेद् भूषणं ततः ॥ ९६ ॥
नकारादिसमाक्रान्तं य ओ मध्यगतं प्रिये ।
य ओ मध्यासनं तस्य सकारान्तेन भूषितम् ॥ ९७ ॥
ढ झ मध्ये तु किं वर्णं क झ मध्यगतं पुनः ।
य औ मध्यासनारूढं स ऊर्ध्वेन विभूषितम् ॥ ९८ ॥
त ए मध्यगतं वर्णं ककाराद्येन भूषितम् ।
वारुणं वर्णमादाय अः छ रन्ध्रकृतासनम् ॥ ९९ ॥

.......................ए ऊर्ध्वेन विभूषितम् ।
इ द मध्यगत वर्णं धकाराद्यकृतासनम् ॥१००॥

य औ मध्यगतं गृह्य ऊर्ध्वेन तु कृतासनम् ।
वारुणं च पुनर्देवि विसर्गान्तं समाहृतम् ॥१०१॥

चकारान्तेन संरुद्धं काकाराधस्तथा पुनः ।
षकारान्तासनं तस्य सकारान्तेन भूषितम् ॥१०२॥

प्रसादं वर्णमुद्धृत्य सकारान्तेन संस्थितम् ।
मृतस्योत्थापनी विद्या विंशत्येकनमोऽक्षरा ॥१०३॥

त्रिरक्षरन्तु हृदयं शिरश्च चतुरक्षरम् ।
एकाक्षरा शिखा ज्ञेया कर्णकं चतुरक्षरम् ॥१०४॥

पञ्चाक्षरं भवेन्नेत्रं अस्त्रं चैव तु द्व्यक्षरम् ।
विद्याङ्गानि न्यसेद्देवि मूर्तिस्थानमतः परम् ॥१०५॥

ततो जपेन्महादेवि एकचित्तः समाहितः ।
एककालं द्विकालं वा त्रिकालं वा च सुन्दरि ॥१०६॥

जपसंख्या प्रकर्तव्या नवलक्षाणि सुन्दरि ।
दशांशेन च होमं तु सितपद्ममयं प्रिये ॥१०७॥

प्रसन्ना च भवेद्देवि[वी] साधकस्य वरप्रदा ।
खड्गपातालगुटिका रोचनाञ्जनपादुकाः ॥१०८॥

आकाशगमनं देवि अमरत्वं प्रयच्छति ।
अतः परं प्रवक्ष्यामि कालस्य दमनिं[नीं] पराम् ॥१०९॥

यस्याः स्मरणमात्रेण कालो वै दासतां व्रजेत् ।
तामहं कथयिष्यामि विद्यां वै कालकर्षणीम् ॥११०॥

मकारादि समादाय नकाराद्येन भूषितम् ।
चन्द्रमध्यगतं गृह्य औ प मध्यासनस्थितम् ॥१११॥

ककारान्तेन चाक्रान्तं कालाद्येन विभूषितम् ।
ट ल मध्यगतं गृह्य औ प मध्यासनस्थितम् ॥११२॥

ककारान्तेन चाक्रान्तं कालाद्येन विभूषितम् ।
ट ल मध्यगतं वर्णं केवलं वीरवन्दिते ॥११३॥

चन्द्रकोष्ठकमध्यस्थं सकारान्तेन भेदितम् ।
ग स मध्यगतं वर्णं सकारान्तेन भूषितम् ॥११४॥

षकाराद्यं तु संगृह्य अ आ मध्यं च तत्पुनः ।
र द मध्यासनं तस्य ग स मध्यं तु केवलम् ॥११५॥

ल व मध्ये तु यद्वर्णं रेफोर्द्धें[र्ध्वे]न प्रदीपितम् ।
ढ ण मध्यगतं वर्णं ककाराद्येन भेदितम् ॥११६॥

ह व मध्यगतं वर्णं ढकाराद्येन भेदितम् ।
पूर्ववर्णं समादाय द्या[धा]दिमासनसंस्थितम् ॥११७॥

व छ मध्यगतं वर्णं म घ मध्यं ततः पुनः ।
घकाराद्यासनं तस्य वारुणं षान्तसंस्थितम् ॥११८॥

सकारान्तेन संभिन्नं प्रसादं सा न भेदितम् ।
कालसंकर्षणी विद्या वर्णैः षोडशभिः प्रिये ॥११९॥

अस्याङ्गानि प्रवक्ष्यामि सान्निध्यं भवते यथा ।
त्रिभि[द्वाभ्यां]तु हृदयं प्रोक्तं शिरः पञ्चाक्षरं प्रिये ॥१२०॥

चतुर्भिस्तु शिखा ज्ञेया कवचमेकाक्षरं भवेत् ।
द्विरक्षरं[द्व्यक्षरं तु] भवेन्नेत्रं अस्त्रं चापि द्विर[हि द्व्य]क्षरम् ॥१२१।

षडङ्गदं भवेन्न्यासं पदजातिसमन्वितम् ।
न्यसेत्सर्वाङ्गिकं न्यासं ततो मूर्तिमनुस्मरेत् ॥१२२॥

नीलजीमूतसंकाशां नीलाञ्जनसमप्रभाम् ।
अतसीपुष्पसंकाशां लाजावर्तसमप्रभाम् ॥१२३॥

ईषत्करालवदनां किञ्चिद्दंष्ट्रोग्रभीषणाम् ।
चन्द्रसूर्यसमौ दीप्तौ विद्युज्ज्वलितकुण्डलौ ॥१२४॥

किरीटरत्नखचितं जटाजूटोरगान्वितम् ।
त्रिनेत्रा चैव[क]वदना घूर्णिता रक्तलोचना ॥१२५॥

मुक्ताफलकृता माला कण्ठस्था च प्रलम्बिता ।
भुजाष्टकसमोपेता नानालङ्कारमण्डिता ॥१२६॥

काद्यं खट्वाङ्गं पाशं च नागराजं तथा प्रिये ।
वाममार्गेण संदीप्ता कालानलसमप्रभा ॥१२७॥

कम्बु शूलं तथा सूत्रमङ्कुशं तेजदीपितम् ।
दक्षमार्गेण देवेशि अस्त्राः कालानलप्रभाः ॥१२८॥

लसत्कञ्चुकसंदीप्ता ह्रस्वा स्थूला महाम्बिका ।
लम्बोदरा नितम्बाढ्या सर्वावयवशोभिता ॥१२९॥
सर्वलक्षणसंपूर्णा कालप्रेतासनस्थिता ।
महाशङ्खकृता माला आपादतललम्बिनी ॥१३०॥
कर्षयन्ति[न्ती] च त्रैलोक्यं कालं मृत्युं ग्रसत्यपि ।
एवं ध्यात्वा महादेवीं कालसंकर्षणीं पराम् ॥१३१॥
शिरसा पूजयेद्देवीमलिपुष्पादिफल्गुकैः ।
ततो जपेन्महाविद्यां नवलक्षान्महाम्बिके ॥१३२॥
मातृस्थाने जपेद्धीमान् शून्यागारे तथा प्रिये ।
दशांशं होमयेद्देवि पिशितं माहिषं प्रिये ॥१३३॥
पुराज्यमधुसंयुक्तं लक्षमेकमथापि वा ।
होमान्ते दृश्यते देवि वरदा साधके भवेत् ॥१३४॥
रुधिरासवसम्मिश्रं ददेदर्घं वरानने ।
खड्गाञ्जनपदं चैव वीणादण्डकमण्डलुम् ॥१३५॥
पातालं खेचरत्वं च अमरत्वं प्रयच्छति ।
अभीष्टां कामिकीं सिद्धिं ददते साधकस्य तु ॥१३६॥
अनेन विधिना देवि हनेत्कालं सुदुर्जयम् ।
तस्याः स्मरणमात्रेण कालमृत्युं[त्युर्] विनश्यति ॥१३७॥

श्रीदेव्युवाच

देवदेव महादेव श्रुता मे कालनाशिनी ।
मृत्युसंजीवनी विद्या तथा वै कालकर्षणी ॥१३८॥
निश्चयेन मया ज्ञाता त्वत्प्रसादान्महाप्रभो ।
परा च अपरा चैव तथा चैव परापरा ॥१३९॥
कामेश्वरी महाविद्या तथा त्रिपुरशेखरा ।
कथयस्व प्रसादेन पूजाध्यानं यथाविधि ॥१४०॥

सर्वकामार्थसंसिद्धिं भोगमोक्षप्रसाधनम् ।
तन्मे ब्रूहि प्रसादेन यद्यहं तव वल्लभा ॥१४१॥

श्रीभैरव उवाच

साधु दुर्गे महाभागे कथयामि सुदुर्लभाम् ।
विद्यां गुह्यतरां गुह्यां गोपनीयां प्रयत्नतः ॥१४२॥
सुगुप्तसिद्धिदां देवा अन्यथा च विलोमकृत् ।
ध्यात्वा च पूजिता माता सर्वकामफलप्रदा ॥१४३॥
ह ख मध्यगतं वर्णं चन्द्रमध्यकृतासनम् ।
एकारान्तेन संयुक्तं नकाराद्येन भूषितम् ॥१४४॥
अर्द्धेन्दुकलया युक्तं अपरानाम विश्रुता ।
श्वेतकुन्देन्दुसंकाशां शशिरश्मिसमप्रभाम् ॥१४५॥
रत्नकुण्डलशोभाढ्यां किरीटरत्नभूषिताम् ।
जटाजूटधरां देवीमर्द्धेन्दुकृतशेखराम् ॥१४६॥
पूर्णेन्दुवदनां देवीं पद्मपत्रनिभेक्षणाम् ।
त्रिनेत्रां च सुदीप्ताभामीषत्प्रहसिताननाम् ॥१४७॥
नीलरत्नकृता माला कण्ठलग्ना विराजते ।
मध्यक्षामां नितम्बाढ्यां समपीनपयोधराम् ॥१४८॥
त्रिवलीतरङ्गमध्यस्थां सर्वावयवशोभिताम् ।
सर्वलक्षणसंपूर्णां नानालङ्कारमण्डिताम् ॥१४९॥
चतुर्भुजां महादीप्तां नानाभरणमण्डिताम् ।
वरदं सूत्रं दक्षस्थामभयं ज्ञान[वाम]दीपिताम् ॥१५०॥
पद्मासनस्थितां दिव्यां द्वादशान्ते सदोदिताम् ।
एवं ध्यात्वा महादेवीं शिवतत्त्वसमन्विताम् ॥१५१॥
या सा कुण्डलिनी शक्तिः कुटिला कालरूपिणी ।
तया संक्षोभ्य चात्मानं एकीभूतं परापरे ॥१५२॥

लोलीभूतं यदा देवि तदा क्षोभं करोति सा ।
जपेत्तत्परमां विद्यां शिवतत्त्वगतां प्रिये ॥१५३॥

भुक्तिदा मुक्तिदा विद्या साधकस्य महात्मनः ।
गङ्गास्रोतःप्रवाहेव वाणी तस्य प्रवर्तते ॥१५४॥

अश्रुतान्यपि शास्त्राणि ग्रन्थतश्चार्थतः प्रिये ।
उद्ग्राहयेन्न संदेहो रुद्रशक्तिप्रमाणतः ॥१५५॥

अपरा च मया ख्याता परादेवीं शृणु प्रिये ।
थान्तस्वरं समादाय नकाराद्येन भूषितम् ॥१५६॥

चन्द्रमध्यगतं गृह्य चतुर्द्धा संव्यवस्थिता ।
औ य मध्यसमारूढं कारयेद्वरवर्णिनि ॥१५७॥

सान्तं कान्तं वरारोहे रान्तं डान्तं चतुर्थकम् ।
क्रमेण भूषयेद्देवि नकाराद्यैरलङ्कृतम् ॥१५८॥

त व मध्यगतं गृह्य मध्यमध्यं ततः प्रिये ।
घकाराद्येन संयुक्तं विद्या सप्ताक्षरी परा ॥१५९॥

इन्द्रगोपकसंकाशां जवाबन्धूकसन्निभाम् ।
रक्तवस्त्रावृतां देवीं सर्वाभरणमण्डिताम् ॥१६०॥

जटाजूटधरां दिव्यामर्द्धेन्दुकृतशेखराम् ।
किरीटरत्नखचितां कुण्डलौ रत्नदीपितौ ॥१६१॥

दिव्या च स्फाटिकी माला कण्ठस्था च विराजते ।
षड्भुजां परमां दीप्तां नानालङ्कारमण्डिताम् ॥१६२॥

वरदं सूत्रं पाशं च दक्षिणेन विराजते ।
पद्ममङ्कुशं ज्ञानं च वाममार्गे व्यवस्थिता ॥१६३॥

स्थूला ह्रस्वा नितम्बाढ्या पीनवृत्तपयोधरा ।
मुक्ताफलकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥१६४॥

रक्तपद्मासनासीना वर्णहारावलम्बिनी ।
स्फुरत्किरणतेजाढ्या मुण्डमालाविराजिता ॥१६५॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा उदयार्कसमप्रभा ।
सर्वावयवशोभाढ्या आत्मतत्त्वोपरिस्थिता ॥१६६॥

एवं ध्यात्वा महादेवीं हृत्पद्मे संव्यवस्थिताम् ।
सर्वकामप्रदा देवी भवते नात्र संशयः ॥१६७॥

क्षोभयेत् सर्वसत्त्वानि जीवभूता परापरा ।
अणिमादिगुणावाप्तिर्वाचां सिद्धिः प्रवर्तते ॥१६८॥

दूराच्छ्रवणविज्ञानं पुरक्षोभं पृथुश्रियम् ।
प्रतिमाचलनं भद्रे खे पथादिप्रसाधनम् ॥१६९॥

विज्ञानानि अनेकानि यस्य विद्या हृदि स्थिता ।
पूजिता ध्यायिता देवी साधकस्य वरप्रदा ॥१७०॥

सततं जपते यस्तु हृद्गुहान्तरसंस्थिताम् ।
सर्वकामैः सुसंपन्नो भवते सिद्धिभाजनः ॥१७१॥

परापरा महादेवी पञ्चाशाक्षरसंभवा ।
तामहं कथयिष्यामि शृणु त्वं वीरवन्दिते ॥१७२॥

विसर्गाधः स्थितं वर्णं ए ऊर्ध्वेन विभूषितम् ।
सान्तं स्वरं समादाय त ख मध्यं ततः पुनः ॥१७३॥

भकाराद्येन संयुक्तं य ओ मध्यं ततः पुनः ।
ढकाराद्येन संभिन्नं चन्द्रमध्यगतं प्रिये ॥१७४॥

डाधो आसनमेतस्य ककारान्तेन संयुतम् ।
नकाराद्येन संभिन्नं न ध मध्यस्थकेवलम् ॥१७५॥

य ओ मध्यं पुनर्देवि द य मध्यं ततः प्रिये ।
अ ढ मध्यं ततो गृह्य भकाराद्येन भूषयेत् ॥१७६॥

ल व रन्ध्रगतं वर्णं ढकाराद्येन भूषितम् ।
चन्द्रमध्यगतं वर्णं तुकारोर्द्धे[र्ध्वा]सनस्थितम् ॥१७७॥

नकाराद्येन संभिन्नं स अ रन्ध्रगतं प्रिये ।
भकाराद्येन संयुक्तं य ओ मध्येन केवलम् ॥१७८॥

ल व मध्यगतं वर्णं ल का रन्ध्रासनस्थितम् ।
ष ढ रन्ध्रगतं गृह्य ढकाराद्येन भूषितम् ॥१७९॥

प्रसादं च ततो गृह्य वकारान्तेन संयुतम् ।
साद्यं खाद्यं ततो वर्णं चकाराद्येन भूषितम् ॥१८०॥

यकारान्तं ततो वर्णं सकारान्तेन भूषितम् ।
दा घ बाद्येन संयुक्तं डा घ कान्तेन भूषितम् ॥१८१॥

माद्यं कान्तेन संयुक्तं भ द मध्यस्थकेवलम् ।
माद्यं कान्तेन संभिन्नं ल व मध्यं तु केवलम् ॥१८२॥

ऋकाराद्यं तु यद्वर्णं ढकाराद्येन भूषितम् ।
फकारान्तं भकारान्तं द्विधाभूतं वरानने ॥१८३॥

विसर्गाद्यं दकाराद्यं केवलं चतुरक्षरम् ।
धकारादि समुद्धृत्य ककाराद्येन भूषितम् ॥१८४॥

षान्तं वर्षां[र्णं] ततो देवि नान्तं काद्येन संयुतम् ।
षान्तं वर्णं समादाय केवलं वीरनायिके ॥१८५॥

ओ य मध्यगतं वर्णं चतुर्द्धा संव्यवस्थितम् ।
घकाराद्यासनारूढं नकाराद्येन भूषितम् ॥१८६॥

प्रसादं ढान्तमारूढं ए ऊर्द्धे[र्ध्वे]न विभूषितम् ।
प्रसादाच्च ततो गृह्य खकारोर्ध्वासनस्थितम् ॥१८७॥

रकारान्तेन संयुक्तं वकारान्तेन रोधितम् ।
वकारान्तं जकाराद्यं पतितं सुरसुन्दरि ॥१८८॥

ऋकाररन्ध्रगतं गृह्य ढकाराद्येन भूषितम् ।
प्रसादं च ततो गृह्य नकारान्तेन संयुतम् ॥१८९॥
साद्यं खान्तं ततो वर्णम् उकारान्तासनस्थितम् ।
रकाराद्येन संभिन्नं त ढ मध्यगतं प्रिये ॥१९०॥
एषा परापरा देवी वर्णपञ्चाशकान्विता ।
शृङ्गाटपुरमध्यस्थं विद्यातत्त्वे निवेशितम् ॥१९१॥
नीलजीमूतवर्णाभां नीलाञ्जनसमप्रभाम् ।
जटाजूटधरां दिव्यां किरीटरत्नभूषिताम् ॥१९२॥
रत्नकुण्डलसंदीप्तां त्रिनेत्रां मुकुटोज्ज्वलाम् ।
शङ्खशुक्तिकमालाभिः कण्ठस्था च विराजते ॥१९३॥
हारकेयूरशोभाढ्यां सर्वलक्षणसंयुताम् ।
भुजाष्टकसमोपेतां नानालङ्कारमण्डिताम् ॥१९४॥
कम्बु शङ्खं तथा सूत्रं बाणं दक्षिणतः स्थिताम् ।
पिनाकं खेटकं काद्यं पाशं वामे विराजते ॥१९५॥
अस्त्राः कालानला दीप्ता लेलिहानाः सुदुःसहाः ।
नानालङ्कारसंयुक्तां नानाभरणभूषिताम् ॥१९६॥
यौवनस्थां मदोन्मत्तां पीनवृत्तपयोधराम् ।
मध्यक्षामां नितम्बाढ्यां मदिरानन्दनन्दिताम् ॥१९७॥
महाकाद्यैः कृता माला आपादतललम्बिनी ।
महाप्रेतासनारूढाम् अमृतानन्दनन्दिताम् ॥१९८॥
तर्जयन्ति[न्तीं] महाघोरां सर्वलक्षणलक्षिताम् ।
एवं परापरां ध्यात्वा शृङ्गाटपुरमध्यगाम् ॥१९९॥
विद्यातत्त्वसमायुक्ताम् आधारपदसंस्थिताम् ।
ध्यात्वा च पूजितां देवीं सर्वकामप्रसाधिनीम् ॥२००॥

अणिमादिगुणावाप्तिः खेचरादिप्रसाधिनीम् [धनम्] ।
पुरक्षोभादिमावेशं प्रतिमाजल्पनादिकम् ॥२०१॥

नावादिसंकटं सं[स्तं]भं पुरक्षोभं पृथुश्रियम् ।
जलाग्निपठनस्तम्भं गजोन्मत्तवृषे च मे ॥२०२॥

धारानित (?) तथा वज्रं पर्वतस्फोटनं प्रिये ।
शिलानां चालनं स्तोभं वृक्षाणां पातनं तथा ॥२०३॥

तरणं च समुद्राणां नदीनां च महाप्लवम् ।
वादिनः स्तम्भयेद्देवि दुष्टतस्करतार्किकान् ॥२०४॥

दंष्ट्रिणः स्तम्भयेत् सर्वान् वशित्वं च जगत्त्रये ।
परापरा महाविद्या यस्य देहे व्यवस्थिता ॥२०५॥

दहते सर्वपापानि सप्तजन्मकृतानि च ।
मातृहा पितृहा वापि ब्रह्महा गोघ्न एव च ॥२०६॥

समयद्रोहकृत्पापान् वीरदाराभिगामिनः ।
ब्रह्महत्यादिपापानि स्तेयं गुर्वङ्गनादि च ॥२०७॥

पातकानि वरारोहे तथा च समयच्युतान् ।
पातकानि महाघोरदुस्तराणि कृतान्यपि ॥२०८॥

विद्यास्मरणमात्रेण भस्मसात्कुरुते क्षणात् ।
न्यस्ता[स्य]षोडश वाराणि त्रितत्त्वपथसंस्थिताम् ॥२०९॥

सर्वपातकनिर्मुलो[क्तः] त्यक्तकञ्चूरगो यथा ।
सुतप्तं च यथा हेम सर्वदोषविवर्जितम् ॥२१०॥

तथा सर्वाणि पापानि त्यक्त्वा निर्मलतां व्रजेत् ।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन विद्यां ध्यायेत् प्रपूजयेत् ॥२११॥

अथान्यत्संप्रवक्ष्यामि विद्यां कामेश्वरीं पराम् ।
यया व्याप्तं जगत्सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥२१२॥

सृजते सकलं विश्वं नानारूपैरनेकधा ।
विश्वमध्यगता देवी विश्वं तन्मध्यसंस्थितम् ॥२१३॥

एकाक्षरा महावीर्या दूतीषट्कसमन्विता ।
षट्कमध्यगता देवी संभूता कुलनायिका ॥२१४॥

प्रसादपूर्वं संगृह्य ग स मध्यकृतासनम् ।
षकाराद्यं ततो गृह्य दत्त्वा तस्यैव चासनम् ॥२१५॥

ककारान्तेन संयुक्तं नकाराद्येन भूषितम् ।
अर्द्धेन्दुकलया युक्तं बीजं त्रैलोक्यमोहनम् ॥२१६॥

कूटमेकाक्षरं देवि कामेश्वर्याः प्रपूजयेत् ।
नन्दा च सुभगा रक्ता रतिः प्रीतिर्मनोद्भवा ॥२१७॥

दूति[ती]षट्कं प्रपूज्येत षट्कोणपुरमध्यगम् ।
स्वकीयेन तु बीजेन पूजयित्वा प्रयत्नतः ॥२१८॥

पाद्यवर्णं समादाय नकाराद्येन भूषितम् ।
कादिवर्णं समादाय नकाराद्यैरलङ्कृतम् ॥२१९॥

औ य मध्यगतं गृह्य नकाराद्येन भूषितम् ।
डाधो वर्णं समादाय नकाराद्येन भूषितम् ॥२२०॥

ध न मध्यगतं वर्णं नकाराद्यैरलङ्कृतम् ।
त भ मध्यगतं गृह्य नकाराद्येन भूषितम् ॥२२१॥

अनेनैव तु बीजेन दूतीषट्कं प्रपूजयेत् ।
मूलबीजेन देवेशि आत्माङ्गेन च विन्यसेत् ॥२२२॥

ततो ध्यायेन्महाविद्यां स्थिरचित्तः समाहितः ।
दाडिमीपुष्पवर्णाभां सिन्दूरारुणसन्निभाम् ॥२२३॥

किरीटरत्नसंकाशां दिव्यकुण्डलभूषिताम् ।
जटाजूटधरां देवीमर्द्धेन्दुकृतशेखराम् ॥२२४॥

दिव्यरत्नकृता माला शिरःस्था च विराजते ।
चतुर्भुजां महादीप्तां नानालङ्कारमण्डिताम् ॥२२५॥

पाशाङ्कुशधरां वामे कम्बु सूत्रं च दक्षिणे ।
मध्यक्षामां नितम्बाढ्यां समपीनपयोधराम् ॥२२६॥

हारकेयूरसंयुक्तां नानाभरणमण्डितम् ।
सर्वावयवसंपूर्णां सर्वलक्षणलक्षिताम् ॥२२७॥

रक्तपद्मासनासीनामूर्द्ध[र्ध्व]स्थं रक्तपङ्कजम् ।
वर्षन्तं च महौघेन द्रवं लाक्षारसप्रभम् ॥२२८॥

यथा देवी तथा दूती वर्णरूपं विचिन्तयेत् ।
एवं ध्यात्वा महादेवीं षट्कमध्ये प्रपूजयेत् ॥२२९॥

हृच्छिरश्च शिखा वर्ण[र्म] नेत्रमस्त्रमनुक्रमात् ।
क्रमेण पूजयेद्देवि ततो मूर्तिं प्रपूजयेत् ॥२३०॥

योनिमुद्रां ततो बद्ध्वा कामेश्वर्यां[रीं] प्रपूजयेत् ।
गन्धैः पुष्पैस्तथा धूपैर्दीपैर्नैवेद्यसंयुतैः ॥२३१॥

एवं पूज्य प्रयत्नेन मूलबीजं जपेत्ततः ।
शतं वाथ सहस्रं वा नवलक्षं जपेत्प्रिये ॥२३२॥

योनिकुण्डं ततः कृत्वा पूर्वलक्षणलक्षितम् ।
दशांशेन च होमं तु पुष्पैस्तु करवीरजैः ॥२३३॥

ब्रह्मवृन्दोद्भवैर्वाथ मध्वाज्येन परिप्लुतैः ।
होमान्ते पश्यते देवि काममूर्तिधरां पराम् ॥२३४॥

भो साधक महासत्त्व वरं ब्रूहि मनेप्सितम् ।
खड्गपातालसंसिद्धिं खेचरत्वं च पादुकाम् ॥२३५॥

अञ्जनं रोचनं दण्डं वीणां चैव कमण्डलुम् ।
गुटिकाञ्जनसिद्धिं च तालपत्रं च सूत्रकम् ॥२३६॥

एवमादीनि सिद्धानि देवि[वी] तुष्टा ददेत्प्रिये ।
अभीष्टा कामिकी सिद्धिः साधकस्य वरप्रदा ॥२३७॥

त्रैलोक्यं क्षुभ्यते तस्य यस्य विद्या शरीरगा ।
सौभाग्यमतुलं तस्य पुरःक्षोभं वशित्वता ॥२३८॥

विद्यास्मरणमात्रेण तत्क्षणादुपजायते ।
रम्भां वा उर्वशीं वाथ चम्पकां मेनकामपि ॥२३९॥

यक्षिणीं नागकन्यां वा गान्धर्वीं सिद्धकन्यकाम् ।
शतजप्तेन देवेशि कर्षयेन्नात्र संशयः ॥२४०॥

पतन्ति साधकस्याग्रे क्षुभ्यमानास्तु ताः स्त्रियः ।
साधकस्य समायान्ति मानुषीषु[णां] च का कथा ॥२४१॥

क्रीडते विपुलैर्भोगैर्विद्याराज्ञीप्रसादतः ।
न कालं[लो] न च वा मृत्युर्भयदुःखविनाशिनी ॥२४२॥

श्रीदेव्युवाच

श्रुता देव मया विद्या नाम्ना कामेश्वरी परा ।
कथयस्व प्रसादेन विद्यां त्रिपुरशेखराम् ॥२४३॥

पूजा ध्यानं च वै तस्या जपमुद्रा यथा भवेत् ।
यस्या विज्ञातमात्राया जगत्क्षोभः प्रजायते ॥२४४॥

दुर्भगा च नरा ये वै स्त्रियो वाथ महाप्रभो ।
सौभाग्यं लभते येन लीलया भुक्तिमुक्तिदा ॥२४५॥

कथयस्व प्रसादेन सर्वसौभाग्यदायिका ।

श्रीभैरव उवाच

कथयामि च ते भद्रे कौलिकीं कुलनायिकाम् ॥२४६॥
यस्या विज्ञातमात्रायाः पुरक्षोभं प्रजायते ।

वाग्भवं प्रथमं बीजं कामराजं द्वितीयकम् ॥२४७॥

सान्तान्तं च वरारोहे कूटं बीजं तृतीयकम् ।
तदा हंसं प्रवक्ष्यामि यथा जानामि तत्त्वतः ॥२४८॥
वारुणं बीजमादाय चन्द्रमध्ये कृतासनम् ।
थकारान्तेन संभिन्नं नकाराद्येन भूषितम् ॥२४९॥
वाग्भवं कथितं देवि वाग्विलासप्रवर्तकम् ।
वारुणं चन्द्रसंस्थं च ग स मध्यकृतासनम् ॥२५०॥
षकाराद्यं ततोऽधस्तात् य औ मध्ये कृतासनम् ।
ककारान्तेन संयुक्तं नकाराद्येनालंकृतम् ॥२५१॥
अर्द्धेन्दुकलया युक्तं कामराजं विनिर्दिशेत् ।
क्षोभकृत्सर्वजन्तूनां जीवभूतं परापरम् ॥२५२॥
वारुणं चन्द्रसंस्थं च उकाराधःकृतासनम् ।
रकारान्तेन संयुक्तं वकारान्तेन रोधितम् ॥२५३॥
तृतीयं बीजराजानं भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ।
वाग्भवं चत्वरं देवि कामराजं च षण्मुखम् ॥२५४॥
सान्तान्तं तु शिवं ज्ञेयं तेन सा शेखरा स्मृता ।
नवदूतीसमायुक्तं वाग्भवं पूजयेत् प्रिये ॥२५५॥
वाग्वती वाक् तथा वाली[णी] शारदा च सरस्वती ।
सुभगा नन्दिनी कामा नवमी शाश्वती प्रिये ॥२५६॥
अष्टारे पङ्कजे देवि पूर्वादौ पूजयेत् क्रमात् ।
शृङ्गाटपुरमध्ये तु नवमीं पूजयेत् प्रिये ॥२५७॥
एकवक्त्रास्त्रिनेत्राश्च चतुर्बाहुः[हु] सुशोभितम्[ताः] ।
किरीटरत्नखचिता लसत्कुण्डलमुज्ज्वलाः ॥२५८॥
यौवनेन मदोन्मत्ता हारकेयूरमण्डिताः ।
शरदम्बुदवर्णाभा नितम्बाढ्याः कुचोन्नताः ॥२५९॥

सर्वलक्षणसंपूर्णा वज्रासनव्यवस्थिताः ।
आप्यायन्ति[न्त्यो] जगत्सर्वममृतस्य करेण तु ॥२६०॥
पाशाङ्कुशधराः सर्वे[र्वाः] ज्ञानसूत्रं च दक्षिणे ।
वाग्भवेन वरारोहे दूतीचक्रं प्रपूजयेत् ॥२६१॥

पश्चिमाभिमुखं लिङ्गं ततो जपं समारभेत् ।
वाग्भवं बीजराजानं जपेदेकमनाः प्रिये ॥२६२॥

लक्षजापेन देवेशि कवित्वं तस्य जायते ।
अव्युच्छिन्ना भवेद्वाणी सुरसर्याः प्रवाहवत् ॥२६३॥

ये केचिद्वादिनो लोके पण्डितास्तर्कवर्जिताः ।
तिष्ठन्ति किंकराः सर्वे मूकवन्नात्र संशयः ॥२६४॥
उद्ग्राह्य सर्वशास्त्राणि तर्कव्याकरणानि च ।
गारुड पञ्चरात्रं च शिवसिद्धान्तदक्षिणम् ॥२६५॥

वामं लाकुलसोमं च तथा सिद्धान्तडामरम् ।
बौद्धं साङ्ख्यं च तत्त्वार्थं भाष्यं मीमांसकं तथा ॥२६६॥
वेदान्तं शैवसिद्धान्तं तथा पातञ्जलं परम् ।
अष्टादश पुराणानि स्मृतिं चैव तु गौह्वरम् ॥२६७॥

उद्ग्राहयेन्न संदेहो वाग्भवस्य प्रसादतः ।
कुमाराणि[रांश्च] कुमारीं वा हलगोपाङ्गनाः प्रिये ॥२६८॥

द्विपदे चतुःपदे वाथ न्यस्त्वा[स्य] बीजं शरीरतः ।
उद्ग्राहयन्ति तर्कार्थं वादिवादं च भञ्जते ॥२६९॥

काष्टपाषाणधातूनां मूर्तीनां देवताः प्रिये ।
न्यस्ता प्रसाधयेद्वाचम् अव्युछिन्नप्रवाहणम् ॥२७०॥

कुरुते विविधाश्चर्यं बीजराजप्रभावतः ।
वाग्भवस्य प्रभावं तु नाहं शक्ष्यामि वर्णितुम् ॥२७१॥

कथयामि वरारोहे यथाकामं प्रपूजयेत् ।
द्वादशारे महापद्मे मध्ये शृङ्गाटकाकृतिः ॥२७२॥

दूतीद्वादशकं तत्र कामबीजेन पूजयेत् ।
अनङ्गकुसुमा देवी तथा चानङ्गमेखला ॥२७३॥

अनङ्गमदना चैव तथा वै मदनातुरा ।
अनङ्गस्य मनोवेगा पञ्चमी कथिता तव ॥२७४॥

शशिरेखा वरारोहे भुवना वायुवेगिका ।
गगनवेगा महादेवी तथा कामप्रदीपिनी ॥२७५॥

कामसंजननी चैव द्वादशैताः वरानने ।
द्वादशारे प्रपूज्यन्ते कामराजेन सुन्दरि ॥२७६॥

त्रिनेत्राः षड्भुजाः सर्वे[र्वाः] किरीटमुकुटोज्ज्वलाः ।
पाशाङ्कुशं च शूलं च दक्षिणेन विराजते ॥२७७॥

ज्ञानं कम्बु तथा सूत्रं वामस्था च प्रदीपिताः ।
नानालङ्कारसंपन्नाः सर्वलक्षणलक्षिताः ॥२७८॥

सर्वावयवशोभाढ्या मदिरानन्दनन्दिताः ।
युवाना[वत्यो] मदनोन्मत्ताः परमामृतघूर्णिताः ॥२७९॥

मध्यक्षामा नितम्बाढ्या उदयादित्यवर्चसः ।
बन्धूकपुष्पवर्णाभा जपाकुसुमसन्निभाः ॥२८०॥

ऊर्ध्वमार्गे स्थितं पद्मं रक्तकिंजल्कसन्निभम् ।
वर्षन्तं सुमहौघेन रसं लाक्षासमप्रभम् ॥२८१॥

एवं ध्यायेच्च देवेशि कामराजस्य शक्तयः ।
शृङ्गाटपुरमध्ये तु कामं ध्यायेच्च लब्धिके ॥२८२॥

उदयादित्यसंकाशं किरणानेकसंकुलम् ।
सिन्दूरारुणवर्णाभं प्रदीप्तमिव भास्करम् ॥२८३॥

रक्तपारदसंकाशं त्रिनेत्रं हसिताननम् ।
किरीटरत्नखचितं हेमकुण्डलमण्डितम् ॥२८४॥

दिव्यरत्नमयी माला कण्ठस्था च प्रलम्बिता ।
बृहद्वक्षस्थलाभोगं वज्रासनव्यवस्थितम् ॥२८५॥

विशालनयनं देवं परमानन्दनन्दितम् ।
इषुचापधरं वामे पुष्पबाणं च दक्षिणे ॥२८६॥

द्रावणं दीपनं देवि उन्मादं क्लेदनं तथा ।
मोहनं पञ्चमं देवि मोहयेच्च चराचरम् ॥२८७॥

द्रावयन्तं जगत्सर्वं दीपयन्तं महौजसम् ।
सृजन्तं सकलं विश्वं महाह्लादकरं परम् ॥२८८॥

एवं ध्यात्वा वरारोहे कामं त्रैपुरमध्यगम् ।
पूजयित्वा विधानज्ञः क्रमेण वरवर्णिनि ॥२८९॥

सकारं हृदये न्यस्य हकारं शिरसि तथा ।
ककारं च शिखायां तु लकारं कवचं प्रिये ॥२९०॥

रकारं नेत्रमुद्दिष्टं दीप्यमानं सुतेजसम् ।
ईकारं चास्त्रमाख्यातं फडन्तेन प्रदीपितम् ॥२९१॥

जातियुक्तो न्यसेद्धीमान् ततः पूजां समारभेत् ।
कामराजेन देवेशि कामचक्रं प्रपूजयेत् ॥२९२॥

गन्धैः पुष्पैस्तथा धूपैर्दीपैर्नैवेद्यसंयुतैः ।
करवीरकुसुम्भैश्च तथा रक्तोत्पलादिभिः ॥२९३॥

जपाबन्धूकैर्देवेशि पलाशोद्भवपुष्पकैः ।
रक्तचन्दनमिश्रेण रोचनाकुङ्कुमेन वा ॥२९४॥

सुगन्धधूपदिव्येन कर्पूरागुरुचन्दनैः ।
सुगन्धपुष्पैः संपूज्य दीपका घृतपूरिताः ॥२९५॥

रक्तवर्तिः सुतेजाढ्या दीपकाश्च त्रयोदश ।
रक्तचन्दनपट्टे तु निश्छिद्रे दर्पणेऽथवा ॥२९६॥

सुलिप्ते कुङ्कुमेनैव लिखेच्चक्रं प्रपूजयेत् ।
पट्टाग्रे पूजयेद्देवि निश्चलेनान्तरात्मना ॥२९७॥

कामराजं जपेद्धीमान् परापरतनौ स्थितः ।
क्षोभयित्वा परां शक्तिं निरालम्बां तु पञ्चमीम् ॥२९८॥

विद्युत्पुञ्जनिभाकारां मदयन्तीं परापराम् ।
स्वयंभूर्बाणलिङ्गं च इतरे च[रच] तृतीयकम् ॥२९९॥

लिङ्गत्रयं ततो भित्त्वा षोडशारं विशेत्प्रिये ।
अनेनाभ्यासयोगेन कामराजश्च सिद्ध्यति ॥३००॥

लक्षैकेन तु जप्तेन वाचां सिद्धिः प्रवर्तते ।
द्वितीयेन तु लक्षेण क्षोभयेद्योषितां गणम् ॥३०१॥

त्रिभिस्तु हाटकेशस्य चतुर्भिर्यक्षिणीः प्रिये ।
गन्धर्वाप्सरसश्चैव पञ्चभिः क्षोभयेत्प्रिये ॥३०२॥

अष्टाभिः सर्वकामित्वं नवभिश्चक्रवर्तिनः[ता] ।
नानारूपधरो देवि दशलक्षं जपेद्यदि ॥३०३॥

एकादशैर्भवेद्रुद्रो द्वादशैर्मकरध्वजः ।
त्रयोदशभिर्जप्तैश्च स्वयं कामो भविष्यति ॥३०४॥

सृजते संहरेद्देवि त्रैलोक्यं सचराचरम् ।
तस्य दृष्टिनिपातेन क्लिद्यन्ते सर्वयोषितः ॥३०५॥

कुरुते विविधाश्चर्यं मनसा चिन्तनेन तु ।
कामराजमजानंश्चेत् कामतत्त्वं प्रसाधयेत् ॥३०६॥

वृथा परिश्रमं तस्य वृद्धस्य तरुणी यथा ।
कामस्थं काममध्यस्थं कामोदरपुटीकृतम् ॥३०७॥

कामेन कामयेत्कामं कामं कामे नियोजयेत् ।
कामसंलग्नचित्तस्तु कामस्थं क्षोभयेद् ध्रुवम् ॥३०८॥

गुरुप्रसादाज्ज्ञानीयादन्यथा न कदाचन ।
शास्त्रभारेण ये खिन्ना गुरुहीना निरर्थकाः ॥३०९॥

कामषष्ठं भवेद्योनिः कामकूटं प्रकीर्तितम् ।
कामोदरं भवेद्योनिः पुटितं तेन सुन्दरि ॥३१०॥

तेन कामेन देवेशि कामनाम तु कामयेत् ।
ददाति विपुलान् भोगान् स्त्रियो वा पुरुषोऽपि वा ॥३११॥

सान्तान्तं कथयिष्यामि तथा पूजार्चने यथा ।
नवदूतीसमायुक्तं अष्टारे पङ्कजे यजेत् ॥३१२॥

श्रृङ्गाटपुरमध्ये तु सान्तं बीजं प्रपूजयेत् ।
श्वेतकुन्देन्दुवर्णाभाः त्रिनेत्रमुकुटोज्ज्वलाः ॥३१३॥

हारकुण्डलशोभाढ्याः सर्वावयवशोभिताः ।
चतुर्भुजैकवक्त्राश्च नानालङ्कारमण्डिताः ॥३१४॥

पाशाङ्कुशधरा दिव्या ज्ञानसूत्रधराः प्रिये ।
यौवनोन्मत्तचेतस्काः परमामृतनन्दिताः ॥३१५॥

मध्यक्षामा नितम्बाढ्याः त्रिवलीमध्यभूषिताः ।
सर्वावयवसंपूर्णाः सर्वलक्षणलक्षिताः ॥३१६॥

दिव्यरूपधराः सर्वे[र्वाः] नानाभरणमण्डिताः ।
ध्यायेद् दूत्यो वरारोहे सर्वकामार्थसाधिनी[धिकाः]॥३१७॥

तेषां[तासां] नामानि वक्ष्यामि यथा पूज्यानि पार्वति ।
सान्ता च सर्वगा गौरी सौम्या च शबरी तथा ॥३१८॥

ज्योत्स्ना च अमृता चैव पावनी अष्टमी मता ।
ऐन्द्रादीशानपर्यन्ता पूजयित्वा क्रमेण तु ॥३१९॥

सान्तानुबीजसंयुक्ता दूतीनाम्ना च संयुता ।
पूजयेच्चक्रमध्ये तु श्रीखण्डे दर्पणे प्रिये ॥३२०॥

जातीपुष्पैश्च दिव्यैश्च श्वेतपद्मेऽथवा प्रिये ।
शशिचन्दनसंयुक्तं सुधूपामोदवासितम् ॥३२१॥

घृतप्रदीपकान् दद्याच्छ्वेतवर्तिसुदीपितान् ।
गुडखण्डैः शुभैर्भक्षैर्दधिक्षीरसमन्वितैः ॥३२२॥

अलिफल्गुसमायुक्तैः पूजयेत् परमेश्वरि ।
स्फाटिकेनाक्षसूत्रेण शक्तिगर्भे जपेत् सुधीः ॥३२३॥

षडङ्गेन जपेद्देवीमात्मानं च तथा परम् ।
सान्तं बीजेन देवेशि षडङ्गेन प्रसिद्ध्यति ॥३२४॥

नवलक्षं जपेद्यस्तु एकचित्तो दृढव्रतः ।
या सा कुण्डलिनी देवी द्वादशान्ते च संस्थिता ॥३२५॥

बिन्दुरूपा परा देवी इच्छाशक्तिं सृजेत सा ।
शून्याच्छून्यगतात्मानमप्रबुद्धा पराश्रिता ॥३२६॥

तेनैव सहितात्मानं लोलीभूतं विचिन्तयेत् ।
अनेनाभ्यासयोगेन सान्तं बीजं जपेत्सदा ॥३२७॥

नवलक्षकृते जाप्ये किं न सिद्ध्यति भूतले ।
मालतीलक्षहोमेन मधुनाज्ययुतेन तु ॥३२८॥

रसं रसायनं दिव्यं गुटिकाञ्जनपादुके ।
पाताले खे गतिश्चैव दिव्यमुक्तिश्च शाश्वती ॥३२९॥

अणिमादिगुणान् देवि शाम्भवीयं पदं लभेत् ।
अभीष्टा कामिकी सिद्धिर्मनसा चिन्तितं लभेत् ॥३३०॥

त्रिभिर्भेदैः स्थिता देवी तस्मात्त्रिपुरशेखरा ।
नान्यतन्त्रे मयाख्याता आख्याता श्रीमतोत्तरे ॥३३१॥

गोपनीया प्रयत्नेन अप्रकाश्येतरे जने ।
रक्षितव्या प्रयत्नेन शठे दुष्टे च निन्दके ॥३३२॥

योगिनीगुह्यभाण्डारं कुलपुत्रेण गोपितम् ।
आयुरारोग्यमैश्वर्यम् अलक्ष्मीमलनाशनम् ।
प्राप्नोति परमां सिद्धिं योगिनीवल्लभो भवेत् ॥३३३॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

वज्रगह्वरोद्धारे समस्तविद्यानिर्णयो नाम

द्वाविंशः पटलः ॥ २२ ॥

त्रयोविंशः पटलः

श्रीदेव्युवाच

श्रुतं देव मया सर्वं विद्यागुह्यं महोदयम् ।
षोढान्यासं न मे ज्ञातं शब्दराशिस्तु भैरव ॥ १ ॥
क्रमेण वद मे नाथमूर्तिव्याप्तिर्यथा स्थिता ।

श्रीकण्ठ उवाच

साधु कुब्जि महाभागे साधु त्वं वीरमातरे ॥ २ ॥
कथयामि न संदिग्धं यथा बुध्यसि भामिनि ।
प्रातरुत्थाय देवेशि मैत्रीं निर्वर्त्य मन्त्रवित् ॥ ३ ॥
प्रथमं तु न्यसेद् भूमौ मनसा वज्रमण्डलम् ।
तदूर्द्धे[र्ध्वे] विन्यसेद् भूयः सर्वपापविनाशिनीम् ॥ ४ ॥
छादयत्रि[न्तीं] ध्रुवस्थानं सूर्यमण्डलभेदिनीम् ।
पर्यङ्कबन्धनं कृत्वा स्थिरकायो मृगाजिनम् ॥ ५ ॥
प्रत्यङ्गिरां करे कृत्वा दक्षिणे गुह्यकालिकाम् ।
पार्श्वे दूतीगणं न्यस्य दिशासु विदिशासु च ॥ ६ ॥
हृदयाद्यस्त्रपर्यन्तं न्यसेद् दूतीगणं प्रिये ।
ग्रन्थिन्यादि तथा घोरं तादि कान्ता च मालिनी ॥ ७ ॥
शब्दराशिस्त्रिविद्या च तथा घोराष्टकं प्रिये ।
द्वादशाङ्गं षडङ्गाख्यमस्त्रं पाशुपतं परम् ॥ ८ ॥
श्लोकद्वादशके माला तद्ग्रहावलिमुत्तमम् ।
रत्नानां पञ्चकं देवि बीजानां पञ्चकं तथा ॥ ९ ॥
नवात्मानं महादेवि द्वादशाङ्गागतं पुनः ।
षडङ्गं शष्यया[च तथा] भूयः षोढा न्यासक्रमं न्यसेत् ॥ १० ॥

ग्रन्थिन्यासं बरारोहे षोडशैतास्तु दीपिताः ।
उदयार्कनिभां ध्यायेद्दीप्यमानां सुतेजसा ॥ ११ ॥

स्थानस्थानगतं ध्यानं ग्रन्थिषोडशदीपितम् ।
अनेन ग्रन्थिन्यासेन अमरत्वं प्रसाधयेत् ॥ १२ ॥

वाचासिद्धिः पुरक्षोभमाज्ञा तीव्रतरा भवेत् ।
अघोरं श्रृणु कल्याणि न्यासमार्गे यथा स्थितम् ॥ १३ ॥

अघोरस्य इदं न्यासं न्यस्त्वा[स्य] पापं व्यपोहति ।
ज्वालामालाकुलं रौद्रं दक्षे मूर्त्तिमनुस्मरेत् ॥ १४ ॥

मालिन्याः कथयिष्यामि विलोमेन यथा स्थिता ।
यथास्थानान्तरे वर्णा यस्त्वां[था] मुच्येत पातकात् ॥ १५ ॥

पञ्चाशानुक्रमं न्यस्य मालिन्या न्यासपञ्चकम् ।
त्रिकालमेककालं वा ध्यानयुक्तः स्मरेद्यदि ॥ १६ ॥

ज्वालामालाकुलं ध्यायेत् पूर्वमूर्तिमनुस्मरेत् ।
गोहत्यादि च यत्पापं ब्रह्महत्यादिकं प्रिये ॥ १७ ॥

गुरुद्रव्यविनाशी च प्रमादात् समयच्युतः ।
न्यस्त्वा[स्य] षोडश वाराणि भस्मसात्कुरुते क्षणात् ॥ १८ ॥

यथा वह्निः समृद्धस्तु शुष्कमार्द्रं च निर्दहेत् ।
तथा सर्वाणि पापानि मालिनी दहते क्षणात् ॥ १९ ॥

प्रलयानलसंकाशा युगान्तानलदीपिता ।
चतुर्वक्त्रा महाघोरा दीप्यमाना महौजसा ॥ २० ॥

जटाजूटधरा दिव्या किरीटकुण्डलोज्ज्वला ।
दीप्तकुण्डलशोभाढ्या सूर्यरश्मिसमप्रभा ॥ २१ ॥

विचित्रनागाभरणा रत्नमालाप्रदीपिता ।
मुक्ताफलकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥ २२ ॥

बृहद्वक्षस्थलाभोगा भुजाषोडशशोभिताः ।
नानाभरणतेजाढ्या नानालङ्कारमण्डिताः ॥ २३ ॥

कादर्थं खट्वाङ्गं पाशं च नागं घण्टा च दर्पणम् ।
अङ्कुशं डमरुं चैव वामस्थाः करदीपिताः ॥ २४ ॥

कम्बुं सूत्रं तथा शूलं परिघं वज्रखेटकम् ।
खड्गं च मुद्गरं दिव्यं दक्षिणस्थं विराजते ॥ २५ ॥

अस्त्रकालानलां दीप्तां लेलिहानां विचिन्तयेत् ।
नागराजकृता हारां वक्षस्थलसुदीपिताम् ॥ २६ ॥

पादौ नूपुरशब्दाढ्यौ गुरुघण्टानिनादिता ।
क्रीडन्तीं मातृभिः सार्द्धं हृत्पद्मे तु विचिन्तयेत् ॥ २७ ॥

एवं ध्यानमनुस्मृत्य शब्दराशिं ततो न्यसेत् ।
त्रिकालं च न्यसेद्यस्तु ध्यानयुक्तः सदा प्रिये ॥ २८ ॥

अणिमादिगुणास्तस्य षण्मासात् संभवन्ति हि ।
दहते सर्वपापानि सप्तजन्मार्जितानि तु ॥ २९ ॥

दर्शनात् स्पर्शनात्तस्य सर्वपापं विनश्यति ।
सप्तजन्मार्जितं यस्तु नानायोनिप्रपीडनम् ॥ ३० ॥

तद्दुःखं नाशमायाति यस्य रुद्राः शरीरगाः ।
भूताः प्रेताः पिशाचाश्च ज्वरं दाहं क्षयं तथा ॥ ३१ ॥

कुष्ठं पिटकं लूताश्च रौद्रदुष्टग्रहेषु च ।
न भयं विद्यते तस्य यस्य न्यासं शरीरगम् ॥ ३२ ॥

अकालमृत्युशमनं दुष्टसिंहविनाशनम् ।
सर्वरोगप्रशमनं शान्तिपुष्टिविवर्द्धनम् ॥ ३३ ॥

त्रिविद्याः परमा दिव्याः यथा न्यासं वदाम्यहम् ।
पूर्वसिद्धा महाविद्या कल्मषौघविनाशिनी ॥ ३४ ॥

कर्मणा मनसा वाचा यत्पापं समुपार्जितम् ।
विद्यान्यासेन देवेशि भस्मसात्कुरुते क्षणात् ॥ ३५ ॥

निराचारेण योगेन खेपथं वरवर्णिनि ।
अणिमादिगुणावाप्तिः शाम्भवीयं पदं भवेत् ॥ ३६ ॥

ध्यायेद्देवि प्रयत्नेन पूर्वमुक्तं मया प्रिये ।
परापरविभागेन लोलीभूतं विचिन्तयेत् ॥ ३७ ॥

कालानलसमप्रख्यां तडित्कोटिसमप्रभाम् ।
पञ्चवक्त्रां महारौद्रीं त्रिपञ्चनयनोज्ज्वलाम् ॥ ३८ ॥

किरीटरत्नखचितां वज्रकुण्डलमण्डिताम् ।
अष्टकपालमालासु बद्धनागेन्द्रजूटिकाम् ॥ ३९ ॥

नीलरत्नकृता माला कण्ठस्था च प्रलम्बिता ।
दंष्ट्राकरालरौद्रा च ग्रसन्तीव चराचरम् ॥ ४० ॥

दशबाहुर्महारौद्रा नागगोनासमण्डिता ।
काद्यं खेटकं सूत्रं च वज्रखट्वाङ्गधारिणी ॥ ४१ ॥

अस्त्रकालानलच्छाया वामस्था सुप्रदीपिता ।
शूलं खड्गं तथा कम्बु पाशमङ्कुशं दक्षिणे ॥ ४२ ॥

प्रलयानलसंकाशा वडवानलदीपिता ।
लम्बोदरा नितम्बाढ्या वृत्तपीनपयोधरा ॥ ४३ ॥

काद्यरत्नकृता माला आपादतललम्बिनी ।
मेखला रत्नसंबद्धा प्रदीप्तकिरणोज्ज्वला ॥ ४४ ॥

पादौ नूपुरसंलग्नौ शवयानोपरिस्थिता ।
ध्यात्वा पञ्च रमाघोरा वाडवानलदीपिता ॥ ४५ ॥

महारौद्रा महातेजा महाभीमा महाबला ।
सर्वावयवसंपूर्णा सर्वलक्षणलक्षिता ॥ ४६ ॥

एवं ध्यात्वा महारौद्रां पापौघं च विनाशयेत् ।
अघोर्यष्टमिदं न्यासं कालमृत्युविनाशनम् ॥ ४७ ॥

निराचारेण योगेन वाडवानलमध्यगम् ।
न्यस्त्वा[स्य] षोडशवाराणि पर्वतानपि पातयेत् ॥ ४८ ॥

स्फोटयेच्छैलवृक्षांश्च असत्यौघं निवारयेत् ।
त्रिकालन्यासयोगेन यमलोकं न पश्यति ॥ ४९ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तो ह्यणिमादिगुणांल्लभेत् ।
द्वादशाङ्गं वरारोहे जगत्संजीवनं परम् ॥ ५० ॥

सप्तकोटिप्रमाणेन तन्मध्याच्च मयोद्धृतम् ।
आत्मसंरक्षणार्थाय द्वादशाङ्गेन पञ्जरम् ॥ ५१ ॥

दुष्टकालस्य रक्षार्थममेद्यं वज्रवद्दृढम् ।
तदहं संप्रवक्ष्यामि न्यासमार्गे यथा स्थितम् ॥ ५२ ॥

द्वादशाङ्गमिदं न्यासं पापकञ्चुकमोचनम् ।
सर्वदुःखहरं न्यासं कालमृत्युविनाशनम् ॥ ५३ ॥

महारोगप्रशमनं शान्तिपुष्टिविवर्द्धनम् ।
मृतस्योत्थापनं देवि न्यसन् वाराणि षोडश ॥ ५४ ॥

ज्योत्स्नाकिरणसंकाशं हिमकुन्देन्दुसन्निभम् ।
किरीटहेमखचितं शशिकुण्डलदीपितम् ॥ ५५ ॥

षट्चक्रं द्वादशभुजं त्रिनेत्रनयनोज्ज्वलम् ।
जटाजूटधरं दिव्यमर्द्धेन्दुकृतशेखरम् ॥ ५६ ॥

कम्बु सूत्रं तथा पाशमङ्कुशं शक्तिदर्पणम् ।
षडेते वामतो दीप्ता अमृतौघं स्रवन्ति च ॥ ५७ ॥

वरदं शूलं परिघं शङ्खपालं च पुस्तकम् ।
अमृताख्येन संपूर्णं दिव्यकुम्भं च दक्षिणे ॥ ५८ ॥

दिव्यामृतपरानन्दं वर्षन्तं च महौघवत् ।
युवानन्दं मदोन्मत्तं परमानन्दनन्दितम् ॥ ५९ ॥

नानालङ्कारसंयुक्तं नानाभरणमण्डितम् ।
सर्वलक्षणसंपूर्णं सर्वावयवशोभितम् ॥ ६० ॥

मध्यक्षामनितम्बाढ्यं नूपुरारावनादितम् ।
श्वेतपद्मासनासीनं महाव्याप्तिकरं परम् ॥ ६१ ॥

त्रिकालं ध्यायमानस्तु न्यासं न्यस्य प्रयत्नतः ।
तस्य सर्वार्थसंसिद्धिर्विज्ञानानि बहून्यपि ॥ ६२ ॥

दूराच्छ्रवणविज्ञानं पुरक्षोभं पृथुश्रियम् ।
पुरप्रवेशमावेशं द्रव्याकृष्टिं जलप्लवम ॥ ६३ ॥

प्रतिमाजल्पनस्तोभं नौकादिशकटेषु च ।
विविधं च विषं घोरं न्यासं न्यस्य न विद्यते ॥ ६४ ॥

द्वादशाङ्गं न्यसेन्नित्यं येन भूयो न संभवः ।
अस्त्रं कालानलं घोरं सर्वदुष्टविनाशनम् ॥ ६५ ॥

परयन्त्रप्रमथनं दुष्टसिंहविनाशनम् ।
क्षुद्रकालोपशमनं महामृत्युविनाशनम् ॥ ६६ ॥

राजदुःखप्रशमनं दुष्टमन्त्रव्यपोहनम् ।
सर्वास्त्राणां प्रशमनं सर्वव्याधिनिकृन्तनम् ॥ ६७ ॥

तदहं कथयिष्यामि अस्त्रं पाशुपतं महत् ।
षडङ्गं पाशुपतं घोरं कालानलसमप्रभम् ॥ ६८ ॥

त्र्यक्षं चतुर्भुजं रौद्रं जटाकुण्डलमण्डितम् ।
त्रिशूलं च तथा खड्गं खट्वाङ्गं खेटकं प्रिये ॥ ६९ ॥

ज्वालामालाकुलं रौद्रं नागगोनासमण्डितम् ।
काद्यरत्नैः कृता माला आपादतललम्बिता ॥ ७० ॥

स्वशक्त्यानन्दचेतस्कं ग्रसन्निव चराचरम् ।
द्रावयन्तं जगत्सर्वं विश्वसंहारकारकम् ॥ ७१ ॥

ध्यात्वा चास्त्रं महाघोरं षडङ्गं घोरदारुणम् ।
षट्कलान्यासयोगेन अमरत्वं प्रजायते ॥ ७२ ॥

दुष्टकार[ल]स्य रौद्रस्य बाधा तस्य न विद्यते ।
छेदयेत् परयन्त्राणि सर्वकीलानि पातयेत् ॥ ७३ ॥

छेदयेत् परसैन्यानि दुष्टशत्रुं बिमोहयेत् ।
दुष्टास्त्रान् कीलयेद्देवि ग्रहान् भूतान् विदारयेत् ॥ ७४ ॥

नानेन सदृशं चास्त्रं नानेन सदृशः प्रभुः ।
अस्त्रं पाशुपतं घोरं सर्वदुःखविनाशनम् ॥ ७५ ॥

द्वादशाङ्गमिदं गुह्यं पूर्वमीशानभाषितम् ।
तदहं संप्रवक्ष्यामि न्यासमार्गे यथा स्थितम् ॥ ७६ ॥

श्लोकद्वादशकं ह्येतत्पञ्चप्रणवसंपुटम् ।
न्यसनीयं वरारोहे सर्वसिद्धिसमीहकैः ॥ ७७ ॥

ज्वालामालाकुलं ध्यायेद्वाडवानलमध्यगम् ।
सहस्रादित्यसंकाशं दीप्यमानं सुतेजसम् ॥ ७८ ॥

ध्यात्वा च परमां शक्तिमक्षोभ्यां परमां कलाम् ।
तया सहितमात्मानमेकीभूतं विचिन्तयेत् ॥ ७९ ॥

अनेनाभ्यासयोगेन न्यसेद्वाराणि द्वादश ।
पादजानूरुके चैव गुदे नाभौ हृदि तथा ॥ ८० ॥

कण्ठे वक्त्रे भ्रुवोर्मध्ये कर्णनेत्रशिरःसु च ।
द्वादशस्थानभेदेन पृथगेकैकशोभने ॥ ८१ ॥

ध्यानयुक्तो न्यसेद्धीमान् त्रिकालं द्वादशं प्रिये ।
अकालमृत्युशमनं कालमृत्युविनाशनम् ॥ ८२ ॥

सर्वरोगप्रशमनम् आकाशादिप्रसाधनम् ।
अणिमादिगुणावाप्तिः सर्वकामप्रसाधनम् ॥ ८३ ॥
दिव्यवाचा श्रुतज्ञानं पुरक्षोभं पृथुश्रियम् ।
दिव्यकौलागमं भाषा दिव्याज्ञामोघशालिनी ॥ ८४ ॥
नानाविज्ञानसम्पत्तिर्यस्य न्यासं शरीरगम् ।
वर्णमालाधरं न्यासं देव्या देहं महाबलम् ॥ ८५ ॥
तत्त्वतः कथयिष्यामि यथोक्तं श्रीमते पुरा ।
विद्युत्कोटिसहस्राभं कालानलसमप्रभम् ॥ ८६ ॥
सूर्यायुतप्रतीकाशं शृङ्गाटपुरमध्यगम् ।
शिवान्ता परमा शक्तिश्चिद्रूपा परमा कला ॥ ८७ ॥
तया सहितमात्मानं लोलीभूतं विचिन्तयेत् ।
एकैकपदविन्यासं ध्यानयुक्तं न्यसेत् प्रिये ॥ ८८ ॥
एककालं द्विकालं वा त्रिकालं वाथ सुन्दरि ।
दहते सर्वपापानि काष्ठकूटं यथानलम् ॥ ८९ ॥
सप्तजन्मकृतं पापं कर्मणा मनसापि वा ।
तत्सर्वं नाशमायाति यथा सर्पस्तु कञ्चुकम् ॥ ९० ॥
वाचासिद्धिः पुरक्षोभं खेचरादिप्रसाधनम् ।
भवते नात्र संदेहो न्यासयुक्तो यदा भवेत् ॥ ९१ ॥
तदहं संप्रवक्ष्यामि शृणुत्वं वीरमातरे ।
मातृका मालिनी माया दक्षवामोभयात्मिका ॥ ९२ ॥
रौद्री संग्रथितास्तासां संग्रहोऽयं स तद्गृहम् ।
वामा रौद्री तु दक्षस्था दक्षरौद्री च वामगा ॥ ९३ ॥
रौद्ररौद्री समायोगात्त्रिरौघा तद्गृहो भवेत् ।
ग्रथनं त्रिभिः संयोगात्पञ्चाशत्पदसंख्यया ॥ ९४ ॥

अक्षराणां प्रमाणोऽयं शतं सार्द्धमुदाहृतम् ।
पञ्चाशत्पदसंयुक्तं तद्गृहं घोररूपिणम् ॥ ९५ ॥

महान्तकं परं रौद्रं सर्वदुष्टभयावहम् ।
डाकिनी पूतना घोरा भूताःप्रेताश्च राक्षसाः ॥ ९६ ॥

तद्ग्रहस्य भयत्रस्ता दह्यमाना प्रयान्ति च ।
अभिचारकृता दोषा भस्मसाद्यान्ति तत्क्षणात् ॥ ९७ ॥

वामा ज्येष्ठा तथा रौद्री अन्तिमा परमा कला ।
तया संयुक्तमात्मानं लोलीभूतं विचिन्तयेत् ॥ ९८ ॥

तप्तचामीकरप्रख्यं दीप्तपारदसुप्रभम् ।
शृङ्गाटपुरमध्ये तु अणुरूपात्मनः[ना] स्थितम् ॥ ९९ ॥

ध्यात्वा तु परमाशक्तिः[क्तिं] योनिरूपां मनोन्मनीम् ।
सतताभ्यासयोगेन योगिनीसमतां व्रजेत् ॥१००॥

दहते सर्वपापानि किल्विषौघं विनाशयेत् ।
नानेन सदृशं वर्णं कालमृत्युनिवारणम् ॥१०१॥

सर्वदुःखोपशमनं सर्वविघ्नविनाशनम् ।
अतः परं प्रवक्ष्यामि रत्नन्यासमनुत्तमम् ॥१०२॥

रत्नानां दीपकं देवि रत्नन्यासं वदाम्यहम् ।
येन वै न्यस्तमात्रेण पशुपाशैर्विमुच्यते ॥१०३॥

दहते सर्वपापानि तूलराशिमिवानलम् ।
पञ्चरत्नसमुद्भूतं त्रैलोक्ये सचराचरे ॥१०४॥

पृथिव्यादिसमुद्भूताः पञ्चैते गुणवत्तराः ।
ग स प म न समायोगात् पिनाकीशासनस्थिताः ॥१०५॥

प्रज्ञया भूषिताः सर्वे शुक्रदेव्या त्वलङ्कृताः ।
अर्द्धचन्द्रकलायुक्ता ह्रीं पादौ पञ्चके स्थिताः ॥१०६॥

श्वेतं पीतं तथा रक्तं कृष्णं नीलं च पञ्चमम् ।
पञ्चशृङ्गाटकोपेतं मध्यस्थं च प्रदीपितम् ॥१०७॥

तप्तहाटकदीप्ताभम् उदितार्कसमप्रभम् ।
हिमकुन्देन्दुसंकाशं कृष्णजीमूतसन्निभम् ॥१०८॥

नीलाञ्जनसमप्रख्यं देदीप्यन्तमनुस्मरेत् ।
गर्भमध्यगता शक्तिश्चिद्रूपा परमा कला ॥१०९॥

तया सहितमात्मानं लोलीभूतं विचिन्तयेत् ।
स्वस्थानपदयोगेन त्रिकालं न्यस्य सुन्दरि ॥११०॥

खे पदं विमलं तस्य अणिमादिगुणाष्टकम् ।
दिव्यभाषागमं दाभं वीरयन्त्रप्रसाधनम् ॥१११॥

अमृतीकरणं दिव्यं कालमृत्युनिवारणम् ।
सतताभ्यासयोगेन तन्नास्ति यन्न साधयेत् ॥११२॥

योगिनीहृदयं दिव्यं सर्वकामार्थसाधकम् ।
योगिनीकुलसामान्यो यस्य न्यासं शरीरगम् ॥११३॥

नवात्मानमयं न्यासं शृणु वीरेशनायिके ।
यस्य देहगतं न्यासं नवात्मानं महौजसम् ॥११४॥

यस्य स्मरणमात्रेण दह्यते पापपञ्जरम् ।
सर्वदुःखविनिर्मुक्तो लभते शाश्वतं पदम् ॥११५॥

अचिरात् खेचरीसिद्धिर्योगिनीसमतां व्रजेत् ।
देहस्थनवबीजानि यथास्थानेषु विन्यसेत् ॥११६॥

आधारपुरमध्यस्थं शृङ्गाटोदरमध्यगम् ।
वाडवानलमध्यस्थं वाडवानलदीपितम् ॥ ११७ ॥

वाडवानलयोगेन वाडवीयं पदं लभेत् ।
तत्रस्थं च नवात्मानं भैरवाकाररूपिणम् ॥११८॥

स्वशक्त्यानन्दचेतस्कं मदिरानन्दनन्दितम् ।
नवात्मानं त्रिनेत्राक्षं किरीटकुण्डलान्वितम् ॥११९॥
दिव्यगोनासकण्ठस्थं मणिमालाप्रलम्बितम् ।
भुजाष्टकसमोपेतं नानालङ्कारमण्डितम् ॥१२०॥
कादचं कम्बु तथा पाशमङ्कुशं कर्तरीं धनुः ।
खेटकं परिघं चोर्ध्वाद्वाममार्गे विराजते ॥१२१॥
त्रिशूलं डमरुं खड्गं खट्वाङ्गं मुद्गरं तथा* ।
घण्टां सूत्रं तथा बाणं वरदं दक्षिणे प्रिये ॥१२२॥
अस्त्रं कालानलं घोरं लेलिहानं विचिन्तयेत् ।
नीलजीमूतसंकाशं प्रलयानलदीपितम् ॥१२३॥
कपालमालाभरणं सर्वावयवशोभितम् ।
सर्वलक्षणसम्पूर्णं योगिनीगणमध्यगम् ॥१२४॥
बृहद्वक्षस्थलाभोगं लम्बोदरं महाबलम् ।
शवं पादतले न्यस्तं दीप्यमानं महौजसम् ॥१२५॥
श्वेतं तु प्रथमं वक्त्रं रक्तवक्त्रं ततोपरि ।
तदूर्द्धे[र्ध्वे] पीतवक्त्रं तु दक्षिणं कृष्णवर्णकम् ॥१२६॥
तस्योर्ध्वे धूम्रवर्णं तु नीलवक्त्रं ततोद्ध*[र्ध्व]ेत्] ।
× × ×
× × ×

*ख. पुस्तकेऽत्र २४६ पत्रं समाप्यते अतः परं च २५५ पत्रं यावत् पत्राणि खण्डितानि। क. पुस्तके च १२७ श्लोकस्य पूर्वार्धानन्तरं (३७६ तः ३८१ यावत्) पत्राणि न सन्ति ।

अत्रैव खण्डितेंऽशे त्रयोविंशपटलस्य समाप्तिश्चतुर्विंशस्य प्रारम्भश्चापतति । श्लोकानामुभयोरपि मातृकयोः सर्वत्र निरङ्कत्वात् नैतन्निर्णेतुं शक्यते यत् कियानंशः कस्य पटलस्य खण्डित इति ।

इतोऽग्रे तु सुविधार्थं ग्रन्थोपलब्ध्यनुसारमनुमानेनैव चतुर्विंशपटले श्लोकाङ्का दीयन्ते ।

··· ···परं स्थानम् उन्मनन्त्यपरान्तिकम् ।
शिवशक्ति सचैकत्वं(?) मन्थनं चाद्भुतोपमम् ॥ १ ॥

मध्यमध्यान्तयोगेन प्रविष्टस्तत्त्वमण्डले ।
न शृणोति न पश्येत नोच्छ्वसेत्तु कदाचन ॥ २ ॥

पुनस्तेनैव मार्गेण आनयेद्वादिमध्यतः ।
विकाशयेदूर्ध्वनालेन शोधनं गुह्यमध्यतः ॥ ३ ॥

अपानं रोधयेद्वायुं प्राणं तत्र निरोधयेत् ।
रोधनादृजुतां याति प्रविशेच्चन्द्रमण्डलम् ॥ ४ ॥

ऊर्णातन्तुनिभाकारा वर्षयन्ती परा कला ।
तेन[तया] शोधितमात्मानं तृप्तिलौकिकलौकिकम् ॥ ५ ॥

तेन वामृतयोगेन सेव्यमानमनुस्मरेत् ।
पात्रं सूर्योदयं ध्यायेद् मध्यं चन्द्रोदयं प्रिये ॥ ६ ॥

तन्मध्ये भावयेद्देवि त्रिकालं वह्निमण्डलम् ।
वह्निमध्ये स्थिताचात्मा[त्मानं]अणुरूपं विचिन्तयेत् ॥ ७ ॥

रक्तपारदसंकाशं स्फुरन्तं दीप्ततेजसम् ।
आत्मानं भैरवं रूपं स्मृत्वा यजनमारभेत् ॥ ८ ॥

पराकाशे परा दिव्या बिन्दुरूपेण सुदन्मनि[सुन्दरि] ।
तया सार्द्धं रमेद्धीमान् त्रुटिमात्रं तु योगवित् ॥ ९ ॥

रक्ताशक्तो न लिप्येत स्वधर्मेण तु सुन्दरि ।
दहते सर्वदुःखानि सप्तजन्मकृतान्यपि ॥ १० ॥

अनेन विधिना देवि भूतशुद्धिं तु कारयेत् ।
भूतशुद्धौ भवेच्छुद्धिर्भूतोपकृतमारभेत् ॥ ११ ॥

अशुद्धेन तु भूतेन यस्तु पूजां समाचरेत् ।
न तस्य फलमाप्नोति वृथा तस्य क्रमार्चनम् ॥ १२ ॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन भूतशुद्धिं प्रकारयेत् ।
गुरुं नवात्मकं भद्रे नवभावैर्विभज्यते ॥ १३ ॥

वाग्भवं वायुना देवि पूजयेद् गुरुमण्डलम् ।
गुरुमण्डलनिर्मुक्तः कारयेद् गुरुमण्डलम् ॥ १४ ॥

न तेन सह संभाषं तेषां संगं तु वर्जयेत् ।
कृते तु आज्ञाहरणं प्रायश्चित्तं भवेत्तदा ॥ १५ ॥

लक्षजापेन संशुद्धिः ततश्चाज्ञा प्रवर्तते ।
तस्मात सर्वप्रयत्नेन ज्ञातव्यं गुरुमण्डलम् ॥ १६ ॥

भृगुलाकुलसंवर्तं महाकालं पिनाकिनम् ।
खड्गीशं च भुजङ्गाख्यं वालीशमर्घिणा युतम् ॥ १७ ॥

अर्द्धेन्दुबिन्दुसंयुक्तं कलयाधोर्द्ध[र्ध्व]दीपितम् ।
एतन्नवात्मकं देवि गुरुं च त्रिषु दे[ओ]लिषु ॥ १८ ॥

गुरुणा भ्रामयेत्तत्र गुरुरेको हि पञ्चधा ।
एकैकगह्वरं भद्रे विन्यसेच्च पृथक् पृथक् ॥ १९ ॥

उत्तरे विन्यसेत्सोमं सूर्यमीशानमण्डले ।
नैर्ऋते विन्यसेत् कूटं बिन्दुचक्रं तु दक्षिणे ॥ २० ॥

पूर्वे पुरन्दरं देवं वरुणं पश्चिमे दि[शि] ।
वह्निकोणे न्यसेद्वह्निं वायुकोणे चलं न्यसेत् ॥ २१ ॥

ऊकारं मध्यदेशे तु पूजयेद् गुरुमण्डलम् ।
गुरुमण्डलमेवोक्तं सामान्यं त्रिषु ओलिषु ॥ २२ ॥

गुरुमण्डलकं भद्रं नवमण्डलमन्त्रितम् ।
तत्र पूजा प्रकर्तव्या यथोक्तं श्रीमते पुरा ॥ २३ ॥

श्रीनाथं पूजयेन्मध्ये पुष्पाञ्जलिभिः पञ्चभिः ।
श्रीकण्ठः शङ्करोऽनन्तस्तस्य बाह्ये विचिन्तयेत् ॥ २४ ॥

श्रीकण्ठश्चोर्ध्वचक्रं तु शङ्करः सद्य उच्यते ।
अनन्तं वाममित्युक्तं सादाख्यं पुरुषस्तथा ॥ २५ ॥

ईशानदेवं घोरं च पञ्चवक्त्रं सदाशिवम् ।
सिद्धान्ते तु मयाख्याताः सिद्धरूपाः कुलान्वये ॥ २६ ॥

प्रथमं घुर्मनामा च श्रीनाथं च द्वितीयकम् ।
तृतीयं कमला व्याप्तिन्योग(?) चनर्थिका[चतुर्थिका]॥ २७ ॥

अव्यक्तं पञ्चमं नाम नादिन्या षट्क उच्यते ।
मन्थानं सप्तमं प्रोक्तं अंशुमदरु[द्रुरु] भैरवम् ॥ २८ ॥

नवमं च मयाख्यं च दशमं जंभलं भवेत् ।
एकादशं कुलाश्रायं द्वादशं नादिभैरवम् ॥ २९ ॥

त्रयोदशं अघोरेशं त्रिपुरेशं चतुर्दशम् ।
अमा पञ्चदशी प्रोक्ता कमला षोडशी स्मृता ॥ ३० ॥

सप्तदशं च श्रीनाथं घुर्मं चाष्टादशं भवेत् ।

श्रीकुब्जिकोवाच

गुर्वाद्यं च श्रुतं देव त्वत्प्रसादेन मे प्रभो ॥ ३१ ॥
क्रमस्य पूजनं नाथ ज्येष्ठं मध्यमकं न्यसन् ।
कथयस्व प्रसादेन येन जानामि निश्चयम् ॥ ३२ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु भद्रे वदिष्यामि क्रमस्य पूजनं यथा ।
सुगोप्यं कथयिष्यामि त्रिशुद्धं क्रमपूजनम् ॥ ३३ ॥

ज्येष्ठं मध्यं कनिष्ठं च त्रिःप्रकारं यथास्थितम् ।
सप्तत्रिनवभेदैश्च कथितं पीठपूजनम् ॥ ३४ ॥

अष्टाविंशच्च प्रथमं सप्तविंशद्द्वितीयकम् ।
षट्त्रिंशं त्रितयं देवि क्रमभेदमुदाहृतम् ॥ ३५ ॥

वामदक्षिण अग्रे च मध्ये चैव प्रपूजयेत् ।
हृत्कण्ठनासाभाले च [षु] पूजयेत् परमेश्वरि ॥ ३६ ॥

ओजापूका क्रमं व्याप्तिः कथितं च सुदुर्लभम् ।
पञ्चकं कथयाम्येष गसपवनमुदाहृतम् ॥ ३७ ॥

चतुष्कं शृणु कल्याणि यथा पूज्या कुलक्रमे ।
तथाहं कथयिष्यामि सबाह्याभ्यन्तरक्रमम् ॥ ३८ ॥

आ ष च मि चतुष्कं तु चत्वारः सिद्धनाथकाः ।
गुदे लिङ्गे तथा नाभौ हृदये च प्रपूजयेत् ॥ ३९ ॥

चतुष्कं पञ्चकं षट्कं चतुष्कं पञ्चकं चतुः ।
षट्प्रकारं मयाख्यातं अष्टाविंशपदक्रमम् ॥ ४० ॥

वृद्धक्रममिदं ख्यातं ज्ञातव्यं क्रमिकैर्नरैः ।
यस्तु पूजयते नित्यं अलिफल्ग्वादिसंयुतम् ॥ ४१ ॥

तस्य ज्ञानं च मोक्षं च ज्ञानज्ञास्यं च शाम्भवम् ।
क्रमैकः स तु विज्ञेयो अन्यथा नामधारकः ॥ ४२ ॥

पुनश्चान्यं प्रवक्ष्यामि क्रमं ज्ञानं च मध्यमम् ।
पञ्च पञ्च तथा पञ्च षट् चत्वारि तथैव च ॥ ४३ ॥

एतत्क्रमं मयाख्यातं गोपितं यत्पुरा मया ।
तदहं कथयिष्यामि सबाह्याभ्यन्तरक्रमम् ॥ ४४ ॥

चतुष्कं तु वरारोहे चतुरस्रे तु पूजयेत् ।
भ्रूहभाभि[हन्नाभि]आधारमध्ये चतुष्कं तु शरीरगम् ॥ ४५ ॥

क्रमं षड्विंशकं भद्रे मध्यक्रममुदाहृतम् ।
अन्यत् संशृणु कल्याणि सप्तविंशक्रमं शुभम् ॥ ४६ ॥

येन विज्ञातमात्रेण मुक्ति भुक्ति लभेत् स्फुटम् ।
चतुष्कं पञ्चकं षट्कं चतुष्कं पञ्चकं त्रिकम् ॥ ४७ ॥

षट्प्रकारमिदं भद्रे ज्ञातव्यं कन्यसंक्रमे ।
त्रिकोणं षट्प्रकारश्च त्रिकोणं च त्रिमेखलम् ॥ ४८ ॥

द्वात्रिंशद्दलसंयुक्तं चतुरस्रं ततोपरि ।
एवं क्रमं महादिव्यं षट्पदार्थं प्रपूजयेत् ॥ ४९ ॥

वामे दक्षे तथाग्रे च सृक्कमध्ये चतुर्थकम् ।
पूजयेत् परया भक्त्या भुक्तिमुक्तिफलार्थिना ॥ ५० ॥

कर्णे नासापुटे देवि शरीरे पूजयेत् प्रिये ।
रत्नानां पञ्चकं भद्रे शृणु त्वं सर्वकामदम् ॥ ५१ ॥

शिरे चैव तु भ्रूमध्ये कण्ठहृन्नाभिमध्यतः ।
षट्कमेव गुदे पूज्यं ज्ञातव्युत्क्रमके नरः ॥ ५२ ॥

षट्कमेतन्मयाख्यातं चतुष्कं कथयाम्यहम् ।
खरत्नमरुतो मेघा चतुष्कं कामदं प्रिये ॥ ५३ ॥

पञ्चकं त्रिकमध्ये तु पूजयेद्धार्मिकैर्बुधैः ।
कर्णौ दृशौ तथा नासा पञ्चकं देहमध्यतः ॥ ५४ ॥

पञ्चकं कथितं भद्रे त्रिकमेतमिवोद्धतः ।
त्रिकं तु पूजयेन्मध्ये जेष्ठा रौद्री क्रमेण तु ॥ ५५ ॥

सप्तविंशक्रमेणैव बाल्यौघं पूजयेत् प्रिये ।
कन्य[नीय]सं तु क्रमे ख्यातं गोपितव्यं प्रयत्नतः ॥ ५६ ॥

अस्योर्ध्वे मातराः पूज्या द्वात्रिंशान्या महाबलाः ।
गन्धपुष्पं तथा दीपं धूपं नैवेद्यसंयुतम् ॥ ५७ ॥

अलि पुष्पं तथा मीनं पिशितं कुण्डगोलकम् ।
पूजयित्वा विधानेन नित्यं नैमित्तिकं प्रिये ॥ ५८ ॥

भुक्तिमुक्तिप्रदं दिव्यं सर्वकामार्थसाधनम् ।
आयुरारोग्यमैश्वर्यं आज्ञा तीव्रा प्रवर्तते ॥ ५९ ॥

क्रमत्रयस्य यो वेत्ता क्रियाभेदप्रकाशकः ।
स ज्येष्ठः कुलसंताने स च भैरववत् स्वयम् ।
तस्य पूजा प्रकर्तव्या वाङ्मनःकायकर्मभिः ॥ ६० ॥

श्रीदेव्युवाच

श्रुतं देव् मया सर्वं क्रमभेदविभेदिषु ।
त्वत्प्रसादेन मे ज्ञातं क्रमाम्नायं सुदुर्ल्लभम् ॥ ६१ ॥

चतुःषष्टिक्रमं दिव्यं न मे ज्ञातमहं[मिदं] प्रभो ।
कथयस्व प्रसादेन यदि तुष्टोऽसि मे प्रभो ॥ ६२ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु कुब्जि महाभागे साधु त्वं वीरवन्दिते ।
गोपितं सर्वतन्त्रेषु दुर्लभं यत्सुरैरपि ॥ ६३ ॥

त्वया पूर्वं तपस्तप्तं वर्षकोटिशतैरपि ।
तेन तुष्टो ह्यहं भद्रे कथयामि पुनः पुनः ॥ ६४ ॥

दिव्यं चैव क्रमाम्नायं दिव्यादिव्यनिषेवितम् ।
तमहं कथयिष्यामि तव भक्त्या महातपे ॥ ६५ ॥

त्रिकोणं षट्प्रकारं च अष्टारं पङ्कजं प्रिये ।
चतुरस्रं ततोर्द्धे[र्ध्वे] तु पुनरेव विभज्यते ॥ ६६ ॥

मेखलात्रयसंयुक्तं चतुःषष्टिदलान्वितम् ।
एकं क्रमं महादिव्यं दिव्यादिव्यैर्निषेवितम् ॥ ६७ ॥

तमहं कथयिष्यामि शृणु त्वं वीरमातरे ।
क्षोभिन्याकर्षणी चैव मोहनी जंभनी[जृम्भणी] तथा ॥ ६८ ॥

स्तम्भनी च वरारोहे क्षुद्रा तत्सादनी तथा ।
सर्वा जनपदा युक्ता नामादौ कूटसंयुता ॥ ६९ ॥

दूतीषट्कं प्रपूज्येत पादौ पूज्य ततो यजेत् ।
वज्रकुब्जि ततो मध्ये पूजयेत् षट्कसंयुतम् ॥ ७० ॥

चतुःषष्टिमहादेव्यः पूजयेत् क्रममध्यतः ।
पूजनात् सर्वमाप्नोति भुक्तिमुक्तिफलं लभेत् ॥ ७१ ॥

अणिमादिगुणा[दीं]स्तु शाम्भवीयपदं लभेत् ।
तुष्टा तु मातरस्तस्य कामिकं च फलं लभेत् ॥ ७२ ॥

चतुःषष्टिः क्रमाद्दिव्यं सुगोप्यं प्रकटीकृतम् ।
न वदेद्यस्य कस्यापि अभक्ते चुम्बके न च ॥ ७३ ॥

दर्पिष्ठे गुरुहीने च तवो[वा]र्चनमयीछते[मनिच्छते]।
परशिष्ये न दातव्यं नास्तिके च विशेषतः ॥ ७४ ॥

मुद्रितं सर्वतन्त्रेषु प्रकाशाच्च मतं यथा ।

श्रीकुब्जिकोवाच

चतुःषष्टिक्रमं दिव्यं त्वत्प्रसादावधारितम् ॥ ७५ ॥

वज्रकुब्जि मनोज्ञां तां सिद्धकुब्जि तथा प्रभो ।
कथयस्व प्रसादेन जानामि निश्चयं यथा ॥ ७६ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु दुर्गे महाभागे साधु त्वं वीरमातरे ।
कथयामि महाभागे सुगोप्यं प्रकटामि ते ॥ ७७ ॥

वज्रिणी दृष्टिभेदेन व्यक्तिश्च सिद्धकुब्जिनी ।
वज्रगह्वरनिष्क्रान्ता महागुप्ता सुरक्षिता ॥ ७८ ॥

चतुःषष्टि स्मृता वर्णा उद्धरामि सलक्षणम् ।
वज्रगह्वरसंभूताः सर्वकामफलप्रदाः ॥ ७९ ॥

सुक्षमे भूप्रदेशे तु निम्नोन्तर[न्नत]विवर्जिते ।
पुष्पप्रकरशोभाढ्ये सुपू[धू]पामोदवासिते ॥ ८० ॥

स्वस्तिकोपरि संस्थाप्य कलशं द्रव्यपूरितम् ।
हैमं राजतं ताम्रं वा अभावान्मृन्मयं न्यसेत् ॥ ८१ ॥

कम्बुग्रीवं सुशोभाढ्यं पर्णवेशं सुशोभितम् ।
श्रीखण्डचर्चितं दिव्यं पुष्पमालोपशोभितम् ॥ ८२ ॥

रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य दीपाक्षतसमन्वितम् ।
वलित्रयं समुद्धृत्य योगिनी बटुकस्य च ॥ ८३ ॥

क्षेत्रपालस्य देवेशि वलिं बाह्ये नियोजयेत् ।
मीनाद्यपिशितैर्युक्तैरासवेन प्रपूरितम् ॥ ८४ ॥

संस्मर्य च क्रमं दिव्यं पूजयेद् द्रव्यसंयुतम् ।
गुरुं गुरुतरं चैव कुमारं च कुमारिकाः ॥ ८५ ॥

अवतार्य क्रमं दिव्यं चतुःषष्टे[ष्टिं] प्रपूजयेत् ।
दीपकान् बोधयेद्दिव्यान् चतुःषष्टिक्रमेण तु ॥ ८६ ॥

नीराज्य च घृतेनापि पूरितं सिद्धिहेतवे ।
अनेन विषये तत्र सेवकस्य क्रमाग्रतः ॥ ८७ ॥

प्रत्यादेशो भवेत् स्वप्ने शिष्याय गुरवेऽपि वा ।
यद्यादेशो न जायेत पुनः पूजां समारभेत् ॥ ८८ ॥

एकरात्रं द्विरात्रं वा त्रिरात्रं सप्तमेव वा ।
पूजां प्रकारयेद्दिव्यां सुपुष्पामोदवासिताम् ॥ ८९ ॥

प्रत्यादेशो भवेद्देवि रात्रौ वा शुभदर्शनम् ।
ततोद्धरेत्परादेवीं वज्रकुब्जाः[ब्जिं]सुसिद्धिदा[दाम्]॥ ९० ॥

सिद्धकुब्जिं ततो भद्रे क्षिप्रसिद्धिफलप्रदाम् ।
ततोद्धरेत् प्रयत्नेन वज्रगह्वरमध्यतः ॥ ९१ ॥

चन्द्राग्निभूतशैलाद्येनाम्भसो वह्निरेव च ।
शिलाश्च ऋषयो भूता रामाश्चन्द्रं पुनः प्रिये ॥ ९२ ॥

एकोनपञ्चाशत्कोष्ठाः कथिता वज्रगह्वरे ।
वर्णांस्तु विन्यसेत्तत्र यथाहं कथयामि ते ॥ ९३ ॥

अंकारं पूर्वतो न्यस्य ऋकारं वारुणे तथा ।
अकारादिस्वरा ये तु न्यसेत् कोणक्रमेण तु ॥ ९४ ॥

उभौ शृङ्गेषु दातव्यं पूर्वपश्चिमतः प्रिये ।
अकाराधः ककारं हि ककाराधः समालिखेत् ॥ ९५ ॥

खकारादौ समालिख्य ककारान्ते इमालिखेत् ।
खकाराधो गमालिख्य स्वरादौ षमालिखेत् ॥ ९६ ॥

टकारादौ ठकारं हि गकारान्ते डमालिखेत् ।
डान्ते ढकारमालिख्य गकारादौ घमालिखेत ॥ ९७ ॥

तकारादौ णमालिख्य धान्ते दकारमेव च ।
दकारान्ते धमालिख्य धान्ते नकारमेव च ॥ ९८ ॥

घाधो[दौ] हकारमालिख्य हादौनुस्वारमेव च ।
हान्ते विसर्गमालिख्य हकाराधो ङमालिखेत् ॥ ९९ ॥

ङादौ वकारमालिख्य चकारादौ फमालिखेत् ।
फकारादौ पकारं हि ङान्ते भकारमालिखेत् ॥१००॥

भान्ते मकारं देवेशि मान्ते पकारमेव च।
डकाराधश्चकारादौ रकारान्ते समालिखेत् ॥१०१॥

लकारादौ रकारं हि चान्ते वकारमेव च।
वकारान्ते सकारं हि वकाराधो छमालिखेत् ॥१०२॥

छकारादौ थमालिख्य ककारान्ते समालिखेत्।
ककाराधो जमालिख्य सिद्धं प्रस्तारमुत्तमम् ॥१०३॥

वजगह्वरमाख्यातं देवानामपि दुर्लभम्।
ऋ उ मध्यगतं गृह्य हकाराद्येन भूषितम् ॥१०४॥

ल व मध्ये समादाय सकारान्तेन भूषयेत्।
त फ मध्ये गतोद्धृत्य च स मध्ये तथा पुनः ॥१०५॥

ऐ ऌ मध्यगतं वर्णं ल औ मध्यासनस्थितम्।
तकाराद्यं समादाय ऌकारान्तेन भूषयेत् ॥१०६॥

आ उ मध्ये समादाय अ उ मध्यासनं कृतम्।
ऊर्द्धे[र्ध्वे] वर्णं समादाय रान्ते व तु विभूषयेत् ॥१०७॥

ऋ र मध्यगतं वर्णम् ऌ ऐ मध्यासनस्थितम्।
आ इ मध्येन संयुक्तं मकारादौ पुनः प्रिये ॥१०८॥

टकारोर्द्धे[र्ध्वे]न संयुक्तं धकारान्ते ततोद्धरेत्।
पुनर्लान्तसमायुक्तम् आ उ मध्ये ततोद्धरेत् ॥१०९॥

आ इ मध्ये स्वराक्रान्तं वर्णं द्वादशमुद्धृतम्।
द्यु[घ] ऊ मध्ये समादाय ऌ च मध्ये कृतासनम् ॥११०॥

प र मध्यासनारूढम् लकाराद्यकृतासनम्।
ढकारान्तेन संयुक्तम् अ ख मध्ये ततः प्रिये ॥१११॥

मकारान्तेन संरूढं ककारान्तेन भूषितम्।
भ य मध्ये ततोद्धृत्य ककाराद्येन संयुतम् ॥११२॥

अ ख मध्ये ततोद्धृत्य केवलं वरवर्णिनि ! ।
ओ फ मध्ये समादाय ककारान्तेन भूषयेत् ॥११३॥

क उ मध्यं समादाय फ ओ मध्योर्द्ध[र्ध्व] संस्थितम् ।
थ द मध्ये समुद्धृत्य षकारादौ विभूषयेत् ॥११४॥

तकारादौ समादाय रान्तस्वरविभूषितम् ।
ककारोर्द्धं[र्ध्वं] समादाय केवलं वरवर्णिनि ॥११५॥

ब्रह्मस्थानगतं गृह्य ल औ मध्यकृतासनम् ।
ढान्तस्वरसमायुक्तं हादौ ऊर्ध्वेन भूषितम् ॥११६॥

त व मध्ये समादाय सकारान्तेन भूषयेत् ।
अ ख मध्ये समादाय ककारान्तेन भूषयेत् ॥११७॥

धकारान्ते समादाय ह ग मध्ये ततोद्धरेत् ।
ककारान्तेन संयुक्तं नकारादौ समुद्धरेत् ॥११८॥

द्य[घ] ख मध्ये समुद्धृत्य केवलं वीरनायिके ।
इत्य[श]मध्ये समादाय ध घ मध्ये ततः पुनः ॥११९॥

ल ओ मध्यासनारूढं ककारान्तेन भूषयेत् ।
ह व मध्ये वरारोहे च स मध्ये ततोद्धरेत् ॥१२०॥

ब्रह्मस्थानगतं गृह्य ल ओ मध्यासनस्थितम् ।
ढकारान्तं हकारादौ भूषितं कुरु पार्वति ॥१२१॥

आ उ मध्ये समुद्धृत्य र व मध्यासने स्थितम् ।
ढकारान्तं हकारादौ भूषयेद् वरवर्णिनि ॥१२२॥

ब्रह्मस्थाने समुद्धृत्य ल ओ मध्ये कृतासनम् ।
ककारान्ते हकारादौ भूषितं कुरु पार्वति ॥१२३॥

ल म मध्यं समादाय ण थ मध्यकृतासनम् ।
लकारानां[न्तं] हकारादौ भूषितं वीरनायिके ॥१२४॥

ल औ मध्ये कृतं तस्य आसनस्थं नियोजयेत् ।
अ ख मध्ये ततोद्धृत्य सकारान्तेन भूषितम् ॥१२५॥
भ (१) मध्ये ततोद्धृत्य केवलं च समुद्धरेत् ।
ऌ फ मध्ये ततो वर्णम् ऐ ऌ मध्येषु चासनम् ॥१२६॥
आ इ मध्यस्वरा अन्तं ब्रह्मस्थानगतं पुनः ।
ककाराह्व[न्ते]न संयुक्तं आ उ मध्ये ततोद्धरेत् ॥१२७॥

आ उ मध्यासनं तस्य मन्दिरश्च ततः प्रिये ।
ऐ उ मध्येन चाक्रान्तं कर्तव्यं वरवर्णिनि ॥१२८॥

ब्रह्मस्थानं ततोद्धृत्य भ ऌ मध्यासनस्थितम् ।
प त मध्यासनं तस्य ल ओ मध्यकृतासनम् ॥१२९॥

सान्तं दादिसमायुक्तं ह स रन्ध्रं समुद्धरेत् ।
भ ष रन्ध्रगतं गृह्य र ऊर्द्ध[र्ध्वे] तस्य चासनम् ॥१३०॥

त ऊर्ध्वे च पुनर्देयं आसनं तस्य दापयेत् ।
ढान्तं दादिसमायुक्तम् अ ख मध्ये पुनः प्रिये ॥१३१॥

ककारान्तेन संयुक्तं ण थ मध्यगतः पुनः ।
णान्तं स्वरसमाक्रान्तं ल ओ मध्यं समुद्धरेत् ॥१३२॥

ढ ऊर्ध्वे च स्वराक्रान्तं च स मध्ये तु केवलम् ।
तकारादौ समुद्धृता आ ई मध्येन भूषितम् ॥१३३॥

ख घ्य[घ] मध्ये समादाय जकारादौ ततः पुनः ।
हादिस्वरसमाक्रान्तम् उ म मध्ये तु केवलम् ॥१३४॥

ऌ म मध्यं समुद्धृत्य रकारादौ विभूषयेत् ।
हान्तस्वरं पुनस्तस्य ल य मध्ये ततोद्धरेत् ॥१३५॥

षकारादौ समादाय भूषयेत् परमाक्षरम् ।
ए व मध्ये समुद्धृत्य ल ओ मध्य कृतासनम् ॥१३६॥

टान्ते हादि समाक्रान्तं धकारान्ते तु केवलम् ।
एतत्ते कथितं भद्रे रहस्यं तव सुव्रते ॥१३७॥

चतुःषष्टिस्तथा वर्णाः सिद्धिवज्री उदाहृता ।
न मया कस्यचित् ख्यातं सत्यं सत्यं कुजाम्बिके ॥१३८॥

षड्दूती च[भिः] समायुक्तं[क्ता] वज्रकुब्जिः कलौ युगे ।
क्षुभ्यते सकलं विश्वं बालवृद्धयुवानपि[त्मकम्] ॥१३९॥

राजानं[वा] राजपुत्रो वा राजमन्त्रिपुरोहितम्[तौ] ।
सर्वे तस्यैव वशगा वज्रकुब्जिप्रभावतः ॥१४०॥

ध्यात्वा च परमां देवीं वज्रहस्तां महाबलाम् ।
वरदाभयसंयुक्तां पाशहस्तोद्यतां प्रिये ॥१४१॥

रक्ताम्बरधरां देवीमुदयादित्यसंनिभाम् ।
सर्वलक्षणसंपूर्णां सर्वाभरणमण्डिताम् ॥१४२॥

वज्रपद्मासनासीनां वर्णहारावलम्बिनीम् ।
मुकुटेन विचित्रेण त्रिनेत्रां कुण्डलान्विताम् ॥१४३॥

उदयादित्यवर्णाभामीषत्प्रहसिताननाम् ।
एवं ध्यात्वा महादेवीं वज्रकुब्जी प्रसिद्ध्यति[प्रसीदति]॥१४४॥

एककालं द्विकालं वा त्रिकालं वाथ सुन्दरि ।
जपेद् ध्यायेत् सदाकालं तस्य क्षुभ्यति भूतलम् ॥१४५॥

वाचासिद्धिः पुरःक्षोभमणिमादिगुणाष्टकम् ।
भूत्यागं च कवित्वं च विनाशं परमेश्वरी[रि] ॥१४६॥

लावादिसकटे स्तम्भे बहुलं पुष्पकर्षणम् ।
स्फोटनं शैलवृक्षाणां प्रतिमाजल्पनं प्रिये ॥१४७॥

जल्पावेषं कुमारीश्च द्रुमाकृष्टिं जलप्लवम् ।
कुरुते विविधाश्चर्यं यस्य कुब्जी हृदि स्थितम् [ता]॥१४८॥

एतत्ते कथितं सर्वं तव स्नेहात् प्रकाशितम् ।
किमन्यत् पृच्छसे देवि कथयामि तवाधुना ॥१४९॥

श्रीदेव्युवाच

पीठजाः क्षेत्रजाश्चैव योगजाः सहजापि वा ।
कुलजा गर्भजा ये च मन्त्रजाश्चान्त्यजास्तथा ॥१५०॥
दिव्यभाषोदितां वाचं कथं जानन्ति साधकाः ।
तन्मे कथय देवेश दिव्यज्ञानोद्भवा शिवाः ॥१५१॥
दिव्यभाषोदिताः सर्वे कौलभाषोदिताः प्रभो ।

श्रीभैरव उवाच

साधु साधु महाभागे कथयामि तव प्रिये ॥१५२॥
पीठे क्षेत्रे च संदोहे एकवृक्षे चतुःपथे ।
लक्ष्मीवने महारम्ये एकलिङ्गे तु सङ्गमे ॥१५३॥
गिरौ मनोरमे देशे तत्स्थानमुपलेपयेत् ।
चैत्रकृष्णचतुर्दश्यां बाह्ये निःक्रम्य मन्त्रिणः[मन्त्रवित्] ॥१५४॥
तत्र गत्वा निशामध्ये कृत्वा मण्डलकं भुवि ।
अप्सुना[अपोभिः]प्रोक्षयेद्भूमिं गोमयेनाथ सुव्रते ॥१५५॥
तद्दिशारभ्य तच्चक्रं षष्ठायोज्ये ततोर्द्ध[ध्वं]तः ।
पीतकर्णिकसंयुक्तमष्टारं पञ्चकं लिखेत् ॥१५६॥
शृङ्गाटं मध्यतस्तस्य सितकुन्देन्दुसन्निभम् ।
मध्ये रक्तं लिखेद् विन्दुं चतुर्वर्णदलैर्युतम् ॥१५७॥
चतुरस्रं सुतेजाढ्यं सर्वलक्षणसंयुतम् ।
एवं मण्डलमालिख्य पीठमादौ प्रपूजयेत ॥१५८॥
पीठजान् क्षेत्रजांश्चैव द्वारजान् योनिजांस्तथा ।
सिद्धयोगीश्वरीमध्ये नाभिनामाङ्कितान् यजेत् ॥१५९॥

पुष्पगन्धोपहारैश्च बलिवल्युपचारकैः ।
यब्दा[ष्ट्वा]चैव शतं ज[प्त्वा]हुत्वा वै फल्गुसंशुभे ॥१६०॥

कृत्वा रावं बलिं क्षिप्त्वा दिशाभिर्दशभिः क्रमात् ।
तद्ध्यानाविष्टचित्तस्तु तिष्ठेत्तत्र मुहूर्तकम् ॥१६१॥

शृणोति यद्दिशा शब्दं क्षिपेत्तस्यां बलिं बहु ।
यद्यागच्छेद् ददेदर्घं प्रीणयेदलिफल्गुपैः ॥१६२॥

सुप्रीताय वदेत् कार्यं कर्तव्यं तत्तथैव च ।
आतिथ्येन विना तत्र स्वयं वै प्राश्य तच्चरुम् ॥१६३॥

एकाकी वा सशक्तीकः प्राशयेत्तत्र संस्थितः ।
गृहीत्वा सोपयुक्तं तु कारयेद्वा गृहागतः ॥१६४॥

जपध्यानात्तु बन्धेन तिष्ठत्यसुरसंस्पृशन् ।
तद्दिनारभ्य तत्स्थानान्यावसन्ति कुलाङ्गनाः ॥१६५॥

सुप्रसन्नेन रूपेण सलज्जाः प्रावृतशिराः ।
निरीक्षयन्ति तं वीरं तत्रागत्य मिषान्तरात् ॥१६६॥

तासां किञ्चिन्न वक्तव्यं छोम्माकैः छोम्मका वदेत् ।
एवं प्रतिदिनं कुर्यान्मासैकात् संगमं लभेत् ॥१६७॥

तत्क्षणात्तत्समो जायेद् गुणैश्वर्यसमन्वितः ।
ब्रह्मामो[ण्डो]दरचारी च वाचा वै सर्वकर्मकृत् ॥१६८॥

सुगुप्ते च गुहावासे विधिनानेन संयमी ।
देहल्याङ्गणके पूज्य मध्यरात्रौ बलिं क्षिपेत् ॥१६९॥

लभते प्रियमेलापं षण्मासात् स्वगृहे स्थितम् ।
अणिमादिगुणोपेतं तत्समानं स मोदति ॥१७०॥

अतः प्रकीर्तयेत्तासां सङ्केतोक्तिं परस्परम् ।
वर्णछोम्मकलालापैः मुद्राभेदाङ्गचेष्टितैः ॥१७१॥

व्यवहारात्तु संवादं कुलमेलापकोचितम् ।
नरो वा यदि वा नारी ज्ञात्वा चेष्टन्ति तत्समम् ॥१७२॥
ना नरः स्त्री भवेन्नारी सा माता सौ पितुर्वदेत् ।
पिण्डो भर्तारमाः चक्रं तथार्थं तु स्वस्तुरकम् ॥१७३॥
घूघू ज्येष्ठः समुद्दिष्टो घाघी दैवतमुच्यते ।
यो भायो[र्या] सालिका रामा जीति भग्नीषु भाषयेत् ॥१७४॥
वीं सखी नाह्निका दूती पताका दुहितां वदेत् ।
भ्रातरं भ्रातृ वक्तव्यं भ्राजं ब्रूयात्तु भ्रातृजम् ॥१७५॥
भाग्नेयो जीजशब्देन छात्रं पुत्रं विनिर्दिशेत् ।
छात्रजं नप्तृणं ब्रूयाद्दौहित्रं तु पिनाकिनम् ॥१७६॥
जेष्ठं महल्लकं वाच्यं छपालं तु कनीयसम् ।
रण्डा च योगिनी वेश्या युगा भर्त्तरि संयुता ॥१७७॥
रोहा रजस्वला प्रोक्ता सुतरूरपि कीर्तयेत् ।
रोहहं रितुजं विद्धि रेत्रं चन्द्रं विनिर्दिशेत् ॥१७८॥
मिलितं कुण्डगोलं तु योनिस्थं वापि तं वदेत् ।
लौलं गर्भस्थितं ब्रूयात् पतितं खसितं वदेत् ॥१७९॥
तत्स्थितं वर्तमानं तु पूर्णं निष्पन्नमुच्यते ।
त्वक्समृद्धं सूतं रक्तं कल्कं मांसमुदाहरेत् ॥१८०॥
म्लू मेदं वी भवेदस्थि किश्च केशं प्रकीर्तितम् ।
स्थ मज्जा ब्लै वदेद् बीजं संपन्नं भ्रातरं वदेत् ॥१८१॥
जातं समागतं ब्रूयात प्रत्यग्रं बालकं वदेत् ।
कुमारं च किलं वाच्यं युवानं तीव्र उच्यते ॥१८२॥
निश्चापं वृद्धकं ब्रूयात् चातुर्वर्ण्यं तु याज्ञिकम् ।
श्रेष्ठं च श्मल्लकं ब्रूयात् प्राकृतं हीनलक्षणम् ॥१८३॥

अजाग्निकं प्रवक्तव्यं रपशुश्चैवेतरेतरम् ।
कंसं सूकं वचा केसा नेत्रौ चन्द्रिककं वदेत् ॥१८४॥

घ्राणं छिद्रं हड़ा गल्ला कर्णौ दिग्वतरौ वदेत् ।
द्री मुखं फ्रू वदेज्जिह्वां खादका दशनाः स्मृताः ॥१८५॥

ग्री गलं कं स्वीति बाहू हस्तौ मित्रौ प्रभाषयेत् ।
आह्लादं हृदयं वाच्यं कालेजं कन्दमुच्यते ॥१८६॥

कुसुमान्तर्गतं वृष्टं पृष्ठं दूरं विनिर्दिशेत् ।
स्तनौ कुचौ प्रवक्तव्यौ स्कन्धरौ कञ्चुकौ वदेत् ॥१८७॥

कक्षग्राहं कुच्छ कुक्षि जठरं घृणमब्रवीत् ।
नाति नालं फिक स्फिजौ गुह्यं प्लुजयेन्द्रं प्रभाषयेत् ॥१८८॥

वृषणौ नोलकौ वाच्यौ द्रवं सूत्रं प्रकीर्तितम् ।
अपानं ही प्रवक्तव्यं गू विष्ठामभिभाषयेत् ॥१८९॥

पिघा जङ्घा कटी जानुः पादौ भवति भूतकौ ।
संख्यं समयिनं ब्रूयाद् वीरं वाच्यं तु साधके ॥१९०॥

आचार्यं चागलिं ब्रूयात् श्रीगुरुं परमेश्वरम् ।
अलंघ्या तापसी वाच्या योगिनीं भगिनीं वदेत् ॥१९१॥

धराधरं तु राजानं दारिका तु कुमारिका ।
व[अ]लंबुकं च कापालं खट्वाङ्गं राजसं वदेत् ॥१९२॥

कुन्तकी क्षुरिका वाच्या मुद्रिकं तु कपालिनम् ।
लोहं पाशुपते लिङ्गी पात्री कालामुखं वदेत् ॥१९३॥

निचूलं भगवं वाच्यं स्नातकं तुंबकं वदेत् ।
ब्राह्मणं भाषयेदग्रं काषाय[यं] वन्दकं वदेत् ॥१९४॥

मलिनं क्षपणं वाच्यं तुलाकूतं वलिं[णिग्] वदेत् ।
खेयहा स्वर्णकारं तु सेवकं हतजन्मिनम् ॥१९५॥

कल्पयं ध्वजपीठं तु कौलिकं नतुकं वदेत् ।
कारुकं शिल्पिनं वाच्यं प्राकृतं तु कुरुष्मनम् ॥१९६॥

अडजगंत लोकं तु चौरं ब्रूयात्तु मूषकम् ।
असारं दुर्बलं वाच्यं सुसारं पृष्ठ[पुष्ट]देहकम् ॥१९७॥

वृषं क्ष्यामक्षमा गावो महिषं शूलमुच्यते ।
छाग[गं]वस्तं हुण्ड[डं]मेषं अश्व[श्वं]वेगं गजा घटम् ॥१९८॥

वर्कशोष्ट्रे खुरं रोटं केसरं वेटरोटकम् ।
विडालं भद्रकं वाच्यं हूली शृङ्गाल उच्यते ॥१९९॥

पक्षिणं चंबुकं वाच्यं मारुषं पट्टरुच्यते ।
थजी देवकुलं ब्रूयाद् वाच्यं रमणकं मठम् ॥२००॥

गृहं वासं प्रवक्तव्यं हरिः पन्थामुदाहरेत् ।
वृक्षं विश्रामकं ब्रूयात्तटिनी तु नदीं वदेत् ॥२०१॥

तडागं धरलं वाच्यं पर्वतं नगमुच्यते ।
निपातं[नं] खलकं ब्रूयाद् भीमं श्मशानमुच्यते ॥२०२॥

डामरं चिवनं वाच्यं रौरवं तु महाहवम् ।
प्रीतिः क्षेत्रं ततिः पीठं संदोहं वीरमुच्यते ॥२०३॥

आवेशं तु वदेद् द्वारं शृङ्गाटं कर्कटोच्यते ।
संतोषं नदनोघाटं (?) संभोगं तु चतुष्पथम् ॥२०४॥

कोषावासं निधिस्थानं बलिद्वारं तु कामिकम् ।
यज्ञवाटं वटच्छाया कौवेरं वटपादपम् ॥२०५॥

प्राकारं काष्ठकं वाच्यं प्रतोली निर्गमोच्यते ।
प्रणालकं प्रवाहं तु कपाटं तु वि[पि]धानकम् ॥२०६॥

मदत्रं तर्पणं वाच्यं सुरां प्रमुदितां वदेत् ।
सील्यं मांसं तु वक्तव्यं झषा मीनाः प्रकीर्तिताः ॥२०७॥

पक्कं मांसं तु सालीनं सुसालीनं सुसंस्कृतम् ।
पक्का मीनाश्च झोटानि सुझोटा संस्कृतानि तु ॥२०८॥
ओदनं व्यञ्जनं वाच्यं भक्ष्यं भोज्यमुदाहृतम् ।
तीक्ष्णं सुदीपनं ब्रूयाद् रोचकं भक्षणं वदेत् ॥२०९॥
गोल्यं मधुकरं ब्रूयाच्चमालं कटुकं तथा ।
सामानिकं विभक्तं तु हीनं क्लीबं प्रभाषयेत् ॥२१०॥
अधिकं पुष्करं[लं] ब्रूयात् सुस्वादं च रसोत्तरम् ।
क्लिन्नं कुषितमुद्दिष्टं प्रष्टं दीप्तं प्रभाषते ॥२११॥
हृदयं सुगन्धकं ब्रूयुः हीही ब्रूयाद्विरूपकम् ।
गोलकं मद्यभाण्डं तु सुराभाण्डं तु किञ्जरम् ॥२१२॥
भूषणं पुष्पमाल्यं तु धूपं देवान्नमुच्यते ।
सारं नैवेद्यकं ब्रूयुः शिरं यागगृहं वदेत् ॥२१३॥
पूजा संभारमुद्दिष्टं पूर्णनासं तृतं वदेत् ।
मृतं विलीनकं ब्रूयात् क्षारितं रणहारितम् ॥२१४॥
शास्त्रं कीर्तिः प्रवक्तव्यं लघं शस्त्रहतं वदेत् ।
शूरं घूरं प्रवक्तव्यं भीतमन्नं प्रभाव्यषेत्[षयेत्] ॥२१५॥
गतायुषं हतं वाच्यं हा वदेत् प्रबलायुषम् ।
निपातितं भवेत् सिद्धं श्रूशब्देन मृतालयम् ॥२१६॥
पिशाचं भूषणं वाच्यं क्रूरं वाच्यं निशाचरम् ।
अनुरक्तं वदेत् क्षुप्रं घूमन्तं परिकीर्तयेत् ॥२१७॥
अजी तु भाषयेत् प्रीतिं मनुजा विरतिं वदेत् ।
संगतं मिलितं भाष्यं नमितं तद्विसंगतम् ॥२१८॥
शोभनं नंदनं ब्रूयात् समासन् गोन्निलो वदेत् ।
नष्टं क्षिप्तं हृतं नीतं त्रीस्तमावेदितं वदेत् ॥२१९॥

हृष्टं द्रव्यं प्रवक्तव्यं लघ्वमब्रूयुरज्वरा ।
चूषितं चुंबितं वाच्यं पीतं वन्दितमब्रवीत् ॥२२०॥
समाप्तं भक्षितं ब्रूयाच्छर्दितं तु विसर्जितम् ।
जीर्णं विगतणं ब्रूयादजीर्णं स्थिरमुच्यते ॥२२१॥
रात्री छादनिका वाच्या चारं मध्यनिशिं वदेत् ।
प्रभातं सुषिरं वाच्यं जातेमस्तमनं वदेत् ॥२२२॥
मध्याह्नं प्राप्तसमयं दण्डकं प्रहरं वदेत् ।
गोलं गोलवटं शौचं धातुजं कार्मुजं पद्मम् ॥२२३॥
नारं सिद्धचच्य[?]···सप्तजन्मावधिः क्रमात् ।
सदा शुद्धं क्षमादीनां चरुमेलापकोचितम् ॥२२४॥
संमतं प्राप्तसमयं भ्रमरं च तथेतरम् ।
रिपुं गुणहरं ब्रूयाद् मित्रं हितकरं वदेत् ॥२२५॥
पतितं गुरु सप्तं तु कलभष्टं तु वाचकम् ।
तत्संगिनं विनष्टं तु तामसं क्रूरकर्मिणम् ॥२२६॥
भ्रष्टाचारं प्रवक्तव्यं कायव्रतोपजीवनम् ।
हीनाचाराः पशुः सर्वे वक्तव्याः कुलशासने ॥२२७॥
इति संक्षेपतो दृष्ट्वा विस्तरं तु पुरागमे ।
ज्ञातव्या तद्विदैर्भाषा मुद्राभेदमतोच्यते ॥२२८॥
एकाङ्गुल्या शिरं स्पृश्य आगतं तु ततो वदेत् ।
द्विभिः[द्वाभ्यां] सुखागतं तद्वत् क्षमाङ्गुष्ठनिपीडने ॥२२९॥
स्तनौ वा गृह्य बाहुभ्यां सुक्षेमं तु ततो वदेत् ।
हुंकारोच्चार्य वामाङ्गे तर्जन्या योज्य वन्दनम् ॥२३०॥
शिरः स्पृष्ट्वा त्वरामाभ्यां हा स्मरेत् प्रतिवन्दने ।
वामांघ्रितलकृद्धस्तं कुत्रागन्तेति पृच्छति ॥२३१॥

भालं स्पृष्ट्वा दिशां वीक्ष्य तदर्थप्रतिपादने ।
पृष्टिना दर्शनाद् ब्रूते यामो वीसर्जयस्वमी ॥२३२॥

भालं दर्श[र्श्य] हनुं चाल्य वज्रस्वं वं भवेद्वचः ।
वक्त्रस्था लालयेद्या तु चञ्चलामृतलोलुपा ॥२३३॥

हौंजुं[जूं]सः पुटितं हार्णं तस्यां हृत्संस्मरेद्व[द्व्र]ती ।
लालाललनयोगेन चिन्तयेदमृतप्लुतिम् ॥२३४॥

तेन प्रीता तु सा देवी हृष्टा भवति साधके ।
उदरं ताडयेद्या तु भोजनं सा समीहते ॥२३५॥

ललाटं स्पृशते जङ्घां खिन्ना विश्राममिच्छति ।
अङ्गुल्या स्पृश्य वामोरुं कुरुष्ठे[ष्वे]ति वचोऽब्रवीत् ॥२३६॥

जिह्वां च दर्शयेद्या तु भोजनं सा समीहते ।
हस्तौ संपुटकृन्मन्त्री करोम्येवं विनिर्दिशेत् ॥२३७॥

केशान्विकिरते या तु दरिद्रो[द्रा]स्मीति चाब्रवीत् ।
हंसः करेण तत्सृष्टा[स्पृष्ट्वा]वीतस्तस्यास्तु संश्यते[स्पृश्यते]॥२३८॥

गुह्यकं दूती कामार्ता मन्त्री लिङ्गं तु संस्पृशेत् ।
मैथुनं प्रार्थयेद्या सा लिङ्गकमिति दर्शनात् ॥२३९॥

ईषत्कटाक्षं कुर्वन्ति[न्ती] कुरुष्वेवं तु साब्रवीत् ।
पार्श्वयोः स्पर्शनाद् ब्रूते सहैव शयनं कुरु ॥२४०॥

पादाङ्गुष्ठेन वा भूमिं समुल्लिख्य त्वधोमुखी ।
प्रीतिश्चादरतोऽस्माकं गुरुवर्णं स रक्षति ॥२४१॥

दिशां वीक्ष्य ब्रवीत्येवं सूचयामि सुसंकटम् ।
वदेद्विमोचयाङ्गुल्यां वामहस्तस्य मोक्षणे ॥२४२॥

स्तनान्तं स्पृशते या तु पुत्रस्त्वं मनसाऽब्रवीत् ।
बाह्वोः संस्पृशते या तु भ्राता मे त्वं तु साधकः ॥२४३॥

नितम्बं स्पृशते या तु मित्रस्त्वं मामकः सुखी ।
मूर्ध्नां संस्पृशते या तु पिता त्वमिति साब्रवीत् ॥२४४॥
हृदयं मर्दयेद्या तु कलहं तु समीहते ।
ओष्ठं संदर्शयेत्तस्याः प्रतिमुद्रा विधीयते ॥२४५॥
नासां विमोटयेद् दृष्ट्वा मंत्री ग्रीवां तु संस्पृशेत् ।
हा हेत्यष्टौ समुच्चार्य सा च तुष्टिं समानयेत् ॥२४६॥
हस्ताभ्यां वा स्पृशेद् ग्रीवां दर्शयेदुदकप्लुतिम् ।
मुष्टिना दक्षहस्तेन फट्कृत्याग्निभयं भवेत् ॥२४७॥
ललाटं साधकेन्द्रेण स्प्रष्टव्यं हंसमुच्चरेत् ।
बाह्वोः संमर्दयेद्या तु दुर्बलाऽस्मीति साब्रवीत् ॥२४८॥
उक्तसप्ताक्षरोच्चारात् पूर्ववत्साभिषिञ्चयेत् ।
भ्रुकुटी संदर्शयेद्या तु लुप्ताचारोऽसि साब्रवीत् ॥२४९॥
सदर्श्य संपुटौ हस्तौ स्वेष्टा चास्ति समानयेत् ।
वामाङ्गं स्पृशते या तु साचारोऽसि महात्मने ॥२५०॥
तद्वत् सप्ताक्षरं स्मृत्वा मंत्री मस्तकं संस्पृशेत् ।
पादाङ्गुष्ठेन सव्येन यावद्भूमिं विलेखयेत् ॥२५१॥
अर्थनाशं समाख्याति जप्तविद्यः प्रवञ्चते ।
वामाङ्घ्रिपार्ष्णिघातेन या विहस्य हनेत्क्षितिम् ॥२५२॥
वाञ्छितार्थं समाख्याति शत्रुनाशं यशोदयम् ।
वन्दनं तेन कर्तव्यं हृच्छिरः पाणिना स्पृशेत् ॥२५३॥
तर्जन्यां[नीं] या हनुर्देशे कृत्वा चालयते शिरम् ।
विलोमं सा समाख्याता गुरुसप्तस्य संगतौ ॥२५४॥
तद्वद्वन्दनकृत्तस्याः स्वेष्टा चास्ति जयं कुरु ।
कणकं ह्रियमाणा या दृष्ट्वा याति पराङ्मुखी ॥२५५॥

लोकापवादमाख्याति पशुसंसर्गतां मुने ।
तद्वदिष्टोपचारेण रक्षणीयं स्ववर्चसा ॥२५६॥

कुले विरुद्धमाचारं क्रियमाणस्य मन्त्रिणे ।
या कक्षाल्भकृता दृष्टिं वीक्षमाणा नभस्थलम् ॥२५७॥

दक्षिणेन व्रजेत्तस्य भक्षस्त्वमिति साब्रवीत् ।
शिर[रः]कंप्र[ङ्क]यमाना तु तस्य वामे व्रजेत्तथा ॥२५८॥

व्याधिसंक्रमणं देहे साब्रवीत् साधकस्य च ।
स्वेष्टोपास्ति समाधौ च शाम्यते मुनिः संयमी ॥२५९॥

उत्तानं तु करं वाम दक्षिणे तु कपोलगम् ।
या प्रदर्शयते मन्त्री मद्यं मासं समीहते ॥२६०॥

असंस्पृष्ठा च वामं तु ददामीत्येवमब्रवीत् ।
जिह्वां वीक्ष्य घृषेद्दन्तान् रक्तमांसाभिलाषिणी ॥२६१॥

सप्ताक्षरप्रयोगेण यदा तृप्तिं न गच्छति ।
दृष्ट्वा हास्यं प्रकुरुते तदायं विधिमाचरेत् ॥२६२॥

आमेन खिन्नमांसेन मद्येन प्रीणयेच्च ताम् ।
प्रीतादेशं प्रकुरुते साधके सिद्धिकारिणी ॥२६३॥

आत्मानं गूहयेद्या तु बन्धनं तु समादिशेत् ।
वामहस्तं पदा भ्राम्य हनुदेशे तु विन्यसेत् ॥२६४॥

अशुभं साधके सर्वमतिक्रान्ते समादिशेत् ।
या च दृष्ट्वा स्पृशेद् गुह्यं सा व्रती द्विचरः सुखी ॥२६५॥

या च दृष्ट्वा स्पृशेन्नासां कार्यनिष्पत्तिं साब्रवीत् ।
या च धूलीं क्षिपेन्मूर्ध्नि स्थानभ्रंशं वदेत्तु सा ॥२६६॥

अन्धरास्त स्पृशेद् या तु प्रीता चुम्बनमिच्छति ।
ग्रीवामालिखते या तु स्नेहालिङ्गनमिच्छति ॥२६७॥

नासां मोटयते या तु सा तु रुष्टा विजा तथा ।
उक्तसप्ताक्षरीं जप्त्वा वीरः प्रसन्नतां नयेत् ॥२६८॥

बुंबाकारं मुखं कृत्वा मन्त्रपानं समीहते ।
जिह्वां प्रसारयेद्या तु झषमिच्छति भक्षितुम् ॥२६९॥

पद्माकारौ करौ कृत्वा तिष्ठते या सुनिश्चला ।
सा च गोत्रस्य सर्वस्य क्षेमं पृच्छति देशिके ॥२७०॥

उत्तरास्थमहस्तेन सुक्षेमं निमिषं वदेत् ।
स्तब्धाङ्गुष्ठं कृतं वामं दर्शयेद्भयमादिशेत् ॥२७१॥

परस्परनखान् घृश्य दर्शयेत् कन्दलं महत् ।
यदि ग्रीवां स्पृशेत्पश्चात्तदा विजयमादिशेत् ॥२७२॥

सव्यमुष्टिं क्षि[ष्ट्यक्षि] चिबुकं स्पृशते च पुनः पुनः ।
अभयं सा समाख्याति रक्षितः पुत्रकाम्यया ॥२७३॥

भूम्यां मण्डलमावर्त्य यदि हस्तेन ताडयेत् ।
तदा तद्देशराजानं मृद्यते तु समादिशेत् ॥२७४॥

तर्जन्या या हुलेद्भूमिं महाराज्ञी क्षमं वदेत् ।
भस्ममण्डलकृन्मध्ये तर्जन्यां लिखते तु या ॥२७५॥

परराष्ट्रेण तद्देशं विनश्यत्येवमादिशेत् ।
धूली तत्रैव संगृह्य प्रक्षिपेद्यदि वाध्य[ह्य]तः ॥२७६॥

तद्देशेऽनिष्टमाख्याति तत्र किंचिद्भयं भवेत् ।
हस्तेन छादयेत्तुष्टा कृत्वा मण्डलमाकृतिम् ॥२७७॥

ख्यातस्तद्देशराजा स्याद् विजयी नन्दते चिरम् ।
बाह्यान्मृदा[दं] समादाय मण्डले वा क्षिपेद्यदि ॥२७८॥

अत्युन्नतिं समाख्याति देशे देशाधिपस्य च ।
मण्डलस्थां मृदं गृह्य स्ववक्त्रे प्रक्षिपेद्यदा ॥२७९॥

तत्र स्थाने तु उत्कृष्टः पशुं चाख्याति सिद्धिदः ।
ऊरुं विलिखते या तु मण्डले प्रविशाम्यहम् ॥२८०॥
हस्तौ प्रलम्ब्य या चोर्द्ध्वे नयते मस्तकोपरि ।
पशुप्राप्तिरिति ब्रूते मेलकोऽत्र प्रजायते ॥२८१॥
अनुषेध्योपचारैस्तैः रात्रौ स्थानविधिज्ञकैः ।
यस्य चोर्द्ध्वे मुखाङ्गुल्यः कृत्वा व्योम समीक्षते ॥२८२॥
देवीनां चक्रमेलापं साब्रवीदर्द्धरात्रिषु ।
नितम्बस्थौ करौ कृत्वा या विन्यस्य सुविस्मिता ॥२८३॥
षड्देवीनां तु मेलापं तद्रौ[द्रात्रौ] सा प्रकीर्तयेत् ।
हृत्प्रदेशे यदा हस्तौ कृत्वा भ्रामयते मुहुः ॥२८४॥
तदा सप्तकमेलापं साब्रवीदर्धरात्रके ।
नाभिदेशे यदा हस्तं कृत्वा भ्राम्य मुहुर्मुहुः ॥२८५॥
अष्टकस्य तु मेलापं ज्ञातव्यं तत्र तद्विदैः ।
नासास्थितौ यदा हस्तौ कृत्वा वीक्षति विस्मिता ॥२८६॥
देवीनवकमेलापं तत्राख्याति निशान्तरे ।
सव्यहस्तं धृतं गुह्ये वामं भ्रामयते पुनः ॥२८७॥
द्वादशपरिसंख्याति[नां] देवीनां मेलकं वदेत् ।
वामबाहुं यदा हृष्टा भ्रामयेद्गगने भृशम् ॥२८८॥
भूचरीणां तु सर्वासां ख्यापयेत्तत्र मेलकम् ।
अधोमुखं करं वामं भ्रामयेद्यदि सस्मिता ॥२८९॥
पातालवासिनीनां तु मेलकं तत्र आदिशेत् ।
ऊर्द्ध्वाधस्तिर्यग्गौ हस्तौ हृष्टा भ्रामयते यदा ॥२९०॥
खे दिग्द्वारं च मातृणां तदा सा मेलकं वदेत् ।
या च पुष्पोदकं गृह्य प्रक्षिपेद् दिग्दिशं गतम् ॥२९१॥

अर्धरात्रे समाख्याति सरित्संगे सुसंगमम् ।
पुष्पितां फलितां शाखां भ्रामयेद्या दिशान्तरे ॥२९२॥

मेलकं वनराजीनां वटाधः संप्रकीर्तयेत् ।
इति संकेतकः प्रोक्तो भाषामुद्राङ्गचेष्टितम् ॥२९३॥

यात्राप्रवेशसमये रुदन्ति[न्ती] दृश्यते यदि ।
तद्दिने तत्र निश्रुत्य पूजां कृत्वा प्रिये व्रजेत् ॥२९४॥

चेष्टन्ती शुभसंस्थाना विज्ञेया कार्यसिद्धिदा ।
आगन्तुकनिमित्तेऽर्थे यष्ट्वा श्रीकुलशासनम् ॥२९५॥

कुलक्षेत्राधियो देव्यः स्वाधिष्ठानाधिवास्य ताम् ।
निद्रागमे तु लोकानां तत्र गृह्य बलिं व्रजेत् ॥२९६॥

अन्योक्तिभिः प्रवादेन तत्कार्यं कुरुते यदा ।
इष्टाभिर्यस्य युक्तस्य कुलसंगाद्यमस्य च ॥२९७॥

उत्तरोत्तरचेष्टाभिर्निष्कर्षन्ति कुलाङ्गनाः ।
अनामां दर्शमानायाः दर्शयेत्तु कनीयसीम् ॥२९८॥

कनीयसीं दर्शमानाया दर्शयेन्मध्यमाङ्गुलिम् ।
मध्यमां दर्शमानाया दर्शयेत्तु प्रदेशिनीम् ॥२९९॥

तर्जनीं दर्शमानाया ज्येष्ठां तस्याः प्रदर्शयेत् ।
अङ्गुष्ठं दर्शमानायाः मूलं तस्याः प्रदर्शयेत् ॥३००॥

मूलं प्रदर्शमानाया जिह्वां तस्याः प्रदर्शयेत् ।
जिह्वां प्रदर्शमानाया नासिकाग्रं निरीक्षयेत् ॥३०१॥

नासां निरीक्षमाणाया वीक्षयेच्च स्तनान्तरम् ।
स्तनाग्रं दर्शमानाया भी[सी]मंतं दर्शयेत्ततः ॥३०२॥

भी[सी]मंतं दर्शमानाया ग्रीवां तस्याः प्रदर्शयेत् ।
ग्रीवां च दर्शमानाया वक्त्रं तस्याः प्रदर्शयेत् ॥३०३॥

मुखं वै दर्शमानाया भालं तस्याः प्रदर्शयेत् ।
ललाटं दर्शमानाया दर्शयेद् दृष्टिसंमुखम् ॥३०४॥
दृष्टिं प्रदर्शमानाया भूमिं तस्याः प्रदर्शयेत् ।
भूमिं दिदृक्षमाणाया दर्शयेद्व्योममण्डलम् ॥३०५॥
नभः संवीक्ष्यमाणाया दर्शयेच्च दिशान्तरम् ।
दिशां प्रदर्श्यमानाया भैरवं बीजमुच्चरेत् ॥३०६॥
ततः सा कृष्णतां भूता पूर्वं यदभिषिञ्चयेत् ।
एवं चेष्टानुवादेन सा च तुष्टिं समानयेत् ॥३०७॥
प्रीणयेत् फल्गुणैः[जैः] पानैर्भक्षैर्भोज्यैर्यथान्वितैः ।
प्रीता प्रयच्छते ज्ञानं स्थानं वास्य समादिशेत् ॥३०८॥
अतः प्रियतरी तासां कथयामि महासुराम् ।
स्वयमुत्कण्ठतापेन यांति[ती] तत्प्रीतिसंगमम् ॥३०९॥
पथ्या बिभीतकं धात्री विशाला तु कपित्थकम् ।
पञ्चमं च पलान्येते भूषणस्य पलानि षट् ॥३१०॥
त्वगेला बालकं लोध्रं दापयेद् द्विपलांशकम् ।
चतुर्विंशतिमानेन पलानां चैव धातकी ॥३११॥
तदर्थं खादिरं चूर्णं तेन मानेन रोहिणी ।
द्रोणाष्टके जले सर्वं क्वाथं प्रस्थावशेषकम् ॥३१२॥
सुशीले घृतभाण्डे तु शतत्रयगुणान्वितम् ।
महागोलान्विते भूमौ स्थापयेत् सघृतान्वितम ॥३१३॥
दिने दिने तु तत्रस्थां पूजयेत् कुलशासनः ।
बहिर्बलिं चतुःकालं प्रक्षिपेत् सामिषासवम् ॥३१४॥
एवं मासार्द्धतस्तत्र भाण्डे वाचा प्रजापते ।
शासनस्योपयोगाय सिद्धास्मि तव सुव्रते ॥३१५॥

इति श्रुत्वा ददेदर्घं स्मृत्वा विद्यामहंतराम् ।
उद्धृत्य तत्र तत्किंचिद् यष्ट्वा श्रीकुलशासनम् ॥३१६॥
प्रसाद्यास्वाद्य तद्दिव्यं देवीनां वर्णभो भवेत् ।
देवता दर्शनं यान्ति तद्दिनारभ्य नित्यशः ॥३१७॥
न वदेत् कस्यचिन्मोहात्कथनाद् भ्रंशमाप्नुयात् ।
योनिजादिक्रमेणैव ददन्ति[न्ती] प्रियसंगमम् ॥३१८॥
षष्ठे मासे तु संपूर्णे प्रत्यक्षा कुलशासने ।
तदा महत्तरा देवी स्वयं तस्य ददेच्चरुम् ॥३१९॥
यथेष्टं तत्प्रभावेण रमते भुवनी वसात् ।
लभेत्सिद्धिं सुरापीतो गृहेऽपि कुलमेलकम् ॥३२०॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

छोम्मासंवाचलक्षणं नाम

चतुर्विंशतितमः पटलः ॥ २४ ॥

पञ्चविंशः पटलः

श्रीदेव्युवाच

धन्याहं परमेशान त्वत्प्रसादेन भैरव ।
दिव्यवाचोद्भवा वाचा योगिनीनां च मेलकम् ॥ १ ॥
त्वत्प्रसादेन मे ज्ञातं निरवद्यमशेषतः ।
रुद्रपञ्चाशका मूर्तिर्न मे ज्ञाता महाप्रभो ॥ २ ॥
शक्तिस्थं वद मे नाथ वर्णं वाहनमायुधम् ।
कथयस्व प्रसादेन जानीयां निश्चयं यथा ॥ ३ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु दुर्गे महाभागे साधु त्वं वीरमातरे ।
रुद्रस्यानेकभेदानि नानारूपकृतानि च ॥ ४ ॥
नान्यतन्त्रे समाख्याता सुगोप्यं कृतनिश्चयम् ।
तदहं संप्रवक्ष्यामि संक्षेपान्मूर्तिलक्षणम् ॥ ५ ॥
आदीक्षातः [आदि क्षान्तं]क्रमेणैव सावधानावधारय ।
सितकुन्देन्दुसंकाशं त्रिनेत्रं च चतुर्भुजम् ॥ ६ ॥
जटाजूटधरं दिव्यं दिव्यकुण्डलमण्डितम् ।
काद्यं त्रिशूलं वामेन वरदं शूलं दक्षिणे ॥ ७ ॥
नानालङ्कारसंयुक्तं नानाभरणमण्डितम् ।
सर्वावयवसंपूर्णं सर्वलक्षणलक्षितम् ॥ ८ ॥
नादिनीशक्तिर्वामस्था क्रीडानन्दाकुलेक्षणा ।
वृषभासनमारूढं दीप्यमानं महौजसम् ॥ ९ ॥
मूर्तिः श्रीकण्ठनाथस्य साधकाय वरप्रदा ।
बन्धूकपुष्पवर्णाभम् उदयादित्यवर्चसम् ॥ १० ॥

त्र्यक्षं चाष्टभुजं देवं दिव्यकुण्डलदीपितम् ।
मुकुटेन विचित्रेण नानाभरणमण्डितम् ॥ ११ ॥

काद्यं खट्वाङ्गं पाशं च खेटकं वाममाश्रितम् ।
वरदं शूलं सूत्रं च नागराजं च दक्षिणे ॥ १२ ॥

नानालङ्कारसंदीप्तं सर्वावयवशोभितम् ।
नागहारकृताटोपं ईषत्प्रहसितानम् ॥ १३ ॥

निवृत्त्या[त्तिः] सह संयुक्तं[क्ता] वामाङ्गोत्संगगामिनी ।
सिंहपृष्ठसमारूढं दीप्यमानं सुतेजसम् ॥ १४ ॥

अनन्तस्य इयं मूर्तिः मुखमण्डलसंस्थितम् ।
रोचनारुणवर्णाभं तप्तचामीकरप्रभम् ॥ १५ ॥

त्रिनेत्रं खड्गजं दिव्यं हारकुण्डलमण्डितम् ।
किरीटरत्नखचिता कण्ठे माला प्रलम्बिता ॥ १६ ॥

काद्यं सूत्रं तथा कंबु वामस्थाः[स्थं] करदीपितम् ।
त्रिशूलं कर्तरी खड्गं दक्षिणेन विराजते ॥ १७ ॥

नानालङ्कारसंयुक्तं रत्नमालाविभूषितम् ।
बृहद्वक्षस्थलाभोगं नूपुरारुणहर्षितम् ॥ १८ ॥

वामभागस्थिता देवी यौवनोन्मत्तविग्रहा ।
प्रतिष्ठा नाम सा देवी तिष्ठत्युत्सङ्गगामिनी ॥ १९ ॥

सूक्ष्मीशं भैरवं नाम क्रीडानन्दैकनिर्भरम् ।
विनतासनमारूढं विद्युत्पुञ्जसमप्रभम् ॥ २० ॥

त्रिवक्त्रं षड्भुजं रौद्रं कालानलसमप्रभम् ।
मुकुटेन विचित्रेण अर्धचन्द्रेण दीपितम् ॥ २१ ॥

कपालमालाभरणं कर्णौ मुद्राविभूषितौ ।
पाशं खड्गं तथा सूत्रं कंबु चापं समुद्गरम् ॥ २२ ॥

दीप्यमानानि चास्त्राणि लेलिहाना सुदुस्सहा ।
सर्वलक्षणसंपूर्णं सर्वावयवशोभितम् ॥ २३ ॥

विद्याशक्तिसमोपेतं क्रीडमानं सुतेजसम् ।
त्रिमूर्तिं भैरवं देवं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ २४ ॥

व्याघ्रासनसमारूढं ग्रसन्निव चराचरम् ।
नीलमेघप्रतीकाशं नीलवैदूर्यसन्निभम् ॥ २५ ॥

त्र्यक्षं चाष्टभुजं दीप्तं ऊर्द्ध[र्ध्व]जूटेन्दुभूषितम् ।
दिव्यकुण्डलसंपूर्णं दिव्यकिरीटभूषितम् ॥ २६ ॥

कर्तृकां डमरुं पाशं शूलं दक्षिणतः स्थितम् ।
काद्यं शङ्खं तथा सूत्रं वामे खट्वाङ्गशोभितम् ॥ २७ ॥

सर्वालङ्कारसंयुक्तं सर्वावयवभूषितम् ।
दिव्यरत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥ २८ ॥

वली[की]शो भैरवो नाम शान्त्या शक्त्या समन्वितः ।
क्रीडमानः सुहृष्टात्मा दिव्यानन्दैकनिर्भरम् ॥ २९ ॥

हंसयोनसमारूढं दीप्यमानं सुतेजसम् ।
कुंकुमारुणदीप्ताभं मदिरानन्दनन्दितम् ॥ ३० ॥

ईषद्वक्त्राब्जसंकाशं त्रिनेत्रं मुकुटोज्ज्वलम् ।
दीप्तमूर्तिकृता माला कण्ठस्था च प्रलम्बिता ॥ ३१ ॥

चतुर्भुजं महाभीमं सर्वलक्षणसंयुतम् ।
त्रिशूलं वरदं दक्षे काद्यं खट्वाङ्गं वामके ॥ ३२ ॥

दीप्यमानमहास्त्राणि सूर्यायुतसमप्रभम् ।
नानालङ्कारशोभाढ्यं नूपुरारावनादितम् ॥ ३३ ॥

ग्रसनीशक्तिसंयुक्तं क्रीडमानं मुदान्वितम् ।
मृगासनसमारूढमघींशं नाम नामतः ॥ ३४ ॥

कृष्णाञ्जननिभाकारं कृष्णपिङ्गललोहितम् ।
त्र्यक्षं चाष्टभुजं रौद्रं ऊर्ध्वजूटं महोत्कटम् ॥ ३५ ॥

कर्णौ कुण्डलसंयुक्तौ दीप्यमानं महौजसम् ।
खड्गं बाणं तथा पाशमभयं चैव दक्षिणे ॥ ३६ ॥

खेटकं धनुषं कम्बु सूत्रं वामे विराजते ।
नानाशङ्ककृताभूयं[षं] नानास्रग्दाममण्डितम् ॥ ३७ ॥

चामुण्डादिसमायुक्तं क्रीडमानं महोत्कटम् ।
प्रेतासनसमारूढं भूतीशं भूतव्यापकम् ॥ ३८ ॥

शरदम्बुदसंकाशं त्रिनेत्रं च चतुर्भुजम् ।
दिव्यकुण्डलसंयुक्तं किरीटमुकुटोज्ज्वलम् ॥ ३९ ॥

नानारत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
शूलं सूत्रं स्थितं दक्षे काद्यं दण्डं तु वामके ॥ ४० ॥

नानालङ्कारसंयुक्तं नानाभरणमण्डितम् ।
नानारत्नकृतोद्द्योतं हारकेयूरमण्डितम् ॥ ४१ ॥

सर्वलक्षणसंयुक्तं सर्वावयवशोभितम् ।
प्रियदर्शनिसंयुक्तं क्रीडमानं मुदान्वितम् ॥ ४२ ॥

मयूरासनसंस्थं च अतिथीशं महाबलम् ।
नीलजीमूतवर्णाभं त्रिनेत्रं षड्भुजं प्रिये ॥ ४३ ॥

वज्रकुण्डलसंयुक्तं जटाजूटेन्दुमण्डितम् ।
दिव्यतेजप्रभं दीप्तं रत्नमालासुदीपितम् ॥ ४४ ॥

ह्रस्वं स्थूलं महाबाहुं सर्वलक्षणसंयुतम् ।
काद्यं खट्वाङ्गं सूत्रं च वामस्थाः करदीपिताः ॥ ४५ ॥

वरदं परिघं पाशं दक्षिणेन विराजते ।
नानाभरणशोभाढ्यं नानागन्धादिलेपितम् ॥ ४६ ॥

नारायण्या समायुक्तं क्रीडमानं शुभेक्षणम् ।
स्थाणुनाम महारुद्रं वृकपृष्ठासनस्थितम् ॥ ४७ ॥
दीप्तपारदसंकाशं ज्वलन्तं दिव्यतेजसम् ।
त्र्यक्षं चतुर्भुजं दीप्तं रत्नकुण्डलमण्डितम् ॥ ४८ ॥
दिव्यं किरीटशोभाढ्यं जटाजूटेन्दुमण्डितम् ।
नीलरत्नैः कृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥ ४९ ॥
काद्यं खेटकं वामस्थं शूलं खड्गं च दक्षिणे ।
दीप्यमानमहास्त्राणि नानालङ्कारमण्डितम् ॥ ५० ॥
सर्वावयवसंपूर्णं सर्वलक्षणलक्षितम् ।
सार्द्धं शक्त्या च मोहन्या क्रीडमानं तु स्वेच्छया ॥ ५१ ॥
मकरासनमारूढं हरं नाम महाबलम् ।
नीलरत्ननिभं दीप्तं रूक्षवक्त्रं महाबलम् ॥ ५२ ॥
त्रिनेत्रं षड्भुजं दीप्तं किरीटकुण्डलान्वितम् ।
महाशङ्खकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥ ५३ ॥
अङ्कुशं काद्यं सूत्रं च वामस्थं च सुदीपितम् ।
अभयं शूलं पाशं च दक्षिणेन महोज्ज्वलम् ॥ ५४ ॥
नानास्रग्दामशोभाढ्यं नानालङ्कारमण्डितम् ।
प्रज्ञाशक्तिधरानन्दं क्रीडमानं सुदेक्षणम् ॥ ५५ ॥
कच्छपासनमारूढं झंटीशं भैरवं प्रिये ।
कालानलप्रतीकाशं निर्मांसं चास्थिमण्डितम् ॥ ५६ ॥
त्रिनेत्रं विकटं घोरं तीक्ष्णदंष्ट्रं भयानकम् ।
भुजाष्टकसमोपेतं मदिरानन्दनन्दितम् ॥ ५७ ॥
खेटकं परिघं पाशं काद्यं वामे सुरान्वितम् ।
खड्गं सूत्रं तथा शूलं नागराजं च दक्षिणे ॥ ५८ ॥

क्रीडमानं सुहृष्टात्मा गुह्यशक्तिसमावृतम् ।
वराहासनमारूढं भूतीशं नाम भैरवम् ॥ ५९ ॥

हिमकुन्देन्दुवर्णाभं त्रिवक्त्रं नयनोज्ज्वलम् ।
किरीटकुण्डलयुतं शशाङ्ककृतशेखरम् ॥ ६० ॥

हेमरत्नकृता माला कण्ठस्था च प्रलम्बिता ।
षड्भुजं त्र्यक्षं वरदं कृष्णपीतारुणोज्ज्वलम् ॥ ६१ ॥

कम्बुचापाङ्कुशं वामे दक्षे कार्यं महोज्ज्वलम् ।
त्रिशूलं च तथा बाणं दीप्यमानं महोत्कटम् ॥ ६२ ॥

नानालङ्कारकृद्द्योतं नानास्रग्दाममण्डितम् ।
वज्रिणीशक्तिचेतस्कं क्रीडानन्दैकनिर्भरम् ॥ ६३ ॥

गजस्कन्धसमारूढं सद्योजातं तु भैरवम् ।
सर्वलक्षणसंपूर्णं सर्वावयवशोभितम् ॥ ६४ ॥

तप्तहाटकवर्णाभमुदयादित्यसन्निभम् ।
त्रिनेत्रं चैकवदनं रत्नकुण्डलमण्डितम् ॥ ६५ ॥

जटाजूटेन्दुसंयुक्तं किरीटं दिव्यभूषितम् ।
चतुर्भुजं महादीप्तं नानालङ्कारमण्डितम् ॥ ६६ ॥

कालं नागं तथा वामे शूलं सूत्रं च दक्षिणे ।
करालीशक्तिसहितं क्रीडानन्दसुनन्दितम् ॥ ६७ ॥

महिषासनमारूढम् अनुग्रहि महाबलम् ।
कृष्णाञ्जननिभाकारं लाजावर्तसमप्रभम् ॥ ६८ ॥

करालवदनं घोरं दंष्ट्रोग्रं रक्तलोचनम् ।
पिङ्गजूटोर्ध्वसंयुक्तं मुद्राकुण्डलमण्डितम् ॥ ६९ ॥

भुजाष्टकसमोपेतं नागगोनासमण्डितम् ।
कार्यं खट्वाङ्गं पाशं च मुद्गरं वाममास्थितम् ॥ ७० ॥

सूत्रं शूलं तथा दण्डं तोमरं दक्षिणोद्यतम् ।
कपाली शक्तिसहितं मदिरानन्दनन्दितम् ॥ ७१ ॥
अश्वारूढो महातेजा क्रूरनामा महाबलः ।
सिन्दूरारुणप्रख्यं तु षड्वक्त्रं शिखिवाहनम् ॥ ७२ ॥
किरीटकुण्डलयुतं त्रिनेत्रं च करालिनम् ।
भुजद्वादशकोपेतं नानाकेयूरमण्डितम् ॥ ७३ ॥
शक्ति पाशं तथा दण्डं शूलं सूत्रं च तोमरम् ।
दक्षिणेन महास्त्राणि दीप्यमानं महाबलम् ॥ ७४ ॥
चापं पाशं तथा नागं काद्यं कर्त्रिकमण्डलुम् ।
वामेन करसंदीप्तमहास्त्राणि महोज्ज्वलम् ॥ ७५ ॥
शिवशक्तिरसैर्भिन्नं महासेनं महाबलम् ।
म[प्र]लयाम्बुदसंकाशं दीप्यमानं महाबलम् ॥ ७६ ॥
त्रिनेत्रं चैकवदनं वज्रकुण्डलमण्डितम् ।
जटाजूटेन्दुशोभाढ्यं काद्यमालाप्रलम्बितम् ॥ ७७ ॥
चतुर्भुजं महारौद्रं काद्यं शूलं च दक्षिणे ।
दण्डं खट्वाङ्गं वामेन दीप्तास्त्रं दीप्तिवर्चसम् ॥ ७८ ॥
घोरघोषाभराक्रान्तं क्रीडामथनलालसम् ।
जम्बुकासनमारूढं क्रोधीशं नाम भैरवम् ॥ ७९ ॥
पीतारुणनिभं दीप्तं त्रिनेत्रं मुकुटोज्ज्वलम् ।
शङ्खं कुण्डलदीप्तं च रत्नमाला प्रलम्बिता ॥ ८० ॥
षड्भुजं च महातेजं नानालङ्कारमण्डितम् ।
काद्यं शक्ति तथा पाशं वामस्थाः करदीपिताः ॥ ८१ ॥
शूलं सूत्रं तथा नागं दक्षिणेन विराजते ।
सर्वालङ्कारसंपूर्णं सर्वाभरणमण्डितम् ॥ ८२ ॥

चिर्वराशक्तिभोगाङ्गं क्रीडमानं महोत्कटम् ।
उष्ट्रपृष्ठसमारूढं रुद्रं नाम महाबलम् ॥ ८३ ॥

अतसीपुष्पसंकाशं स्निग्धदीपाभवर्च्चसम् ।
दिव्यकुण्डलशोभाढ्यं त्रिनेत्रं मुकुटोज्ज्वलम् ॥ ८४ ॥

चतुर्भुजं महादीप्तं नानालङ्कारमण्डितम् ।
दक्षस्थं खड्गं पाशं च खेटकं काद्यवामगम् ॥ ८५ ॥

वागेशीशक्तिसंयुक्तं क्रीडमानं सुविह्वलम् ।
गृध्रासनसमारूढं प्रचण्डं नाम भैरवम् ॥ ८६ ॥

नीलोत्पलदलश्यामं नीलवैदूर्यसन्निभम् ।
वज्रकुण्डलसंयुक्तं किरीटमुकुटोज्ज्वलम् ॥ ८७ ॥

प्रसन्नवदनं दिव्यं दंष्ट्रैः कुन्देन्दुसन्निभैः ।
भुजाष्टकं महाभीमं नानारत्नविभूषितम् ॥ ८८ ॥

काद्यमङ्कुशं पद्मं च पाशं वामे विराजते ।
शूलं सूत्रं तथा नागं परशुं दक्षिणोद्यतम् ॥ ८९ ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णं सर्वावयवशोभितम् ।
घोरघोषा च उत्सङ्गं क्रीडमानं सुलालसम् ॥ ९० ॥

पद्मासनसमारूढं शिवं नाम महाबलम् ।
धूम्राभं धूम्रवर्णं च नीलजीमूतसन्निभम् ॥ ९१ ॥

त्र्यक्षं चतुर्भुजं देवं दिव्यकुण्डलमण्डितम् ।
किरीटरत्नशोभाढ्यं दीप्यमानं सुतेजसम् ॥ ९२ ॥

वरदं च तथा शूलं दक्षिणस्था प्रदीपिताः ।
काद्यं वामे तथा सूत्रं दीप्यमानं महौजसम् ॥ ९३ ॥

वीराशक्तिसमोपेतं क्रीडानन्दभरालसम् ।
कपोतासनमारूढम् एकपादं च भैरवम् ॥ ९४ ॥

पीतारुणेन वर्णेन चन्द्रमण्डलसन्निभम् ।
त्रिनेत्रं षड्भुजं देवं रत्नकुण्डलभूषितम् ॥ ९५ ॥

मुक्ताफलकृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
खट्वाङ्गं पाशमभयं दक्षिणस्था महोत्कटाः ॥ ९६ ॥

त्रिशूलं डमरुं सूत्रं वामेन करदीपितम् ।
नानाभरणशोभाढ्यं नानास्रग्दाममण्डितम् ॥ ९७ ॥

भीषणाशक्तिर्वामाङ्के क्रीडानन्दा बलोत्कटा ।
श्वानासनसमारूढं कूर्मनामानं भैरवम् ॥ ९८ ॥

अश्ववक्त्रं महाभीमं किरीटकुण्डलान्वितम् ।
चतुर्भुजं महारौद्रं सर्वावयवशोभितम् ॥ ९९ ॥

शङ्खकुन्देन्दुवर्णाभं ज्योत्स्नाकिरणदीपितम् ।
खड्गखेटकसंयुक्तं सूत्रदण्डसमुद्यतम् ॥१००॥

दिव्यहेमकृताभरणं हेमसूत्रं प्रलम्बितम् ।
वायुवेगकृतोत्सङ्गे क्रीडानन्दसुविह्वलम् ॥१०१॥

ऋक्षपृष्ठासनारूढं एकनेत्रं च भैरवम् ।
चतुर्वक्त्रं सुतेजाढ्यं त्रिनेत्रं मुकुटोज्ज्वलम् ॥१०२॥

किरीटरत्नसन्दीप्तं वज्रकुण्डलमण्डितम् ।
दिव्यरत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥१०३॥

षड्भुजं च महारौद्रं नानालङ्कारमण्डितम् ।
काद्यं ज्ञानं तथा सूत्रं वामस्थवरदीपितम् ॥१०४॥

त्रिशूलं वरदं पाशमुद्यतं दक्षिणे करे ।
रामाशक्तिसमायुक्तं क्रीडानन्दमुदान्वितम् ॥१०५॥

वृषभासनमारूढं भैरवं चतुराननम् ।
लोहितारुणवर्णाभं दीप्यमानं महौजसम् ॥१०६॥

रत्नकुण्डलसंयुक्तं त्रिनेत्रं च किरीटिनम् ।
भुजाष्टकसमोपेतं नानाभरणमण्डितम् ॥१०७॥
सर्वावयवशोभाढ्यं सर्वलक्षणसंयुतम् ।
त्रिशूलं कर्तरी खड्गं नागराजं च दक्षिणे ॥१०८॥
काद्यं खेटकं सूत्रं च इषु वामे विराजते ।
विनायकीशक्तियुक्तं रत्यानन्दाकुलेक्षणा ॥१०९॥
वेसरासनमारूढम् अजितं नाम नामतः ।
शशिकुन्दनिभं दीप्तं सर्वावयवशोभितम् ॥११०॥
त्र्यक्षं चतुर्भुजं भीमं किरीटकुण्डलैर्युतम् ।
सर्वाभरणशोभाढ्यं दिव्यस्रग्दाममण्डितम् ॥१११॥
अङ्कुशं परिघं पाशं दक्षिणे च प्रदीपितम् ।
काद्यं सूत्रं तथा शूलं करे वामे तथोद्यतम् ॥११२॥
पूर्णाशक्त्या समोपेतं रतिक्रीडामनोत्सुकम् ।
शशकासनमारूढं शर्मनामानं भैरवम् ॥११३॥
श्वेतारुणं महादीप्तं सर्वलक्षणसंयुतम् ।
त्र्यक्षं चतुर्भुजं भीमं किरीटजूटमण्डितम् ॥११४॥
हेमकुण्डलदीप्ताभम् अर्धेन्दुकृतशेखरम् ।
मुक्ताफलकृता माला कण्ठस्था च प्रलम्बिता ॥११५॥
काद्यं परिघं वामेन शूलं सूत्रं च दक्षिणे ।
नानाभरणशोभाढ्यं पद्ममालाविभूषितम् ॥११६॥
झङ्कारीशक्तिसंयुक्तं क्रीडानन्दैकलालसम् ।
सितकाकसमारूढं सोमेशं नाम भैरवम् ॥११७॥
नीलाम्बुदप्रतीकाशं गर्जमानं सुभीषणम् ।
त्रिनेत्रं षड्भुजं रौद्रं वज्रकुण्डलमण्डितम् ॥११८॥

जटाजूटधरं दिव्यं रत्नशेखरमण्डितम् ।
मुक्ताफलकृता माला आपादतललम्बिता ॥११९॥

सर्वावयवसंपूर्णं सर्वाभरणमण्डितम् ।
काद्यं खट्वाङ्गं मुण्डं च करे वामे सुदीपितम् ॥१२०॥

त्रिशूलं चाङ्कुशं पाशं दक्षिणेन विराजितम् ।
कूर्दनीशक्तिर्वामस्था क्रीडानन्दैकनिर्भरा ॥१२१॥

उल्कासनमारूढं लाङ्गलीशं महाबलम् ।
रुचिरारुणतेजाढ्यं त्रिनेत्रं च चतुर्भुजम् ॥१२२॥

दिव्यकुण्डलशोभाढ्यं किरीटमुकुटोज्ज्वलम् ।
शङ्खरत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥१२३॥

काद्यं खट्वाङ्गं वामस्थाः शूलं सूत्रं च दक्षिणे ।
सर्वाभरणशोभाढ्यं सर्वलक्षणसंयुतम् ॥१२४॥

इच्छाशक्तिसमोपेतं क्रीडारतिसुलालसम् ।
चक्रवाकासनारूढं भैरवं दारुकं प्रिये ॥१२५॥

श्वेतारुणसुदीप्ताभं त्रिनेत्रं षड्भुजं महत् ।
रत्नकुण्डलसंयुक्तं किरीटमुकुटोज्ज्वलम् ॥१२६॥

महाशङ्खकृता माला कण्ठस्था च सुदीपिता ।
काद्यं कर्त्रिस्तथा शूलं वामेन करदीपितम् ॥१२७॥

सूत्रं खट्वाङ्गं पाशं च दक्षस्थं च विराजते ।
सर्वलक्षणसंपूर्णं सर्वाभरणमण्डितम् ॥१२८॥

कपालीशक्तिसहितं क्रीडानन्दाकुलेक्षणम् ।
कङ्कालासनमारूढम् अर्धनारीशनामतः ॥१२९॥

नीलोत्पलदलश्यामं नीलजीमूतसन्निभम् ।
त्र्यक्षं चाष्टभुजं दीप्तं सर्वावयवशोभितम् ॥१३०॥

मुक्ताफलकृता माला कण्ठस्था च विराजते।
किरीटकुण्डलयुतं रत्नदीप्त्या समुज्ज्वलम् ॥१३१॥

त्रिशूलं कर्तरीं पाशं काद्यं वामे विराजते।
अक्षसूत्रं तथा गन्धं चापं बाणं च दक्षिणे ॥१३२॥

नानाभरणशोभाढ्यं सर्वलक्षणसंयुतम्।
दीपनीशक्तिचेतस्कं क्रीडानन्दं सुनिर्भरम् ॥१३३॥

मेषासनसमारूढम् उमाकान्तं च भैरवम्।
पीतारुणेन वर्णेन सर्वलक्षणसंयुतम् ॥१३४॥

किरीटरत्नखचितं दिव्यकुण्डलमण्डितम्।
त्र्यक्षं चतुर्भुजं दीप्तं नानाभरणमण्डितम् ॥१३५॥

काद्यखेटकवामस्थं दक्षे सूत्रं कमण्डलुम्।
जयन्ति[न्ती]शक्त्या वामे च क्रीडानन्दसुविह्वलम् ॥१३६॥

सिंहासनसमारूढमाषाढीभैरवं प्रिये।
त्र्यक्षं चतुर्भुजं देवं किरीटमुकुटोज्ज्वलम् ॥१३७॥

स्निग्धश्यामेन वर्णेन रत्नकुण्डलमण्डितम्।
दिव्यपद्मकृता माला आपादतललम्बिनी ॥१३८॥

काद्यं सूत्रं तथा वामे शूलं दण्डं च दक्षिणे।
सर्वलक्षणसंपन्नं नानाभरणमण्डितम् ॥१३९॥

पावनीशक्तिसहितं क्रीडानन्दैकनिर्भरम्।
छागपृष्ठसमारूढं दण्डीक्षं[शं] नाम भैरवम् ॥१४०॥

धूम्राम्बुदप्रतीकाशं दीप्यमानं सुतेजसम्।
त्रिनेत्रं षड्भुजं भीमं रत्नकुण्डलदीपितम् ॥१४१॥

मुकुटेन विचित्रेण हारनूपुरमण्डितम्।
काद्यं खेटं तथा घण्टा वामस्थाः करदीपिताः ॥१४२॥

त्रिशूलं वज्रं परिघं दक्षिणेन करायुधम् ।
पराशक्त्या कृतानन्दं क्रीडमानं सुनिर्भरम् ॥१४३॥
धात्रीशभैरवं नाम नागभोगासनस्थितम् ।
मुक्ताफलनिभाकारं दीप्यमानं सुतेजसम् ॥१४४॥
नीलवज्रकृता माला कण्ठस्था च प्रलम्बिता ।
हेमकुण्डलशोभाढ्यं पद्मरागकिरीटिनम् ॥१४५॥
त्र्यक्षं चतुर्भुजं देवं सर्वावयवशोभितम् ।
सर्वलक्षणसंपूर्णं नानालङ्कारमण्डितम् ॥१४६॥
काद्यं मीनं कृतं वामे शूलं शक्तिश्च दक्षिणे ।
अम्बिकाशक्तिश्चोत्सङ्गे परानन्दाकुलेक्षणा ॥१४७॥
क्रौञ्चासनसमारूढं मीनेशं नाम भैरवम् ।
नीलधूम्रप्रतीकाशं दीप्यमानं सुतेजसम् ॥१४८॥
मेषवक्त्रं त्रिनेत्रं च किरीटकुण्डलान्वितम् ।
वर्णमाला गले बद्धा रत्नमाला प्रलम्बिता ॥१४९॥
सर्वाभरणशोभाढ्यं षड्बाहुं च महाबलम् ।
काद्यं वज्रं तथा शूलं वामेन करदीपितम् ॥१५०॥
सूत्रं दण्डं तथा पाशं दक्षिणेन विराजते ।
छागलीं च कृतोत्सङ्गे क्रीडानन्दसुनिर्भरम् ॥१५१॥
पेचकासनमारूढं मेषरुद्रं महाबलम् ।
गैरिकावर्णदीप्ताङ्गं दीप्यमानं सुभीषणम् ॥१५२॥
त्र्यक्षं चतुर्भुजं दीप्तं गोमुखं च किरीटिनम् ।
रत्नमाला शिरे दिव्या हेममुद्राविभूषिता ॥१५३॥
काद्यखेटकवामस्थं शूलं सूत्रं च दक्षिणे ।
नानाभरणसंयुक्तं पूतनोत्सङ्गशोभितम् ॥१५४॥

व्याघ्रासनसमारूढं लोहितं नाम भैरवम् ।
भस्मोद्धूलितवर्णाभं ताराभिव सुदीपितम् ॥१५५॥

षड्भुजं चोग्रवदनं कर्णौ तालकमण्डितौ ।
किरीटिनं महातेजं वर्णहारावलम्बितम् ॥१५६॥

काद्यं पिशितं खड्गं च अङ्कुशं वाममाश्रितम् ।
त्रिशूलं मुद्गरं घण्टां दक्षिणेन करोद्यतम् ॥१५७॥

आमोदीशक्तिरानन्दं क्रीडानिर्भरमानसम् ।
मृगपृष्ठसमारूढं शिखीशं नाम भैरवम् ॥१५८॥

काककोकिलवर्णाभं कृष्णाम्बरसमप्रभम् ।
छागवक्त्रं त्रिनेत्रं च लम्बकर्णं किरीटिनम् ॥१५९॥

दिव्यशङ्खकृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
चतुर्भुजं महाकायं वडमालाविभूषितम् ॥१६०॥

काद्यखट्वाङ्गवामस्थं त्रिशूलं खड्गं दक्षिणे ।
सर्वलक्षणसंपूर्णं लम्बिकाशक्तिनिर्भरम् ॥१६१॥

कोकिलासनमारूढं छगलण्डं महाबलम् ।
श्वेतारुणनिभं दीप्तं त्रिनेत्रं द्विभुजं प्रिये ॥१६२॥

वज्रकुण्डलशोभाढ्यं किरीटमुकुटोज्ज्वलम् ।
काद्यत्रिशूलसंयुक्तं नानालङ्कारमण्डितम् ॥१६३॥

संहारीशक्तिसहितं क्रीडारतिसुनिर्भरम् ।
शवयानसमारूढं द्विरण्डं नाम भैरवम् ॥१६४॥

नीलजीमूतवर्णाभं दुन्दुभिस्वरगर्जितम् ।
महाशङ्खकृता मुद्रा कर्णस्था च विराजते ॥१६५॥

त्र्यक्षं चतुर्भुजं भीमं दंष्ट्रालं रक्तलोचनम् ।
किरीटरत्नसंकाशं वर्णमालाप्रलम्बितम् ॥१६६॥

काद्यं खट्वाङ्गं वामस्था शूलं चक्रं[1] च दक्षिणे ।
नानालङ्कारसंयुक्तं सर्वावयवशोभितम् ॥१६७॥

महाकालीसमोपेतं मदिरानन्दनन्दितम् ।
प्रेतपृष्ठसमारूढं महाकालं च भैरवम् ॥१६८॥

पीततालकवर्णाभं दीप्यमानं सुतेजसम् ।
त्रिनेत्रं षड्भुजं देवं नानालङ्कारमण्डितम् ॥१६९॥

किरीटकुण्डलयुतं हारकेयूरमण्डितम् ।
काद्यं घण्टा तथा शक्तिर्वामे करे सुदीपितम् ॥१७०॥

शूलं पाशं च परिघं दक्षिणेन [च] करायुधम् ।
कुसुमायुधसमोपेतं रतिकामं बलोत्कटम् ॥१७१॥

गोधासनसमारूढं वालीशं नाम भैरवम् ।
रक्तारुणप्रतीकाशं वह्निकालानलप्रभम् ॥१७२॥

षड्भोगशिरसाक्रान्तं मणिरत्नप्रदीपितम् ।
हेमकुण्डलसम्पूर्णं वनमालाविभूषितम् ॥१७३॥

भुजाष्टकसमोपेतं नानालङ्कारमण्डितम् ।
काद्यं वज्रं तथा शक्तिं नागं वामेन संयुतम् ॥१७४॥

शूलं सूत्रं तथा पाशं दक्षिणे दण्डमुत्तमम् ।
शुक्राशक्तिभरानन्दं भुजङ्गं मेषसंस्थितम् ॥१७५॥

गौरं स्निग्धेन वर्णेन ह्रस्वं स्थूलं बृहोदरम् ।
किरीटरत्नवद्दीप्तं वज्रकुण्डलमण्डितम् ॥१७६॥

मुक्ताफलकृता माला कण्ठस्था च प्रदीपिता ।
त्रिनेत्रं षड्भुजं रौद्रं नानालङ्कारमण्डितम् ॥१७७॥

---

१. वज्रं-ख० ।

काद्यं शूलं च परिघं वामेन करदीपितम् ।
खट्वाङ्गं पाशं दण्डं च दक्षिणस्थं करोद्यतम् ॥१७८॥

ताराशक्तिः कृतोत्सङ्गे क्रीडानन्दैकलालसम् ।
पिनाकीशं महाकायं वानरासनमाश्रितम् ॥१७९॥

भिन्नवैदूर्यदीप्ताभं त्रिनेत्रं च चतुर्भुजम् ।
सर्वकुण्डललम्बन्तं किरीटमुकुटोज्ज्वलम् ॥१८०॥

कपालं चैव खट्वाङ्गं त्रिनेत्रं कर्त्रिदक्षिणे ।
नानालङ्कारशोभाढ्यं सर्वावयवसंयुतम् ॥ १८१ ॥

ज्ञानी शक्तिर्मदोन्मत्ता खड्गीशोत्सङ्गगामिनी ।
सितकुन्देन्दुवर्णाभं दीर्घग्रीवं वृकोदरम् ॥१८२॥

विस्तीर्णास्यं त्रिनेत्रं च किरीटकुण्डलैर्युतम् ।
जपाकुसुममालाढ्यं षड्भुजं पीतवाससम् ॥१८३॥

कादयं कम्बु तथा सूत्रं दक्षिणे च करोद्यतम् ।
त्रिशूलं कर्तरीं खड्गं वामस्थाः करदीपिताः ॥१८४॥

सर्वलक्षणसंपूर्णं क्रियाशक्त्याभिनन्दितम् ।
वकीशं नाम रुद्रेशं चिल्हासनव्यवस्थितम् ॥१८५॥

श्वेतारुणं सुदीप्ताभम् अस्थिस्नायुरलङ्कृतम् ।
कोटराक्षं वृकदंष्ट्रं त्रिनेत्रं च किरीटिनम् ॥१८६॥

लम्बकर्णं सुतेजाढ्यं नूपुरारावनादितम् ।
चतुर्भुजं महा उग्रं नानाभरणमण्डितम् ॥१८७॥

काद्यं घण्टा स्थिता वामे दर्पणं शूलं दक्षिणे ।
गायत्र्यो[त्र्यु]त्सङ्गसंहृष्टं क्रीडानन्दमनोत्सुकम् ॥१८८॥

वृषभासनमारूढं श्वेतरुद्रं महाबलम् ।
नीलाञ्जननिभं दीप्तं शशाङ्ककृतशेखरम् ॥१८९॥

रत्नकुण्डलसंदीप्तं त्रिनेत्रं षड्भुजं प्रिये।
विशालनयनं सौम्यम् ईषत्प्रहसिताननम् ॥१९०॥

कपालं चैव खट्वाङ्गं पाशं वामे कृतायुधम्।
कर्तरी शूलं परिघं दक्षिणेन विराजते ॥१९१॥

नानालङ्कारशोभाढ्यं सर्वावयवशोभितम्।
सावित्री शक्तिर्वामाङ्के क्रीडानन्दैकनिर्भरम् ॥१९२॥

भृगुं नामा [म] महारुद्रं पद्मयानासनस्थितम्।
शङ्खकुन्देन्दुवर्णाभं दीर्घकायं दिगम्बरम् ॥१९३॥

किरीटिनं महातेजं त्रिनेत्रं च चतुर्भुजम्।
दिव्यरत्नकृता माला कण्ठस्था च विराजते ॥१९४॥

काद्यं नागं स्थितं वामे शूलं खट्वाङ्गं दक्षिणे।
दहनी शक्तिस्तेजस्था क्रीडानन्दा सुविह्वला ॥१९५॥

लकुलीशं महारुद्रं पर्यङ्कासनसंस्थितम्।
कालानलप्रतीकाशं युगान्तदहनोपमम् ॥१९६॥

त्रिनेत्रं स्तब्धपिङ्गाक्षं दंष्ट्रालं घोररूपिणम्।
कपालमालाभरणं सर्वावयवशोभितम् ॥१९७॥

नागयज्ञोपवीतश्च भुजाष्टकमहोत्कटम्।
काद्यं खट्वाङ्गं पाशं च मुण्डं वामान्वितं प्रिये ॥१९८॥

शूलं वज्रं तथा शक्तिं खड्गं दक्षे समुद्यतम्।
विस्तीर्णवक्षोभोगाढ्यं लम्बोदरं भयाननम् ॥१९९॥

सर्वावयवसंपूर्णं सर्वलक्षणसंयुतम्।
नानालङ्कारसंपन्नं गजचर्मकृताम्बरम् ॥२००॥

फेत्कारीशक्तिसहितं क्रीडानन्दभरालसम्।
संवर्तकं महारुद्रं स्व[क]ङ्कालासनसंस्थितम् ॥२०१॥

एते रुद्रा महावीर्याः सृष्टिसंहारकारकाः ।
मातृकार्णव[वर्ण]संभूता महाव्याप्तिकरास्त्विमे ॥२०२॥
पञ्चाशद्वर्णसंभूताः शक्तिवाहनसंयुताः ।
नान्यतन्त्रे मयाख्याता आख्याताः श्रीमतोत्तरे ॥२०३॥

ध्यात्वा मूर्तिं न्यसेद्यस्तु षण्मासात् खेचरो भवेत् ।
योन्यर्णवे कृतं चक्रं पटे लिख्य प्रयत्नतः ॥२०४॥
एकैकयोनिमध्यस्था रुद्राः पञ्चाशमूर्तिमान् ।
पूजयेद् गन्धपुष्पाद्यैरलिफल्गुसदीपकम् ॥२०५॥

अभीष्टा कामिकी सिद्धिः षण्मासात् साधको भवेत् ।
न मया कस्यचित् ख्यातमिदं गुह्यं महोदयम् ।
रक्षितव्यं प्रयत्नेन शठे मूर्खे च दूषके ॥२०६॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये

पञ्चाशद्रुद्रध्यानवर्णनं नाम

पञ्चविंशः पटलः ॥ २५ ॥

षड्विंशः पटलः

श्रीदेव्युवाच

प्रोत्फुल्लनयना देवी हृष्टरोमा उवाच ह ।
अद्य मे सफलं सर्वं त्वया तुष्टेन मे प्रभो ॥ १ ॥

रुद्रपञ्चाशके ज्ञातं द्वीपाम्नायं वद प्रभो ।
निःसंदिग्धकरं दिव्यं सर्वसंशयछेदकम् ।
कथयस्व प्रसादेन यद्यहं तव वल्लभा ॥ २ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु साधु महाभागे साधु त्वं वीरमातरे ।
पृच्छितं शृणु कल्याणि निरवद्यं वदामि ते ॥ ३ ॥
पूर्वं देवि तवाख्यातं श्रीमतार्णवमध्यतः ।
त्रिंशत्कोट्या प्रमाणेन तन्मध्याच्च मयोद्धृतम् ॥ ४ ॥
सारात्सारतरं सारं दध्नो घृतमिवोद्धृतम् ।
संक्षेपात् कथयिष्यामि यथा जानासि तत्त्वतः ॥ ५ ॥

आदौ षोडशपीठानि पीठैर्द्वीपाः समुद्भवाः ।
तानि द्वादशधा विद्धि एकैकं तु पृथक् पृथक् ॥ ६ ॥

कुलचक्रसमायुक्तं त्रिःप्रकारं विलक्षयेत् ।
पीठोपपीठसंयुक्तं क्षेत्र संदोहलक्षितम् ॥ ७ ॥

उपक्षेत्रोपसंदोहे द्वे द्वे पीठे समाश्रिते ।
लक्षितव्या प्रयत्नेन उपास्य च गुरुं प्रिये ॥ ८ ॥

चतुस्त्रिंशतिद्वीपानि द्वीपस्थं त्रिचतुष्टयम् ।
मातॄणां तु वरारोहे एकैकाया व्यवस्थितम् ॥ ९ ॥

दूरस्थानि पुरस्थानि देहस्थानि विलक्षयेत् ।
तैर्विना साधने सिद्धिर्यत्नेनापि न जायते ॥ १० ॥

इतरस्य बहिःस्थाने क्षेत्रस्थानि तु साधके ।
देहस्थानि तु तस्यैव किं त्वेवं हि स मुक्तिभाक् ॥ ११ ॥

कुरु[र्व]ते यत्र संस्थानं केचित् साधकपुङ्गवाः ।
साधनं मन्त्रयोगस्य लिङ्गसंस्थापनेऽपि वा ॥ १२ ॥

प्रतिमा चाधिकारार्थं ज्ञात्वा स्थानं समाचरेत् ।
अन्यथा नैव मुक्तिस्तु द्वन्द्वद्वेषरुजान्विताः ॥ १३ ॥

द्वीपं द्वीपाधिपं देव्या द्वीपनाथसमन्वितम् ।
पीठभिन्नं क्रमं ज्ञात्वा सिद्ध्यते ह्यविचारतः ॥ १४ ॥

क्षेत्रग्रामपुरस्यैव पीठस्य नगरस्य च ।
ज्ञात्वा पञ्च सुसंस्थानं प्रकारं कारयेत् प्रिये ॥ १५ ॥

चतुरस्रं पुरं कृत्वा नवधा च विभाजयेत् ।
द्वीपानि विन्यसेत्तत्र पूर्वादीशानगोचरम् ॥ १६ ॥

यथासङ्ख्यानि न्यसेद्देव[वि] तथाहं कथयामि ते ।
पञ्च पञ्च तथा पञ्च पञ्चमान्ते जलान्तिकम् ॥ १७ ॥

चलसौम्ये चतुष्कं तु ईश्वरैका दिशादितः ।
पूर्वादिक्रमशो दुर्गे द्वे द्वे पीठानि[ठे तु] विन्यसेत् ॥ १८ ॥

पीत[ठ]व्यूहक्रमं मध्ये द्वीपव्यूहं बहिःस्थितम् ।
पुरनाम भवेद्यत्र तां दिशां तु समाश्रयेत् ॥ १९ ॥

अस्थिगूढावृतं वापि दोषैर्दुष्टं यदा भवेत् ।
तथापि भोगमाप्नोति तत्स्थानाभ्यासयोगतः ॥ २० ॥

नाक्षरेण भवेन्मन्त्रो न संयोगगुणान्वितः ।
अक्षरेणापि मन्त्रःस्यात् किन्तु स्थाने नियोजितः ॥ २१ ॥

मन्त्रस्थापितलिङ्गानि विस्फुराणि यशस्विनि ।
दृश्यन्ते स्थानहीनानि सिद्धैः संस्थापितान्यपि ॥ २२ ॥

स्थानकैवल्यभावेन पश्याश्चर्यं कुलेश्वरि ।
स्वतेजोद्दीपितं शम्भुं क्वचित् पश्यति निस्फुरम् ॥ २३ ॥

सर्वज्ञं सर्वदं मन्त्रमजं स्वाभावपूर्वकम् ।
सर्वदं सर्वकालस्थं कालरूपामृतात्मकम् ॥ २४ ॥

गोपितं सर्वतन्त्रेषु द्वीपाम्नायेन गोपितम् ।
द्वीपाक्षरं तथा वारं तिथिनक्षत्रसंयुतम् ॥ २५ ॥

साधकाक्षरसंयुक्तं मन्त्रमेतत् सुरार्चितम् ।
पीठयुक्तं प्रमेयोक्तं भेद्यं पीठेन चेतरम् ॥ २६ ॥

दशमेकादशे नैव कूटस्थं वासमेव तत् ।
पुरस्याद्याक्षरं वापि स्वस्थाने क्षोभकृद् भवेत् ॥ २७ ॥

सर्वस्यापि हि क्षेत्रस्य प्रवेशे जपमारभेत् ।
स्वस्थानात्मकमन्त्रेण स्वस्थानेन पुरं वशेत् ॥ २८ ॥

दिशमालोक्य जप्तव्यं सप्तवारावधि प्रिये ।
तावत् संक्षुभ्यते क्षेत्रं बालवृद्धयुवानकम् ॥ २९ ॥

स्थितिर्वै यत्र मन्तव्या तत्रैवं विधिमाचरेत् ।
सकृदन्यत्र चोच्चारं जपमानः पुरं विशेत् ॥ ३० ॥

तत्रान्नपानशयनैर्दुःखं किञ्चिन्न जायते ।
यः पुनः सर्वभावेन भक्तियुक्तः समभ्यसेत् ॥ ३१ ॥

द्वीपस्थानं समास्थाय स्वेष्टमन्त्रस्य साधनम् ।
करोति तस्य सिद्धीनां भवत्यष्टविधा प्रिये ॥ ३२ ॥

द्वीपाधिपमजानन्तो वर्षपूर्णशतेन वा ।
तथापि नैव सिद्ध्यन्ति योगध्यानाच्च मन्त्रिणः ॥ ३३ ॥

पीठाधिपतयः प्रोक्ताः षोडशैव वरानने ।
तैस्तु व्याप्तमिदं सर्वं चतुस्त्रिंशान्तगोचरम् ॥ ३४ ॥

द्वीपाधिपतयः प्रोक्ताश्चतुस्त्रिंशति केवलाः ।
पीठाधिपतिभिर्युक्ताः पञ्चाशत् पतयस्तु ते ॥ ३५ ॥

आद्यन्तसंस्थिता भद्रे मध्ये लिङ्गस्य लक्षयेत् ।
पीठग्रामपुरस्यापि लक्षयित्वा निराकुलम् ॥ ३६ ॥

पालकस्याक्षरं यस्तु यदिदं नता [तदा] दिमम् ।
कस्मात् पीठेषु अधिपाः पीठभिन्नं न पूजयेत् ॥ ३७ ॥

न गुरुर्नादिमं चान्तं न मध्यं पीठसंयुतम् ।
केवलं यदि लभ्येत तदाद्यं तु सुराधिपैः ॥ ३८ ॥

लिङ्गसंज्ञा भवेन्नाम तत्सर्वमधि वा वृतम् ।
तस्मादेकतमं गृह्य लिङ्गमूलं यदक्षरम् ॥ ३९ ॥

भं तु गृह्याविकल्पेन मध्यान्तं वर्जयेत् प्रियम् ।
एवं ज्ञात्वा ततः सिद्धिर्जायते नान्यथा प्रिये ॥ ४० ॥

अविज्ञाता न पूज्यन्ते येति कुर्वेति [र्वन्ति] साधनम् ।
मम तुल्येऽपि कुर्वन्ति विघ्नं वै पालकाः प्रिये ॥ ४१ ॥

अत्र सारतरं प्रोक्तं निश्चयमधिपां [पान्] प्रति ।
स्पष्टं देवी [वि] मया सर्वं नाम पञ्चाशकेष्वपि ॥ ४२ ॥

अघोर्या डामरे तन्त्रे सूचितोऽप्यस्य निर्णयः ।
सर्वभावेन निर्णीतं संस्फुटं श्रीमतोत्तरे ॥ ४३ ॥

श्रीदेव्युवाच

कथं देहे स्थिता देव पीठद्वीपाश्रयं च यत् ।
क्व स्थाने संस्थिता नाथ तमाचक्ष्व सुनिश्चयम् ॥ ४४ ॥

श्रीभैरव उवाच

कथयामि च ते देवि पीठैः षोडशभिः शिरः ।
आवृत्तं च सगुह्यान्तं द्वीपैः कोदण्डकावधि ॥ ४५ ॥

ग्रीवाधो वंशमार्गेण कण्ठोर्द्धं[र्ध्वं] पावसं स्थितम् ।
पञ्चद्वीपानि देवेशि ब्रह्मण्यधिष्ठितानि तु ॥ ४६ ॥

पञ्चनाभिगते भद्रे महेशालंकृतास्तु ते ।
जठरे पञ्च वैष्णव्या कुमार्येव हृदि स्थिता ॥ ४७ ॥

पञ्चद्वीपान्विता काली कण्ठान्ते संव्यवस्थिता ।
ऐन्द्राण्याकाशसंस्था तु चतुष्कपरिवारिता ॥ ४८ ॥

पञ्चद्वीपसमायुक्ता चामुण्डा च भ्रुवोऽन्तरे ।
महाकाली तु कोपस्था संहारपथवर्तिनी ॥ ४९ ॥

देव्यधिष्ठानद्वीपेषु यो यत्रार्णव्यवस्थितः ।
स बाह्याभ्यन्तरं मत्वा ततोऽसौ सिद्धिभाजनः ॥ ५० ॥

एतद्देवि समासेन द्वीपाम्नायः प्रकाशितः ।
शेषोऽन्यद्विस्तरोऽप्यस्य पुनरेव वदाम्यहम् ॥ ५१ ॥

विज्ञानसिद्धिसंपन्नं ज्ञानमण्डलपूरितम् ।
तेनेदं श्रीमतं प्राप्तं भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ ५२ ॥

शक्तिज्ञानप्रदीपस्तु मायाज्ञाननिकृन्तनः ।
तमध्वं सविनिर्मुक्तं तेनेदं श्रीमतं प्रिये ॥ ५३ ॥

ज्ञानेन तन्त्रसारेण अनुष्ठानं विना प्रिये ।
भाजनं भुक्तिमुक्तीनां यद्येदं[वं] गोपयेत्प्रिये ॥ ५४ ॥

कथयामि प्रभेदेन द्वादशैव यथा स्थिताः ।
धरामण्डलगर्भे तु द्वीपदेशान्तरैर्यजेत् ॥ ५५ ॥

द्वादशैव[शसु] तु कोणेषु द्वादशैव प्रपूजयेत् ।
कर्णिकायां यजेद्देवं शब्दराशिं सलक्षणम् ॥ ५६ ॥

कुमारीं सिंहद्वीपं [च] सुवर्णं च तृतीयकम् ।
कर्णप्रावरणं चान्यत् स्वामुखं देशमुत्तमम् ॥ ५७ ॥

कुल्लूतमोड्डियानं च एभिर्देशैर्यजेत् सुधीः ।
जालन्धरं च विख्यातमेकपादं तथा परम् ॥ ५८ ॥

पारशैलं च विख्यातं कुशद्वीपं च शाल्मली ।
जीर्णद्वीपं यवद्वीपं कामरूपं तथा परम् ॥ ५९ ॥

पुष्करद्वीपं देवेशि कडाहं च तथा परम् ।
चन्द्रद्वीपाञ्जनद्वीपं रत्नद्वीपं सुशोभितम् ॥ ६० ॥

शरद्वीपश्च गोमेदं गर्भोदं सूर्यद्वीपकम् ।
आसर्वद्वीपमाख्यातं मरुदेशं तथा परम् ॥ ६१ ॥

वसन्तं च महाद्वीपममृतद्वीपं तथा परम् ।
द्वीपमानन्दगन्धर्वमग्निद्वीपं महाबलम् ॥ ६२ ॥

अङ्गारद्वीपपर्यन्तं कुलद्वीपं तथा परम् ।
नग्नद्वीपं वरारोहे चतुस्त्रिंशत्क्रमे स्थिताः ॥ ६३॥

एषां द्वीपाधिपानां तु नाम वक्ष्यामि पार्वति ।
क्षेत्रपाला महारौद्रा रक्षां कुर्वन्ति साधके ॥ ६४ ॥

विक्रमे[मोऽ]गस्तिकश्चण्डो रक्षो गणपतिस्तथा ।
महाभृगुंजयो नाम महाजिह्वस्त्रिविक्रमः ॥ ६५ ॥

ध्वांक्षो जयश्च भद्रश्च दधीचिश्च तथापरः ।
कुमारीशो महादंष्ट्रः करालश्च श्रुतीधरः ॥ ६६ ॥

महाध्वांक्षो महानन्दी सुगन्धी बालकस्तथा ।
पुष्पदन्तो धनाढ्यश्च विपुलानन्दकारकः ॥ ६७ ॥

शुक्रविडालकावेतौ शुकारुणशुभाननौ ।
सुरप्रियश्च चित्राङ्गो रसानन्दस्तु दुर्जयः ॥ ६८ ॥

प्रद्युम्नश्च महाकायः क्षेत्रपालाः क्रमे स्थिताः ।
दूत्यश्च कथयिष्यामि एकैकस्याप्यनुक्रमात् ॥ ६९ ॥

मनोहरा रूपिणी च चित्रा चित्ररता तथा ।
चित्राङ्गी चित्ररेखा च विचित्रा चित्रदा शुभा ॥ ७० ॥

ककारस्य इमा देव्यः कन्याद्वीपाधिकारिणी ।
क्षेत्रपालो महारौद्रो विक्रमो नाम नामतः ॥ ७१ ॥

चतुर्भुजो महातेजो नीलजीमूतसन्निभः ।
चित्राक्षी चित्ररूपा च शुभदा कामदा शुभा ॥ ७२ ॥

त्र्यक्षः किरीटी भीमश्च वडमालाविभूषिता ।
गदा काद्यं स्थितं वामे शूलं चक्रं च दक्षिणे ॥ ७३ ॥

तादृश्यः शक्तयः सर्वे[सर्वाः] दलग्ने[तदग्रे] पूजयेत्प्रिये ।
पालकं कर्णिकामध्ये गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् ॥ ७४ ॥

संतर्प्य विधिवद्देवि पिशिताद्यासवं ददेत् ।
ततः सिद्धिं लभेन्मन्त्री वाञ्छितार्थं ददन्ति ताः ॥ ७५ ॥

क्रूरा च पिङ्गला दंष्ट्रा राक्षसी च तथा परा ।
ध्वांक्षी च लोलुपा देवि तथा वै लोहितामुखी ॥ ७६ ॥

वह्वाशी च विरूपा च चञ्चला चपला तथा ।
आमिषासा [शा] महादेवी द्वादश परिकीर्तिताः ॥ ७७ ॥

खकारस्य इमा देव्यः सिंहलद्वीपमाश्रिताः ।
क्षेत्रपालो महायोगी आस्तिकश्च महाबलः ॥ ७८ ॥

चतुर्भुजो महारौद्रो त्रिनेत्रो भासुराननः ।
कपालमालाभरणो भस्मोद्धूलितविग्रहः ॥ ७९ ॥

काद्यं घण्टा धृता वामे मीनं खड्गं च दक्षिणे ।
तादृश्यः शक्ति[क्तयः] सर्वे[सर्वाः] द्वादशारे प्रपूजयेत् ॥ ८० ॥

सुप्रकीर्णा प्रकीर्णा च लम्बा लम्बमुखी तथा ।
लम्बोष्ठी दीर्घदंष्ट्रा च तथा वै प्राणहामुखी ॥ ८१ ॥

गजकर्णी सुकर्णी च महाकाली सुभीषणा ।
वातवेगारवा घोरा गकारे देवताः स्थिताः ॥ ८२ ॥

हेमद्वीपाधिकारिण्यश्चण्डनाथो महाबलः ।
कृष्णाञ्जननिभाकारस्तीक्ष्णदंष्ट्रो महाबलम् ॥ ८३ ॥

त्र्यक्षं कपालिनं भीमं मुण्डमालाप्रलम्बिनम् ।
चतुर्भुजं महाकायं खड्गखेटकधारिणम् ॥ ८४ ॥

काद्यं शूलं धृतं दिव्यं कर्णिकस्थं प्रपूजयेत् ।
दूत्यश्च सर्वास्तादृश्यो द्वादशारे प्रपूजयेत् ॥ ८५ ॥

गन्धधूपादिभिश्चैव अलिफल्वादिचन्दनैः ।
धूपदीपादिनैवेद्यैः पूजिताः सिद्धिदायकाः ॥ ८६ ॥

घनरवा घोरघोषा महाघोषातिघोषका ।
घण्टा घण्टेश्वरी घोरा अतिघण्टा सुघण्टिका ॥ ८७ ॥

घोरामुखी तथा भीमा कलकलारावमेव च ।
घकारे देवता ह्येता कर्णप्रावृतमण्डले ॥ ८८ ॥

यक्षराजो महाभीमः स्थूलो ह्रस्वो बलोत्कटः ।
त्रिनेत्र ऊर्ध्वकेशश्च पद्ममालाप्रलम्बितः ॥ ८९ ॥

चतुर्भुजो महाकायः काद्यं मीनं धृतं करे ।
गदा शूलोद्यता दक्षे सर्वालङ्कारमण्डितः ॥ ९० ॥

दूत्यश्च सर्वास्तादृश्यो द्वादशारे प्रपूजयेत् ।
अलिपुष्पादिनैवेद्यैर्धूपदीपादिभिः क्रमात् ॥ ९१ ॥

पालकं कर्णिकामध्ये पूजयित्वा यथाक्रमम् ।
विभूतिर्भोगदा कान्तिः शङ्खिनी पद्मिनी तथा ॥ ९२ ॥

गान्धारी योगमाता च तथा रक्तोज्ज्वला प्रिये ।
संहारी मांसाहारी च प्राणाहारी तथा परा ॥ ९३ ॥

गृध्रतुण्डी च देवेशि ! द्वादशैता महाबलाः ।
ङकारे संस्थिताः स्वाभिमुखे च मण्डले स्थिताः ॥ ९४ ॥

क्षेत्रपालो गणाध्यक्षो गजवक्त्रो महाबलः ।
नीलगौरवपुच्छायं त्रिनेत्रं च चतुर्भुजम् ॥ ९५ ॥

काद्यं सूत्रं धृतं वामे परशुं शूलं दक्षिणे ।
नागयज्ञोपवीतं च वडमाला प्रलम्बिता ॥ ९६ ॥

दूत्यश्च सर्वास्तादृश्यो द्वादशारे प्रपूजयेत् ।
पालकं कर्णिकामध्ये गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् ॥ ९७ ॥

ईप्सितान् लभते कामान् सर्वद्वन्द्वविवर्जितान् ।
निर्विघ्नस्तु ततो मन्त्री क्षिप्रं भवति सिद्धिभाक् ॥ ९८ ॥

चण्डा चण्डमुखी चण्डा चण्डवेगा महारवा ।
भ्रुकुटी चण्डवीर्या च चण्डभ्रूश्चण्डनायिका ॥ ९९ ॥

चञ्चला चलवेगा च चलजिह्वा च द्वादशी ।
चकारे देवता ह्येता कुलूते ह्यधिकारिणः ॥१००॥

रक्षां कुर्वन्ति देवेशि क्षेत्रपालो महाभृगुः ।
शरदम्बुदसंकाशं तडित्कोटिसमप्रभम् ॥१०१॥

त्र्यक्षं चतुर्भुजं भीमं रक्तमाला प्रलम्बिता ।
काद्यं खट्वाङ्गं वामस्थं सूत्रं शूलं च दक्षिणे ॥१०२॥

शक्तयस्तादृश्यः सर्वे[र्वाः] द्वादशारे व्यवस्थिताः ।
बालकं कर्णिकामध्ये गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् ॥१०३॥

ददन्ति कामिकां सिद्धिं साधको यत्समीहते ।
कालरात्री च वेताली कङ्काली च करङ्किणी ॥१०४॥

किङ्किणी चण्डवेगा च अट्टहासा महारवा।
चण्डमातङ्गिश्चाण्डाली शूकरी श्वामुखी प्रिये ॥१०५॥
छकारे देवता ह्येता ज्ञातव्या वरवर्णिनि।
नायकानुड्डियाने तु क्षेत्रपालो महाजयः ॥१०६॥
इन्द्रनीलप्रतीकाशं दीप्तज्वालासुवर्चसम्।
त्र्यक्षं चतुर्भुजं रौद्रं शङ्खमाला प्रलम्बिता ॥१०७॥
काद्यं दण्डोद्यतं दक्षे शूलं सूत्रं च वामके।
शक्तयस्तादृश्यः सर्वे[र्वाः] द्वादशारे प्रपूजयेत् ॥१०८॥
मध्ये तु पालकं देवं भैरवाकाररूपिणम्।
गन्धपुष्पादिभिर्देवि पूजयित्वा यथाक्रमम् ॥१०९॥
ध्यात्वा तु पूजितो देवि साधकस्य वरप्रदः।
ज्वलिनी ज्वालिनी चैव महाज्वालावलिः प्रभा ॥११०॥
तेजा तेजवती वह्निः स्वतेजा निर्मलोज्ज्वला।
ज्वालावती कराली च विस्फुलिङ्गा शिखा परा ॥१११॥
जकारे देवता ज्ञाः सर्वसत्त्ववशंकरी।
क्षेत्रपालो महाजिह्वो पीठे जालन्धरे स्थितः ॥११२॥
दंष्ट्राकरालं रौद्रं च कोकिलाभं सुभीषणम्।
महाशङ्खकृता माला आपादतललम्बिता ॥११३॥
त्रिनेत्रं खड्गजं भीमं सर्वालङ्कारमण्डितम्।
काद्यं मीनं तथा कर्तृ वामस्थाः करदीपिताः ॥११४॥
शूलं सूत्रं तथा पाशं दक्षिणस्था विराजते।
शक्तयस्तादृश्यः सर्वे[र्वाः] द्वादशैताः प्रपूजयेत् ॥११५॥
पालकं कर्णिकस्थं च गन्धपुष्पादिभिर्यजेत्।
सर्वविघ्नविनिर्मुक्तः सिद्धिं प्राप्नोति मानसीम् ॥११६॥

सुभद्रा भीमभद्रा च भद्रा चैव शुभानना ।
भीमा भीमावती कान्तिः कङ्काली च कपालिनी ॥११७॥
भद्रकाली सुकाली च विकटा कङ्कते[टे]ति च ।
झकारे संस्थिता देव्यः महाबलपराक्रमाः ॥११८॥
मण्डले एकपादे तु महामाया बलोत्कटा ।
त्रिविक्रमो महावीरः क्षेत्रपालो महाबलः ॥११९॥
श्यामवर्णो महाकायस्त्रिनेत्रश्च चतुर्भुजः ।
सर्वाभरणशोभाढ्यः पीतवासा महातनुः ॥१२०॥
कम्बु कार्य्यं धृतं वामे गदा चक्रं तु दक्षिणे ।
वडमालाधरं दिव्यं तादृशीशक्तिभिर्वृतम् ॥१२१॥
कर्णिकस्थं प्रपूजेत गन्धपुष्पादिभिः क्रमात् ।
ध्यात्वा[ता]श्च पूजिताः सर्वे सर्वकामफलप्रदाः ॥१२२॥
शुभंकटा च विकटा कुटिला चैव कण्कटा ।
वीरमाता सुवीरा च खड्गिनी शूलिनी परा ॥१२३॥
छछुन्दरी विडाली च सुभगा द्वादशी मता ।
भकारे देवताः सर्वे[सर्वाः] सर्वकामफलप्रदाः ॥१२४॥
पारशैले महाद्वीपे अधिकारः प्रवर्तते ।
ध्वांक्षो नाम्ना च विख्यातः क्षेत्रपालो भयानकः ॥१२५॥
कृष्णकाकप्रतीकाशस्त्र्यक्षश्चैव चतुर्भुजः ।
ऊर्ध्वकेशो महादंष्ट्रो रक्तान्तायतलोचनः ॥१२६॥
शङ्खमाला गले बद्धा शूलं खड्गं च दक्षिणे ।
कार्य्यं खेटकवामेन सर्वाभरणमण्डितः ॥१२७॥
शक्तीश्च तादृशीः सर्वे[र्वाः] द्वादशारे प्रपूजयेत् ।
पालकं कर्णिकामध्ये गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् ॥१२८॥

प्राप्नुवन्ति महासिद्धिं मनसा यत्समीहते ।
मृगा च शशिरेखा च हरिणी रोहिणीति च ॥१२९॥

अमृतोद्भवा सुवर्णा च जीवरक्षा सुरक्षिका ।
हरिणाक्षी सुजीवा च चन्द्ररेखा सुधा तथा ॥१३०॥

रकारे देवता ह्येताः कलद्वीपे व्यवस्थिताः ।
क्षेत्रपालो जयो भद्रः कुशद्वीपप्रपालकः ॥१३१॥

स्थूलो ह्रस्वो महाकायस्त्रिनेत्रः शूलपाणिनः [कः] ।
काद्यं वामे स्थितं देवि मीनासवप्रपूरितम् ॥१३२॥

भिन्नवैदूर्यतेजाभं मदिरानन्दनन्दितम् ।
क्रीडन्तं शक्तिभिः सार्द्धं कर्णिकस्थं प्रपूजयेत् ॥१३३॥

सर्वान् कामानवाप्नोति साधकस्तु न संशयः ।
व्योमिनी व्योमरूपा च व्योमव्यापी शुभोदया ॥१३४॥

ग्रहचारी सुचारी च विषहारी विषान्तिका ।
जम्भला चैव फेत्कारी देवकी दुर्जया तथा ॥१३५॥

ठकारे चन्द्रमा देव्यः शाल्मलीद्वीपमाश्रिताः ।
क्षेत्रपालो दधीचिस्तु महाबलपराक्रमः ॥१३६॥

निर्मांसो दीर्घकायश्च तारा इव सुदीपितम् ।
त्र्यक्षं चतुर्भुजं रौद्रमस्थिमाला प्रलम्बिता ॥१३७॥

काद्यं चापं धृतं वामे शूलं बाणं च दक्षिणे ।
शक्तयस्तादृश्यः सर्वे[र्वाः] द्वादशारे प्रपूजयेत् ॥१३८॥

पालकं कर्णिकामध्ये बली[लि]पुष्पोपहारकैः ।
ददन्ति ईप्सितां सिद्धिं साधकाय महात्मनः [ने] ॥१३९॥

चञ्चला चपला चण्डा डमरी डामरी शुभा ।
दण्डिनी मुण्डिनी मुण्डा शक्तिनी डाकिनीति च ॥१४०॥

कर्त्तिनी काकिनी देवी डकारे देवताः स्थिताः ।
अधिकारं प्रकुर्वन्ति चीणद्वीपे व्यवस्थिताः ॥१४१॥

क्षेत्रपालः कुमारीशो महाबलपराक्रमः ।
दिगम्बरोर्ध्वजूटस्तु रोचनारुणसन्निभः ॥१४२॥

त्रिनेत्रं द्विभुजं भीमं काद्यं दण्डोद्यतं प्रिये ।
पुण्डरीककृता माला आपादतललम्बिनी ॥१४३॥

क्रीडन्तं दूतिभिः सार्द्धं कर्णिकस्थं प्रपूजयेत् ।
धनकामार्थसौभाग्यं ददते साधकस्य च ॥१४४॥

यमदंष्ट्रा महादंष्ट्रा अन्त्रमाली करालिका ।
विकराली कराली च कालजङ्घा सुजङ्घिका ॥१४५॥

लोहजङ्घा सुजङ्घा च महावेगा निवेगिका ।
ढकारे देवता देवि यवद्वीपं समाश्रिताः ॥१४६॥

क्षेत्रपालो महादंष्ट्रो रक्षां कुर्वन्ति साधकम् ।
वज्रनीलमहादीप्तं त्रिनेत्रमुग्ररूपिणम् ॥१४७॥

चतुर्भुजं शवारूढं कपालकृतशेखरम् ।
काद्यं सर्वं धृतं वामे त्रिशूलं दण्डं दक्षिणे ॥१४८॥

तादृश्यः शक्तयः सर्वे[र्वाः] द्वादशारे प्रपूजिताः ।
पालकं कर्णिकामध्ये पूजिताश्च फलप्रदाः ॥१४९॥

बला चातिबला चैव अजिता चापराजिता ।
जया च विजया देवी जम्भनी स्तम्भनी तथा ॥१५०॥

अन्वनी मोहिनी माया निगडा द्वादशी मता ।
कामरूपे स्थिता देवी कुर्वन्ति[न्ती] चाधिकारकम् ॥१५१॥

विडालः क्षेत्रपालस्तु क्षेत्रं पालयते सदा ।
दीर्घाननो महाकायो विशालनयनो महान् ॥१५२॥

काद्यं खट्वाङ्गं वामस्थं शूलं दण्डं च दक्षिणे ।
अतसीपुष्पसंकाशं नानाभरणमण्डितम् ॥१५३॥

क्रीडन्तं शक्तिभिः सार्द्धं कर्णिकस्थं प्रपूजयेत् ।
ददन्ति महतीं लक्ष्मीं विघ्नसंघान् व्यपोहति ॥१५४॥

णकारे देवताः सर्वे[र्वाः] साधकाय वरप्रदाः ।
दन्तुरा रोषभीमा च अभ्रमालाकुला शुभा ॥१५५॥

चलजिह्वाग्रनेत्रा च रुरुहुङ्कारिका तथा ।
खादका रूपनामा च संहारी च क्षयान्तिका ॥१५६॥

कण्डनी पेषिणी चैव महाग्रासी कृतान्तिका ।
तकारे देवता ह्येताः पुष्करद्वीपमाश्रिता ॥१५७॥

क्षेत्रपालः शुचिर्नाम महाबलपराक्रमः ।
श्वेतारुणनिभाकारः सर्वलक्षणसंयुतः ॥१५८॥

त्र्यक्षो विशालनयनो दीर्घभ्रूर्दीर्घनासिकः ।
वर्टेन्दीवरमालाभिः माला कण्ठे विराजते ॥१५९॥

काद्यं दक्षे धृतं दीप्तं खड्गखेटकधारितम् ।
क्रीडन्तं सह दूतीभिः द्वादशारे प्रपूजयेत् ॥१६०॥

कर्णिकस्थं यजेद्देवि पालकं सिद्धिदायकम् ।
डम्भकी डिमिडिम्भा वै कैवर्ती कज्जलोहिका ॥१६१॥

द्रवणी द्रावणी क्षोभा स्रवनी स्रावनीति च ।
महोत्कटा मदोन्मत्ता मदवाहा मदाम्बिका ॥१६२॥

थकारे देवताः ख्याताः कटाहद्वीपमाश्रिताः ।
क्षेत्रपालो महाध्वांक्षस्त्रिनेत्रः कृष्णभासुरः ॥१६३॥

चतुर्भुजो महाकायो अस्थिमाला प्रलम्बिता ।
काद्यं घण्टा स्थिता वामे त्रिशूलं दण्डं दक्षिणे ॥१६४॥

शक्तयस्तादृश्यः सर्वे[र्वाः] क्रीडमानं विचिन्तयेत् ।
पालकं कर्णिकामध्ये गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् ॥१६५॥
ददन्ति ईप्सितान् भोगान् साधकस्य महात्मनः ।
अरुणा घोषदेवी च रेवती भोगदायिका ॥१६६॥
स्तम्भनी घोरघोषा च घोररूपा च धारिणी ।
घोरा घोरतरा घोरा अतिघोरा भयानका ॥१६७॥
दकारे देवता राजा चन्द्रद्वीपे व्यवस्थितः ।
क्षेत्रपालो महानन्दी त्रिनेत्रो वपुलिङ्गलः ॥१६८॥
कपिवक्त्रश्चतुर्बाहुः पीतमाला प्रलम्बिता ।
काद्यं मुण्डं धृतं वामे शूलं पट्टिशं दक्षिणे ॥१६९॥
दूतय[त्यश्च]स्तादृश्यः सर्वे[र्वाः] द्वादशारे प्रपूजयेत् ।
पालकं कर्णिकामध्ये गन्धपुष्पादिपूजिते ॥१७०॥
ईप्सितान् ददते कामान् पालकस्य प्रसादतः ।
भीमरावा सुरावा च शास्तनी च सुरावका ॥१७१॥
स्तम्भनी रोषणी रौद्री रुद्रावन्या कलापहा ।
महाशक्तिस्तथा क्षान्तिर्वज्रतुण्डी बृहन्मुखी ॥१७२॥
घकारे देवता ह्येता पूजनीयाः सदा बुधैः ।
क्षेत्रपालः सुगन्धी च गन्धर्वः पीठहस्तकः ॥१७३॥
अञ्जनद्वीपवासिन्य आर्तानामार्तिनाशकाः ।
नीलाञ्जननिभा दीप्तं त्र्यक्षं वै शूलपाणिनम् ॥१७४॥
पारिजातकृता माला कण्ठस्था च प्रलम्बिता ।
काद्यं वीणां तथा सूत्रं विस्फुरन्तं महाबलम् ॥१७५॥
शक्तयस्तत्स्वरूपाश्च द्वादशारे प्रपूजयेत् ।
पालके सहिताः देव्यः पूज्यमानः श्रियं लभेत् ॥१७६॥

कौलिनी कृन्तनी काली कालसर्वातिनी कला।
अन्तेष्टी च प्रतिष्ठा च शान्तिपुष्टिकरी तथा ॥१७७॥

जाया धृतिकरी सौम्या कामदा च शुभानना।
नकारे देवताः ख्याता रत्नद्वीपाधिकारिणः ॥१७८॥

क्षेत्रपालो महादीप्तो अतिदीर्घो भयाननः।
पीतगौरेण वर्णेन रत्नमाला प्रलम्बिता ॥१७९॥

काद्यं वामे तथा यष्टिं भ्रामयन्तं महाबलम्।
क्रीडन्तं शक्तिभिः सार्द्धं कर्णिकस्थं प्रपूजयेत् ॥१८०॥

पूजनात् सर्वकामानि लभते साधकोत्तमः।
धर्मा धर्मवती शीला पापहा धर्मवर्द्धिनी ॥१८१॥

धर्मरक्षी च माता च धर्माधर्मवतीति च।
पकारे देवता राजा क्षौरद्वीपनिवासकृत् ॥१८२॥

पुष्पदन्तेति विख्यातः क्षेत्रपालो महाबलः।
नीलगौरेण वर्णेन खरास्यं च चतुर्भुजम् ॥१८३॥

जपापुष्पैर्वृता माला आपादगलकाश्रिता।
काद्यं वेणुं धृतं वामे शूलं पाशं च दक्षिणे ॥१८४॥

पूजयेत् कर्णिकामध्ये पालकं शक्तिभिः सह।
गन्धपुष्पादिभिः पूज्य भुक्तिं मुक्तिं ददन्ति ताः ॥१८५॥

सुगतिर्दुर्मतिर्मेधा विमला सुविकाशिनी।
सिद्धिर्बुद्धिर्मतिः कान्तिर्बलोत्साहा सुवर्द्धनी ॥१८६॥

निर्लेपा च परा देवी फकारे देवतास्त्विमाः।
गोमेदद्वीपवासिन्यो धनदो नाम पालकः ॥१८७॥

लम्बोदरो नीलरक्तो दीर्घास्यो रक्तलोचनः।
मुक्ताफलकृता माला आपादतललम्बिता ॥१८८॥

त्र्यक्षश्चतुर्भुजो भीमः खड्गकाद्यधृतायुधः ।
गदाशूले धृते दक्षे रक्तवस्त्रपरिच्छदः ॥१८९॥
पूजितः शक्तिभिः सार्द्धं गन्धपुष्पादिभिः क्रमात् ।
धनमारोग्यमायुष्यं ददते साधकस्य तु ॥१९०॥
रक्ता चैव विरक्ता च उद्वेगा शोकवर्द्धिनी ।
कामा तृष्णा क्षुधा मोहा निद्रालस्यामया ज्वरा ॥१९१॥
सुतृष्णा रोदिनी कुत्सा मला चोच्छिष्टवाससी ।
बकारे देवता राजा गर्भोदद्वीपवासकृत् ॥१९२॥
विपुलो नाम क्षेत्रेशो महाबलपराक्रमः ।
सर्वलक्षणसम्पूर्णः पुष्कराद्यश्चतुर्भुजः ॥१९३॥
नीलमेघवपुः श्रेष्ठः काद्यं कम्बु धृतं करे ।
त्रिशूलं दक्षिणे पाशं वडमालाविभूषितम् ॥१९४॥
शक्तयस्तादृश्यः सर्वे[र्वाः] पालके च प्रपूजयेत् ।
ददन्ति मानसीं सिद्धिं साधकाय वरप्रदाः ॥१९५॥
तृष्णा च कामदा भोगा विदुषी शोकदा तथा ।
आनन्दा च सुनन्दा च महानन्दा शुभङ्करी ॥१९६॥
वीतरागा महोत्साहा जितरागा मनोरमा ।
भकारे देवता राजा सूर्यद्वीपनिवासकृत् ॥१९७॥
सुनन्दो नाम विख्यातः क्षेत्रपालो महाबलः ।
सर्वावयवसम्पूर्णस्त्रिनेत्रश्च वृकोदरः ॥१९८॥
नागसूत्रं धृतं कण्ठे काद्यं शूलं च दक्षिणे ।
शक्तिः कम्बु धृतं वामे तद्रूपशक्तिभिर्वृतम् ॥१९९॥
गन्धपुष्पादिभिः पूज्यो द्वादशारे सकर्णिके ।
विपुलां ददते सिद्धिं साधकाय वरप्रदाम् ॥२००॥

मनोन्मनी मनःक्षोभा मदोन्मत्ता मदालसा ।
मदोगजा मदोनामा कामानन्दा सुविह्वला ॥२०१॥

महावेगा सुवेगा च अतिवेगा क्षयापहा ।
मकारस्य इमा देव्य आसवद्वीपमाश्रितः ॥२०२॥

एकनेत्रो महाशुक्रो दीप्ताक्षश्च चतुर्भुजः ।
कुम्भे काद्यं धृतं वामे त्रिशूलं सूत्रं दक्षिणे ॥२०३॥

शक्तयस्तादृश्यो ज्ञेया द्वादशारे प्रपूजयेत् ।
क्षेत्रेशं कर्णिकामध्ये पूजनात् कामिकं लभेत् ॥२०४॥

हयवेगा सुवेगा च महावेगवती महान् ।
चक्रवेगातिरौद्रा च चलचिन्त्यावती मती ॥२०५॥

रोदनी क्षोदनी बाला अतीवकलहप्रिया ।
यकारे देवताः ख्याता मरुद्देशसमाश्रितः ॥२०६॥

विडालो नाम विख्यातो क्षेत्रपालो बलोत्कटः ।
चित्राङ्गश्चित्रवर्णाभो विडालवदनो महान् ॥२०७॥

चतुर्भुजो महादंष्ट्रो महादीप्ताक्षः सूर्यधृक् ।
काद्यं दण्डं धृतं वामे शूलं चक्रं च दक्षिणे ॥२०८॥

शक्तयस्तादृश्य सर्वे[र्वाः] द्वादशारे प्रपूजयेत् ।
क्षेत्रेशं कर्णिकामध्ये वरदानोद्यतं शुभम् ॥२०९॥

आयुरारोग्यमैश्वर्यं साधकाय प्रयच्छति ।
विद्युज्जिह्वा महाजिह्वा शृङ्गाटा कुटिलानना ॥२१०॥

स्फुरज्ज्वाला सुतेजा च महाकाली तथैव च ।
भस्मान्तकी क्षयान्ती च ज्वलिनी विस्फुलिङ्गिका ॥२११॥

रेफस्था च इमा देव्यो वसन्तद्वीपवासिनीः ।
शुकारुणश्च नाम्ना वै क्षेत्रपालो महाबलः ॥२१२॥

नीलस्फटिकवर्णाभः शु[क]तुण्डो वर्तुलाननः ।
चतुर्भुजो महादक्षो नागाभरणमण्डितः ॥२१३॥

काद्यं नागं धृतं वामे शूलं खड्गं च दक्षिणे ।
शक्तयस्तादृशीर्ध्यायेत् पूजिताश्च फलप्रदाः ॥२१४॥

उल्लेखा च पताका च भोगा भोगवती महान् ।
महाभोगातिभोगा च भोगाढ्या भोगपारगा ॥२१५॥

ऋद्धिर्वृद्धिर्धृतिः कान्तिः लकारे देवताः शुभाः ।
अमृतद्वीपवासिन्यः क्षेत्रपालः शुभाननः ॥२१६॥

महाबलो महामौनी त्रिनेत्रः शूलपाणिकः ।
रत्नमाला शिरे दिव्या काद्यं वामे परिस्थितम् ॥२१७॥

सर्वालङ्कारसंपन्नो नीलवस्त्रपरिच्छदः ।
तद्रूपाः शक्तयः पूज्याः सर्वकामफलप्रदाः ॥२१८॥

वरिष्ठा च गरिष्ठा च अमृता च पलाशिनी ।
हरिणाक्षी सुवर्णा च हेमरेणुः सुपिङ्गला ॥२१९॥

रत्ना च रत्नद्वीपा च सुद्वीपा रत्नमालिनी ।
वकारे देवता ह्येते आनन्दद्वीपवासिनः ॥२२०॥

क्षेत्रपालस्तु विख्यातो नाम्ना चैव सुरप्रियः ।
सन्ध्यारुणप्रतीकाशो मदविभ्रान्तलोचनः ॥२२१॥

सितपुष्पैः कृता माला कण्ठस्था च विराजते ।
काद्यं खट्वाङ्गं वामस्था पिशितं शूलं दक्षिणे ॥२२२॥

सर्वाभरणसपन्नो रत्नवस्त्रपरिच्छदः ।
पूजयेत् कर्णिकामध्ये धूपदीपादिभिः प्रिये ॥२२३॥

सर्वकामानवाप्नोति मनसा यत्समीहते ।
संवरी वर्वरी भृङ्गी घण्टाकर्णा स्वरानना ॥२२४॥

हयग्रीवा च जङ्घा च सर्वग्रासी कृतान्तिका ।
सर्वाशी च महाभक्षा महादंष्ट्रातिभैरवा ॥२२५॥

शकारे देवताश्चेमाः कथिताश्च महायशे ।
गन्धर्वद्वीपवासिन्यश्चिदा[त्रा]ङ्गो नाम पालकः ॥२२६॥

विचित्राभरणो दिव्यो गौरवर्णो महाद्युतिः ।
त्र्यक्षश्चतुर्भुजः सौम्यः शशाङ्ककृतशेखर[रः] ॥२२७॥

काद्यं सूत्रं धृतं वामे शूलं खट्वाङ्गं दक्षिणे ।
ध्यानयुक्तो जपेन्मन्त्री शक्तिभिः कर्णिकास्थितम् ॥२२८॥

विचित्रांश्च भवे भोगान् स्वेच्छया यत्समीहते ।
रागा रागवती क्रोधा महाक्रोधा च भैरवा ॥२२९॥

क्रन्दनी रोदनी कलहा कङ्काली कलहाम्बिका ।
दुर्भेद्या दुर्भया चैव दुर्निरीक्ष्या सुभीषणा ॥२३०॥

षकारे देवता देवि अग्निद्वीपनिवासिनः ।
सुरानन्दो महादीर्घः क्षेत्रपालो महाबलः ॥२३१॥

लाजावर्तनिभो दीप्तस्त्रिनेत्रश्च त्रिशूलधृक् ।
काद्यं वामे धृतं देवि सर्वालङ्कारमण्डितम् ॥२३२॥

शक्तयस्तादृश्यः सर्वे[र्वाः] पालकेन समं यजेत् ।
प्रापयन्ती महालक्ष्मीः साधकस्य वरप्रदाः ॥२३३॥

नटी नाटी कुनाटी च वाटकी हाटकी चटी ।
कङ्कटा विकटा चैव सुभटा च भटोद्भटा ॥२३४॥

सकारे देवता ह्येता अङ्गारद्वीपवासिनः ।
दुर्जयो नाम विख्यातः क्षेत्रपालो महाबलः ॥२३५॥

चतुर्भुजो महाकायो नीलजीमूतसन्निभः ।
नानालङ्कारसंयुक्तः काद्यखट्वाङ्गधारकः ॥२३६॥

शूलं पाशं धृतं दक्षे दीप्यमानं महौजसम् ।
तद्रूपाः शक्तयः पूज्याः साधकाय वरप्रदाः ॥२३७॥

नानाक्षी नादरूपा च सर्वकारी गमा तथा ।
अनुचारी सुचारी च चन्द्रनीला प्रवाहिणी ॥२३८॥

संयोक्त्री च वियोक्त्री च हंसाख्या च विलासिनी।
कुलद्वीपे तु वासिन्यो हकाराक्षरसम्भवाः ॥२३९॥

प्रद्युम्नो नाम विख्यातः क्षेत्रपालो महाबलः ।
हिमकुन्देन्दुवर्णाभं त्रिनेत्रं च चतुर्भुजम् ॥२४०॥

किरीटिनं कुण्डलिनं वडमालाविभूषितम् ।
गदां कम्बुं धृतं वामे शूलं चक्रं तु दक्षिणे ॥२४१॥

नानावर्णकृताटोपं महादीप्तिसमुज्ज्वलम् ।
शक्तयस्तद्विधाः सर्वे[र्वाः] पालके सहितार्चयेत् ॥२४२॥

ध्याता च पूजिता देव्यः साधकाय फलप्रदाः ।
सर्वग्रासी कृतान्ती च पवनी पावनी तथा ॥२४३॥

भेदिनी छेदिनी चैव सर्वकाली क्षुधाशनी ।
उच्छूष्मा देवगान्धारी भस्मान्ता वाडवानला ॥२४४॥

क्षकारे देवता राजा[एता] नग्नद्वीपाधिवासिनः ।
क्षेत्रपालो महाकायो महाबलपराक्रमः ॥२४५॥

कृष्णाञ्जननिभाकारो महादीप्तः करालिकः ।
त्र्यक्षश्चतुर्भुजो भीमो ग्रसन्निव चराचरम् ॥२४६॥

कपालमालाभरणः काद्यखट्वाङ्गधारकः ।
त्रिशूलं दक्षिणे पाशं शक्तयस्तस्य तादृशाः ॥२४७॥

पूजयेत् कर्णिकामध्ये साधकाय वरप्रदाः ।
चतुस्त्रिंशतिद्वीपानि क्षेत्रपालाः क्रमे स्थिताः ॥२४८॥

पूजा ध्यानं च देवेशि कथितं गूढगोचरम् ।
सर्वमन्त्रे मया गुप्तं संस्फुटं श्रीमतोत्तरे ॥२४९॥

अतीव सरहस्यं तु पृच्छस्वान्यं यथारुचि ।
भैरवस्य वचः श्रुत्वा हृष्टरोमा च पार्वती ॥२५०॥

पृच्छते च महादेवं प्रणम्य शिरसा पुनः ।

श्रीदेव्युवाच

त्वत्प्रसादान्मया ज्ञातं क्षेत्रपालादिनिर्णयम् ॥२५१॥
अधुना श्रोतुमिच्छामि गायत्र्यादिविनिर्णयम् ।

श्रीभैरव उवाच

षट् सिद्धाः षट्पुराश्चैव पूर्वं च कथिताः प्रिये ॥२५२॥

गायत्रीं च वदिष्यामि षटसिद्धस्य सुरेश्वरि ।
शिखानाथस्य गायत्री पूर्वं च कथिता प्रिये ॥२५३॥

वदेन्मत्स्येन्द्रनाथाय विद्महे तदनन्तरम् ।
महासिद्धायेति पदं धीमहीति ततः परम् ॥२५४॥

तन्नः सिद्धिः प्रचोदेति याच्छब्दं च समुच्चरेद् ।
वदेद् गोरक्षनाथाय विद्महे च ततः परम् ॥२५५॥

चतुर्थ्यन्तं श्रीनाथ धीमहीति ततो वदेत् ।
तन्नो योगीपदं प्रोच्य प्रचोदयात्ततः परम् ॥२५६॥

श्रीनाथाय पदं ब्रूयाद्विद्महे तदनन्तरम् ।
वदेज्जालन्धरायेति धीमहीति ततोच्चरेत् ॥२५७॥

तन्नो नाथः पदं प्रोक्ता[क्त्वा] प्रपूर्वं चोदयाद्वदेत् ।
मित्रनाथाय विद्महे तत्त्वज्ञाय च धीमहि ॥२५८॥

तन्नो नाथ प्रचोदेति याच्छब्दं द्य[त]दनन्तरम् ।
वदेदुत्कण्ठनाथाय विद्महे तदनन्तरम् ॥२५९॥

शिवप्रियाय धीमेति हीति शब्दं ततः परम् ।
तन्नो योगी प्रेति पदं चोदयात्तदनन्तरम् ॥२६०॥

इति श्रीमहामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गते श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये
चतुस्त्रिंशतिद्वीपद्वीपाधिपक्षेत्रपाल-
ध्यानविधानक्रमनिर्णयो नाम

षड्विंशतितमः पटलः ॥ २६ ॥

●

सप्तविंशः पटलः

श्रीदेव्युवाच

देवदेव कुलेशान संसारार्णवतारक ।
श्रुतं मे निखिलं सर्वं द्वीपाम्नायं सुविस्तरम् ॥ १ ॥

अद्यापि कथ्यतां नाथ चक्राम्नायं यथाक्रमम् ।
कति चक्राः क्रमे ख्याताः कासां[केषां]तत्र प्रपूजनम् ।
पूजितैश्च फलं किं च एतदाख्याहि मे प्रभो ॥ २ ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु दुर्गे महाभागे साधु त्वं वीरवन्दिते ।
कथयामि च ते भद्रे चक्राम्नायस्य पूजनम् ॥ ३ ॥

परचक्रस्य मथनं सदा विजयवर्द्धनम् ।
सर्वशान्तिकरं हृद्यमिच्छासिद्धिप्रदायकम् ॥ ४ ॥

फाल्गुनस्य सिते पक्षे चतुर्दश्यां वरानने ।
चैत्रे कृष्णे चतुर्दश्यां ज्येष्ठे मासि चतुर्थिका ॥ ५ ॥

आषाढस्य चतुर्दश्यां नभे शुक्ला तथाष्टमी ।
आश्विनस्य तु मासस्य शुक्ला चैव तु अष्टमी ॥ ६ ॥

कार्तिके सितचतुर्दश्यां मार्गशीर्षस्य पञ्चमी ।
पौषे शुक्लाष्टमी प्रोक्ता माघे कृष्णचतुर्दशी ॥ ७ ॥

वैशाखे चाष्टमी शुक्ला चक्राम्नायं यजेत् सुधीः ।
एतान् सर्वान् समासाद्य पूजयेद्विधिवत्सुधीः ॥ ८ ॥

वाञ्छितार्थनिमित्तेन चक्रं पूज्यं यथाक्रमम् ।
ब्रह्मणः[ब्राण्याः] प्रथमं चक्रं माहेश्वर्या द्वितीयकम् ॥ ९ ॥

कौमार्याश्च तृतीयं तु वैष्णव्यास्तु चतुर्थकम् ।
वाराह्याः पञ्चमं प्रोक्तम् ऐन्द्र्या षष्ठं वरानने ॥ १० ॥

चामुण्डायाः सप्तमं चक्रं चण्डिकायास्तथाष्टमम् ।
महालक्ष्म्यास्तु नवमं यामलं तु द्विपञ्चकम् ॥ ११ ॥

नवात्मानं महादेवि द्वादशं परिकीर्तितम् ।
दूतीचक्रं वरारोहे नित्यक्लिन्ना तथापरम् ॥ १२ ॥

एकवीरामहाचक्रं निग्रहं च त्रिपञ्चकम् ।
दुर्गाचक्रं ततो देवि षोडशं परिकीर्तितम् ॥ १३ ॥

हेला लीला तथा दोला उच्छुष्मा च चतुष्टयम् ।
उपचक्रा मयास्था[ख्या]ताश्चक्रबाह्ये प्रपूजयेत् ॥ १४ ॥

हेला कापालिकीचक्रं लीला वागेश्वरीमतम् ।
दोला वै सौगतं चक्रं उच्छूष्मं मातङ्गिनी मतम् ॥ १५ ॥

ब्राह्मीचक्रं तु पूर्वेण माहेशी दक्षिणे प्रिये ।
कौमारी पश्चिमे पूज्या वैष्णवी चान्तरे तथा ॥ १६ ॥

वाराही अग्निदिग्भागे ऐन्द्री नैर्ऋत्यगोचरे ।
चामुण्डा वायवे पूज्या चण्डिका ईशगोचरे ॥ १७ ॥

महालक्ष्मी तु मध्यस्था चक्राणां च क्रमो ह्ययम् ।
हेला तु दक्षिणे पूज्या लीला पश्चिमगोचरे ॥ १८ ॥

लीला तु उत्तरे देवि उच्छुष्मां पूर्वतो यजेत् ।
वेदीं कृत्वा यजेद्देवि एकैकास्तु यथा क्रमात् ॥ १९ ॥

त्रयोदशकरं रम्यं नवहस्ता चतुष्टिका ।
चतुर्द्वारं चतुष्कोणं पताकातोरणान्वितम् ॥ २० ॥

मण्डलं सर्वतोभद्रं सर्वेषां चक्रमध्यतः ।
एकाशीति च योगिन्यो मूलचक्रे प्रपूजयेत् ॥ २१ ॥

दशमं भैरवं पूज्य शक्तिस्थं यामलं प्रिये।
विघ्नेशं बटुकं देवि कुमारौ द्वौ प्रपूजयेत् ॥ २२ ॥

महोत्सवस्तु कर्तव्यः शङ्खदुन्दुभिनादितः।
नाना भक्ष्याणि दिव्यानि खानपानान्यनेकधा ॥ २३ ॥

नानालङ्कारसंयुक्ता नानावस्त्रविभूषिताः।
एकरात्रं द्विरात्रं वा त्रिरात्रं पञ्चरात्रिकम् ॥ २४ ॥

षट्सप्ताष्टनवरात्रं वा यजेदात्मार्थसिद्धये।
आँ ह्राँ ब्रह्माणि योगिनीं पूजयेत्क्रमशः प्रिये ॥ २५ ॥

इँ ह्रीं चैव माहेशीं योगिनीं च समर्चयेत्।
ऊँ ह्रूँ च इति कौमारीं योगिनीं पूजयेत्प्रिये ॥ २६ ॥

ऋँ ह्रूँ च एव वैष्णव्या नवैते पूजयेत्क्रमात्।
ऌँ ह्रैँ वाराह्य[हि] देवेशि नवैते कामदा यजेत् ॥ २७ ॥

एँ ह्रीँ इन्द्राणि संपूज्य नानायोगिनि पूजयेत्।
ओँ ह्रौँ चामुण्डा आद्यस्तु नवभिः संप्रपूजयेत् ॥ २८ ॥

अँः हँ चण्डिका पूज्या क्रमेण नवभिः प्रिये।
उँ लाँ क्षाँ ह्रीँ नमः........................ ॥ २९ ॥

मध्यचक्रं प्रपूज्येत लक्षादौ क्रमशः प्रिये।
उँकारादि नमश्चान्ते मूलं चक्रं प्रपूजयेत् ॥ ३० ॥

ब्राह्मी चैव तु अक्षोभ्या ऋक्षकर्णी च राक्षसी।
क्षयाक्षया च चिपिटा कृष्णा वै कृष्णलालसा ॥ ३१ ॥

ब्रह्माण्या योगिनी पूज्या नवभिर्भैरवैर्युता।
असिताङ्गसमायुक्ता स्वसिद्धिफलकाङ्क्षया ॥ ३२ ॥

हेला लीला तथा गुप्ता लुप्ता लङ्का तथा परा।
लङ्केशी लालसा देवी विमला माहेश्वरी परा ॥ ३३ ॥

रुरुनाथसमायुक्ता नवमीं मध्यतो यजेत् ।
हुताशनी विडालाक्षी हुँकारी वडवामुखी ॥ ३४ ॥
सिंहला भैरवी चैव क्रोधनामा भयावहा ।
कौमार्या च समायुक्ता चण्डनाथसमन्विता ॥ ३५ ॥
मध्यदेशे प्रपूज्येत चक्राधिष्ठितनायिकाः ।
सर्वज्ञा रेवती शान्ता ऋग्वेदा च भयानना ॥ ३६ ॥
विक्रान्ता विश्वरूपा च तथा चैव सरस्वती ।
वैष्णव्या सहिता देवी क्रोधनाथसमन्विता ॥ ३७ ॥
तालजङ्घा बृहत्कुक्षिर्विद्युज्जिह्वा भयङ्करी ।
मेघनादा प्रचण्डा च कालकर्णी तु रूपहा ॥ ३८ ॥
वाराह्या च समायुक्ता भैरवोन्मत्तसंयुताः ।
चक्रमध्ये प्रपूज्यैता इच्छासिद्धिप्रदायिकाः ॥ ३९ ॥
चम्पा चम्पावती चैव प्रलया प्रलयान्तिका ।
पञ्चानना पिशाची च पिशिताशी च लोलुपा ॥ ४० ॥
ऐन्द्री च नवमी देवी कपालीशसमन्विता ।
मध्यचक्रे प्रपूज्यैताः शत्रुनिर्नाशिनीः पराः ॥ ४१ ॥
वामा च रामणी चैव वामना विकृतानना ।
वायुवेगा परा उग्रा चित्तानन्दा स्वरूपिणी ॥ ४२ ॥
चामुण्डा नवमी देवी भीमनाथेन संयुता ।
मध्यचक्रे प्रपूज्यैताः शत्रुनिर्नाशिनीः पराः ॥ ४३ ॥
कालहन्त्री कुला चण्डा प्रचण्डा चण्डनायिका ।
पिशिताशी च फेत्कारी सिंहनादा तथाष्टमी ॥ ४४ ॥
चण्डिका नवमी देवी मेघनाथसमन्विता ।
यमजिह्वा जयन्ती च दुर्जया तु जयन्तिका ॥ ४५ ॥

उल्हका रेवती चैव पूतना च तथाष्टमी ।
महालक्ष्मी तु नवमी संहारभैरवान्विता ॥ ४६ ॥

चक्रमध्यस्थिता पूज्या सर्वकामार्थसिद्धिदा ।
एकाशीतिक्रमं पूज्य देशिकेन वरानने ॥ ४७ ॥

पुत्रकामी वरारोहे ब्राह्मीचक्रं प्रपूजयेत् ।
महेश्याः सिद्धिकामाय कौमार्या रिपुनाशने ॥ ४८ ॥

वैष्णवी[व्याः] राज्यकामाय वाराह्याः सैन्यदारणे ।
परराष्ट्रजयार्थाय ऐन्द्रीचक्रं प्रपूजयेत् ॥ ४९ ॥

उपसर्गेषु रौद्रेषु देशभङ्गे कुलक्षये ।
महाभये समुत्पन्ने चामुण्डाचक्रं पूजयेत ॥ ५० ॥

संग्रामे दुर्गमे घोरे परराष्ट्रेण पीडने ।
चण्डीचक्रं प्रपूज्येत प्रयत्नात् जयकाङ्क्षिभिः ॥ ५१ ॥

राष्ट्रभ्रष्टे श्रियाहीने शत्रुवर्गेण पीडिते ।
पूजयित्वा[येच्च] वरारोहे लक्ष्म्याश्चक्रं प्रयत्नतः ॥ ५२ ॥

सौभाग्यार्थनिमित्तेषु क्लिन्नाचक्रं प्रपूजयेत् ।
शत्रुनिग्रहकार्येषु दूतीचक्रं यजेत्सुधीः ॥ ५३ ॥

महासिद्धिनिमित्तार्थम् एकवीरां प्रपूजयेत् ।
पापसंदहनार्थाय मुक्तिकामजिगीषया ॥ ५४ ॥

नवात्मानं प्रपूज्येत यथा च दिग्विभागशः ।
गन्धपुष्पादिभिर्धूपैर्दीपैर्नैवेद्यसंयुतैः ॥५५॥

चन्दनाक्षतकाश्मीरैरगरुमृगनाभिकैः ।
पुष्पमालाम्बरैर्दिव्यैर्हारकुण्डलकङ्कणैः ॥ ५६ ॥

आसवैर्विविधाकारैः भक्ष्यभोज्यैरनेकशः ।
हेमकुम्भैः सुसंपूर्णैः रक्तवस्त्रादिना युतैः ॥ ५७ ॥

ताम्रजैर्मृण्मयैर्वापि चूतपल्लवशोभितैः ।
पञ्चरत्नसगर्भैश्च सुगन्धैर्वारिपूरितैः ॥ ५८ ॥
वितानोपरि संछन्ने चक्रपीठे मनोहरे ।
काद्यकम्बुकृतैः पात्रैः क्रमं त्वत्रावतारयेत् ॥ ५९ ॥
पूजयेत्तत्क्रमात् सायमुद्धरित्वा महामतिः ।
महादुर्गनिमित्त्य[त्ते]र्थे सङ्कटे शत्रुपीडिते ॥ ६० ॥
संग्रामे दुर्जये घोरे महाव्याधिप्रपीडिते ।
दुर्भिक्षे देशभग्ने च गजअश्वप्रपीडिते ॥ ६१ ॥
दुर्गाचक्रं प्रपूज्येत सर्वशान्तिनिमित्तये ।
सर्वदुःखविनिर्मुक्तः सर्वकामसमन्वितः ॥ ६२ ॥
प्राप्नोति ईप्सितान्कामान्मनसा यत्समीहते ।
सर्वकामसमापन्नः सर्वरोगविवर्जितः ॥ ६३ ॥
सर्वद्वन्द्वविनिर्मुक्तः सर्वसत्त्वविवर्जितः ।
अनेन विधिना देवि यस्तु देवीं प्रपूजयेत् ॥ ६४ ॥
शत्रवो विलयं यान्ति इच्छासिद्धिः प्रवर्तते ।
वर्णान्तस्थौ समुद्धृत्य कीटं तस्यासने स्थितम् ॥ ६५ ॥
क्रमशो भेदयेद्देवि स्वरैकैकमनुक्रमात् ।
बिन्दुना भूषितं कृत्वा वाग्भवादौ प्रपूजयेत् ॥ ६६ ॥
ब्रह्माण्यसिताङ्गयुक्ता पूर्वादौ यामलं यजेत् ।
सर्वोपचारसंयुक्तं सबलिं यस्तु पूजयेत् ॥ ६७ ॥
सर्वान्कामानवाप्नोति वाञ्छितार्थं लभेद् ध्रुवम् ।
प्रथमं योगिनीचक्रं द्वितीयं यामलं स्मृतम् ॥ ६८ ॥
तृतीयं भैरवं चक्रं चक्राम्नायप्रकाशितम् ।
एका तु योगिनी यत्र वीराश्चैव असंख्यकाः ॥ ६९ ॥

योगिनीतंतु[चक्रं] विज्ञेयं चक्राम्नाये वरानने ।
भैरवोऽप्येको यत्रास्ते योगिन्यश्च असंख्यकाः ॥ ७० ॥

भैरवं तत्तु विज्ञेयं चक्रं वै वीरनायिके ।
भैरवं भैरवीयुक्तं यामलं तत्तु कीर्तितम् ॥ ७१ ॥

सर्वकाले प्रपूज्येत देशिकः सिद्धिमिच्छता ।
चक्राम्नायमजानंश्च यस्तु चक्रं प्रपूजयेत् ॥ ७२ ॥

निष्फला तु क्रिया तस्य उक्तार्थं नैव सिद्ध्यति ।
विपरीतफलं तस्य देवतानां प्रकोपनम् ॥ ७३ ॥

व्याधिः शूलं ज्वरं दाहं देशोच्छेदं कुलक्षयम् ।
आचार्यस्य भवेद्देवि साधकः सिद्धिहानिकृत् ॥ ७४ ॥

विधियुक्तं प्रकुरुते आगमार्थविदस्तु यः ।
स प्राप्नोत्युत्तमां सिद्धिं यथोदितं मया पुरा ॥ ७५ ॥

सर्वकामार्थसिद्ध्यर्थमभीष्टफलमाप्नुयात् ।
आयुरारोग्यमैश्वर्यं पुत्रदारार्थसिद्धिदम् ॥ ७६ ॥

महाक्लेशोपशमनं सर्वदुःखविनाशनम् ।
संक्षेपेण मया तुभ्यं चक्राम्नायं प्रकाशितम् ॥ ७७ ॥

संस्फुटं विधिसंयुक्तम् अप्रज्ञस्य प्रबोधनम् ।
वीरभोज्यं प्रकर्तव्यं बहिर्बलिं ततः क्षिपेत् ॥ ७८ ॥

यक्षराक्षसभूताश्च वेतालाः क्षेत्रपालकाः ।
डाकिन्यश्च तथा रामाः पूतनाः कठपूतनाः ॥ ७९ ॥

पीठजाः क्षेत्रजाश्चैव कुलजाश्च विशेषतः ।
नानारूपधराश्चान्ये योगिन्यो बलवत्तराः ॥ ८० ॥

नानादेशनिवासिन्यो अस्मिंश्चक्रे समागताः ।
समयार्थिन्य येचान्ये[याश्चान्याः]तथा च बलिकांक्षिणीः ॥८१॥

तृप्यन्तु आसवैर्दिव्यैर्गन्धपुष्पादिफल्गुपैः ।
तृप्ता ददन्तु कामानि वाञ्छितार्थप्रदाः शुभाः ॥ ८२ ॥
इति भूपबलिं दद्याद् यावच्चक्रं प्रवर्तते ।
चक्राम्नायमिदं गुह्यं मयाख्यातं सुदुर्लभम् ।
किमन्यत् पृच्छसे देवि तदहं कथयामि ते ॥ ८३ ॥

श्रीदेव्युवाच

अथ मे गहनं नष्टम् अज्ञानतिमिरापहम् ।
त्वत्प्रसादेन मे नाथ चक्राम्नायं श्रुतं मया ॥ ८४ ॥
कथं देवी परा सूक्ष्मा महंतारी महाद्भुता ।
कथयस्व प्रसादेन स्थूला सूक्ष्मा यथा स्थिता ॥ ८५ ॥

श्रीभैरव उवाच

या सा शक्तिः परा सूक्ष्मा अनन्ता व्यापिनी कला ।
अवर्णा वर्णसंभूता द्वादशान्ता तु वर्तिनी ॥ ८६ ॥
मयूरचन्द्रिकाकारा चक्षुरग्रे व्यवस्थिता ।
भ्रमन्ती परमा व्योम्नि इच्छाकारैः परापरैः ॥ ८७ ॥
अनन्तविग्रहा देवी महंतारी च मुक्तिदा ।
वर्णदा वर्णरूपा सा विद्या पञ्चदशाक्षरा ॥ ८८ ॥
अवर्णा वर्णसंभूता वर्णान्ता वर्णसंस्थिता ।
मातृकावर्णसंभूता विद्या पञ्चदशाक्षरा ॥ ८९ ॥
तामहं कथयिष्यामि वर्णरूपा यथा स्थिता ।
सद्योजातं समुद्धृत्य क्रूरानन्देन भूषितम् ॥ ९० ॥
भुजङ्गं सूक्ष्मसंयुक्तं क्रूरानन्दशिरोहता[त]म् ।
प्रचण्डं सूक्ष्मसंभिन्नं सोमेशं सूक्ष्मसंयुतम् ॥ ९१ ॥
महाकालीं ततोद्धृत्य क्रूरानन्देन भूषितम् ।
प्रचण्डं सूक्ष्मिणा भिन्नं सोमेशं सूक्ष्मसंयुतम् ॥ ९२ ॥

क्रोधीशं च वरारोहे बालीशानन्दसंयुतम् ।
दारुकं च ततः पश्चाद्बालीशस्यासनस्थितम् ॥ ९३ ॥
युग्ममेतत् प्रकर्तव्यं क्रोधीशं क्रूरसंयुतम् ।
अनन्तेन समाक्रान्तं बीजमेकादशं प्रिये ॥ ९४ ॥
दारुकानन[न्त]संयुक्तं बालीशं केवलं विदुः ।
वकीशं च समुद्धृत्य खड्गीशासनसंयुतम् ॥ ९५ ॥
अनन्तेन समाक्रान्तं लकुलीशमतः परम् ।
अनन्तेन समाक्रान्तं प्रणवाद्यं च षोडशम् ॥ ९६ ॥
महंतारी महाविद्या लक्षपादाधिके मते ।
वर्णिता तत्र ते सम्यग् अत्र स्वल्पमुदाहृतम् ॥ ९७ ॥
नीलोत्पलदलश्यामा सिन्दूरारुणविग्रहा ।
दीपयन्ति[न्ती] जगत्सर्वमुदयादित्यवर्चसम् ॥ ९८ ॥
षड्वक्त्रा च त्रिनेत्रा च किरीटमुकुटोज्ज्वला ।
वज्रकुण्डलसंयुक्ता द्वादशैश्च भुजैर्युता ॥ ९९ ॥
लम्बोदरा लम्बस्तनी हारनूपुरमण्डिता ।
कपालमालाभरणा सर्वावयवशोभिता ॥१००॥
सर्वलक्षणसंपूर्णा नितम्बाढ्या विरलद्विजा ।
शूलं च कर्तरी खड्गं नागराजं च कार्मुकम् ॥१०१॥
वरदं दक्षिणे देवि वामे चैव यथा शृणु ।
कपालं डमरुं पाशं शक्तिं खट्वाङ्गतोमरम् ॥१०२॥
रत्नमाला गले बद्धा वर्णहारावलम्बिनी ।
एवं ध्यात्वा महामाया शृङ्गाटपुरमध्यगा ॥१०३॥
नव पञ्च विधि[धै]र्द्रव्यैरर्चिता पूजिता प्रिये ।
बटेन्दुकुसुमैर्दिव्यैर्धूपदीपादि चासवैः ॥१०४॥

नवलक्षकृते जाप्ये महंतार्या सदोदितम् ।
दशांशेन तु होमेन तृप्ता सासवमिश्रितैः ॥१०५॥
ततः सिद्धिं लभेन्मन्त्री सेवनाद्गतचेतसाः ।
पातयेच्छैलवृक्षांश्च शोषयेज्जलधीश्वरम् ॥१०६॥
वाचासिद्धिं पुरक्षोभं सैन्यस्तम्भं जलप्लवम् ।
नावादिशकटस्तम्भं अग्निस्तम्भाशनिस्तथा ॥१०७॥
राजोन्मत्तवृषं वाथ गजोन्मत्तहयं तथा ।
शोषयेत् सर्व बीजानि फलपुष्पादिकर्षणम् ॥१०८॥
निर्बीजीकरणं स्तम्भं मोहनं कीलनं प्रिये ।
प्रतिमाजल्पनं स्तोभं भूत्यागं च कवित्वता ॥१०९॥
पुरप्रवेशमावेशं दूराच्छ्रवणमेव च ।
अतीतानागतं देवि पृष्टोऽसौ कथयिष्यति ॥११०॥
नानारूपधरत्वं च नानाविज्ञानकारकम् ।
सृष्टिसंहारकर्तासौ खेचरादिप्रसाधनम् ॥१११॥
सर्वज्ञत्वं कवित्वं च सर्वस्याकृतिकारकम् ।
कुशेश्वरपदं याति महंतार्या हृदि स्थिता ॥११२॥
अनेकाश्चर्यकर्तारं सेवनात्सिद्धिरिष्यते ।
विद्या कामदुघा धेनुरनेकार्थप्रदायिनी ॥११३॥
सकृत्स्मरणमात्रेण सर्वावस्थासु सिद्ध्यति ।
अप्रकाश्या शठे क्रूरे भक्तिहीने अनार्यवे ॥११४॥
अशक्ते व्यसनी[ने] क्रूरे गुरुहीने समयच्युते ।
अपरीक्षितेषु यो दद्याद् द्रव्यलोभेन वा प्रिये ॥११५॥
पतिते नरके घोरे इत्याज्ञा पारमेश्वरी ।

श्रीदेव्युवाच

श्रुतं देव मया सर्वं महंतार्या गुणोदयम् ॥११६॥

चर्याधरो गुणानन्दः कथं पर्यटते महीम् ।
केषु स्थानेषु आश्रित्य चर्याधारणतत्परम्[रः] ॥११७॥

श्रीभैरव उवाच

साधु देवि समाख्यामि चर्याधारणलक्षणम् ।
चर्या चाष्टविधा प्रोक्ता ज्ञातव्या देशिकेन तु ॥११८॥
खड्गं शूलं च खट्वाङ्गम् अट्टहासं च मुद्गरम् ।
जयन्ती पाशं विज्ञेयं चरित्रा चाङ्कुशं प्रिये ॥११९॥
चक्रमेकाम्रकं प्रोक्तं देविकोदं[ट्टं] धनुःश[स]रम् ।
प्रयागं शिर इत्युक्तं वरणा भ्रुवमण्डलम् ॥१२०॥
कोल्हापुरं नासिकाग्रम् अट्टहासं हृदि स्थतम् ।
जयन्ती नाभिदेशे तु चरित्रा गुह्यमण्डले ॥१२१॥
एकाम्रकं तु लिङ्गस्थं देविकोट्टं तु पादयोः ।
एतानि स्थानान्याश्रित्य भ्रमेचर्याधरः सदा ॥१२२॥
स्रङ्मालालङ्कृतो योगी एकाकी भ्रमते सदा ।
योगारूढस्तु तन्त्रे च मदिरानन्दनन्दितः ॥१२३॥
मदिरायाः पराशक्ती रञ्जयेच्च जगत्त्रयम् ।
आनन्दं तत्समत्वं हि मदिरानन्दचेतसः ॥१२४॥
सिद्ध्यन्ते नात्र सन्देहो यथा भैरवमब्रवीत् ।
ज्ञानामृतेन तृप्तस्य कृतकृत्यस्य योगिनः ॥१२५॥
नैवास्ति किञ्चित्कर्तव्यमस्ति चेता[न्न]स तत्त्ववित् ।
अथान्यत्संप्रवक्ष्यामि अवस्था ज्ञानबोधिका ॥१२६॥
घोषिणी पिङ्गला चैव विद्युन्माला च चन्द्रिणी ।
मनोनुगा च सुकृता सौम्या चैव निरञ्जना ॥१२७॥
निरालम्बा तथा देवी अन्या चैव महाबला ।
हेला लीला तथा दोला बोधा बोधवतीति च ॥१२८॥

निरालम्बाः समाख्याता एताः प्रत्यक्षमातरः ।
आज्ञासिद्धिप्रदातारा आज्ञासिद्धिः कुलान्वये ॥१२९॥
घोषिणी घोषमार्गस्था शिखा धूम्रा च पिङ्गला ।
रात्रौ द्योतयते शुक्लं विद्युन्मालेति चोच्यते ॥१३०॥
चन्द्रिणी चन्द्रगर्भेण मनोबिन्दुर्मनोऽनुगा ।
उन्मीलिताक्षं यत्पीतं सुकृतेति उदाहृता ॥१३१॥
कंसध्वन्या तथा सौम्या घण्टाशब्दा निरञ्जना ।
हंसाख्या तु निरालम्बा किङ्किण्यां तु महाबला ॥१३२॥
गुददेशे तु जायेत यदा सिद्धिप्रदायिका ।
घोषमार्गे तु यो हंसो हेलानामा निगद्यते ॥१३३॥
तस्य मध्ये तु या लम्बा लोला भाव्या प्रकीर्तिता ।
लीला वै आणवा प्रोक्ता खेचरत्वप्रदायिनी ॥१३४॥
चि[ची]त्कृतं कर्णदेशे तु बोधा बोधवतीति सा ।
आचातकं समित्याहुर्मायारूपा तु बोधनी ॥१३५॥
कुण्डलीति समाख्याता रुद्रशक्तिस्तु बिन्दुगा ।
गगने दृश्यते या तु प्रभाकारे तु सुप्रभा ॥१३६॥
अखण्डमण्डलाकारं द्योतयन्तं नभस्थलम् ।
अचलं तन्मयाख्यातमचलत्वेन संस्थिता ॥१३७॥
एतावस्थाः समाख्याता उदयन्ति क्रमेण तु ।
आज्ञा तत्परभावज्ञो सुगुरोर्गुरुपूजकः ॥१३८॥
तस्य सिद्धिर्भवत्याशु नान्यना[था] वीरवन्दिते ।
कथितं सरहस्यं तु संक्षेपात् सुरसुन्दरि ॥१३९॥
किमन्यत्पृच्छसे दुर्गे कथयामि तव प्रिये ।

श्रीदेव्युवाच

चरुकस्य च किं पुण्यं प्रोषितेन क्षणान्वयी ॥१४०॥
प्राशितेन फलं ब्रूहि साधकस्य महात्मनः ।

श्रीभैरव उवाच

अतिगुह्यतरं प्रश्नं यत्सुरैरपि दुर्लभम् ॥१४१॥
महासिद्धिकरं विद्ये चरुकं द्वैतलक्षणम् ।
पूजितं च क्रमं दिव्यं त्रिकालं वीरवन्दिते ॥१४२॥
एकान्ते विजने रम्ये गुरुशिष्यसमन्विते ।
अटव्यापि करं दिव्यं दिव्यादिव्यं प्रपूज[ज्य]ते ॥१४३॥
पूजिते परमे ज्येष्ठे गुरुं[रौ] कौलागमं[मे] प्रिये ।
भूमौ जानुद्वयं प्राप्य चरुकं प्राशयेत्ततः ॥१४४॥
अलिमीनाद्यपिशितैः पूर्णपात्रं तु प्राशयेत् ।
त्रिपात्रं प्राशयेद्देवि यथा पूर्वं मया कृतम् ॥१४५॥
उच्चार्य परमां विद्यां कुब्जिनीं कुलनायिकाम् ।
मुद्रां कपालिनीं बद्ध्वा भैरवाज्ञामनुस्मरेत् ॥१४६॥
श्रीनाथ त्वत्प्रसादेन भैरवी तव दुष्कृतम् ।
भस्मसाद्यान्तु देवेशि तवाज्ञया मम प्रभो ॥१४७॥
अनेन विधिना देवि चरुं प्राश्य प्रयत्नतः ।
तेन प्राशितमात्रेण सर्वपापक्षयो भवेत् ॥१४८॥
गोहत्यायाः सहस्रैकं लक्षैकं ब्रह्महत्यायाः ।
भस्मसात्कुरुते शीघ्रं यथारण्ये हुताशनम् ॥१४९॥
सप्तजन्मार्जितं पापं दुष्कृतं यदुपार्जितम् ।
भस्मसात्कुरुते क्षिप्रं कोटराग्निर्यथा द्रुमम् ॥१५०॥
सर्वरोगविनिर्मुक्तः सर्वदोषविवर्जितः ।
मुक्तपाशो भवत्याशु यथा सर्पेव कञ्चुकम् ॥१५१॥
अश्वमेधसहस्राणि अग्निष्टोमशतानि च ।
तत्फलं तस्य देवेशि चरुकस्य शरीरगम् ॥१५२॥

योगिन्यस्तस्य तुष्यन्ति ईप्सितं लभते ध्रुवम् ।
सर्वसौभाग्यमाप्नोति सर्वकामफलं लभेत् ॥१५३॥

आज्ञा तीव्रतरा तस्य सर्वसिद्ध्योरुहो भवेत् ।
सर्वे मन्त्राः प्रसिद्ध्यन्ति कामैव च वदन्ति ते ॥१५४॥

ममाकामतना ये च तथा सवथ वत्सले [?] ।
योगिनीगर्भसम्भूता जाता वै पश्चिमे गृहे ।
प्राप्नुवन्ति च ते भद्रे चरुकं योगिनीप्रियम् ॥१५५॥

श्रीदेव्युवाच

श्रुतं देव मया नाथ चर्यावस्था च लक्षणम् ।
चरुकस्य च माहात्म्यं श्रुत्वा पापं व्यपोहति ॥५६॥

त्वत्प्रसादेन देवेश मया ज्ञातं सुनिश्चयम् ।
कुलजानां महेशान पवित्रारोहणं कथम् ॥१५७॥

कस्मिन् काले प्रकर्तव्यं कृतेनैव तु किं फलम् ।
विधिना केन कर्तव्यं यथोक्तं वद शूलधृक् ॥१५८॥

श्रीभैरव उवाच

पुरा देवासुरैर्देवि क्षीरोदो मथितो यदा ।
तत्र नेत्रं महाभागे कश्यपस्य सुतोषणी[सुतः फणी] ॥१५९॥

मन्थानं योजितो भद्रे विषमूर्छितविग्रहः ।
नगक्षो नलस्यान्तेव [?] वर्षासु वसितुं तदा ॥१६०॥

तेन चाराधितो देवि पवित्रेण महात्मना ।
दिव्यवर्षसहस्रं तु वायुभक्षो महाबलः ॥१६१॥

तुष्टोऽहं तस्य देवेशि किंकर्तव्यं पुरोदितम् ।
ततोऽसौ दण्डवद्भूमौ मम पादाग्रतः स्थितः ॥१६२॥

प्रावृट्काले न शक्नोमि तलान्ते वसितुं हर ।
ततः सोऽपि महादेवि कराभ्यां गृह्य भूतलात् ॥१६३॥

शिरसा धारितो देवि जटाजूटे वरानने ।
ततः सर्वैस्तु देवैस्तु शिरसा धारितः शुचिः ॥१६४॥

दशकोटिस्तु पूजानां पवित्रारोहणं विना ।
वृथा दीक्षा वृथा ज्ञानं गुर्वाराधनमेव च ॥१६५॥

हरते नागराजस्तु विना देवि पवित्रिकाम् ।
वृथा परिश्रमं तस्य यो न कुर्यात्पवित्रिकाम् ॥१६६॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन कर्तव्यं कुलजे प्रिये ।
आषाढस्य सिते पक्षे मिथुनस्थे दिवाकरे ॥१६७॥

तदलाभे तु कर्तव्यं कर्कटस्थे वरानने ।
अविरोधेन कर्तव्यं यावत् स्यात्तुलपूर्णिमा ॥१६८॥

कृतयुगे हेमसूत्रं तु त्रेतायां रौप्यजं प्रिये ।
द्वापरे ताम्रसूत्रं तु कार्पासं तु कलौ युगे ॥१६९॥

पद्मसूत्रं कौशजं च पट्टसूत्रमतः परम् ।
सर्वेषां चैवालाभे तु कर्तव्यं सूत्रमुत्तमम् ॥१७०॥

कुमारीकर्तितं शुक्लं सुसमं निर्व्रणं शुभम् ।
पञ्चविंशत्पलान्याहुः तदलाभात्तदर्द्धकम् ॥१७१॥

कर्तव्यं च प्रयत्नेन सुधौतं शुभवारिणा ।
त्रित्रिकं त्रिगुणीकृत्य नवतन्तु यथोदितम् ॥१७२॥

तन्तुभिर्देवतोद्दिष्टा तथाहं कथयामि ते ।
वामा ज्येष्ठा तथा रौद्री कालिका कालनाशिनी ॥१७३॥

अरुणा घोषदेवी च सुभगा भोगदायिका ।
नवैते[ताः] परमा देव्यस्तन्तुरूपा व्यवस्थिताः ॥१७४॥

अष्टाधिकं शतं तन्तून् षोडशाङ्गुलमानतः ।
ग्रन्थि द्वात्रिंशतिर्बद्धा सममानेन संस्थिता ॥१७५॥

ग्रन्थिभिर्देवता देवि स्थितास्ता दिव्यमातरः ।
चण्डा घण्टा तथा नासा सुमुखी दुर्मुखी बला ॥१७६॥
रेवती प्रथमा घोरा सौम्या भीमा महाबला ।
जया च विजया चैव जयन्ती चापराजिता ॥१७७॥
महोत्कटा विरूपाक्षी शुष्का चाकाशमातरः ।
संहारी जातहारी च दंष्ट्राली शुष्करेवती ॥ १७८॥
पिपीलिका शस्यहारी असनी पुष्पहारिका ।
भद्रकाली सुभद्रा च भद्रभीमा सुभद्रिका ॥१७९॥
ग्रन्थिरूपाः स्थिता देव्यः सर्वकामफलप्रदाः ।
तदर्धं तु द्वितीयं स्यात् तदर्द्धेन तृतीयकम् ॥१८०॥
षोडशाष्टौ प्रदातव्या ग्रन्थीन् पङ्क्तिक्रमेण तु ।
रोचना कुङ्कुमैर्दिव्यैर्ग्रन्थ्यन्तरसुरञ्जिताः ॥१८१॥
तत्र तन्तुशतं कुर्यादेकाधिकगुरोर्मतम् ।
पूजापि अधिकं चास्या प्रतिपूज्य तु राधिकाम् ॥१८२॥
अष्टाधिकं शिवस्योक्तं योगिनीनां षडुत्तमम् ।
विद्यापीठस्य सर्वस्य कुर्यात्तन्तु षडुत्तरम् ॥१८३॥
पादुकानां प्रकर्तव्यं गुरुवद्यादशं मतम् ।
अष्टाविंशद्गुरोरुक्तं बटुकस्य तथैव च ॥१८४॥
अष्टविंशति विघ्नेशे कर्तव्यं च यथाक्रमम् ।
बाहुदण्डप्रमाणेन अष्टाधिकशतं प्रिये ॥१८५॥
अष्टत्रिंशद्ग्रन्थ्या चैव वडमाला सुरञ्जिता ।
अथवा रंजितं सूत्रं कार्पासिकमथापि वा ॥१८६॥
शुक्लं सूत्रं समादाय त्रिगुणं त्रिगुणी कृतम् ।
तेन तन्तुशतं कुर्याद् ग्रन्थिसंख्या च तन्तुकाः ॥१८७॥

अष्टादशां गुहां वापि कारयेदथवा प्रिये ।
श्रीकण्ठादिषोडशैश्च क्रोधादौ चतुर्विंशति ॥१८८॥

अष्टाविंशति ग्रन्था वै तन्तुसंख्यां तु कारयेत् ।
एवं निष्पादयित्वा तु यागं कृत्वा वरानने ॥१८९॥

अधिवास्य प्रयत्नेन नित्यनैमित्तिकं यजेत् ।
कुलकुम्भं प्रपूज्येत वर्द्धन्या सहितं प्रिये ॥१९०॥

चूतपल्लवसंपन्नो[न्नं] सहिरण्यो[ण्यं] सहूक्षके [?] ।
वस्त्रालङ्कारशोभाद्यैः शुक्लस्रग्दाममालितौ[नम्] ॥१९१॥

यज्ञस्थानं सुशोभाढ्यं वस्त्रैश्च परिवेष्टितम् ।
कवचेनाभिमन्त्रयित्वा पश्चात्सूत्रेण वेष्टयेत् ॥१९२॥

चूतपल्लवमालाभिः द्वारतोरणशोभितम् ।
गन्धपुष्पादिभिर्धूपैर्दीपैर्नैवेद्यसंयुतैः ॥१९३॥

अक्षतैः शुक्लपीतैश्च रक्तकृष्णैस्तथापरैः ।
अनेन विधिना देवि पवित्राण्यधिवासयेत् ॥१९४॥

स्वयं तत्र शुचिर्भूत्वा क्षीराशी च दृढव्रतैः ।
गन्धपुष्पादिसंयुक्तं धूपदीपसमन्वितम् ॥१९५॥

नित्यपूजा प्रकर्तव्या नैमित्तिकं ततो यजेत् ।
पार्श्वपूजा प्रकर्तव्या वह्न्यादौ गुरुमण्डले ॥१९६॥

कुलकुम्भं च विघ्नेशं अस्त्रवर्द्धनिकां बटुम् ।
पूजयित्वा तथात्मानं सहितं समयैर्जनैः ॥१९७॥

अर्चयित्वा च विधिवत् पवित्रकमथाददेत् ।
स[सु]धूपधूपितां[तं] कृत्वा पुष्पाक्षतसमन्विताः [तम्] ॥१९८॥

मन्त्रयुक्तो न्यसेद्देवि विद्यापीठे पवित्रकम् ।
त्रिखण्डान्तं समुच्चार्य वडमालामधिरोपयेत् ॥१९९॥

अनेन विधिना देवि कर्तव्यं च पवित्रकम् ।
गुरुं च पूजयेत् पश्चाद्वस्त्रालङ्कारभूषणैः ॥२००॥

वाहनानि विचित्राणि शय्यापट्टासनादिकम् ।
ग्रामखेटकरत्नाद्यैरन्नपानादिसंस्कृतैः ॥२०१॥

तोषयेद् गुरुं यत्नेन सिद्धिर्भवति नान्यथा ।
तुष्टेन गुरुणा देवि तदा तुष्येत भैरवम् [वः] ॥२०३॥

गीतं नृत्यं प्रकर्तव्यं भक्त्या चैव वरानने ।
प्राप्ताः समयिनो ये वै न[ते]च पूज्याः प्रयत्नतः ॥२०३॥

सप्तवासरमेवं तु त्रीणि वाप्येकमेव वा ।
वीरक्रीडा प्रकर्तव्या संपन्नं भवति प्रिये ॥२०४॥

तत्पवित्रं वरारोहे कृत्वा चैव क्षमापयेत् ।
बहुयज्ञफलं देवि बहुतीर्थफलं लभेत् ॥२०५॥

दानधर्मास्तु देवेशि कलां नार्हन्ति षोडशीम् ।
पवित्रं परमं पुण्यं सर्वपापप्रणाशनम् ॥२०६॥

तेन कार्यमिदं देवि कुलाचार्यैर्वरानने ।
लङ्घनं समयानां तु कर्मसिद्धिं विना कृतम् ॥२०७॥

ते दोषा नाशमायान्ति पवित्रेण वरानने ।
वर्षे वर्षे प्रकर्तव्यं यथाविभवविस्तरम् ॥२०८॥

वित्तशाठ्यं न कर्तव्यं इहैव कुलशासने ।
शाठ्ये यः कुरुते कर्म न तत्सिद्धिफलं लभेत् ॥२०९॥

एवं ज्ञात्वा वरारोहे वित्तशाठ्यं न कारयेत् ।
पवित्रकं मयाख्यातं संक्षेपान्न तु विस्तरात् ॥२१०॥

शुक्लपक्षे द्वितीयायां वैशाखस्य तथा पुनः ।
कृष्णपक्षे त्रयोदश्यां नभस्य नवमी पुनः ॥२११॥

आश्विने शुक्लपक्षस्य पौर्णिमा फाल्गुने मता।
आषाढे श्रावणे चैव भाद्रपद्यां तथैव च ॥२१२॥
शुक्लपक्षे चतुर्दश्यां कर्तव्यं तु पवित्रकम्।
आत्मवित्तानुसारेण उत्तमं मध्यमाधमम्।
गुरुपर्वमिति ख्यातं पालनीयं कुलाम्बिके ॥२१३॥
युगादयः समाख्याता अत्र पीठावतारणम्।
पीठमार्गक्रमायातं आगमोऽयं तदेव हि ॥२१४॥
आगमं पूजितं येन पूजितं ज्ञानसागरम्।
उक्तभेदक्रमाम्नायं त्रिविधं परिकीर्तितम् ॥२१५॥
ज्येष्ठं मध्यं कनिष्ठं तु उक्तसंज्ञा वरानने।
अष्टाविंशं वरारोहे सप्तविंशति मध्यमे ॥२१६॥
सप्तविंशत्कनिष्ठे तु क्रमभेदं वरानने।
गगनं कुमुदं पद्मं उक्तनाथ[थाः] प्रकीर्तिताः ॥२१७॥
अनिषां[मीषां] सन्ततिर्जाता लक्षकोटिरसंख्यका।
कथितं तन्त्रमावर्ण्यं संक्षेपाच्छृणु निर्णयम् ॥२१८॥
अतः परं प्रवक्ष्यामि तव भक्त्या कुलाम्बिके।
यस्त्विदं[मं] मतराजानं लिखापयति भक्तितः ॥२१९॥
आगमोक्तविधानेन वित्तशाठ्यविवर्जितः।
तस्य यद्भवते पुण्यं तच्छृणुष्व कुलाम्बिके ॥२२०॥
गवां कोटिप्रदानस्य यज्ञकोटिशतस्य च।
सर्वतीर्थाभिषेकेण त[य]त्पुण्यं भवते नये ॥२२१॥
तत्पुण्यं भवते तस्य श्रीमतोत्तरलेखनात्।
अश्वमेधसहस्रस्य अग्निष्टोमशतस्य च ॥२२२॥
यष्टस्य यत्फलं देवि तद्भवेन्मतलेखनात्।
पञ्चश्रो[स्रो]तोद्भवा ये च तन्त्राण्युक्ता मयानघे ॥२२३॥

ते सर्वे मतराजस्य कलां नार्हन्ति षोडशीम् ।
श्रीमन्मतोत्तरं देवि देशे यत्रैव तिष्ठति ॥२२४॥

तद्देशं भवते पूतं पुरं पीठसमं भवेत् ।
गृहं चन्द्रपुरं देवि मतराजप्रभावतः ॥२२५॥

त्रिकालं मण्डलोत्थानं कृत्वा भक्तिसमन्वितः ।
पूजयेद्यस्तु देवेशि लभते खेचरं पदम् ॥२२६॥

मण्डलीको नरेन्द्राणां प्रियो भवति नित्यशः ।
आरोग्यं चैव सौभाग्यं यशः कीर्तिश्च वर्द्धते ॥२२७॥

सर्वान् कामानवाप्नोति तत्फलं श्रीमतोत्तरे ।
किं वर्णितेन देवेशि वारं वारं पुनः पुनः ॥२२८॥

तिष्ठते च गृहे यस्य पूजितं चर्चितं शुभम् ।
त्रिकालमेककालं वा नानापुष्पैः सुगन्धिभिः ॥२२९॥

जातीमल्लिकरवीरैः यूथीनीलोत्पलैः शुभैः ।
वेइल्ल [?] कुन्दपुष्पैश्च श्वेतरक्तोत्पलैस्तथा ॥२३०॥

सेफालिकाभिर्यूथीभिरन्यैः पुष्पैर्मनोरमैः ।
नित्यं पूजयते देवि श्रीखण्डैः कुङ्कुमादिभिः ॥२३१॥

धूपामोदसुगन्धाद्यैः दिव्यैरगरुकादिभिः ।
पूजान्ते च कुमार्योऽष्टौ चत्वारो[चतस्रो] द्वेऽथ चैकिका॥२३२॥

तस्य श्रीर्वर्द्धते नित्यं भवते सर्वदा सुखी ।
आरोग्येण विभूतिश्च अरिष्टं नैव जायते ॥२३३॥

निर्विघ्नं जायते तस्य सर्वकार्येषु नित्यशः ।
शान्तिकं पौष्टिकं चैव न च मारी प्रवर्तते ॥२३४॥

अचिन्तितानि चार्थानि भवन्ति च न संशयः ।
खेचरीभूचरीदेव्यो योगिन्यो या व्यवस्थिताः ॥२३५॥

योगजाः कुलजाश्चैव सहजाश्च विशेषतः ।
नित्यमेव हि तिष्ठन्ति आशीर्वादपरायणाः ॥२३६॥
देवतास्तस्य तुष्यन्ति ददन्ति मनसेप्सितम् ।
यावज्जीवेत् सुखी देवि अन्ते याति परं पदम् ॥२३७॥
कथितं तव देवेशि संक्षेपात् श्रीमतोत्तरे[रम्] ।
अथान्यत्परमोपायं सिद्धपर्यायशासने ॥२३८॥
दिव्यसिद्धिप्रदातारं दिव्यभाषोदितं प्रिये ।
गोपनीयं प्रयत्नेन जननीजारगर्भवत् ॥२३९॥
तन्त्रसारमिदं गुह्यं सरहस्यं सुसिद्धिदम् ।
भुक्तिदं मुक्तिदं देवि सर्वसंशयछेदकम् ॥२४०॥
तत्र पीठानि क्षेत्राणि संदोहानि च सिद्धिदाः ।
तत्र विद्याश्च मन्त्राश्च तत्र दिव्याश्च योगिनीः ॥२४१॥
सिद्धयो विविधास्तत्र यत्र तिष्ठेन्मतोत्तरम् ।
सर्वविघ्नविनिर्मुक्तः सर्वदुःखविवर्जितः ॥२४२॥
सर्वद्वन्द्वविहीनश्च शत्रुतो न भयं भवेत् ।
पूजनात्तन्त्रराजस्य लभते शाश्वतं पदम् ॥२४३॥
त्रिकालं मण्डलं कृत्वा तन्त्रसारं प्रपूजयेत् ।
पूजनात्सिद्धिमाप्नोति तुष्यन्ति च मरीचयः ॥२४४॥

इति श्रीमन्महामन्थानविनिर्गते सप्तकोट्यर्बुदे स्वच्छन्दशक्त्याऽवतारिते
गोरक्षसंहितायां शतसाहस्रखण्डान्तर्गत-श्रीमतोत्तरखण्डे
कादिभेदे कुलकौलिनीमते नवकोट्यवतारभेदे
श्रीकण्ठनाथावतारे विद्यापीठे योगिनीगुह्ये
सप्तविंशतितमः पटलः ॥ २७ ॥

॥ सम्पूर्णं शुभम् ॥

* श्रीः *

सङ्केतग्रहणी

(कु० ना०)	=	कुलनायिका
(यो०)	=	योगिनी
(श०)	=	शक्तिः
(क०)	=	कला
(दू०)	=	दूती
(वि०)	=	विद्या
(मु०)	=	मुद्रा
(भै०)	=	भैरवः
(मा० मू०)	=	मातृकामूर्तिः
(दे०)	=	देशः
(उ० क्षे०)	=	उपक्षेत्रम्
(उ० पी०)	=	उपपीठम्
(पी०)	=	पीठम्
(सं०)	=	संदोहः
(द्वा०)	=	द्वारपालः
(गणे०)	=	गणेश्वरः
(बी०)	=	बीजम्

गोरक्षसंहितायाः कादिप्रकरणस्य

परिशिष्टम् (क)

पारिभाषिकशब्दानुक्रमणी

—०❀०—

परिशिष्टम् (ख)

नामानुक्रमणी

—:०:—

परिशिष्टम् (ग)

समागतग्रन्थानां नामानुक्रमणी

—:०:—

परिशिष्टम् (घ)

आयुधानुक्रमणी

परिशिष्टम् (ङ)

साधनोपयुक्तोपकरणानुक्रमणी

सुसङ्ग्राह्याः तन्त्रशास्त्रीयाः पालिभाषामयाश्च ग्रन्थाः

क्रमसं०	ग्रन्थनाम	मूल्यम्
१.	**नित्याषोडशिकार्णवः**—ग्रन्थरत्नमिदम् ऋजुविमर्शिन्या, अर्थरत्नावल्या च व्याख्यया विभूष्य विदुषा सम्पादकेन बहु परिश्रम्य, अनुसन्धाय च सम्पादितम्। ग्रन्थोऽयं म० म० गोपीनाथकविराजमहोदयानाम् आङ्ग्लभाषालिखितोपोद्घातेन समलङ्कृतः —	२५-००
२.	**तन्त्रसङ्ग्रहः**—[प्रथमद्वितीयभागात्मकः] योगतन्त्रग्रन्थमालायाश्चतुर्थपुष्परूपमिदं ग्रन्थरत्नं निर्वाणतन्त्र-तोडलतन्त्र-कामधेनुतन्त्र-फेत्कारिणीतन्त्र-ज्ञानसङ्कलिनीतन्त्र-सवृत्तिकदेवीकालोत्तरागमेति षड्ग्रन्थसङ्ग्रहरूपम्। विमर्शप्रधानया भूमिकया पाठान्तरेण च विभूषितोऽयं ग्रन्थो म० म० गोपीनाथकविराजमहोदयैः सम्पादितः —	प्रथमभागस्य—१६-०० द्वितीयभागस्य—१७-००
३.	**महार्थमञ्जरी**—[श्रीमहेश्वरानन्दप्रणीता] परिमलाख्यस्वोपज्ञव्याख्याविभूषितमिदं ग्रन्थरत्नं विदुषा सम्पादकेनानुसन्धानिकैः भूमिकाटिप्पणीपरिशिष्टादिभिः सनाथितम्—	१७-५०
४.	**त्रिपुरारहस्यम्**—ज्ञानखण्डमात्रम्। तन्त्रशास्त्रसर्वस्वभूतमिदं ग्रन्थरत्नं श्रीनिवासभट्टविरचिततात्पर्यदीपिकाख्यया व्याख्यया परिमण्डितम्, अथ च म० म० गोपीनाथकविराजमहोदयानां सम्पादनेन सनाथितम्—	९-००
५.	**लुप्तागमसङ्ग्रहः**—[प्रथमो भागः] ग्रन्थोऽयं तत्तत्तन्त्रशास्त्रग्रन्थेषु तत्तद्ग्रन्थनाम्ना उद्धृतानां वचसां सङ्ग्रहरूपः, अथ च विदुषा सम्पादकेन म० म० गोपीनाथकविराजमहोदयेन विनिर्मितया टिप्पण्या भूमिकया तत्तत्परिशिष्टैश्च परिमण्डितः —	१२-००
६.	**विसुद्धिमग्गो**—[बुद्धघोषाचार्यविरचितः] भागत्रयात्मकोऽयं ग्रन्थो भदन्ताचारियधम्मपालत्थेरकृतपरमत्थमञ्जूषानाम — विसुद्धिमग्गमहाटीकासमेधितः, अथ च विदुषा सम्पादकेन गवेषणागर्भभूमिकया विभूषितः —	प्रथमभागस्य—३६-०० द्वितीयभागस्य—३२-०० तृतीयभागस्य—२७-००
७.	**अभिधम्मत्थसंगहो**—[अनिरुद्धाचार्यप्रणीतः] पालिभाषामयोऽयं ग्रन्थः अभिधर्मप्रकाशिन्या व्याख्यया हिन्दीभाषानुवादेन च समलङ्कृतः, अथ च पाठभेद-पादटिप्पणी-भावार्थ-तुलनात्मकटिप्पणीसन्निवेशेन गवेषणामूलकभूमिकाऽनुक्रमण्यादिभिश्च सुसमेधितः —	प्रथमभागस्य—१५-०० द्वितीयभागस्य—२०-००

प्रकाशकः—निदेशकः, अनुसन्धानसंस्थानम्, सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः, वाराणसी-२२१००२